

ספר המדינה מלחמת העצמאות

תש"ח-תש"ט
1947-1949

כרך א

ספר המדינה מלחמת העצמאות

תש"ח-תש"ט
1947-1949

כרך א

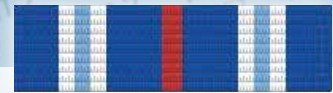

ספר המדינה מלחמת העצמאות

תש"ח-תש"ט
1947-1949

כרך א

ספר המדינה The State of Israel Book

חברי המערכת:

אל"ם (מיל) ד"ר יגאל אייל
סא"ל ד"ר רות ויסמן

עיצוב ועריכה גרפית:
סטודיו זאב אלדר

מנהל ההפקה:
משה אסולין

מקור המסמכים:

כתיבה: המחלקה להיסטוריה בצה"ל, שנות ה-50
גניזה: ספר המדינה המקורי - באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון

מקור התמונות:

צה"ל - אמ"ץ - חטיבת תוה"ד - המחלקה להיסטוריה
ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון, אוסף התצלומים הלאומי, ארכיון הפלמ"ח - אוצר תמונות הפלמ"ח,
מוזיאון ההעפלה וחיל הים, תמונות חיל האוויר - באדיבות רענן וייס, ארכיון מכון ז'בוטינסקי
בישראל

מקור המפות והטבלאות:

ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון,
חוברת עזרי אימון, מטכ"ל/אג"מ-מה"ד - ענף היסטוריה,
קצין חינוך ראשי - ענף הסברה, 1954

דיגיטציה למסמכים, למפות ולטבלאות:

חברת Image Store בע"מ, ד"ר טל אספיר, רב"ט רון גפני

הספר יצא לאור באמצעות משרד הביטחון - ההוצאה לאור

פרסום פנימי לא סחיר

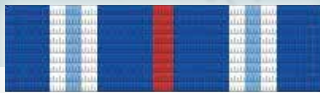
© כל הזכויות שמורות למדינת ישראל - משרד הביטחון
נדפס בישראל התשע"ח - 2018

יודגש כי חלקם של המקורות עליהם מתבסס ספר זה
הם מקורות פנימיים במשרד הביטחון ובצה"ל
ואינם מפורסמים לציבור

משרד הביטחון
ההוצאה לאור

צה"ל - אמ"ץ - חטיבת תוה"ד - המחלקה להיסטוריה

הקדמה

ספר המדינה - מלחמת העצמאות נכתב על-ידי ענף ההיסטוריה (היום, המחלקה להיסטוריה), כחלק מסדרה של ספרים שנועדו להציג ולסכם את הישגיה של מדינת ישראל במלאת חמש שנים להקמתה. המלאכה הוטלה על הענף שצעד אז את צעדיו הראשונים. שנה קודם לכן (1952), החל הענף, בראשותו של סא"ל נתנאל לורך, לאסוף, ללמוד ולחקור את מלחמת העצמאות, ולהקים מסד נתונים מקיף ככל האפשר של אירועי המלחמה. המטרה שהציב ד"ר לורך: לכתוב מחקרים על-פי מיטב המסורת ועל-פי אמות המידה המחקריות הנהוגות בעולם האקדמי.

בהתחשב בשנים המעטות שחלפו מאז סיום המלחמה, הזיכרונות החיים, הפצעים שעדיין לא הגלידו - הן במחיר הנפגעים הכבד עד מאוד והן בסערות הפוליטיות והרגשיות שטלטלו את המדינה הצעירה - ברור היה לאנשי הענף כי עומדת בפניהם מלאכה בעייתית ומאתגרת עד מאוד.

מלחמת העצמאות הייתה מורכבת מרבדים רבים: צבאיים, חברתיים, כלכליים, מדיניים, פוליטיים ועוד. חמש שנים לאחר המלחמה, בעודה נתונה בחבלי עצמאותה, גילתה המדינה רגישות רבה למצבה הביטחוני (רגישות ביטחונית בגבולות שביתת הנשק, במיוחד בגבול הירדני-סורי, תוך כדי בניין צבא חדש), הכלכלי והחברתי (קליטת העלייה), לייצוב ולעיצוב המשטר הדמוקרטי והנורמות הערכיות והמוסריות הנלוות לכך ולחזיון המורשת הציונית, כמו גם לביסוס יסודות ההיסטוריה והמורשת המתהווה שלה. ד"ר לורך היה ער לכל אלה, ולכן החליט להתכנס לחקר "ההיסטוריה המבצעית" בלבד של המלחמה, ונמנע מלחקור בעת ההיא את כל היבטיה.

ספר המדינה נולד מתוך רצון טוב, אך הפקתו הייתה בחטא. הוא היה פרי רעיונו של דוד בן-גוריון לפאר את הישגיה של המדינה, ואולם הדרך בה בחרו שליחיו להוציא את הספר הביאה את סא"ל לורך להביע התנגדות נחרצת לטשטוש ואף להפרת הגבולות המוסריים והערכיים שהוצבו בפניו. ההתנגדות התקבלה, והוסכם כי הספר ייצא לאור בהוצאת מערכות, ולא בהוצאה אזרחית של מפא"י. משך הזמן של כתיבת המחקר היה כשנה, ושמו הראשון כדברי לורך: "שְׁרִית ותוכל"; כשם שיעקב אבינו הפך בן-לילה לישראל תוך כדי מאבק - כך נולדה מדינת ישראל בן-לילה, פִּי שְׁרִית עם אֱלוֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וְתוֹכָל".

עוד קודם לסיום הטיוטה הראשונה (ספטמבר 1954), כנהוג בחיבורים מעין אלה, הועברו הכתובים לעיון לשורה ארוכה של מפקדי מלחמת העצמאות. לדברי לורך, חלק נענו ברצון, ואילו המפקדים יוצאי הפלמ"ח התעלמו; "אולי הפריע להם שבן-גוריון הוא אבי הרעיון לכתיבת הספר".

בספרו, **היום יפנה, שבעים שנותי הראשונות** (1997), מציג ד"ר לורך שורה ארוכה של הערות שהתקבלו; ולדבריו היו אלה "הערות מלמדות על כותביהן ועל יחסם, לעיתים אף יותר מן הכתוב בחיבור עצמו". כלומר, חלק מההערות היו ענייניות ולגופו של המחקר, וחלקן כוונו להמעיט בערכו, מחשש פן יבולע ויטושטש הניצחון בשל כישלונות מבצעיים, כדוגמת קרבות לטרון; לגביהם העיר רא"ל יגאל ידין: "יש לדעתי פירוט מיוחד של פרטי הכישלון בכל גודל וגודל של החטיבה (7), פירוט זה לא ניתן בתיאור שאר הכישלונות של חטיבות אחרות". בכל מקרה, ההערות מאלפות, וחלקן מאירות צדדים "מאחורי הקלעים" של המלחמה, ומצביעות על הקשיים, הבעיות והרגישות שגילו המפקדים בתיאור חלקם במלחמה.

אולם המתנגד העיקרי לספר היה רמטכ"ל המלחמה, רא"ל יעקב דורי. בתחילה, מפרט לורך, הגיב דורי והצביע "על כמה נושאים יסודיים, אשר לדעתו הארתם בסקירה אינה נכונה, ואלה הם:

(א) ההבלגה; (ב) התנהגות הצבא הבריטי כלפינו; (ג) המגמה להאיר את התפישה האופרטיבית שלנו... (כמפגרת...; ד) עניין 'הפורשים' (האצ"ל והלח"י) מוצג... באופן מטעה: הסכנות והנזקים העצומים של פעולותיהם להנהלת המלחמה שלנו לא הובלטו די צרכם, אדרבה יש מעין סלחנות לגבי פעולותיהם מתוך ערכת חיוב כל שהיא... העמדת 'הפורשים' מול ה'הגנה' בכמה מקומות לא רק שאינה עומדת בשום פרופורציה אלא יש בה פשוט עלבון; (ה) הערכת הכוח הצבאי הערבי הממשי והפוטנציאל גם בארץ ישראל וגם בארצות השכנות לא הובלט במלואו".

דורי לא הסתפק בהערות בכתב, והלין על עצם סמכותו של לורך לכתוב את תולדות המלחמה ללא "מועצת מערכת", "ועדה מייעצת" או פיקוח אחר. כלומר, בפעם הראשונה, ובוודאי לא האחרונה, התבקש הממסד להתערב בעבודה מחקרית ולתקן או לגנוז אותה בשל מה שלורך תיאר לימים: "סבורני שלא אהשוך בכשרים אם אהשוך שלעובדה שדורי כמעט אינו מוזכר בספר היה לה חלק - ולו חלק לא מודע - בהחלטתו. לא הוזכר מכיוון שחלקו בניהול המלחמה, כפי שהוא משתקף במברקים, במסמכים ובעדויות - מזערי היה; ובכל הנוגע להיסטוריה האופרטיבית - ללחימה שבתוך המלחמה, שהיא בעצם נושא עבודתי - איננו קיים כמעט בכלל... יתר על כן - העובדה שנתמנית על-ידי ידן לתפקידי בוודאי גרמה לו לחשוב שהיסטוריון מטעם הנגי; היסטוריון מטעמו של ידן - דבר הרחוק מהאמת".

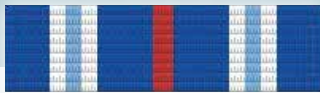
לא נלאה את הקורא בפירוט התהליך הארוך והמייסר שעברו המחבר והספר. הכיוון שאליו הובילו המהלכים, הפגישות והדחיות היה ברור ללורך כמעט מלכתחילה: "למה לך: למה לספר על רכוש נטוש ועל מבצעים שנכשלו וכיוצא בזה. ואני הזכרתי את אלה ואחרים רק במידה שנראה היה לי שעניינם היה חשוב להבנת המהלך האופרטיבי; לא כתבתי 'כתב אישום', כמקובל בין היסטוריונים בימינו, אולם גם 'כתב הגנה' לא כתבתי, וניסיתי לתאר דברים כהווייתם".

להיסטוריה דרכים משלה לקבוע את נתיביה, ולעיתים הן אירוניות בעוצמתן; מלאכת "שיפוץ" המחקר הוטלה על ישראל בָּר; הוא הספיק לשכתב רק פרק אחד - הקרב על לטרון, לפני שנעצר, נשפט ונאסר על ריגול לטובת ברית-המועצות.

אל"ם (בדימוס) ד"ר מרדכי (מורלה) בר-און, לימים ראש ענף היסטוריה במטכ"ל (1955), כתב במאמרו "המאבק על זיכרונות המלחמה" (בתוך: **מלחמת העצמאות תש"ח-תש"ט, דיון מחודש**, עורך: אלון קדיש, 2004): "לורך עצמו היה זהיר מאוד בניסוח הטיטה, ונמנע על פי רוב מלהעלות פרשות עגומות...".

כך המחקר נעזב לנפשו ונבלע במרתפי הארכיונים; אך לא העלה אבק. במהלך הזמן גבר העניין במלחמת העצמאות, והצורך בחומר מחקרי אמין ובמפות להדרכה היה לדחוף. בשנת 1957 דרשו קציני החינוך במטכ"ל מענף היסטוריה, לעבד את **ספר המדינה כ"ראשי פרקים להסברה**". החוברת יצאה לאור לרגל יום העצמאות התשיעי של המדינה, ובדברי ההקדמה נכתב כי החוברת (שהפצתה הוגבלה) היא מעין קיצור של "עבודת בראשית, שלמה ומקיפה הרבה יותר, שנערכה בזמנו על ידי סא"ל נתנאל לורך, מי שהיה ראש ענף היסטוריה במטכ"ל".

הוצאת מערכות נטלה על עצמה לספק את הביקוש הגובר בציבור לחומר "מוסמך", "עיבדה" ו"ערכה" את הטיטה של לורך, והוציאה אותו לציבור בשם **תולדות מלחמת הקוממיות; סיפור המערכה**. שמו של לורך לא נזכר, וכדי לחזק את סמכותו צורף אל הספר מאמר ארוך שנכתב במיוחד על-ידי ראש הממשלה ושר הביטחון. דוד בן-גוריון קרא למאמרו "מחזון המדינה עד מלחמת הקוממיות (הגיגים

וזיכרונות). בשל כך, מתוקף סמכותו הפך הספר לנרטיב הרשמי של צה"ל; אולם זהו נרטיב מעוקר ולא שלם.

לורך לא ויתר, ולמרות קשיים רבים הוציא בעצמו ספר מחודש, שבו עיבד והרחיב את החיבור המקורי, וצירף דברי הקדמה של רא"ל (בדימוס) יגאל ידן. הספר **"קורות מלחמת העצמאות"** הביא לכך שבידי הציבור הישראלי היו שתי גרסאות של אותו ספר: אחת מטעם הרשות והשנייה מטעם מחברו.

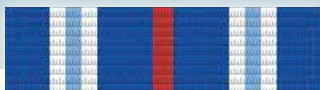
לדברי בר-און, עורכי הגרסה הצה"לית עיקרו במידה רבה את הנקודות הרגישות, ולכן לוקה הספר בעיוותים ובפערים לא מעטים. בגרסתו של לורך ניכרת מידה רבה יותר של נכונות לניתוח בלתי תלוי, על אף שלא התנער כליל מן המחסומים והסייגים, שכל אותו הדור שם על עצמו מרצון, בתיאור המלחמה ובפרשנותה.

ככל שעברו חלפו השנים מאז אותה מלחמה, ובאו מלחמות רבות בעקבותיה, קמו חוקרים המנסים לתאר ולהעריך את אירועי תש"ח במידה רבה של ריחוק וניטרליות. אולם בלעדי התשתית שהניחו אחריהם לורך והחוקרים בענף ההיסטוריה של המטכ"ל לדורות הבאים, היה קשה לחקור את המלחמה המורכבת במידת הפירוט והדיוק ההכרחיים.

יש הטוענים כי לרשות חוקרי הענף לא עמדה הפרספקטיבה הדרושה להעריך נכונה ובמידה של ביקורת את האירועים, וכי בדרכם עמדו גם מכשולים פוליטיים ואחרים. אולם אין תחליף לראשוניות של המחקר שנערך שנים ספורות בלבד לאחר סיומה של המלחמה, כאשר הזיכרונות עדיין טריים, שדות הקרב עדיין ריקים, ואת מהלכי הקרבות ניתן לראות בעין ולקשר בין המסמך, העדות, הצילום ומראה העיניים.

בשל הסיבה הזו, מצאנו לנכון להביא בפניכם - מפקדי צה"ל 2018 - את הספרים כפי שהודפסו במכונת הכתיבה, במשרד הצנוע של ראש ענף היסטוריה במטכ"ל, כלשונו; מסמך בראשית, המספר את סיפורה של המלחמה המעצבת הראשונה של צה"ל ושל מדינת ישראל.

אל"ם (מיל') ד"ר יגאל אייל
ראש המחלקה להיסטוריה בצה"ל

תוכן העניינים

12	פרק א - נתוני מוצא
12	הרקע המדיני
19	זירת הקרב
22	הגורם השלישי
25	הכוח הערבי
30	הכוח היהודי
43	פרק ב - האורות כבים (מהחלטת החלוקה עד "מבצע נחשון")
44	מאורעות השבאב וקרבות גישוש
48	"עקב אכילס" המלחמה בדרכים
52	אידיז של מרץ
58	התארגנות הכוחות
65	פרק ג - נכבת פלשתיין - אסון ארץ ישראל
66	תוכנית ד'
70	היזמה עוברת לידינו ופעולת נחשון
77	הפעולות במרחב הצפון
80	כיבוש חיפה
83	אצבע הגליל ומבצע "יפתח"
86	המשך ביצוע תוכנית ד' במרחב גולני
87	מבצע "בן עמי"
89	כיתור יפו וכיבושה
94	קרבות ירושלים והפרוזדור
94	מבצע "הראל"
96	מבצע "יבוס"י
101	מבצע "מכבי"
105	מבצע "מכבי" - שלב ב
106	מבצע "קלשון"
108	נפילת גוש עציון
119	פעולות טיהור הדרום והנגב
121	על סף הפלישה
127	מפות וטבלאות

המנהל הכללי של המועצה הכלכלית-המנדטורית
תל אביב, 30 בנובמבר 1946

מחבר: הרב יהודה קאהן
נושא: תפקוד המוסדות היהודיים
תאריך: 30.11.46

המוסדות היהודיים בישראל, ובהם המועצה הכלכלית-המנדטורית, הם גופים שהוקמו לצורך הפיקוח והקניית סמכות ממשלתית לרשותם. מטרתם היא לסייע בהקמת המדינה ולהקמת הממשלה, ובמיוחד בתחום הכלכלי. המוסדות האלו חייבים לנהל את עניניהם בצורה נכונה ויעילה, ולקבל את החלטותיהם בצורה שתשרת את האינטרסים הכלליים של המדינה.

המוסדות האלו חייבים לנהל את עניניהם בצורה נכונה ויעילה, ולקבל את החלטותיהם בצורה שתשרת את האינטרסים הכלליים של המדינה. המוסדות האלו חייבים לנהל את עניניהם בצורה נכונה ויעילה, ולקבל את החלטותיהם בצורה שתשרת את האינטרסים הכלליים של המדינה.

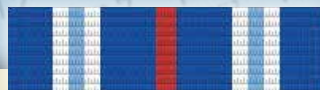
המוסדות האלו חייבים לנהל את עניניהם בצורה נכונה ויעילה, ולקבל את החלטותיהם בצורה שתשרת את האינטרסים הכלליים של המדינה. המוסדות האלו חייבים לנהל את עניניהם בצורה נכונה ויעילה, ולקבל את החלטותיהם בצורה שתשרת את האינטרסים הכלליים של המדינה.

ס פ ר - ה ס ר י נ ה

ג ר נ א

אה"ד/שולקת מחזק ופתוח
ענף היסטוריה

פרק א': נתוני מוצא

הרקע המדיני

ראייה מחייבת החלוקה - מועידת כיל עד הספר הלבן - מלחמת העולה השנייה - יאנוח המאבק והמרי - או"ם ובעיה א"י - החלפת החלוקה.

ב-29 בנובמבר 1947, בטקס 1731 לפי שערת ארה"ב, 30 בנובמבר 0031 לפי יסוד הארץ, החליטה העצרת הכללית של האומות המאוחדות, המוסד הבין-לאומי הפליון, ברוב של 33 נגד 13 קולות, על חלוקה של א"י המנדטורית לשלוש: מדינה עברית, מדינה ערבית ואזור בין-לאומי. דעה מספר לאחר החלטה נודע הדבר בארץ. גל של זעזועים עמד ועבר את היישוב העברי: המדינה העברית - הלום העם מוכתר הימים, והקודם התנועה הציונית - הנה היא עומתה מאחורי דלתו. המונים פרצו לרחובות ונדחקו למקבלי רוקדים, משקפות זרמו וקריאות "לחיים" הדדו ואפילו השוטר הגרמני, נציג שלטון עוין מחמול, נסחף למעגל שמחה העם. רק בשעות הבוקר המוקדמות של יום א', ה-30 בנובמבר שבו האנשים איש לפיתו.

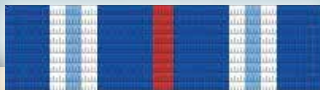
וגשעות האחרים של אותו יום נמל דבר בקרב היישוב הצוחל: יוסובוס של "אגוד" בדרכו מנהיגים לירושלים הוחקף ליד שדה התעופה בלוד, המטה מנוטעו נהרגו ונזכרו נמטעו. שמחה העם צומעמה. כי זה ברר: לא בלייק סכסט חיכוך המדינה, בארץ חיכוך - ורק בדם ובקרבות חיכוך.

* תאור זה של ראייתה של מלחמת העצמאות, ב-30 בנובמבר 1947, עלול אמנם להיות דרמטי, אולם אין הוא משקף את האמת לאמתה, כי לאחריות לבחון היישוב ולהכרזת מדיניותו, ולכל מי שעקב אחרי התשלולות המאורעות בארץ ובטביעתה בעין קיומה, לא באה אותה התפרצות בהפתעה; אדרבה, אטויה היה ומוכרחת המציאות. מדינאי ערב לא הסתירו את כוונותיהם לענות בנסק על החלטה זו"שילוא לרובם. רק ימים מועטים קודם לכן הבטיח קאמל שמרון לשמרת האו"ם, ביום מדינה הלבנון, ל"אם תאושר החלוקה עכשיו, תהיה שפיכות דמים בא"י". נימה דומה נימעה מדברי נציגי כל יתר מדינות ערב, בין בצורה איומה ובין בצורה "אזהרה מחד מומחים" למאג בארץ - אף כי לא כולה דיברו באותה מידה גילוי הלם כנציג הלכנון. ודבריה אלה לא הועמדו לצורך העמולה בלבד. אף בפגישה בלתי רשמית, שלא נועדה להתפרסם ואכן לא פורסמה עד תקופה ממושכת לאחר המלחמה, הודיע עזאם פחה, מזכיר החבר הערבי, לנציגי הסוכנות, לוד הירדניץ ואבא אגוז: "גורל עמיה - אינו נקבע על-ידי ליקוליה שבהגיון ובמבונה. עמים אינם מוותרים מראון. דבר לא ניתן להצגה בדרך שלום וכשרות. כל מה שאפשר חפץ בו - תוכל להשיגו בכוח הצדק בלבד".

ואכן, נטיונם של הערבים בעבר הוכיח שהשימוש בכוח, אף כי לא בכל אף אחד מהישיגים שהשיגו ביטח העליה או ההתייבשות, הביא מדי פעם בפעם למבנה מדיני לרעהו. מאז 1921 חזרו ונלנו מאורקות מדי פעם, בהתקוות קטנות שמשק, בנות שמונה עד חמש שנים; וכל התפרצות כזאת הביאה בעקבותיה רוח לאד התוקף. בעקב מאורקות תרפ"א הוכיח הספר הלבן של א'רצ'יל ביוני 1922 אשר קבע בפעם הראשונה רשמית שעבר-הירדן המזרחי אינו נכלל בתחום הבית הלאומי בהתחלה להצטרף ליהודים - אף כי הימסך - הייבה להיות מותנית ביכולת הקליטה הכלכלית של הארץ. בעקבות מאורקות תרפ"ט קבע דו"ח ועדה שאו, בין היתר, ששמירת האינטרסים של העדות הבלתי יהודיות מחייבת התייערות אתן בכל העניינים הנוגעים לעליה יהודית. דו"ח סיר ג'ין סימפסון שבא בעקבותיה על מנת לבדוק את כושר קליטתה של הארץ, הגיע למסקנה ש"אין מקום אף למתייבש אחד נוסף אם רמת החיה של הפלתיים תישאר כפי שהיא עתה". ובעקבות מאורקות תרפ"ו בא, בסופו של הדבר, הספר הלבן - השחור, במאי 1939.

בעקבות איומיה אלה ולאור הנסיון הזה לא יכלו עוד מנהיגי ערב לפתח הגב בנסק על החלטה שנתקבלה בהצבעה ליק סכסט. ואף כי מעטת גלבו חזו מראש או אף חילו על הדעה את מלוא היקף המאמץ הצבאי שיועשה על-ידי הערבים בפעם הזאת, ואם מלוא המאמצים והקרבות שייחשקו מן היישוב במין עשריה הודייה הקרובים, עד חתתה הטכט שביתה הנסיק האחרון, ביולי 1949, במחנייה - הרי עמט הלי מוש בנסק לא בא בהפתעה: הוא היווה מסקנה מוכרחת ממה שקרה לו.

בטרה נבד יזמות לאחר זה מהלך המלחמה, יהיה עלינו להעמיד לנגד עינינו את א"י של אותו 29 בנובמבר ולסקור את הגורמים המעצבים את המבנה הצבאי בתוכה. נסקור את הרקע המדיני של פעולות הייבה, את הקרקע עליה הנהלנו, ואת הכוחות שפעלו בהן: הכוח העברי, הערבי והגרמני.

הרקע המדיני

כנקודת מוצא נוחה להתאר הרקע המדיני יחמק לנו יוני 1937, כאשר הופיע זו הפעם הראשונה בהולדות הדימויים סביב בעיות הרץ-יזרעל, במסמך רשמי, הרעיון של "שנים נוחותה בטלית". זה ומר: כולה ילי וזה אומר: כולה ילי - יחלוקו", רעיון נזכה להכרה בין-לאומית בהחלטה האו"ם, ובוצע במידה רבה תוך כדי מלחמה העצמאית. מההצעה הועדה המלכותית למסקנה, שמאחר והתנגדות הערבים מכוונת נגד עמם הצהרת בלפור וה תוכנית האיונית, אין סיכוי לעלות בארץ כל עוד ישבו בה יהודים וערבים בצורתא, המליכה על חלוקת הגליל, עמק יזרעאל, הירדן, השפלה והפלם יהודה - עד 10 ק"מ דרומה לרחובות - למדינת היהודים; (2) ירושלים ובנותיה עד בית לחם בדרום, ופרוזדור עיקוד יודה עם תוף היה ויכלול את לוד, רמלה ויפו; (2) לשטח מנדטורי, לזמן בלתי מוגבל; (3) יתר הארץ - כולל הרי אפרים, הרי חברון והנגב - לאמירות עבר-הירדן. במסג לאחור רא יה תכנית זו לאיון לא רק על טוח הכילה את רעיון החלוקה, אשר לא ירד עוד מעל הפרק מאז. יושם לב גם להמלצת סיפוח החלקים הערביות לעבר-הירדן, אשר אף כי ממעט ולא הוזכרו לאחר מכן, אין ספק שהוסיפה לקנן במותח של מדיניות בריטיות ואל שליטי עבר-הירדן, והניגוד בינה לבין תכנית המדינה הערבית "העצמאית" - המיוצגת על-ידי המופתי ועל-ידי תומכיו מכין שליטי ערב - רב משקלו בעיצוב מהלך המלחמה ותוצאותיה. כמו כן, נתקליתו אנו בראשונה בהצטפה האומרת: את הגליל ליהודים, הנגב - לערבים; שניהם לאחד - לא יהיו.

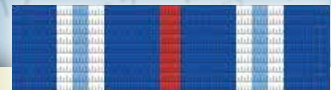
פרטום המלצות הועדה עורר מחלוקת חריפה בהסתדרות האיונית; והקונגרס שהתקיים בכזל באוגוסט 1937, התפלג לאומרי הן ואומרי לאו בדימויים שהזכירו במרידותם ובחריפותם את אלה שבאו בעקבות הצעה אוגנדה. לבסוף קיבל הקונגרס ברוב של שני שלידי לערך החלטה, אשר אף על כי שפטלה את תכנית החלוקה כפי שהוצעה, לא נעלה את הדלת הפני דיונית על חלוקה בכלל, כי אם יפתח את כוחה של ההנהלה ליצאת ולתח עם ממשלת המנדט בנידון, מבלי להתחייב לדבר ללא אישור הקונגרס הבא.

ערביי הארץ ושליטי ערב, המופיקים זו הפעה הראשונה כגורם פעיל על במת הדימויים סביב בעיות עתידה של הארץ, יללו את תכנית החלוקה מעיקרה, ובספה שאינה מתחמקת לנתי פניה.

בין מה ובין מה וממשלת המנדט לא ניגשה להוצאת ההמלצות מן הכוח אל הפועל. מדיניות הפיוס של מדינות המערב הלכה ונתחבשה בעיניה אלו של סיכויי חבש על-ידי האיסלמיקה ונצחון כרנקו בספרד בסיועם הפעיל של היטלר ומוסוליני, נוכח אי התערבות נוקשה מצד הדמוקרטיות, והגיעה לשיאה בועידת מינכן, בספטמבר 1938, בה נחתה גורל א' כוסלובקיה להיות עזובה לנפשה. מדיניות זו נחנה אותותיה גם בארץ, אם כי הוגברו האמצעים הצבאיים נגד הסרור הערבי בתקופה מטוימת, תקופת פעילותו של אורד וינגיט בארץ, הלך ען המדיניות הבריטית ונסה אף בארץ לצד "פולחן הסטן", למתן יסר לצד הערבי המשתמש בכוח, על חשבון הישוב העברי אשר התזיק עדיין, נוכח לחץ פנימי קשה, במדיניות "ההבלגה".

"ועדת החלוקה" שנשלחה ארצה - לא יהיה לה ולחלוקה אלא סיתוף השם בלבד. כל חבריה הסתייבו מראש מן החלוקה בסחרון הראוי ביותר: אולם - כיון שחויבו בה - המליצו היושב ראש ואחד החברים - על מדינה עברית מאומצמת עוד יותר, שלו הכלול לא את הגליל ולא את חיפה; אחד החברים, ורק הרביעי המליץ על מדינה עברית הדומה בהיקפה לזו שנכללה בהמלצות הועדה המלכותית. בגילויי לב המתקרב לציניות מתאריה חברי הועדה את השיקולים המניעים אותה: ארביה האסטרטגיים של בריטניה הגדולה מהו, והערבה הנוגות הערבים מאידך. צרכי הבית הלאומי, ההתייבויות המנדט, צרכי עמם היהודי לנוכח רדיפות נאציות הולכות וגוברות - כל אלה לא הכירה מקומם.

הצהרת הממשלה הבריטית, אשר ליוותה את פרטום המלצות הועדה באוקטובר 1938, דאין הוא רואה עוד את תכנית החלוקה ככת ביצוע - לא הפליאה אים. ועידת סט. ג'יימס, אשר התכנסה בעקבותיה בספרואר 1939, ואשר אליה הוזמנו גם נאיגי מדינות ערב - אף כעלונה היה אפוי מראש. הזמנת היהודים אליה לא היתה אלא צנין לצאורה בלבד. כל אלה לא היוו אלא מבוא לספר הלכן, שפורטה במאי 1939, בו חזרה בה למעשה בריטניה בדרך חד-צדדית, מההתייבויות שקיבלה על עצמה בהצהרת בלפור ובמנדט, ותוך נסיון נואש לזכות באהדת הערבית נוכח טכנת מלחמת עולם הממשמת ובאה, היא דאגה צורך לסתום את הגולל - כך סבורה היתה - על הכית הלאומי בארץ-ישראל:

שלושת סעיפיו העיקריים של הספר הלבן - הגבלת העליה למספר מבטימלי של 75,000 תוך 5 שנים; הגבלת זכותה של היהודים לרכיזה קרקעות במספר אזורי מוצמט הלבד; והכנה הארץ ל"עמאות" במדינה "דמוקרטית" - מדינה חרוב יולוס בה במיעוט לאומי - מימעות אחת: הקץ לתנועה הציונית ולחזונה, וכלייה על כל אותם היהודים אשר עליה אראה תנאי הוא להפריך קיומם הפיסי.

ועדת המנדטית לל חבר הלאומים עוד הספיקה, ממש ערב פרוץ המלחמה, לוונה דעתה על אי החוקיות של הספר הלבן, אך לא שינתה ממנו למעשה מאומה. וכך מצאה המלחמה את הארץ עומדת בסימן הספר הלבן, אשר ענה אמנם לרוח מידי הפורעים הערבים, קולם הפיה אכזבה ושנאה בלבות היהודים - בין אלה הנמצאים בארץ והסואמים להגיע אליה, ובין אלה היושבים עדיין בתח בארצם: אכזבה וינאה אשר הלכו וגברו בינות המלחמה כאשר ניכרו תוצאות מדיניות הספר הלבן הלכה למעשה. אכזבה זו מצאה ביטוייה גם בחיבורן נפשי מדיני של ההסתדרות הציונית: מדיניות ההבלגה החסיאה את המטרה והשיגה תוצאות הפוכות מאלו שהתכוונה להשיגן. אם יש בדעת התנועה הציונית להשיג את המטרות שהציבה לעצמה - ומאלו לא זרה מעולה, ועל אחת כמה וכמה לא בעקבות הספר הלבן - עליה לברור לעצמה שיטות אחרות להגנתן.

הקובת מלחמה העולם התניה היוותה מעין הפוגה בפעילות המדינית סביב בעיות ארץ-ישראל. הערבייה באו לפי עעה על חיפוקה; ואנחנו, אף כי מדיניותנו המוצהרת היתה מלחמה בהיסלר כאילו לא היה קיים ספר לבן - ומלחמה בספר הלבן כאילו לא היה קיים היסלר, ידענו אף ידענו, שנאחזן במלחמה הראשונה הוא תנאי לניהול המלחמה השנייה, ועל כן קודמת היא בזמן ועדיפה בחשיבותה באותה עעה.

תנאי המלחמה אף היקטו ביותר על פעילות המדינית של ההסתדרות הציונית; חלק ניכר מיהדות העולם היה מנותק, וכפי שהתברר במרוצת הזמן - הוטמד, ואפילויות הקיור בין יתר החלקיה היו מוגבלות.

בכל זאת נפלה בשנת 1942, בהיות המלחמה בלי אה, החלפה רבת חשיבות במערכות הציוניות אשר אף על-פני שהיתה מלכתחילה החלפת ועידת ארץ אחת בלבד - ועידת ציוני ארצות-הברית - הפכה עד מהרה להכניה הפעולה של ההסתדרות הציונית בכללה. בהחלפה זו, שנתקבלה במלון בילמסור בניו-יורק במאי 1942, ונקראה על שמו, נאמר כולהלן: "הועידה מצהירה שסדר העולה החדי שיקום אחרי הנאחזן לא יוכל להחבס על יסודות של ילוח, צדק ויוריון אלא אם המצא בו פתרון בעית חוסר המולדת של היהודים. הועידה דורשת שיערי ארץ-ישראל ייפתחו; ללידי הסוכנות היהודית יימסר הפיקוח על העליה וישוט הכוח הנחוץ למען בניה הארץ, ובכלל זה פיתוח אדמות הכור הבלתי נוריות; וארץ-ישראל תכונן כקומנוולת יהודי משובל בתוך מבנהו של העולם הדמוקרטי החדש".

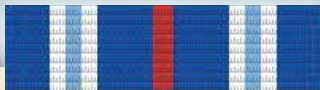
החלפה זו, שטובמה בסיטמת: "מדינה עברית לאלתר", פרושה הממשי היה היוב חכניה החלוקה, ללא הסתייגות עקרונית, לאור כילון בריסניה במיאוע המנס ולאור הצורך הדחוק במציאת מקום מקלט למיליוני יהודים - שיה נודע אז שיוותרו אך מאות אלפים בלבד - שבארצות הברית הנאצית.

המאבק נגד הספר הלבן הצטמצם, איפוא, במשך המלחמה באותו שנה, אשר הפעילות בו לא טבלה דיחוי בשם "ההעפלה".

אולם בו חבר עה פעילותנו בשם ההפעלה נעשה מאמץ לבנין הכוח לקראת המאבק העמיד להתחדש. שתי זרועות הכוח העיקריות שנוספו ליזרה ולהגנה בעת המלחמה - ידובר עליהן ביתר פרופ להלן - (היחידות העבריות בצבא הבריטי, ובראשן הבריגדה, והפלמ"ח), שתיהן יעודן המקורי: מלחמה בהיסלר; אולם המשיכה על עמיד הארץ לאחריה הונחה ביסוד הקמת שתיהן.

ב-8 במאי 1945 הסתיימה המלחמה באירופה. בין הבעיות אשר עלו, או חזרו ועלו, על שולחן הדיונים היתה גם בעיית ארץ-ישראל. אולם המורה גדולה חלו בה מאז הספר הלבן.

משהוסר הלוח מעל ארצות הברית הנאצי באירופה, נתגלו בין חורבותיה מאות אלפי יהודים בלבד, 6 מיליוני יהודים נוספו. לא כאן המקום לתאר האבידה שאבדה לעם היהודי. נעמוד רק על ההשפעות המעשיות של איתו אסון מתירד ופסע כל יכוסר של עמידה המדינית של הארץ.

היהודים שהוקמדו - לא היו עוד בעיה. אולם עלתה בכל חריפותה בעיית עתידה של מאות אלפי העקורים, ניצולי השואה. לשוב לארצות מוצאם, למקום השמדת אחיהם וקרוביהם, לבין שכניה אשר סייעו לציר או עמדו מנגד? היהנן להגר לארצות מעבר ליט? אי ארץ זחרצה לקבל עלייה כזאת? והאם ירצו העקורים לגלות גולה אחר גולה? לא נזארה אלא ארץ-ישראל בלבד, כמקום מקלט להם. כליון אחיהם, וטבלם הם - נתנו חוקף מוסרי לתביעתם.

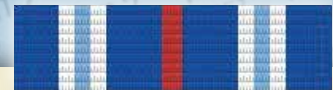
ובינתיה קמה ב-26.7.45 ממזלח פועלים בבריטניה הגדולה; ונציגי מפלגת הסועלים, בעת היותם באופוזיציה, היו מתומכיו הנלהבים של המפעל הציוני וממתנגדיו החרלפיט של הספר הלבן. אחד מהם, מוריטון, אשר יזמו נקרא אחר-כך על חכנית זאינה לונה בהרבה מן הספר הלבן, קרא לספר החוץ בעת פרסומו בשם "מעשה בגידה ציוני". היו תקוות וסיכויים שעליה מפלגה זו ללספון חסייע למסנה במדיניות הארץ-ישראלית של בריטניה הגדולה.

אולם חל מפנה מכריע בה ביחסי הכוחות העולמיים: מוקלה העולמי של ארצות-הבריה לעומת בריטניה הגדולה, עלה לאין שיעור. וארצות-הבריה שרפו מאחוריהן את גיירי "הבידוד המפורא". תהכרה ש"סדנא דארקא - חד הוא" חדרה למחנות המדיניות האמריקאית. ובריטניה היתה מעשה חלויה במידה רבה בארצות-הבריה ובמלוות לקיבלה מידיסן לצורך ייקומה. היו מקרה למחנה סדברי נייא ארצות-הבריה יזכו לתיומה לב בוויסחול, ונשיא-ארצות-הבריה היה עשה איש אוהד לנו, הרי סרומן.

ואחרון אחרון - לא זו בלבד שיהודים לרבות נלחמו בכל אחד מצבאות בנות הבריה, גם נציבות העם היהודי - הישוב העברי בארץ - השתתפה במלחמה בפועל. זבל חמלה לבן עם מגן דוד צהוב - אות הכבוד הקלון - צעד במצעד הנצחון. מדינות ערב לא השתתפו במלחמה; אדרבה, זד קא השעות הקשות ביותר לבנות הבריה קשרו קשריה עם מעצמות הציר. רק איוה בכוח שכנע את מרוק למנוח ראוי ממטלה כרו-בריטי, את נחאט פחה, כפברואר 1942, בושעה שהגדמניה עמדו באל-עלמיון. רק שימוז בכוח דיכא את מרד רייד עלי בעיראק בשנת 1941. היה מקום למחשבה שאף גורמים אלה ייסקלו בכף המאזניים, בעת שיוכרע גורל הארץ.

אולם כנגד שיקולים אלה הופיעו שיקולים מנוגדים: שיקולי האינטרס הכריטי במזרח התיכון, כפי שראתה אותו הממשלה הבריטית הימרינה, וכפי שהאטייר גם - כך היינו עתידים להיווכח עד מהרה - בעיני מדינאי הלייבור. דוקא על רקע דקיעה כוחה בזירה העולמית החלימה בריטניה - ויהי מה - להאחו במזרח התיכון, הוך התבססות על "הידידות המסורתית" שבניה לבין מדינות ערב. על רקע זה מסתברה החתירה הנייטית חתח מעמדה של ארפה בסוריה ובלבנון, והחמיכה בעצמאות ארצות אלו, אשר קמה לכסוף הודות להתערבות מזויינת בריטית. על רקע זה קמה הליגה הערבית. שר הדבך המלמד אותה היא בעייה ארץ-ישראל וההתנגדות המשותפת לאיונות, ביזמה בריטית, במרץ 1945, מתוך מגמה ברורה שישרה את האינטרס הבריטי - באזור ובא"ח, ואשר מקוט כבודו בו הועד לעבדאללה, כלי השרת שבירי הבריטית. מתוך אינטרס זה נובעה התמיכה באמירות עבר-הירדן ובאבאא - הלגיון הערבי, אשר לא פסקה, כי את גברה עוד עם הכתרה עבדאללה כמלך והפיכה ארצו לממלכה עצמאית - במאי 1946. תמיכה ארצות-הבריה בציונות נתנה דחיפה נוספת לקו מדיניות זה: לאור חדירה ארצות-הבריה למזרח התיכון, ובפרט לערב הסועדית, ניתנה הזדמנות לבריטים להוכיח לערבים מי הם "ידידיהם האמתיתים" בעולם.

חזיתיה מועטים אחרי עליית הלייבור ללספון התברר ללא ספק, שגברו מאוקייה על אראלים, וליבויון איש הלייבור - לא זו בלבד שאינו טוב לנו מאידן השמרני, כי את רע הוא ממנו קשרה מונים. תביעה הנשיא סרומן לאפשר העלאת 100,000 יהודים ממחנות העקורים שבאירופה, ללא קשר עם החרונה הטופי של בעיית ארץ-ישראל, הושבה על-ידיבויון ריקה הוך פקנה, האין ללול מאירופה את יהודיה. דחיית תביעתו של סרומן מסמנה מפנה חינה בגורל הארץ. מקעה יצא המרצע מן החק, ובויון גילה את שיצופו הזמני. מחודש נובמבר 1945 החלה גם ההגנה בפרשת ההתנגדות בכוח ללספון הבריטי בארץ ולמדיניותו, אשר הפורטית פתחו בה עוד קודה לכן, ושנמשכה הוך עליית וירידות עד הסינוי הבריטי. מצד ההגנה התבסאה התנגדות זו בהפגנות כוח, חבלה לשה התראת, כגון חבלה במסילות הברזל ובגשרים - מחו, ובפגיעה במתקנים ובכלים ששימשו בפעול את המלחמה הבריטית בהפעלה. בכל מבצעי המאבק של ההגנה הוקפד שלא לגרוח אבידות בנפש לבריטית או לערביה.

סייג זה לא היה קיים לגבי ארגוני הפורשים - האצ"ל והלח"י.
פרט למעשה יזום מדי פעם בפעם - גם בקרב היחידים העברי - להם מיון
פעולותיהם, היו הם פעילים בפיוץ מוסדות החלפון והאבא, חבלה בדרכי
ההתקשרות, פגיעה במפעלים הכלכליים כגון בתי הזיקוק וכיו"ב. מגמתן
המוצהרת של פעולות אלו הייתה גרימת נזק חמרי ואבדות בנפש לבריטניה -
על מנת לאלצה לפנות את ארץ-ישראל.

פעילות הלח"י הייתה דומה באופייה לפעילות האצ"ל, אולם נפלה ממנה
בהיקפה. הלח"י התרכז בעיקרו בהריגת לוחמים וחיללים בריטיים, במיקוח
כבישים ובתחלואות במחילת הנרדל.

פעילות אבאיות המכוונות מעתה לא נגד מדיניות בריטית זו או אחרת,
כי אם נגד עצם הימצאותם של הבריטים בארץ - ליוו איפוא את הפעילות
המדינית מעתה והלאה; לפרקים חוץ ניגודים חריפים בין ההגנה מזה, לבין
הפורשים מאידך; לפרקים חוץ הגנה עד כדי תאוס כינוחה.

את הערך הבא בפעילות המדינית היוותה הודעתו של בוויין, ב-13.11.45,
הנוקדה אנגלו-אמריקאית נוספת לצאת ארצה על מנת לחקור את האבא בה,
והבריטניה מתחייבת לבצע את המלצותיה אם תתקבלנה פה אחד. הקונתו הייתה,
שכאשר ילמדו האמריקאים לדעת את כל סבך הבעיות הקשורות בקניין ארץ-ישראל,
ימנעו ממחן עצות והגהות דרישות כמקודם. כמו כן, היקף, יל-ידי כן,
להתיי לידי ראיית זיהומן של ארצות-הברית באחריות למדיניות ארץ-ישראל.
בינתיים הסכימו בוויין להוסיף ולהחיר עליית 1,500 יהודים לחודש גם אחרי
גמר 75,000 הסוסיפיקטים הסותרים-ל-פי הספר הלבן.

הנוקדה יצאה ארצה, והגיייה את המלצותיה - המוסכמות פה אחד -
ב-20.4.48. בהמלצות אלו נאמר בין היתר:

(א) ייח להחיר עליה מידית של 100,000 יהודים.

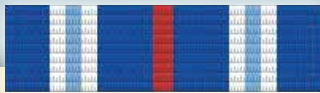
(ב) ארץ-ישראל לא תהפוך לא מדינה עברית ולא מדינה ערבית, כי
אם תוסיף להיחזק יחפה נאמנות ותהפחה לקראת חלפון עצמי במועד בלתי קבוע.

(ג) יתעליה היהודית תימשך ותוקי הקרקעות יתבסר הלבן יבוטלו.

כיולי 1946 הודיע בוויין שהוא מוכן ומזומן לקבל המלצות הנוקדה,
אולם זאת בתנאי ייכול להסתייק בעזרה אבאית אמריקאית בביצוען.

הצות תנאי זה, מוכן יסמכו כדחיות המלצות הנוקדה, והסתח הערבית
להתנגד להן בכוח. ביומנו מיום 14.7.46 כותב מי שהיה אז יר הבסחון
האמריקאי, ג'ימס פורסטל, כי הבריטים אומרים לערבית שאלמלא היו
האמריקאים כובלים את ידיהם, ומאיימים עליהם בהפסקת מלוח, היו מרבים
לעזות למקנת.

כל אותו זמן הלכו וגברו פעולות המרי בארץ: החל מחחרוה 200
מעפילים עצוריה במחנה קתלית - על-ידי ההגנה ב-1.10.45, ופיוץ מסילות
הנרדל ב-31.10.45 - ועד ליל הגוררים הנודע, ב-16.6.46, בו ביצעה ההגנה
בעת ובטונה אתה - חבלות ב-11 הגוררים העיקריים בארץ, ודיחקה על-ידי כך
את התנוקה בכל כבישיה הראשיים, ואלה המובילים אליה. לעומת זאת, הלכו
וגברו פעולותיהם של המוסדות והאבא הבריטיים; החל מחיפוחיה והסתח עוזר
פה ופה, עד לפעולות החיחוללות בעקבות רצח היילים בריטיים במגרש החניה
בחל-אביב בידי הלח"י, ועד לפעולות ה-29.6.46 אשר עלו בהיקפן על כל
הקורה לכן. מגמות פעולה זו - מאצ - אשר השתפרו בה למעלה
מ-17,000 חייל היו: לגלות בהוניי הסוכנות מסמכים המעידים על הקשר
בינה לבין מקטי האלימות בארץ; לאסור את מנהיגי היחוב; להסתח על מסוה
ההגנה, האצ"ל והלח"י; לאסור מספר רב של חברי הפלמ"ח. הייתה זו המוחקה
לכת מבין הפעולות אשר בואעו על-ידי החלפון הבריטי בארץ, אולם גם היא -
לא היה בה די כדי לחתק את פעולתה המדינית של הסוכנות היהודית, או את
פעילותה הצבאית של הארגונים המסתופים במרי; במליה אחרות: גם היא לא היה
בכוחה ליחבור את התנגדות היחוב. המצב ינואר בארץ בעקבות פעילות זו, מצב
יחרי מבריטניה להוסיף מדי פעם ולהגביר את כוחה הצבאי בה וגרם לה אבדות
ניכרות למדי - בתנאים של תקופת ילוח, נוסף לכל יתר הגורמים הנמנו לעיל
ובראשם בעיות העקורות, הייב מציאה מוצא ללא דיחוי.

הנ"ל הדרומו המכונים, איפוא, ליגור מלחמה אמריקאית נוספת ללונדון, ובראשה גריידי, ליגור אדמות-הברית בבריטניה, על מנת לסייע בהיותן פעולה עם ממלכת ה.מ. האצות שתתקבלנה על דעתה לזו האחרונה. התכנית שמוכמה בדיונים אלה, ואחר נודעה בהם תכנית מוריסון-גריידי, הציעה חלוקה הצרף לארבעה אזורים: האחד - יהודי, השני - ערבי, השלישי - אזור ירושלים ובית-לחם - גלילתון בריטי המסתייע בגורמים מקומיים, והאחרון - אזור הנגב, גלילתון בריטי יחיד. הנציב העליון היה מוסרף להיות השליט העליון במדינה כולה, ולו דעה קובעת, זכות איזור ויטור לגבי כל הכעות, פרט - לבעות העליה לאזור הערבי, שתהיה נתונה להחלטה ממלכת האזור בלבד. עליית מאה אלף לאזור היהודי תותר מיד, ואילו המצף העליה יהיה מותנה בהצעת ממלכת האזור ובהסכמת הנציב העליון שיחפוס לאזור יכולת הקליטה של האזור.

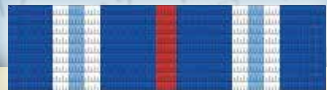
הכנית זו היחה נסיגה אמריקאית רצינית ביותר - למעשה ויתרו הם בכל הנקודות פרט לענין עלייה ה-100,000. ועם זאת - לא המכינו גם הערבים לקבלתה. בוויין החליטו לנסות את מזלו עוד פעם אחת, ולאחר ועידת לונדון, שהוחרמה רשמית על-ידי היהודים, הכריזו על תכנית בוויין, בפברואר 1947. מה בינה לבין קודמותיה? בעיקר זה שאמרה לבתר את הארץ לאזורים ערביים ויהודיים בלבד, ללא הותר אזורים בגלילתון בריטי יחיד, כפי שהיה הדבר בתכנית מוריסון - גריידי, כפחורה, מביכול, בין התביעות המנוגדות לזו שני העמים היהודים בארץ. אם כעבור ארבע שנים לא יגיעו היהודים והערבים לידי פתרון מוסכם ל הקמת מדינה עצמאית - אחידה, הימטר הכעות כולה להכרעת האו"ם. פרט זה מענין, מאחר שהוא מציג פתח ליחלב הדתי בתולדות הארץ, היחלב האחרון בתולדות המנדט הבריטי עליה.

אין ספק שהזכרת האו"ם בתכנית בוויין נועדה במידה רבה לייצא איות. אולם מנודחתה גם תכנית זו, נאלץ בוויין להודיע ב-18.2.47 מממלכת ה.מ. החליטה להביא את בעיות ארץ-ישראל בפני האומות המאוחדות, בהכרזתו: "מראשית דברו שני האדריס - הן הערבים והן היהודים - לקבל כפחית לדיונים את התכנית לאוטונומיה אזורים שהוסברה על-ידי מוריסון ב-31 ביולי 1946. הדיונים החדשים האחרון הראו באופן ברור כי אין סיכוי לפתור הסכוך זה באמצעות פידור כל "הוא במו"ם בין האדריס. אולם אם סכסוך זה ייפתר על-ידי החלטה של בוררות דרי אין זו החלטה הממלכת הבריטית רשאית להחליט ממעמדה מנדטורית. הממלכה הבריטית עצמה אין לה כל חמכות לפי הנאי המנדט לתת את הארץ לערבים או ליהודים או לחלק אותה ביניהם. לכן, החליטה הממלכה הבריטית להעביר את החלטה לאו"ם. הממלכה תמטר לאו"ם דיונים והתיכונות מפורסיה כיצד הוכח "המנדט אינו בר-ביצוע למעשה ותמטר את כל ההצעות הבריטיות, הערביות והיהודיות שנמטר עד כה - מבלי להמליץ על פתרון מיוחד".

בינתונים הוסיפו היהודים בארץ והחריפו. בעקבות ה-29 ביוני בא פיאוץ האגף הדרומי של מלון המלך דוד, מפקדת האבא הבריטי בארץ, על-ידי אצ"ל, אשר עלה בחייתה של חשימה אית - בריטיות, ערביות ויהודיות. הבריטיות הודיעו על כוונתם לגרש מעפיליות לקפריסין - ואף ביאצוה לגבי קולי הספינה "יגור", באוגוסט 1946. על זאת באה תשובת ההגנה עד פיאוץ האניה "אמפייר רייוול", על-ידי הדבקת עלוקה באידיה.

פעולות אלו הן רק התולמות מתוך חרסרת בלתי פוסקת של פעולות איתם, אשר הדרו אונודת חנאה והחזינוה בארץ וגרמו ללייתוף חזיה התדירים.

הודעתו של בוויין על העברת בעיות א"י לאו"ם לא היוותה גורם מרגיע; פעולות החלטה מצד ארגוני הפורסיה הלכו וגברו, ובסוף פברואר 1947 הוסל מיטר אצ"ל על הל-אגיה, פחה-הקה, רמת-גן וחלקיה מירושלים העברית. עתה נעזר העליון הבריטי בראשונה בעונת המוות - ובאפריל 1947 הוא להורג דב גרונר, באדיפת היחשפות בהתקפה על מיטר רמת-גן. במאי 1947 נערכה פריצת האצ"ל לבית המוטר בעכו, אשר "החרה חלק פן האסיריה הכלואים בו. ביוני אויור עונת מוות ליחני חברי אצ"ל "ההחטפו בפריצת. לאחר דחיה קצרה הוא עונת המוות בסוף יולי. יומייה לאחר מכן נמצאו יחני ממלכת הבריטיות עלוניה על עץ בתורטה בקרבת נתניה.

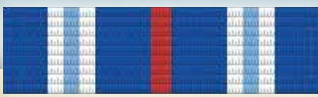

בו בזמן הוחרפו יממתי הלהימה בהקפלה, וביוני 1947 השיגו
 הבריטים בראיונה - ובאחרונה - להחזיר מפעילייה לנמל מואס - להמכור
 זמנית לידי וקדו ביצוע מ"ש האו"ם, וכל בריחניה להודיע לוונדה
 זו על מועד יונה המנדט, וכל מועד פינני יל כל אזור ואזור בארץ.

תוך כדי כך התכנסה עשרת האו"ם בלייק הכסה, באפריל 1947, לדון
 בענין ארץ-ישראל; וניחגרה צדקה ועדת החקירה אל האו"ם, ונודעה בראי
 חידוניה "אונסקופ". רק עת הודיע המלכות הוונדה ימכו פעולות האויבה
 הארץ, סמוך אובוס 1947. המלכות אלו נחלקו לאלו יל הרוב ואלו יל
 המיעוט. הכל הכימו יתמנדט חייב להתחייב בהקדה, בארץ-ישראל חייבה
 להיאר חייבה אחת מבחינה כלכלית. אולם בה הצעה יתמיעוט המליץ יל
 פתרון מדיני פדרטיבי יל אזורים יהודיים וערביים, הציע הרוב הלוקה
 הארץ ללוח מדינות: מדינה עברית יתכלול את כל מערך הרצועות - ממסולה
 באפון ועד באר-הנגב, ונירף לכך את הנגב; אזור בין-לאומי -
 בירושליה ותחביבה - ער בית-להם; ומדינה ערבית - ביאר חלקי הארץ.
 המלכות אלו האו כהפתקה על דעה רוב חברי הוונדה. אולם הפתקה גדולה
 יותר היתה אפוייה להודיע, ולמדיקופיה בכל העולה כולו, כאייר הלכו
 וגיברו הסיכויים יתמלכות אלו תזכנה לרוב יל יני יליייה בעצרת האו"ם,
 כהואה מאחדות דעות בין ארצות-הברית לבין רומיה המועצתית, אחדות
 דעות אייר עשה היתה להכלותה על הדעה במאג יל אז, אחרי כילון ועידת
 מוסקבה, וטוך כדי התגברות המלחמה הקרה בין מעצמות המערב לבין רומיה
 המועצתית וגוררותיה. אולם התלתי צפוי גה ויהי.

ב-29 בנובמבר 1947 הונחה לפני עשרת האומות המאוחדות הצעה
 החלטה, אשר מעיפיה חקיקרייה היו אלה:

- 1) חיוה המנדט הבריטי בארץ-ישראל לא יאוחר מה-1.5.48, ופינוי
 האגא הבריטי מתוכה עד ילוייה הדמיה לאחר מכן. הממסל בארץ יועבר
 זמנית לידי וקדו ביצוע מ"ש האו"ם, וכל בריחניה להודיע לוונדה
 זו על מועד יונה המנדט, וכל מועד פינני יל כל אזור ואזור בארץ.
 - 2) לאחר חיוה המנדט, ולא יאוחר מה-1 באוקטובר 1948, תוקמנה
 בארץ חתי מדינות - ערבית ויהודית - בגבולות המאויניה בהמלכות וקדו
 האו"ם, ואזור בין-לאומי יכון בירושליה.
 - 3) וקדו הביצוע יל האו"ם תקיה מועצות ממולה זמניות ליחיי
 המדינות ותקביד לידיתן את היולסון בהן לא יאוחר מן התאריך הבקוב
 (1.10.48).
 - 4) בריחניה תפנה נמליה וחסתי טורף מפסיקיה ביחח המוקצה למדינות
 היהודית על מנה לאפיר עליה יהודית חפזית לא יאוחר מה-1.2.48.
 - 5) העברה המינהל האזרחי בארץ לידי וקדו הביצוע יל האו"ם
 ומידיה - לממשלות הזמניות - תחנהל בהדרגה.
- הצעה זו הועמדה להצבעה ביוה ה', 29.11, ובו ביום, ב-1730 לפי
 יסון אמריקה, זכתה לרוב יל 33 כנגד 13, עשה יעירה נמניו ואתר נעדר.
- חלק גדול מהחלטה זו לא בוצע לאחר מכן: הערבית התוכרו לה מראש;
 לנו יימיה מורה דרך לפעילותה רק בעיקרה; ובפרטיה עד התפוגה הראיונה
 בלחד, אולם אין בכל זאת לזלזל בתחייבותה של החלטה זו בבואנו לפקור
 את מלחמה הקוממיות: לערבייה היא היתה אוח אזעקב לחידוש הפעילות
 האבאית נגדנו, שיחממה מאז 1939, ולנו - נתנה מחדד טוקף בין-לאומי
 לתביעתנו למדינה עברית, למלחמתנו להסבתה ולהגנה עליה.

זירת הקרב

גורם הקרקעי במלחמות בארץ - המדיניות הקרקעית וההתיישבותית של המוסדות הציוניים - "היה לא יבנה מאתנו" - התיישבות בגבולות - "תומה ומגדל" - ראשית ההתיישבות העברית - הערים המפורסות: תהליך ההפרדה - המערך הקרקעי כמערך אבאי: יתרונות ומגבלות.

המרחק בין התנהלה מלחמת הקוממיות כולל את ארץ-ישראל המנדטורית, ונוסף עליו ייחודה משויימים מחוץ לגבולות המנדט - הלבנון מצפון, סוריה באפון-מזרח, וכווית-האי מיני - עד אל-ערב, בדרום-מערב. התיישבות האזרחית התפתחה גם על המרחק האזרחי של מדינות ערב - עד המזק, רבת-קמון וקהיר; וכיום הקיפה המלחמה את המרחב המזרחי של הים התיכון, פרט לפסולות הגליל אשר בראשו שף גתוך נמלי איטליה.

המרחק המרחק הזה ותולדותיו - הם הנאי להבנת מלאה של מלחמת הקוממיות אולם לא כאן המקום לתת תאור מפורט את ארץ-ישראל, וזריה וגאיותיה, דרכיה והיישובים בחוכמה - או לעקוב אחרי כל האבאות המרובות אשר עברו בה ולחמו עליה מאז מלחמת המאור הקדמונית ועד ימינו אלה. הן האזרח והן אנחנו - לא פעם הלכנו בעקבותיהם, מדעת או שלא מדעת, ולהמנו במקומות בהם לחמו לפנינו, כחצור או באיפורי, המגידו או בעמק איילון, בלכיה או בירושלית, חבפת הקרבות זה ביבותיה.

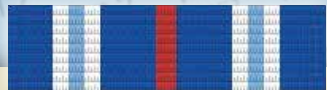
במסגרת הקורה זו לא נגע בכל אלה, כי אם נסתפק בתאור הייחודי המיושבות על ידינו ערב המלחמה, ובהקדמה מספר בדבר יתרונותיו ומגבלותיו של המערך הקרקעי שלנו - פני מדיניות הרכיזה וההתיישבות שלנו מאז נשייתן - ברגע שהיה הכרח להפוך מערך זה למערך אבאי.

מיניקין גמפת הקרקעות הייחודי היהודית בסתו 1947, נראה שהן מהרכבות - רובן ככולן - באזורי העמקית, המישור וההפלה, כתוצאה ממגמת הייחודית של הקרון הקיימת לרכוש, בראי ובדאיונה, את הייחודית הבאים בחיבון לעיבוד אינטנסיבי או עיבוד ממוכן. באיך לאזור ההר - הייתה רוחת המתיישבות "הוא לא יבנה מאתנו". היקול מ"ק"י זה הוא שקבע את מדיניות הרכיזה שלנו עד 1936.

אולם מההופיעה בינת 1937, זו הפעה הראיונה, הכנית החלוקה; ומסתמכת לנו לגבולות התיישבותנו עיוויה לקבוע את גבולות המדינה העברית לכיחוקה - כוונה ההתיישבות אל הגבולות והוקמו ייובי "תומה ומגדל" - חניפה, חילון ומאוכה על גבול הלבנון, ייובי עמק בית-שאן, בית-הערבה וכו'. גזרת הקרקעות של הספר הלבן באה כדי לגלות פעילות זו, אולם לא ילה הדבר בידיהן. באמצעות מאמצים יזונים הומיך ברוכיה ובהתיישבות גם באזוריה האזרחית. לייאה הגיעה לילית הוא יישובת בסתו 1946 כאשר עלו 11 הנקודות העבריות בנגב, וקבעו את עובדה האחזותנו בו. כאן מהגלה לנו בצורה מסכנת ביותר, היצד אמצעים של זמן ילות - קביעה עובדות התיישבותיות - ואמצעים של זמן מלחמה - תפיסת ייחודית או כיבורים - מיתלבים יחד למירה מדינית אחת. האחזותנו בנגב - ראשית במבצע "עובדה" - בשלייה היישובית במואבי יזה הכיפורים ת"ו; וייתה במבצע "עובדה" - תפיסת אילת ב"א אדר ת"ס.

התיישבות זו - שהיקול המדיני קבע בה לא פחות מן המיזקי - נתנה לנו יורה ארוכה של נקודות החיזה היישובית ביותר הן לגבולות החלוקה כפי זנקבעו בהחלטת האו"ם, והן לגבולות המדינה כפי שהנס כיום. אולם לא היה בכוחה ליזנה את תמונת מפת ההתיישבות שלנו מיסודה. כך נראה, ייבסתו 1947 היו הקרקעות הייחודי מרכבות געיקון בעמקים ובחפלת החוף, ביורה של ראועות:

1. ראועת הגליל המזרחי ועמק בית-שאן - ממחולה עד בית-שאן.
2. ראועת העמקית - עמק בית-שאן ועמק-יזרעאל - מבית-שאן עד הייפה.
3. ראועת עמק-זבולון - מחיפה עד עכו עה המיך בלתי ראוך בגליל המערבי.
4. ראועת החוף - מכוויימינה דרך תל-אביב (להואיא את יפו) עד גדרה עה המיך בלתי ראוך בדרום ובנגב.
5. אזור בלתי ראוך בירושלית ובמסיבתה.

נוסף להמונה המתקבלת ממפת הקרקעות יז להקדיש מספר מליון למאגז
 כפרים. אנו עדיה כיון לקו התפתחות זהה כמעט בכל הערים הגדולות:
 מלכתחילה - עוד לפני ההתיישבות הציונית - היו היהודים גרים בקרב
 הערבים. בהמשך הזמן חל תהליך של הפרדה, אשר הביא לייתור ערים עבריות
 כפל-אביב, או לריכוז היהודי בישובות נפרדות בתוך הערים - בירושלים
 חיפה ותעריה. תוך כדי תהליך זה התרוקנו רמלה וחברון מיהודיהן אחרי
 מאורעות הרפ"ח; מאורעות הרצ"ו - הרצ"ח הביאו בעקבותיהם פינוי כפר
 הזילוח וישובה "מאע בירושלים" - על ירינו; ובזכות המאבק מובלסת ההפרדה
 עוד יותר על-ידי הכנסת המדינה אל אזורי הבסתון הבריחיים התווק בין
 יישובותינו לבין יישובות הערבים, גברה בירושלים (אזור בוינגרד). מבחינה
 זאת אין תהליך ההפרדה יחל במסך המלחמה אלא המסך למע יתחיל בו הרבה
 קודם לכן.

אולם באזור, תהליך זה עמד עדיין בראשיתו בסוף 1947; וכך אנו
 מוצאים יישוב מעורב - אף כי בישובות נפרדות - בחמי ערים גדולות:
 ירושלים, חיפה, סכניה, אפט ויפו-תל-אביב. אף כי מבחינה מינהלית
 היו הלה יחידות נפרדות, הרי מבחינה אבאית הן היו בקיח אל עיר
 מקורבת.

חוליתו הטיקריה אל המקור המתואר, מבחינה אבאית, היתה בסכנת
 הניתוק הניקפת לו: ניתוק מרחביה חלמיח מעל מרכזי היישוב, יישובים
 נודדים מייבניה, יישובות בערים ממרכזיהן.

קצרת המערך מן הצפון לדרום חראה לנו ייגליל העליון המזרחי
 ייזוי להיות מנותק מן העמקים בחכריה, ובמקומות רבים לאורך כביח סכריה
 מחולה; כמו כן מהוות מנרה, מייגב-עח, רמות-נפתלי בשיות מיוחדות בתוך
 מרחב הגליל.

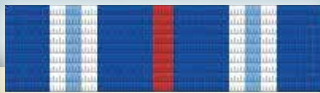
אפת היהודית - הדוכים אליה מובילות דרך יישובות ערביות. סכריה
 הערבית - לא זו בלבד יהיה מולסת על הדרכים ייבין היישובה היהודית
 בקיר העתיקה, לבין המרכז היהודי בקריה "מואל"; היא יורבת אף אל אט
 התוך מן העמקים לצפון.

דרך המלך לגליל, כביח אפולה - סכריה; כפרים ערביים זרוקים
 לארכו; הגירה הייבית היושבת עליו נתונה בסכנת כיתור מתמדת.

קצרת כית-סאן מפרידה בין ייבוי עמק בית-סאן לבין אלה ייבוע
 יזרעאל; הכפרים מערביים על הגלילוע מאיימים על כביח העמק. מערבה מיה
 חוליה יכו על הדרך לגליל המערבי, וכפרים לא מעטים חולשים על הדרומ
 מנהריה לחניתה, מאונה ואילון מתד, וליחייעס, היא חירבת ג'ידון, מאיין.
 אף יורק החייה אל היישוב העברי, כביח חיפה - תל-אביב, נתון לחסדי
 ייבועים ערביים שיפלת הנרמל; והדרך האלטרנטיבית לחיפה - דרך ואדי-
 מילק חוצה את גלת-אזרין ולרגלי הנרמל מספון. אף תל-אביב אינה נקיח
 מסכנת זאת - יפו הדרומת, יעזור והיח-דגון מסחרת, הלמה, חיריה.
 וטיקיה הצפון-מזרחת עיוונה להכביד על התחבורה אליה, ובת-יח המדרות
 לצפו אף היא בסכנת כיתור.

אולה סכנת הניתוק הרצינית ביותר נחקפת לירושלים וכנותיה, ולייבוע
 הנגב. מירושלים היא הסכנת הירושלית: הדרך מירושלים - ליפלה; הדרומית
 מירושלים לגוש עאיון חכרות, לכית-הערבי המזרחת, ולנוה יעקב ועירות
 הצפון; והדרומית מירושלים ליישובות יבתיקף - להר האופים, לרובע היהודי
 יבתיקף העתיקה, לימין מיה, לתלפיות ולמקור חיים. בעיות ירושלים חמורות
 לא רק בגלל יבתיקף הרחק ממרכז היישוב, בתוך סביבה ערבית אסופת, אלא גם
 בגלל הייבועות הבין-לאומיות וריבוי הייבוע העברי בתוכה הניזון מאיפקת
 חילוח מן היפלה. לעומת זאת חמורה בעיית הנגב דוק בגלל מוקם אוכלו-
 סיו העבריים, אמצוח יכולת התגוננותם, והפיזור הגדול אל הייבועים בתוכו.

לא יקדמו אלא חלק מאפיריות הניתוק הפתוחות לו יוב. אה נוסף
 לכך את העובדה, יעל גדולה הארץ יושבות מדינות ערב, ורק עורקים
 אוריים וימיים פתוחים בפני הייבוע, ועורקים אלה - חלוייה בתחדי
 הערביים, לפחות עד ייסונו בארץ ידות תקופת ונמליה - נבין פטר סכנת
 הניתוק המאיימת.

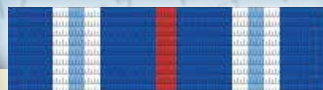
מגבלה יזניה המסונה במערך זה נובעת מן העובדה, שאף בתוך המרחקים
 הנתונים לסליטתנו לא היה קו היחוס ברור בינינו לבין שכנינו; ובמידה
 שהיה בזה קודם לבן - הרי נחשתי במידה רבה יקב העדר התנגשויות בינינו
 בתקופת מלחמת העולם היזניה ולאחריה. במקומות רבים היו יחוקים מחותפים
 ומקומות עבודה מיוחדים, בין במוסדות ממללה ובין במפעלים הכלליים כגון
 הזיקוק בחיפה; יהודים וערבים היו נחשפים באותה האווירה והמסגרת
 בין חלקי העיר הזוניה היו פתוחים. מאב זה פתח אפשרויות בלתי מוגבלות
 במשך לפעולות הרור בפני האד התוקף. מגבלה יזיחית: קצורה בקובדה
 ריכוזנו במקום ובשלה - בה גיעה הערביה, ירובי החר, החזיקו בנקודות
 המטח האופרטיביות והתקשיות, יתקנו להם יליטה במרחב. מרוכסי הגליל
 העליון, הכרמל, הרי אפרים ויהודה, יכלו לא רק לנתק את התחבורה המכיוון
 העסקית, כי אם גם להטריד או לחקוף יזובים לרגלי ההרים.

מאידך, אין להתעלה גור מיתרונותינו מבחינת היחס. לא הם הלכד
 יכלו לנתק את התחבורה ילנו, אף אנו מוגלים היינו לנתק את דרייתה
 במקומות רבים: בדרביה המוגלית ליפו, לחיפה הערבית, לירושלים, לעכו
 ולדרום. אפשרויות הניתוק היו דו-אדיוות, אף כי ריכוז היפר יל הישוב
 הערבי, ומיקום תלונה בארפק הבאה מן החוץ - היפו את המאזניים לרעתנו
 במידה מה. כמו כן, עלינו לזכור ייחויבתנו במיידור גרמה לכך ימרבית ידות
 והתקופה ומטונה האבא יבארץ - ייחמידור יפו להקמתם - היו בערבה יזובינו.

כמו כן, ברירותנו היחה ראועת חוף ארוכה וראופה כמשה, בין בת-
 ית בדרום לבין נהריה הצפון; ומפאת תלונה בארפקה מן היח היחה לעובדה
 זו היפעה מרונת בהמין המלחמה.

ולבסוף: דוקא היזוביה המבודדים, היזוביה היזוכניה בתוך אזורים
 ערביים והמהווים בעיה ראיניה בילב דפני יבי, בגלל קיני ארפקה, פיננו
 וחיוק, עתידה להות היחיה לפעולה בעורף האויב בילב אופנריוני יל
 המלחמה. כל הנקודות המבודדות ההליות להתזיק מעמד בילבית הראיניה
 יל המלחמה מילאו תפקיד זה הנאמנות בילבית האחרונות.

נזכור את חשיבות יחייט - לכיבוש תרשיחה, בין-ימן - לכיבוש רמלה -
 לוד, נהריה - להצלחת מטען בין-עמי, ואת חשיבות יזובי הנגב - למיגור
 היזוב המצרי.

הגדרה תלוייה

עצמתו והערבותו של האגף הבריטי בארץ, מגמותיו לקדמת הפינוי - האגף במחצית מדיניות ממילת המנדט - מחדשה וידימיניסטרציה.

נעבור עתה לסקור בקצרה את הכוחות האנטיים המאויים בארץ ביום החלטה החלוקה, והיתריות ליתב את האגף הצבאי בחוכה בתדוים הקרובים. ונסתח בגדול ייבחה: בגורם האנטי הבריטי.

קשה עד היום להכריע מימד עלינו להפריך את הבריטיה בגורם צבאי התחוללות המלחמה עד גמר הפינוי והפילו אחריו. יינה גישה מדינית המייבחה את הגדרה הבריטי ללא כל הרתיבות לאד האויב, והאומרת "מגמו- תיחה המדיניות והאסטרטגיות של הבריטיה היו זהות עם אלו של הקרטיה. יינה גישה יחרת האומרת שהבריטיה היתה להם מגמה אחרתגית מילחה, והפעלת כוחותיהם האנטיים אין לה ולמאמץ האנטי הקרבי ולא כלום.

מכלי לנרות ולקטוב מרמרות בינינו זה, נמסור להלן כמה נתונים על עצמתו של הכוח האנטי הבריטי ועל הערבותו, ולבירוף כמה מיקטובות ייבחנו אליהן לגבי מגמותיו כילב הזה של המלחמה.

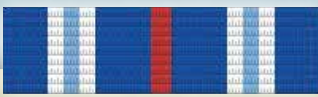
בסך הכל היו לבריטיה בארץ ברתו 1947 91,730 חייל. מספר זה איננו כולל מרות כלליות ודרותי יורף. זהו כוח צבאי העולה מבחינה כוח האד ילו על מה יייה לצה"ל בתקופת הייא. הכוחות האלה התחלקו באורה כזאת: אבא בריטי - 72 אלף; חיל אויר מלכותי - 5,100; הלגיון הקרבי 7,400 (ועליו יוד נעמוד ביתר פרט להלן); חיל הכר - 3,000; מחרתו בריטיה - 4,100; אי - 130. מנעמוד על הפרט המלא של הכוחות יייו לנו האותו זמן, נבין ייבכותם של מפרים אלה.

- לאורך מיקוד מחלקת הרץ ל-4 אזורים:
- האזור הצפוני: (מחדשה אפונה; מרכזו בחיפה) - הדיוויזיה המוסתת הייית ("כלניות").
- האזור הדרומי: (מחדשה דרומה; מרכזו בטרפנד) - דיוויזית חיל הרגליה הראיונה.
- אזור המינה המזרחי (ירושלים): הבריגדה היינה של דיוויזית חיל הרגליה הראיונה.
- אזור המינה עזה: (מרכזו ברפיח) - דיוויזית חיל הרגליה התלויית ויחריות הדיוויזיה המיוריית.

ויאויין בין קו יופיינו הייוב (הן בתקופת האגף והן במלחמה העאמאת) והוא - יפרח לריככות מדיניות בירושלים ולאורך הגכול הצמוני-המזרחי בחיבות ייח-אין - ייה כל האגף הבריטי מרכז החלטה הורף ובמיקרו: מזרחית לקו הרבחה, כלומר ביחה המאוכלת על-ידינו. ריכוזי האגף הקיקטיים היו בחיכות היפה (ח. ג'ין, חירה), חדרה, פרדה-חנה, ירפנד, מג'דל ורפיח. להערבות זאת הן של האגף והן של מקטי האגף היטה מיימקות ריכה בזמן האגף. הקובדה שהאגף הבריטי היה מרוכז בקיקרו באזורית היהודית עיפה אורו כוח לפגיעה קל-ידי היהודית לא פחה מייחלה עליו לפקול נגדה. על חייבות עובדה זו במלחמה העאמאת - יוד נעמוד להלן.

מה היו מגמות האגף הבריטי בארץ-ישראל בתקופה זו? - ראינו לעיל את מגמות המדיניות הבריטית באותה תקופה. הן לא היו אזהדות לנו. הבריטיים לא רצו בנחתון יהודי הארץ, הם לא רצו בתקופת מדינה עברית. אולם האם מידה כך ריזיה אנו להניח שהמללה הבריטית היטה מוכנה להכניס את אבא למחדשה נגדנו, וללא רייג - ביח ייקרו זאת אחרות מדינות ערב? היתה זו מיקנה נמחרת ובלתי מונדקת ליוד המאורעות.

עלינו לקחה החיבון יח דקת פעולה האגף הבריטי באותה תקופה. אכן זה הכל בירף אבדות ראיניות למדי בהנאיה של תקופת ילוח, על-ידי פעולות הפורצים וכל-ידי המאבק. אחד הגורמים ייבאו להחלטה הפינוי היה לחץ של דקה הקהל בבריטיה יאמרה: די במה ייפחדנו במלחמה בגרמניי מידי היהודית או למקנה - איננו מוכנים להפסיד. המפקדה הבריטית קמדה, איסוא, פחה לחץ אחר חייב אותה לבאק את הפינוי ללא אבדות. מיניקול יח יחתי הכוחות בארץ נזכור שמהחלטה על פינוי לא יכלו הבריטיה להריות לקאמה אבדות מליהן הפינוי זה, או הפעולות אבאיות שהפנהלנה עד מוכר הפינוי.

אין רפק ומגמתו הראשונה יל המסד הבריטי בארץ הייתה לפנות את האזור מן האזוריה היזניה האמאעיות הניהניה, באיריה הקבועיה, והתפחה ללוח זמניה מסודר ללא אהדות.

המגמה הראשונה הזאת קורה מגמה יזניה: על מנת לבצע את הפינוי בהתאם לתכניה היה המרת לזמור האירי הפינוי יזארו פתוחיה. הפינוי יעמד להתנהל למעשה דרך יזני ראשי גרר: חיפה - מאד אחד, ורפיה - מאד יזני. לאמור: איר אחד דרומה, ויזני - אפונה. את יזמו הבריטיה לעצמה את הזכות להתזיק המובלעת חיפה - היה זה התיקור כדי לזמור את גמר הפינוי.

דרכי הפינוי הבריטיות היופיות היו:

- (1) כביז חברה - חיפה; (2) כביז עכו - חיפה; (3) כביז ירושליה - רמאללה - לוד - חיפה; (4) ירושליה - חברון - באר-שבע - עזה - רפיה;
- (5) תל-אביב - רפיה.

המגמה להתזיק איריה אלה פתוחיה האפו לכך שבמידה האפשר לא יתנהלו קונטרס עליות. ואין על כן כל חתימה בכך את האותו יום קצמו ההבריטיה האקדמו נגדנו בייך-ג'רחה ביררליה, וה לא תועדו נגדנו בחיפה, מי ייך-ג'רחה היה החון המזור הקרבי וכל-ידי הכנרת חריו ילנו היה בחחון מוחלל יתילב האחדון יל הפינוי, מאד יעזבו הכוחות הבריטיים האחרונים את ירושליה, יתנהלו קרבות לאורך ציר הפינוי ילחה. על כן, הם פעלו נגדנו. היחוס יל דבר החיפה. ביזוחנו את הקיר הכמיס את החיפה המזור, לאור יחרי הכוחות המוסר.

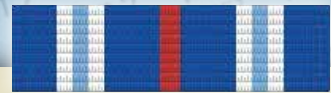
עלינו לזאת דבריה אלה מנקודת ראות בריטית, יכן הם דאגו לזינתים הבריטי, קודה כל ומשל לכל.

איינו כמגמתו התיקוריה יל האבא הבריטי בארץ את הפינוי וההחחח יזבי הפינוי. יחד עם זאת המיזכו הבריטיה, אמנה המידה מהמקיות והולחת, התיאור המגמות היוו התיקור כחניה הקדמו למלחמה. זה היה היצוק המדיניות המסללית: יזמו ההברודו יהודית, האותו זמן לא היה קור מעיית ביזור, ומניקה העפלה. הוך כדי הפינוי הוריסו הבריטיה לנכות ולהפוך אניות מפסלית, למנוע מאתנו אפשרות יזמור חפוי כנמל תל-אביב ולהחריח ניצק יהודי. אולם חרוב לאיין יזמרג יהודיקה ההגנה יהיה תלנגד להתרמה ניצק, הדלו מסך כי היה ברור להם ההתנגדות תביז לאהדות, ולזאת הם לא היו מוכנים.

עם זאת ניחו הבריטיה גר להוריק ולזמור על מסילות הברזל, על בחי-הזיקוק ועל המפעל הנהריה - מחוך מחיכה באורה זו או אחרת יתלו בקונסולציה יזיוואר בארץ לאחר הפינוי להעזר באותה המסקנים.

תפקיד נוסף יהחל יל האבא הבריטי בארץ היה יזמירה על מוחדות הממללה עד הפינוי. על מניקה פליחה יל כוחות ערבייה בלתי חזיריה מראה לא היו מוכניה לימוד התיקור התיבוקות הראיוניה יל המלחמה. אנתנו מואאיה אמנה פקילות בריטית מרוימת ומגמתה למנוע לא רק עליה יהודית אדחה, אלא גם כנירת כוחות בלתי חזיריה ערבייה לתוכה. מעזור כמת חדיית התנהלו ייחות מרוימות בין קלייזור, ראש המשרד המזרח-תיכוני הבריטי וקהיר לכין עזאה פחה, מזמיר החבר הקרבי. קלייזון הזהיר: "המחכת כנירת בלתי חזיריה תביז להתנגדות ביזינו לכיניכה. על כן חזיה עזאה: קיימת חזירה: או האנתנו נכניה כוחות בלתי חזיריה או חנפלוה עם כל צבאות קרב. לא גוח לכח הכוחות ילנו יתחילו? עצמו עיניכה מסניסת הבלתי חזיריה". כחוצמה מדיחה זאת הורחקו המשרות הבריטייה מבחר אלנגי ומגיד דמיה; והחל מתדדו ינואר לא היה כל מניקה לכוחות הערבייה הבלתי חזיריה להיכנס אדחה דרך גזריה אלה, ביזיטתה יל הבריטייה יל ניסו לעכב בעדה.

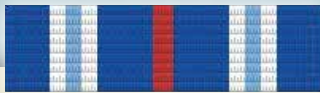
מגמה נוספת יל האבא הבריטי, מגמה "מחזרית" יגה לה היה מייפקות אבאות, היה מנירת המתקניה בארץ למי יזיחל את המחיר היותר גבוה. כחוצמה מסך אנו עדיה ללהץ מתמיד יל אגף האפסנאות ליזמור על המחזרית. במידה יזיוואר מאב ייקבל לא מי חקונה אלא מי חכונת - הבריטיה יאנו בהמסד. היה הם על כן אינדר מרוימת ליזמור על איזון כוחות חכזה יזמני המודיה ינרו לילה. אגף האפסנאות היה איפוא "יזידנו", מי אנו הריזינו בדרך כלל המחיר החזורה.

אין לראות את מגמות המזימה הבריחה מהר אחד זאת מגמות הילחון
הבריחי מיד יבני כזהות עם המגמות האנאיות שהוכתרו על-ידי המפקדה
הנבאית באזור העלה. אין הפק שהממלל האזרחי הבריטי היו גורמים רבים
הראו בהקברת מסודרת יל נכריה ויחיות. אין להתעלה כאן מגורה פסיכו-
לוגי פרוט שארה זהקיה מהקן מסוייה אינו מקונין לראות כמו יוניו את
ההריחה. ודוקא בירוחיה הנמוכיה בדרגה גורה זה פעל. אנחנו מואאיה
היורה מפעלי מיה, הקברה מהקניה רפואייה ליוריות ילנו ויל הערבייה.
גורה זה פעל בקיקר הקרה הפקידות המקצועייה חלא היתה מקורבת בפוליטיקה.
ואילו המזימה הבריחה, כהזראה מגורה חל מירד המוחבות והמזכיר הכללי
יל הממילה בארץ, ניסתה ליאור את התנאים לפעולה ערבית נגדנו ולכבוול
את ידנו בפעולה ילנו. מרבית החמרות היירוריות וההחילוניות
הנויריה בואעו על-ידי המזימה, או ביזמה המזימה, ועל-ידי הכוחות
הנבאיים יפעלו בהפאה להסדר מסוייה לפי הוראה המזימה.

ראינו שבמסגרת הכוחות הבריחיים בארץ פעלו גם יחידות ערביות
בתיקון הבריחי. משחר יינו עתידיה להיפגש ביחידות אלו ליחר מכן -
לאחר הפיכת עורן - במסגרת שבאות ערב, נעמח יליהן כאן ילי פרוה,
כין הפרק הדן בכוחות הבריחיים לזה הדן בערביות, יכן מקצת ילב
זה - באמצע בין יוני אלה.

- - - - -

הכוח הערבי

פרוץ חיל הספר - הלגיון הערבי בארץ - הכוח הערבי הסדיר;
בפועל ובכוח - הכנות מדיניות ערב לקראת מלחמה.

עם ההחלטה על הטיבוי הוחלט לפזר את חיל הספר. טרביטו עברה ללגיון הערבי, וחיליו היוו את היסוד לאותם גדודי החי"ר של הלגיון, שהפיקור עליהם היה ערבי טראשיות. 1700 אנשים אלה היו בסיס של שני גדודי חי"ר אשר בחודש מאי נתקלבו בהם בחזית לטרון. בתקופה שבין נובמבר למאי הם עסקו בעיקר באימונים לקראת הפלישה.

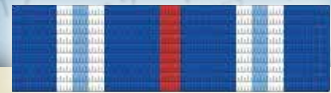
הלגיון הערבי - הורתו ולידתו בראשית שנות המנדט הבריטי, כאשר ניתנה על-ידי הנציב העליון היהודי דוקא, סיר הרברט סמואל, הוראה לחייל מספר חיילים וקצינים עבור יחידת ז'נדרמיה לסחורות סטנדרט לירדן, שמתפקדה להגן על האוכלוסיה האקלאית היושבת בין הירדן לבין מטילת הברזל החג'זית בפני פשיטות מצד הגדודים הנוהרים כדי פעם בפעם מטוברות ערב. חי"ר פיק, אחד טרותי קצינים של לורנס, הופקר על כוח זה, והוא שהקנה לו דמותו שנטארה לו עד עצם שלחמת הקוסטיות. יעודו של הכוח למלחמה בסדבר נגד שבטים בדואים הכתיב ניידות, יכולת תפרון וכוח אס - בפלים באורות כוח קטן, טגובט, טגוטן ונייד. מתוך גרעין זה צמחו בהמשך הזמן הגדודים המסובעים של הלגיון הערבי, אשרי הכילו את ומיקי וטובי חייליו. הם גם שרכטו לעצמם נסיון קרבי טטויים בדפווי טרד רשיד עלי בטנה 1941, בטעה שפעלו נגד אנשי קאוקג'י, ובטערכה נגד טוריה הויטאית באותה טנה. ערב שלחמת הקוסטיות טנה כוח זה 3 גדודים המאובדים באטיבה אחת.

אולם בד בבד עם פיתוח הכוח המסוכן הוא לטרת קודם כל את האינטרס של האסיר שהיה אחר-כך ואלך ענדאללה, עטרו הבריטים תסורת החזקתם את הצבא בכטפיהם, על כך שהלגיון יכול גם יחידות העטויות לטרת את האינטרס הבריטי היטיר בארץ-ישראל. הטנים היו טנות שלחמת העולם הטניה ולאחר טכן טנות המטבק והטרי 47-1945, בכל הטנים נללו היתה טפקדת הטבא הבריטי טעונינת לטחרר את כוחותיה מתפקידי הבטחה סטטיים בארץ ובטביבותיה, לפעולות יזוטות - נגד טעצטות הציר בזמן שלחמת העולם. ונגד היטוב העברי בארץ בטנים שלאחריה.

כתוצאה טכן נוצרו פלוגות המספר של הלגיון, שהוטל עליהן להבטיח את ציבור הנפש העיראקי ובטיטים כטחנה תל-ליטוינסקי, טחנה צריטין ועוד. פלוגות אלו לא היו מאוגדות בגדודים, ולא קיבלו איטון אלא לתפקידי הבטחה בלבד, בדוטה לאיטון סקיבלו הפלוגות הראטונות של הנפש הארץ-ישראליות בראשית שלחמת העולם הטניה. ערב שלחמת הקוסטיות הגיע מספר פלוגות המספר ל-18.

אף על פי שלמטורה היה הלגיון צבאה של טדינה עצמאית, הירוח למטעה חלק טן הכוחות הבריטיים במזרח התיכון, טהט קיבל מטפקה וחייטוט, כבתי-הטלאכה טלהט בוצאו תיקוני הרכב והנטק, בבתי-חוליים טלו נעזר. עם פינוי הכוחות הבריטיים אארץ-ישראל והואטת הבטיטיות ובתי-הטלאכה טחוכה, נאלץ הלגיון להקים לעצמו טערך לוגיטטי עצמאי. זו היתה הדגבה העיקרית של טפקידו בוודטי החורף והאטיב של טנת 1947/48.

עם זאת היה הכוח טטינוייט ארגוניים טרחיקי לכת. אט עד כה נועד הלגיון לתפקידי טטורה טאז אחד, ולתפקידי מספר טאז טני - הרי התפתחות טהצטיירה לגבי ארץ-ישראל חייבה את טתכנוניו להכטיירו לתפקידי שלחמה טדירה. לצורך זה היה חטר בעיקר כוח מאורגן, טגוטן וטאזיד של חיל רגלים, הוחל, איטוט, בארגון גדודי חי"ר טתון פלוגות המספר המטחררות מתפקידיהן בארץ, וטתון חזל המטר העבר-ירדני, כוח ז'נדרמיה הכפוף לנציב העליון, אשר התטרק בטתו 1947 וטרביט חייליו הצטרפו ללגיון הערבי.

סוכן שהבריטים הוסיפו לשלוח בלגיון, הן על סמך השתתפותם בתקציב החזקתו אשר הקנתה להם את המספרות של שליטה פוליטית בעבר הירדן בכלל, ובסדריניות צבאה בפרט - והן במספרות קצינים הבריטיים אשר שילמו וטטלגיה עד היום את כל תפקידי המטה בפיקוד הלגיון. עו זאת נעמדו הבריטים ללוץ מדיני וציבורי והחלו להעלות קצינים ערבים לתפקידים אחרים.

קורות הלגיון בטלחמת הקוממיות בחלקים לפני חלקים ברורים: הראשון עד סחצית שמי, בו היה הלגיון כפוף עדיין למפקד הכוחות הבריטיים בארץ; והשני - טטנו ועד הסוף.

בכון שגם בתקופה הראשונה הקמת הלגיון פה וטם בפעולות נגדו, לטות זאת שהמפקדים הבריטיים חזרו והבטיחו לבו מדי פעם בפעם, שכל עוד הם בארץ - אין כל הבדל בין יחידות הלגיון לבין כל יחידה בריטית אחרת.

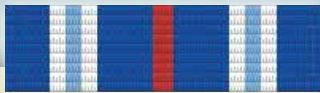
כזאת היא פרט השתתפות הלגיון בפעולות בטביבת גטר, בקרבת חיפה, ובפיקוד הפגזות גטר שנערכה בסוף אפריל, טטנט טעל אדמת עבר הירדן. הלגיון הערבי יכול "להתפטר" גם בהתקפה על הטיירה לבית-נבאללה, בהתקפה על כוה-יעקב ועטרות ועוד. אולט עיקר תכנה של תקופה זאת טבחינת הלגיון היה בטירות והתארגנות לקראת העמיד. התקופה הטניה נפתחת עם ההתקפה הגדולה על גוט עציון ב-18 בסמי, אשר הביאה לנפילתו. יומיים לאחר טכן חזר כל כוח הלגיון טטונה קודם לכן טן הארץ לגדה הטערבית.

פעילות הלגיון באותה תקופה טבטחה העיקרית היתה להטחלט על חלקיה הערביים של ארץ-ישראל: הן על טנת לטנוע כיבוטם על ידינו - והיטים טקדו לפליטה היו יטי הצלחות וכיבוטים טלנו - והן על טנת לטטם בטופו של דבר לעבר הירדן. דבר זה נוגד היה את החלטות מדינות ערב להקים מדינה ערבית עצמאית בארצות ערב, ואין טטק טעבדחללה ידע טראט, טעליו לטפור על כוהו ככל האטטר, על טנת טיוכל בבוא העת להחזיק בטטחיה טביוו גם בפני ארצות ערב.

אט נזכור יחד עם זאת טטטפרט ורטתו של אוכלוטי עבר הירדן היתה כזאת טלט אטטרה גיוט ואיטון טהידיט של תגבורת, בבין את פריטת כוחות הלגיון טיד להכנטט ארצה, שהיתה פריטה הגנתית טובהקת.

נעבור עתה לטקור את הגורם הצבאי הערבי, טפעל כראטיה הטלחמה; כלומר, קודם כל את הגורם הערבי הטקוטי, בטירה טהוט היווה גורם צבאי ידועטנו הטטם זה טיבה טושלט. יתר על כן, אין להניח טאף הערבים עצמם ידעו טהו כוחם הצבאי בפועל; אולט ניתן לקבוע טטטר דברים טטה טנוגע לפוטנציאל. היו בין ערביי הארץ ותיקי הכנופיות ט-1936 - 1939 טהיה להט נטיון טטויים בלחטיטה כלתי מדינה, בטארביט ובטטיטות, בחבלות ובטטרדות. כנופיות אלו היו טלוכדות כל אחת טטביב ל"טנהיג" טטויים; ארגונן לט היה יציב וקבוע. עם זאת היה קיים ביטוב הערבי - כאז כל אחת - טוטד ה"פזע" הטבוטט על ההיררכיה הטטריטרכלית הנוהגת בו. הטיין היה טזעיק את בני טטטר, והטוכתר את בני טטרו - לעטוהל טטוייטת אשר עם טיוטה היו טטפזרים איט לביתו ולטחלו. לקראת טוף טאורעות תרצ"ן - תרצ"ח עסקו הכנופיות בטירה גדלה והולכת בטחיות וטדידות בכפריט הערביים - וחלקים ניכרים טן העורף הערבי הטטייגו טהן.

בחדטיט האטורכיה של טנת 1947 נעטה נטיון לטתף את העורף, ויט לציין טטבחינה זו הצליחו הערבים יותר טאטר בטנות 1936 - 1939. באותה תקופה הכנופיות טלטו על-ידי טרוור גרודא; כראטיה טל טלחמת העטטוהל הצליחו הערבים להיטצנע טטצב זה על-ידי הקטת הועדות האוטויות הטקוטיות אשר טכרו את המפקדים הערבים וטטרו בידיהן על-ידי כן טליטה טטוייטת על מפקדים אלה ומקדיהם.

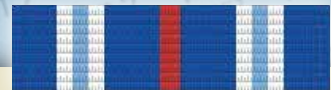

גורם שני היה מספר של כ-12,000 איש שנאסר עליהם פעדו
איטונים באבא הבריטי. נראה שמספר זה הוא טובה - רבים מן הערבים
בצבא ה.ס. היו עורקים ומגייסים חליפות - והוא לא הגיע ליותר
מ-6,000 איש. האיטונים שקיבלו היו איטוני פרט נכחה, ובשעת
גובשו ביחידה לא גדולה מפלוגה. עם שחרורם - נוטלו כל המסגרות
שלם המייכנו וכפוטנציאל - היו, איפוא, רק אנשים בודדים בעלי
איטון צבאי מסויים.

נוסף לאלה היו קיימים שני הארגונים החצי צבאיים: הנב"אדה
והפזמורה. הם התכוונו למטט מעין טסקל כנגד לחי"ט ולגדנ"ע שלנו,
מתוך הכרת ההכרח בארגון צבאי ערבי שיאפשר להם לעסוד כנגדנו בשעת
הצורך. גם לרשותם עמדו מספר טוטחים צבאיים שאיטנו אותם. ערכת
הצבאי לא היה רב. הם עסקו בפעולות צופיות, וחיינוך טרם אבאי,
הנוער העירוני שהתרכז בהם לא היווה את האלפנט הלוחם באיבור
הערבי בטרך, והוא לא הורגט למעשה עם התחלת המלחמה לפרות המקורות
הגדולות שלנו בו.

כוח ערבי רציני היה, כוסף לכן, במסגרת המסורה הטרך-ישראלית,
ובמסגרת הנוטרית והגטירית. במידה מפעלנו אנחנו נגד הבריטים פיסרו
הם את הנוטרית והגטירית שלנו וסכרו נוטרית ובפירמט ערביים אחד
הם היוו ציבור של כמה אלפים מאוטנים היודעים לשאת נטק. ביחידות
קרובות לא היו טאוגדית.

כזה הוא הפוטנציאל הערבי המקומי בראשית מלחמת העצמאות ככוח
צבאי. ניתן לומר עליו כמה דברים שליליים: לא היה להם צבא ערטי
קבוע; לא היו להם יחידות מאוטנות, על כל פנים לאיזו שהיא פעולה
סדירה. מפקדה אחידה לא היתה; הפיקוד התרכז בעיקרו מסביב לאנשים
מספר שתפסו מקום בחייל הפוליטיים, ומטר מסוים שה המייכנו שהם
מסוגלים לפקד על כוח צבאי. המפקדים הצבאיים טבני הטרך - אנשים
כעבד אל-קאדר אל-חורטייבי וכחטן-סלמה, בן קולה שבטפלה אשר טף למד
בבית-ספר צבאי בשעה ששהה בגרמניה בשלושה השופתי במלחמת העולם
השניה - לא מעטים מהם היו בעלי נסיון קרבי. במטר לחיטוט - היתה
ברשותם כמות רצינית של רובים ונטק קל. נטק כבד לא היה להם;

מובן שתמונה זו איננה ילמה אם לא נביא בחיבור המלכתחילה לא החתם הכוח הערבי ייפסק כנגדנו על ערביי הארץ בלבד, אלא על סיוע זהובתם וניתן על-ידי מדינות ערב.

עוד בוועידת בלודאן בחוף 1946, החליט החבר הערבי, האמור הנדקח קיומו הייתה והווה בליקור המינמרה הערבי המיוסף בענין ארץ-ישראל, באהת מהחלשותיו החוזיות, לאמר:

"המטרה בעל-הינה מתפתח באופן מבהיל כחוצאה מקיום הארגון הצבאי האיוני והאגודות המרוריספיות, ונוכח הרגלה של האיונים להחמט בכוח להצגת מסרותיהם. ערביי פלשתינה עלולים לנקוט באותה האמצעים בהגינתם על עצמם, ואז מסתכן של מדינות ערב יהיה עדין ביותר, מאחר שלא תוכלנה למנוע ההנדבות קמיון לעזרת אחיהם בפלשתינה בכל האמצעים - בכסף, בנשק ובכוח אדם".

הנה אומר: היזמה לפעילות צבאית חייבת לבוא מצד ערביי הארץ; וזו - מיתבוא - לא תוכלנה ארצות ערב למנוע ההנדבות צמיתן לעזרתה.

אחרי ועידת בלודאן באו מספר כנתיים נוספים של החבר, עד לוועידת האליה "בלבנון, באוקטובר 1947, אשר החלשותיה רצויות לאיון בארץ-ישראל כריה לפעולות מדינות ערב מראיית המלחמה. עיקרן חתימה: האחת - המחייבת את המדינות החברות לנקוט אמצעים צבאיים לאורך גבולות ארץ-ישראל, במטרה ברורה של לחץ על ה"ה" לקראת ההכרעה הקודמת ליפול, ולאחר-כך ליתן כף מעבר חפשי האחת לצבא רצויה; והשניה - המחייבת את מדינות ערב להגיי עזרה מוסרית וחמרית לערביי ארץ-ישראל בהגנתם על חייטם ורכויתם, ולהקציב את הסכומים הדרושים לית כף.

עוד יניח לאחר היום מלחמת האמנות, ולאחר שהמים אהון על בני עמו, מהפאר מופתי ירושלים, האג' אמין אל-חומייני, בכך שהחלטות אלו מהוות נכסיון הוקפתו, שהגנת ארץ-ישראל הוא ענין לתרביי ארץ-ישראל בסיועו של ארצות ערב. ברור למה התכוון המופתי: עוד באותו מרחב עצמו האיש הקמת אדמיניסטרציה לארץ-ישראל העלתי מחולקת, ואת עצמו - בראשה. אולם האישו זו נחתה.

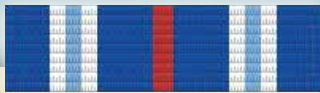
עוד עודה לכן הוקמה ועדה סכנית קבועה לענין ארץ-ישראל שתפקידה היה להאח את עזרת מדינות ערב לערביי הארץ במלחמתה. כמו כן קיבל החבר הערבי על עצמו לאחוף הכוח של מיליון ל"י למטרה זו, אשר באמצעותו תתאזר הקמת כוח צבאי קבוע.

החלמה אחרת - רבת מיממות להלך הרוח הידר בין מנהיגי ערב - הייתה זו חתימה את מדינות ערב לקלות אובלוריה בלתי לוחמת שהאלץ לעזרה את הארץ למין המלחמה. פנינו אובלוריה זו - אשר הוחלט עליה עוד ירה החתילה המלחמה - הנו אחד הגורמים העיקריים לתבוסת הערבים בארץ.

כחוצאה מווסידת קאליה אורגנה גם ועדה צבאית לחקירת המצב בארץ-ישראל שהגריה היו: אמיר לוא איחמעיל צפוח (עיראק); עקיד מחמד אל-הינדי (סוריה); אלמקדה אלרונן יונת חקיר (לבנון) ועדת דרוזה (פלשתינה). היו. מסרה באוקטובר 1947 הערכה מצב מקנינת ביותר, התומה בידי איש צבא ערבי, המניה ליתר מה הן ההתפתחויות האפשריות בארץ.

ואר לזקית החימר, עוד לפני המלחמה החליטו לילוח עזרה אליהם רוביה ארצה, לפי מכתה מפורימה שהוחלה על מדינות ערב. על הלבנון וסוריה-הירדן הוחלה מכתה של אלף רוביה כל אחת, וכל יתר מדינות ערב מכתה של אלפיות רוביה כל אחת. קנינת זו של עזרה אלפיה רוביה מקנינת היות והיו נותנת לנו מורג מה על מה יחייבו ממחלות ערב בדבר הוג הקטולה הצבאית וממדיה. רבות מיחייבות הליגה הערבית במין המלחמה הוקדירו ליללות כגון: למה יעודיה ילחה נשק לא חוק; למה יוריה ילחה נשק בלי חתמות. המכרימות יחייבו יליו - עזרה אלפיה רובה - לא נחתה.

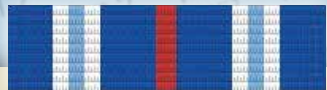
בסיקור ניתן לומר, שאף כי היופן של מדינות ערב פרו נכמר לילוח משיי ערב המלחמה, נחקלו מספר החלשות עקרוניות, והוכנו כליה לפיזוקן. ההחלטות מחייבות אמצעים צבאיים לאורך גבולות וסיוע להקמת כוח צבאי בארץ-ישראל, בכסף, חימר וכוח-אדם.

כמו כן, ביצעה תורה ב-1947 - בחקוקת "המלחמה הקנה בגליל",
המדיניות נרחבת למדי הקרבה גבולות הארץ, אשר אכן היגו במידה מה את
מגמת האיום הטמונה בהן.

המנות אלה יתירו לתת את הרווחותן בתחומיה לאחר מכן: מחנה קחנה
אימץ עד 5000 איי, מחת פחה מ-1000 בני הארץ. מפקדיה - בפרט לירושקיה
- באו ארצה, וניק ותחמושת הוזרמו אליה באמצעות הוועדה הטבאית. מפקדה
אחידה - אחר על ארונה בין ערכי הארץ עמדנו קודם לכן - לא הוקמה
בה על-ידי הליגה הערבית. נהיונה לחקן את המעלות על-ידי מינויו של
איתמיל הפואח, סגן המטה"ל העיראקי, כמפקד עליון של הכוחות הפועלים
בארץ, לא ילה יכה. הוא מעולח לא נכנה ארצה, ולא היחלם על הכוחות
הפועלים בה. תפקידו האממנה כחלוקת הנ"ק והכרפיה זנאספו על-ידי הליגה
הערבית בין המפקדות והחזיתות הזונות, ואף בזאת - כפי זנראה להלן -
לא האליח פמיו.

- = - = - = - = - = - =

הכוח היהודי

ההגנה נוכח התמודדות - משטרה היטלרית העברית - הפלמ"ח - הח"ש - הח"ס - הגדנ"ע - שינויים במבנה הארצי של ההגנה - שרות הידיעות - גרעיני הכוח נ"ל וכאוויר - בעיה החימוש - אצ"ל ולח"י - הפוטנציאל בחוץ-לארץ - תכניות ההגנה בשנים 1946/47 - כוונות.

ואחרון בין הגורמים המעצבים את המצב הצבאי בארץ בשנת 1947 היה כוחנו אנו, הכוח היהודי:

הכוח הזה מתחמט, בעיקרו, בכוחו של ארגון ההגנה. אם כי היו קיימים בארץ באותו תקופה גם אצ"ל ולח"י - ושני הארגונים הללו ביצעו פעולות ועירות לא מועטות בשנים 1945/47, וזכו משום כך לפרסומם לא פחותה לעתים מן ההגנה - הם לא היו/גורם מכריע במשימות הצבאיות שהישוב עמד בפניהן מעתה. ועל כן - אצ"ל כי כהיסטוריונים נחאו גם אותם, במידה והחומר המצוי בידינו יאפשר לנו - נחרזו בעיקר כחומר כוחה של ההגנה, יעודה, המבנה הכללי והאופרטיבי שלה, חימושה וציודה - ותכניותיה וכוונותיה לקראת הבאות.

ימי ההגנה העברית בארץ כימי ההתייבות העברית בחוכה; אולם - על גידולו של הישוב והתרחבותו, ועל שינוי המשיבות המדיניות בהן חי ופעל, השתנו משימותיו, מבנהו והיקפו של ארגון ההגנה. טיכס זאת דוד בן-גוריון, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, בטבוא להוראותיו למפקדת ההגנה, מיוני 1947, לאמור: (בהילחם ישראל, ע' 13(א):

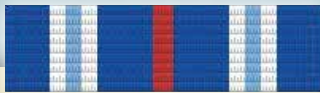
"כשהוקם בפעל הראשונה לפני ארבעים שנה הכוח המזויין היהודי בישוב על-ידי "השומר" היה תפקידו: שמירה הרגש והנפש במושבות היהודיות מפני גנבים וטורפים ערבים. תפקיד זה נחמלא על-ידי שומרי מאומנים המקדישים כל זמנם לכך, המאורגנים במסגרת ארצית וכפופים בכל שעה למטמעת המורה על המרכז, מאומנים בשימוש ברובה וברסימה, יודעים לנטוע בלב הטכנים הערבים כבוד לכוח ולאומץ היהודי ומטמחים יחסי ידידות עם הטכנים עד כמה שאפשר.

לאחר מלחמת העולם הראשונה שורק "השומר" וקט ארגון ההגנה. תפקידו היה הגנה על הישובים היהודיים מהתקפות והתנגשויות ערביות, לא של גנבים וטורפים, אלא של כנופיות פורעים מוסחים ומודרכים על-ידי מרכז ערבי פוליטי. בימים הראשונים הכיר השלטון המנדטורי לחצאין - במישרין ובעקיפין - בזכות ובצורך של הגנה עצמית יהודית. אבל הארגון לא היה נתון במסגרת ליגאלית, ולא היה זקוק לשוט דבר לשלטון זר, אם כי היו גם כוחות הגנה ליגאליים, שוטרים ונטרים, מטעם הממשלה.

בניגוד ל"השומר" לא היה הארגון מיוסד על שומרים מקצועיים, אלא על מהנדסים. המהאמנים מזמן לזמן ומקבליים על עצמם משמעה, קפדנית וחמורה פחות מזו שב"השומר", ופועלים בשעה הצורך כחיל מצב מקומי, שאינו כפוף למרות ארצית.

על הרחבת המהופפות והטרור הערבי גבר הקטר הארצי בארגון. ולאט לאט קמה רשות מרכזית לחאום ולטיפוק צרכים ארציים, - אולם טטכוחה העליונה נשארה למעשה מוגבלת ופגומה, גם לאחר שבוטלו בעשר השנים האחרונות הרשויות הנפרדות במקומות.

בשנות המהומות שלפני המלחמה הוקמה היחידה הצבאית המגוייית הראשונה בשם שו"ש, ובשנים הראשונות למלחמה העולמית האחרונה הוקם כוח מחץ מיוחד, מגוייט, שהושחת על עבודה ואימונים, והתפרנט מעבודתו במשך, בשם פלמ"ח.

ע. עביעה מדיניות המעל בשנת 1939 הועמד הארגון בפני הפקיד
חדש : הגנה על זכויות העם היהודי בפני התנגשויות ממסלת הספר הלבן.
החזית הערבית כמעט שנעלמה למעשה - פסקו החקפות ערביות, וכמעט לא
היה נסיון להחקפה.

בחקופת מלחמת העולם השניה נצטלב התפקיד החדש של הארגון
בתפקיד כמעט מנוגד: קואופרציה עם הצבא הנריטי נגד האויב הנאצי
המשותף, לא רק על-ידי הקמת יחידות צבאיות יהודיות, אלא גם ביחידות
של הארגון, בפעולות שונות בארץ ובארצות שכנות.

גמר המלחמה והחמרת הספר הלבן החזירו את הארגון טוב לחזית
הפוליטית בעיקר - חזית נגד השלטת משטר אנטי-ציוני בארץ - בעליה,
ובהתישבות ובטדדי המדינה.

החזית הפוליטית עומדת בחוקפה, ולא, עוד - אלא שהיה מחמירה.
המגמות האנטי-ציוניות ואנטי-יהודיות של ממסלת הספר הלבן גוברות
והולכות. אולם מופיעה מחדש - ובהיקף מוגדל - החזית הערבית.
הועמדנו לא רק בפני מזימות-פרעות של המנהיגות הערבית בארץ, אלא
גם בפני חוקפנות איבה של שליטי מדינות ערב, ועלינו להיכון לחזית
זו ככל הרצינות והדחיפות."

אולם מטנעין במכנה ההגנה, בחכניותיה - כפי שהיו באוקטובר
1947 - נראה שהמחשבה על מלחמה בצבאות ערב הטדירים טרם מצאה ביטוייה
המלא באלה; וההגנה ראתה את יעודה כפועל בהגנה הישוב העברי בפני
התקפה שתבוא בעיקרה מצד ערביי הארץ. התכניות המהוות בטיס לארגון
ההגנה ולמכנהו הניחו, שההתקפה העלולה לבוא לא תהיה שונה מיטודה
ממאורעות 1936-39.

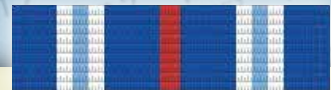
וארנו לעצמנו שנוסף לכך הערבים ינקטו באמצעי טרור דומים
לאלו שהאצ"ל והלה"י נקטו כהם כנגד הכריטיים, כזאת ראינו את החידוש
הגדול לגבי לחימת הערבים במאורעות, חשבנו גם על אפשרות של התערבות
מדינות ערב בטיוע של כסף, כוח אדם וחימוש. אפשרות של התנגשות
בכוחות ערביים לא מצאה את ביטוייה בחכניות שעל פיהן פעלה ההגנה
באותה תקופה, אף כי בוצעו כבר עבודות מחקר וחכנון מטוימות לקראת
אפשרות כזאת.

עוד ב-29.2.48 שולח האג"ם מצע לדיון על התעודה האופרטיבית
בו נאמר בין היתר כדלהלן: "העכרת מערכת ההגנה הטטיח שלנו ממצבה
- בו היא מאורגנת כלפי פעילות וערות של אויב בלתי טדיר בלבד -
למצב בו תיערך יותר לפי הכללים של הגנה צבאית זעירה".

אופיה של ההגנה, ניתן להגדרה כצבא מחתרת מיליציוני, צבא
מחתרת - כי היו קיימות מגבלות רציניות ביותר לגבי אפשרויות
החארגנוחנו, אימוניו וחימושו. צבא מיליציוני - שהרי פרט לגרעין
קטן של כוח קבוע התבססה ההגנה על שרשת חלקי כשעה הצורך. שלא
כצבאות רגילים - הן משרתי הקבע והן המשרתים חלקית היו מתנדבים.
אף כי הוציאה הטוכנות מדי פעם צווי גיוט - לא היו בידיה
האמצעים לכפות אכיצועט, ותוקפט היה מוטרי בעיקר.

ההגנה היחה מורכבת כדלהלן: בראשה מנגנון קבע שיעודה לפע
כוח אדם למטכ"ל, לפיקוד על הנפוח והגלילות, ולגרעין מטויים של
שרותים, לא היה זה מתפקידו של גרעין הקבע לאמן את כל ההגנה כולה.
כן לא יכול היה למלא את התפקיד של גיוט המערך בשעה הצורך. מנגנון
הקבע היה רק מנגנון של חכנון ושל פיקוד בדרגים הגבוהים.

ב-1947 הגיע מנגנון הקבע בערך ל-420 איש המקבליט משכורות
מן הטוכנות בקשר למילוי תפקידט בארגון ההגנה.

גורם זני בכוחה של ההגנה היוותה מ"מרת היישובים העבריים. מ"מרת זו היתה למשיה מכ"ידי התוכנות. הפיקוד הבריטי היה במידה מה כחות הייביות אולם היוותה, ככל זאת, מגבלת חמורה לגבי אפשרויות ההפעלה והחמרון אל כוח זה. תפקידיו היו להגן על היישובים בתוך הגדר, ובחלב יותר מאוחר, גם להכניס את הקשר בין יישוב אחד לזני. מ"מרת הייביות היתה מאורגנת לפי התקן הבריטי - ביחידות זמינות על כיתה. באד התפקידים היומיים נואלה על ידינו לאורך אימון והדרכה של חיל הידה, ומילאה בכך פונקציה מחויימת של קבא סדיר בתקופת הלוח. המח"בה הייביות היתה להתאימה את הדרגות במ"מרת הייביות העבריים לדרגות הפיקוד בחי"ח כך שמל במי"ח יזמי מ.פ. בחי"ח, קורמורל - מ"מ וכיו"ב. מח"בה זאת נתמסרה ובואקה במידה רבה, וההגנה יכלה לשמוך על מ"מרת הייביות כמגל הדרכה של החי"ח.

עוד ב-29.2.48 יולח האג"ח מצע לדיון על התעודה האופרטיבית בו נאמר בין היתר כדלהלן:

"העכרה מערכת ההגנה הרשמית שלנו ממאבה - בו היא מאורגנת כלפי פעילות ועירות של אויב בלתי סדיר בלבד - למצב בו תיערך יותר לפי הכללים של הגנה אבאית ועירה".

באוקטובר 1947 מנתה מ"מרת הייביות 1792 איז (1569 מוראית, 145 קורפורליה, 83 סרג'נטים): 162 בירווליים, 383 בדרוה והנגב, 359 בחרון ובמקל חפר, 355 כחיפה ובטביבתה, 327 בעמקיה, 180 בגליל העליון ו-26 בעבודות המטה. הם גויסו לפי צו גיוס של התוכנות. נ"קח היה רוביה ומקלעים קלים. אבדותיהם היו כבדות ביותר, וכן בראיית המלחמה היו הם היחידים היכולים ללווח ייירות באופן לגלי. רבייה מהם נהרגו בתחילת המלחמה. יותר נכנסו ליחידות החי"ח והם היוו ומהווים עד היום חלק גדול כמגל הפיקוד של יחידות החי"ח.

הכוח הייבויי הצמח ליוותה של ההגנה היה הפלמ"ח. זה היה כוח סדיר, הנחון אך ורק לפקודה המורכבת שלנו ומאורגן מבחינה הקטיה ביחידות זמינות עולות על פלוגה. מבחינה מנהלית הוא כלל 4 גדודים. רמת זימוניו היתה גבוהה ביותר. היא עלתה על זו של מ"מרת הייביות, של החי"ח ושל כל גוף אבאי אחר והיה קיים אז ביישוב. כתוצאה מכך ילל היתה אפשרות לחייב אנשים ללכת ללמ"ח היה זה כוח מתנדב, מורכב בפיקודו מאנשים בעלי חברה, בהם אחרו גבוה של בוגרי בחי-ספר הייבויים, חברי הכשרות ובני מ"מקיה. גם מבחינה רמתו האנטיית עלה, איפוא, המכואי הפלמ"ח על הכוחות האחרים.

כאמור, היה הפלמ"ח מורכב מארבעה גדודים הכללו 11 פלוגות מגוייחות ונוסף להן היו 4 פלוגות רזרביסטיות, האנטייתן יוותרו אחרי מספר ימים אל יירות מלא, אולם נשארו במהגרת מילואים של הפלמ"ח ונקראו בשעה הצורך.

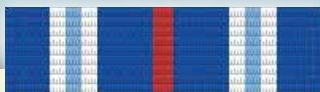
מבחינה גיאוגרפית חולקו הגדודים כך:
הגדוד הראיון ("גדוד הימק") היה ערוך בעמק יזרעאל (תל-יוסף, גבע, חורב, בית הייסה, גבע, חרוד, רמת-דוד וגבה); בעמק זבולון (מימר היה, רמת-יוחנן) ובמקל בית-יאן (מעוז חיה).

הגדוד החני (האח"כ היה גדוד "הנגב הצפוני") היה ערוך בצורה זו: פלוגה אחת בבטיבות ירווליים (קריח ענביה, מעלה החמישה, רמת-רחל, ובית-השרפה); פלוגה אחרת בגבשת חיה, רמת-הכובי ומעלה-החמישה; פלוגה נוספת בגבשת-הרנר, נעון, ובכפר-מנחה; ו-2 מחלקות ניירות בנגב.

הגדוד החליטי ("גדוד הגליל") היה ערוך בגליל העליון (דפנה, כפר בלוח, כפר גלעדי, אילת החרד והולתה) ובעמק הירדן (אפיקיה, אידות, כנרת, דבניה ב' ועין-גב).

הגדוד הרביעי (אחר כלל בתוכו את פלוגת המטה) היה ערוך בקיין-היופס, דליה, עין-המר, מימרות, מעברות וגורדוניה מעפיליה; הפלוגה הימית נכללה בו היתה ביגור ובקיסריה והגרעין של הפלוגה החוירית היה בנעון.

במך הכל היו בפלמ"ח 2100 פעילים ו-1000 אנשי מילואים.

יפורו "ל הפלמ"ח למקרה "ל מלחמה היה ליפח עתודה "ל המסכ"ל לאורך פעולות יזומות מתוך מרחב היישוב. אולם אנחנו מוצאים בראיית המלחמה חלק גדול "ל הפלמ"ח מרותק לתפקידי הגנה והבטחה. מינוצרה מהירות מהיממה נתעוררה בניה אח לגיית יחידות הי"ח לאורך הכוחות המקומות האלה, וי"ל ידיו זה לימור על אי ריתוקו "ל הפלמ"ח לתפקידי הבטחה, או להימור אח/הפלמ"ח באותם המקומות ולחיליל יליו תפקידי הבטחה "המנייה. כ"פסחה המלחמה הקטנה בגליל הוחלח לא לגיית הי"ח לאורך זה, והוחלח על הגדרו הילי"י האחריות להגנת מרחב הגליל המזרחי. בקצה המזרחי "ל הארץ, בנגב, התברר מיד עם עלייתו "ל 11 נקודות כרוף 1946, "המח"ה להפוך את הנגב לעוד נפה אחת ולכפוף אותה לגליל הדרום אינה מציאותית, מאחר "הנגב מהווה בניה בתחומיה מיוחדת במינה. וכיוון "עיקר הכוח "בו היה "ל הפלמ"ח, הוחלח האחריות לבחוננו על מ"ה הפלמ"ח. כך "בניגוד להכנית המקובלת, כבר בראיית המלחמה הוחלח על הפלמ"ח תפקידי הגנה מרחבית בינו אזורים. י"ני אזורים אלה היו כפופים יחידות למטה הפלמ"ח, ככל היחידות האחרות הכפופות יחידות למטה זה, על מנת לימור על ביודותו וכל כויד התסרון "לו כעתודה ארצית.

למשיה היטה זאת הריגה מהארגון החרישודואלי הרגיל "ל ההגנה, "יחואר להלן, והתקבל מהנה אור לפיו הנגב היה כפוף למטה הפלמ"ח, ורק דרך מטה הפלמ"ח למסכ"ל, בה כ"עה "יזכו, מרחב גבתי, היה כפוף י"ר למטה. הוא הדין - בצורה פחות בולטת - בגליל העליון המזרחי. בתקופה מאוחרת יותר אנחנו מוצאים לא פעה אי הכנות "ינבעו מאנורמליות זו "ל המהנה, אף כי היטה פרי התפתחות בלתי נמנית כמטה.

ועתה נעבור לחיור החלקים המיליאיונייה "ל ההגנה, החי"ח והחי"מ. יפורו "ל החי"ח (חיל הידנה) היה לבאץ אח"פעולות היזומות בתוך המרחב בו הוא הונה, לבאץ את היציאה מתוך הגדר. לאורך זה היה יליו לכלול את כל הגבריה מגיל 18 - 25. למשיה לא כלל את כולם, בהיותו מכווץ על התנדבות. בכל הארץ מנה החי"ח 9500 אי"י בערך. הוא היה מאורגן בגדודים "חיוו מברות קנהלתיות. היחידה החקטית הגדולה ביותר "לו היטה פלוגה.

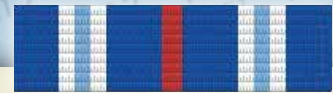
האימוניה "ל החי"ח - פ"ר לאימוני מסקדים - בוצעו בערבית וב"בחות, או בכמה ימיה מרוכזים במדך השנה. האימוניה כללו "דאות, נ"ק על, "ח, קורדיה "ל מסקדים (מכ"ה ומכ"ה) וקורדיה "ל בעלי מקצועות מיוחדים כסיידים, ק"דים וקוד. קורס מכ"ה "ל חי"ח נמדך כ-60 יום מרוכזים ביותר. קורס מכ"ה נמדך כחלופה חדישה. י"ר לאיין "רמה האימוניה האינדבידואלית "ל החי"ח היטה גבוהה למדי. גמישו היחידות היה לקני מותר "האנשים נפגשו לעתיה רחוקות וגם אז הוד מגבלות ראיניות למדי.

החי"מ (חיל המימד) נוקד לכלול בתוכו את כל הגבריה בגיל למלה מ-25, וניהם בתפקידי מיוחדים, כחובצות וכו'. יפורו היה להגן על היישוב מתוך היישוב עצמו, לתפוח את העמדות כפריפריה "ל היישוב. החיל היה מאורגן בנסות ובאזורים, לכל אזור התמנה מא"ז. האזורים חולקו לקטקיה ולקמדות לניהול מלחמת המדות החסיות.

באוקטובר 1947 היטה המאנה הרשומה הכללית "ל חיל המימד 32,000 אי"י. היו רבים "לא היו רשומים, כחברי מ"קים, אך כ"עה הצורך - בין את נרמנו ובין את לאו - באו לעזרה. העיר היוותה בעיה חמורה כי בה מי "לא היה ריוח, לא בה החיבוץ להפקלה כ"עה הצורך.

הגדנ"ע (גדודי הנוער) נוקד לכלול את הנוער, בעיקר החלק הלומד "לו, בגיל 14 - 17. לנוער הנוכד היה צורך לילה, ולכן לא היה הקאיה. כחוצאה מבטיית החקצים נההותה, איפוא, מאב "הגדנ"ע הקיף את הנוער הלומד בעיקר. י"קול נורף היה בכך "כיוון הנוער לומד ניתן להוציא לאימוניה לתקופה ממוכמת בחופשת הקיץ, י"ר להקנות לאי"י הגדנ"ע את אהו האימוץ "יאחרכו לו אחר כך כמכ"ה החי"ח. רבים מאב מחגל הפיקוד "ל החי"ח, גם זה הפל במלחמה היצמאות, היו מבוגרי הקורסיה "ל הגדנ"ע.

הגדנ"ע נוקד גם למלא תפקידיה אקטואליים כעוד במאבק, הדבקת כרוזים ועוד. היה בגייה לגדנ"ע מיוח בלח הנגד גיוס הפורחים, אלה גייוו נוער בגיליה אעירה ביותר והכריותו על-ידי כך את ההגנה לפנול האותו כיוון. הגדנ"ע מנה 18,000 חברים באותה תקופה.

נקודת עתה לפיקוד המבנה המפורסם של ההגנה. המבנה הזה יזכה במספר פקודות של המטה הארצי מינוח 47/45/1941. י"ז להן חשיבות רבה עוד יותר, כי הפיקוד של הארץ במרחבי פיקוד לא נחתנו מאז ועד עתה, ואשר למסות דמיון בין המבנה ההוא אז לזה של היום.

בינואר 1941, בהוצאה מלקט מאורעות 1949, חילקה ההגנה את הארץ לגלילות: צפון, התיכון, דרום, ומחוז יאמאי אחד - מחוז ירושלים.

גליל האמון כלל את חיפה ורמטכאית, נפת זבולון, נפת יזרעאל, חבריה וגרז אפה והקיף את הגליל העליון כולו.

הגליל התיכון כלל את נפת פחה-הקוה, נפת הדרון, נפת חפר ונפת חדרה.

גליל הדרום כלל את תל-אביב, נפת ראיון-לאיון ונפת רחובות. מחוז ירושלים כלל את העיר ורמטכאית ואת גרז החיובים המינה. המבנה "לוחי" מפקדי גלילות ומפקד מחוז יאמאי יחד. כל מפקד נפת ילח על יחידות החי"ם והחי"ם בגפתו, אולם מפקדי הדרים הוגבלו לפיקוד על יחידות החי"ם, בא גישה יחידות החי"ם היו מסופות למפקדי הגלילות.

ביוני 1945 הוכנסו ייננוי המבנה הזה: מחוז גליל הצפון הוצאה העיר חיפה ורמטכאית (כולל נפת זבולון) ונעשתה כפופה יחידות לפיקוד העליון ביה מחוז חיפה. באורה דומה הוצאה מחוז הגליל התיכון העיר תל-אביב ורמטכאית (כולל רמת-גן) ונקודת מחוז תל-אביב בהיותה כפופה יחידות לפיקוד העליון. הארץ הייתה עתה מחולקת ל-6 מרחבי פיקוד: 3 מחוזות ו-3 גלילות.

בתחילת 1946 הוגדל גליל הדרום הנפת גורמת, והיא נפת הנגב. אולם עד מהרה נפרדו "הנגב מהווה הייה מיוחדת, והתפתח המרחב הוטלה על הפלמ"ח והייתה חתה אחריו הפיקוד של מטה הפלמ"ח.

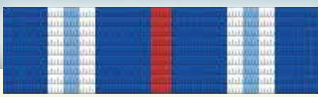
לכבוד הוצאה פקודת המבנה הארצי בנובמבר 1947, אשר קבעה למעשה את מבנה ההגנה עם כניסתה למלחמה המאמנת. פקודה זאת לע הפיקה להיות מסובכת במלואה. עוד ב-18.12.47 קובע האג"ח: "ההחלטה על ריאורגניזציה של מבנה המרחבי היו המפון למרץ המאורעות, וכיאווען נמסך למעלה מן הדרום ועוד הרע נרמית". ביקוד פיגרה חשיבת הדרום בהתארגנות, ותל פיגור בהקצרת כוחות החי"ם לפיקוד העיר לפיקוד החטיבה. אך כדאי להעמק על הקונספציה היחידות שלה, מאחר והיא בוצעה בחלב מאוחר יותר של מלחמה המאמנת עד היום והגיננוי.

פקודה המבנה הזאת היא הרמטכאית המביאה בחיובן מבנה של התקפה על היישוב היהודי מאד אראות ערב, בעוד המבנה של כוח ההגנה כפי "הפיקוד והוקר בהתאם לפקודת המבנה הארצי יוני 1945 נבע אך ורק ממבנה של התקפה על היישוב היהודי מאד רמביי הארץ.

התכנית הייתה להגיי לכוח אבאי, והמוסג כוח אבאי פרודיו: כוח אבאי מדין. הכוונה הייתה "גייע הצורך, יהוו יחידות החי"ם ופלמ"ח יחידות לה רמטכאית לפרודיו האפיון יהיה לזרוע אותן לכל מקום של מנה להילחם באויב הקא מן החוץ. ואילו המספר יופנה ליחובים הייננים בהתאם לפוצמה ולהרכב הדרמטי.

וזאת הייתה התכנית: החיל - מונח העולל החי"ם ופלמ"ח גח יחד - יהא מורכב גדודים מדין הוגיה: גדודי החי"ם ומח"ץ. מספר גדודי חיל מארפיו בגזרת ארץ ראושה ליהודה מנהלית היקרא: חטיבה. הייננות במונח חטיבה נזכר כאן לראיונה כמובן זה. (קודה לרן דובר על חטיבת הפלמ"ח, ולא על חטיבה כמובן של רמטכאית). מונה החתמה מיסדותו של מונח זה, אולם עדיין הייתה החטיבה מסגרת מנהלית בלבד.

הקצן לחטיבה לזמן ללוח ולמלחמה ייקבע בפקודה מיוחדת. לפיקוד על חטיבה יחמנה מפקד עם עוזרים ספנייה.

לארמי המנהלה הכרוכה בהקמת גדודי החי"ר, אימונה והטיפול בבקורות
כוח האדם שלהם, תחלק הארץ לארבעה מרחבים. החומי המרחבים האלה עלולים
להיחנות במרוצת הזמן, בהתאם לדרישות יל התכניות האופרטיביות, ויש
לראותה כזמנית.

מקובל החשיבות מלכתחילה נקבעו, איפוא, כמרחבים מנהלית ולא
אופרטיבית. למעשה היקול היה לתת לכל מקור חשיבה מרחב ייאסיד לו
לגייס מתוכו את האנשים הנחוצים למילוי תקן החשיבה שלו. במאמר
מוסגר נזכיר כאן יכתוצאה מכך נחלקה, למשל, תל-אביב רבתי בהמ"ך
הזמן בין ילוח חשיבות, מאחר ילוח בה אנשים אשר אסיד להרכיב מהם
יותר מחשיבה אחת.

הפקודה הזאת קובעת ארבעה מרחבי חשיבות:
חשיבה האסוף (5 גדודית) בתחומי גליל האסוף ומחוז חיפה כפי שהוגדרו
בפקודה המבנה הארצי ביוני 1945;
חשיבה התיכון (3 גדודית) בתחומי הגליל התיכון (כולל את מרחב מחוז
תל-אביב המוחה בין נחל המוררה וגבול גליל התיכון);
חשיבה הדרום (5 גדודית) בתחומי מחוז תל-אביב (מחוץ לכלול בתחומי
חשיבה התיכון) וגליל הדרום;
וחשיבה ירושלים (2 גדודית) בתחומי מחוז ירושלים.

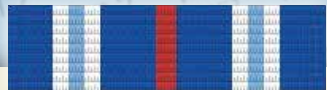
המ"מב: ה"אזור" היווה את יחידה היסוד ההגנתית של החשיבות,
בהתאם לחכמת ב' מספטמבר 1945. 11 הנפות (לפי פקודה המבנה ב-1945)
מהווה מרחבים מנהלית לארמי אימון, הכירה והגנת האזורית.

הנפה מהווה מרחב מנהלית. היסוד היחידה המקיפה להבנה מרחבית
היא האזור. 3 הקריה מהווה מרחבים הגנתית עצמית. להגנת האזורית
סוקאית כוחות חיל המזרם, המ"מב הנוע יל הנוחריה ומחוז הכורמיה
יבנפה, אלה הם הנוחריה. היות והוא יאור את גדודי החיל המרחב היה אורך
להיאיר במרחב כוח המסוגל לבצע פעולות תקפניות ול"מור על קוי התחבורה
בהוך המרחב. הנוחריה נוסדו להוות את הכוח הזה. הפקודה קביה ייתמנה
מפקד ארצי יל הנפות. הפיקוד על ילוח הקריה יראר בידי הרמטכ"ל.
יש כאן אנורמליות היות ומבנה הפיקוד המרחבי היה מאד מרוכז (כל הנפות
היו בי"מיה אחת יל קצין נפות והקריה בי"מיה יל קצין ערים), ולא היה
יוד פיקוד ביניים מרחבי בין המסכ"ל ובין היחידות האלה. החלוקה הזאת
נחתמה בהמ"ך הזמן.

חולה הפיקוד באווה תקופה היה: בחיל - הרמטכ"ל, מפקדי חשיבות,
גדודית, פלוגות, מחלקות, כיתות וחוליות. במ"מב - הרמטכ"ל, מפקד
המ"מב, מפקדי הקריה והנפות, מפקדי הגדרות והאזורית.

כאמור, לא כואץ מבנה זה במלואו - המלחמה מאתנו האמאץ תהליך
ההתארגנות - אולם היה לה היפעה מכרעה על הקונאפציה יל המבנה התקפי
והאופרטיבי יל ההגנה ויל אה"ל בהמ"ך הזמן. הפיקוד העליון יל ההגנה
היה מורכב מיני חלקים: א) המפקדה הארצית - האחראית מבחינה מדינית-
אחראית לפעולות ההגנה וכן למרפד יחתיים כגון חיפול בתקציבית, גיוח
וחיול; למעשה, למרבית הפונקציות המתמלאות היום על-ידי מרדד הבחטון.
ב) המטה הכללי היווה את הגוף המנהל האבאי - מקצעי והכיל בתוכו
את אגף המבאעית, מחלקת החימור, אגף כח אדם, אגף ההדרכה וכו'. הרג"י
היה על המבאעית. מבין כל היחידות האפסנאיות היה רק ירוח החימור בנמטה.
בעיות איוד אייני נפתרו בדרך כלל על-ידי כל אחד מבין חברי ההגנה;
ולגבי הנוחריה - על-ידי מחלקת האפסנאות יל המ"מב הבריטית. לפלמ"ח
היתה מחלקת אפסנאות מילוי. מסכ"ל ההגנה לא התעסק על פן באופן רצוף
בבעיות איוד אייני. בעיות איוד יחידתי העשיקותו במידה מוגבלת ביותר.
היו מספר מרכזיה בהם היו בעיות יל מבנים, מתקנים וכו'. הבעיה האפסנאית
העיקרית יעסק בה אסגון ההגנה היתה, איפוא, בעית החימור. ועוד נעמח, א'
בהמ"ך היסודית, יל אורה הפיולה יל ירוח החימור והייגיו בראיית המלחמה.

מבין החילות האגמיות אנו מוצאים את ירוח הקיור. חותחיה לא היו
לנו, ירוח זה פן לא היה ובעיות ההנדסה נפתרו בעיקר על-ידי גופיה
אזרחית. ועוד נראה יאכך הוענק לנו יתרון עצום לעומת הבריטית. אף
על פי יארגון ההגנה לא המיל מ"מ"ר הנדסי וגב לא ירוחי מובלה ורפואה,
הרי מבנה היחוב היה כזה יהיו קיימים בו גופים מאורגנים יוכלו לקבל
יל עצמם ביצעת הצורך את התפקידים הללו.

בעיות הפתולה נחתרו בראיית המלחמה על-ידי הקואורדינציה להובלה שחירו גוף מגובש הנדון למשמעה מרכזית ולמרות לאומיות. בעיה השירות הורחבו נפתרה על-ידי מגן-הוד-אדרום וקופת-תוליות. גם מוסדות אלה היו גתונים למרות לאומיות יחד כדי כך שאפשר היה לגייר אותם בכל ימים צורך. בעיות הביאורים הוחלו על "סולל בונה" ועל הרגונים קבלניים אחרים.

אחד השירותים החיוניים ביותר, והמפותחים ביותר, שבארגון ההגנה היה הש"י - שירות הידיעות. בשנים שהלפו מאז תום מלחמת העולם השנייה, כשהשלטון הבריטי היה היריב העיקרי - התרכז הש"י בעיקר באיסוף ידיעות הנוגעות לילחון הזה, כוחותיו, הכניותיו וידיעותיו "לינו"; ההתמסכו על יהודים הקיורים בעבודתם כממשלת המנדט ובאגפי הבריטי בארץ. ביניה זה הגיש הש"י להישגים שכל שירות ידיעות יכול להתפאר בהם, יחד כדי כך שהבולטת הבריטית נאלצה להודות ש"בידי היהודים מאוי האינטליג'נס המוסר בעולם" ו"כל מה שהשלטונות מחליטים הם יודעים תוך 24 שעות". אולם גם בשנים אלו לא הוזנחו סמטי התקנינות אחרים - ובראשם האוכלוסיה הערבית ובארגון של הש"י איפשרו העברת הדגש במהירות מרובה.

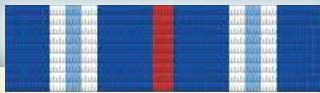
בעיות הבטיחות של הש"י מהינה אבאיה היתה זון היות והפעלה המסייער האבאיה היתה נחונה בידי המחלקה המדינית של הסוכנות, ולמחלקה המדינית של הסוכנות היו אינטרסים מודיעיניים מילה, לא הורכב שרות מודיעין אבאיה יחד זמן מה אחרי התחלת המלחמה. הש"י של ההגנה של גם לארכי ההנהלה המדינית מאחר "המחלקה המדינית של הסוכנות היתה גוף לגלי ולא יכלה לעסוק בפעולות מחתרט. הוחלו על ההגנה גם הפקידים המודיעינים המדיניים ולא היתה הבדלה ברורה בין מודיעין אבאיה ומדיני. אותו המודיעין עסק בקורטספונדנציה בין הנמיה העליון ובין משרד המודיעין בלונדון, עסק גם בחקירה האבאיה הבריטי בארץ ובפעולותיו. אותו המודיעין עסק גם בחקירה האבאיה והסכסוכים בין המפלגות הערביות, הוא גם עסק למי יד רובה במסר מסוימה ומה רוביה לעשות ברובה זה. יחד על כך, אותו שרות היתה חייב לפקוח עין גם על יהודים מסוימים בתוך היישוב, והיו עלולים לסכן את ההגנה, מחדות היישוב והיגות מגמות מדיניותם.

הראינות החתרטו המודיעינים אבאיה וקבעו את הצ"ח שלהם רק לפי דרישות הביצוע האבאיה, היו יחידות הסירות של ההגנה - הש"י ובפלמ"ח - שהלכו לכמהים הערביות של מנת לדעת כיצד הם נראים לארכי ביצוע אבאיה.

אגף המבאקים של המסכל לתוך של כך יייווצר שרות מודיעין אבאיה נפרד מהמודיעינים המדיניים, ומזה המספל בבטיות מודיעינים פנימיות.

ולבסוף היה קיים ככך בהגנה גדעין של כוח ימי ושל כוח אווירי. שני הגרעינים האלה היו מרוכזים בגדוד הרביעי של הפלמ"ח. הגרעין הימי, המסל בכלים קטנים, פותח בקרר לתפקידיו של הפלמ"ח בכלים ב', הן בהגנת העוליה ארחה, והן במניעת הפרעת האוי הבריטי לעלייתה. מספר הכלים הקומדים לריווה היה מגומאם ביותר, אולם רב היה יחסית מספר האנשים שקברו קוררים ימיה. אנשיה אלה היוו אחר כך סגל של חלקים מסוימים של חיל הים, בפרט של הייטת אשר הטביעה בתקופת המלחמה את ה"אמיר פארוק".

הגדעין האווירי היה מרוכז מסביב לחברת "אווירון", שהוקמה על-ידי הסוכנות לפיתוח הטיס ה"אזרחי" בארץ. מספר חברי פלמ"ח קיבלו הפידרה של פייטת אך לא פטיטי קרב. רביה מבין התפקידים המסוכנים והמיוכנים הוחלו על הפרימוסיה בראיית המלחמה בוצעו על-ידי פייטי הפלמ"ח; אולם עד מהרה עלו עליהם במספרה הפייטיה הארצי-רואליות שחתו בשנת כ.א.פ. - ובסופו של דבר עתידים היו רוב פייטינו של חיל האוויר הישראלי במלחמה לבוא מקרב המח"ל.

כל ארגון אמאי, ובפרט ארגון מחתרת, דאגה החימוץ לומדה בראש דאגותיו. כרגיל, פה אדע על יותר לגייה מאשר ניצק. מקורות חימוץ "ל ההגנה היו "לוחה: מקורות רכ"ל בתוך-לארץ, מקורות רכ"ל בארץ, בחלקו עם תמורה ובחלקו "ללא תמורה", ותפ"ח.

תפ"ח פותח בהגנה החל מ-1940. בשנת 1947 החליט חבר לייאור מרגמות "ל חניה ויחלוחה אינסי". כמה חניה לפי ימין הוחל בייאור רימוני יד ותפ"ח, אמנה במקורות לא גדולות, אך ניתנות להגדלה בשעת הצורך. הרכ"ל בארץ היה בעיקרו מ"עודפי" האבא הבריטי. כתוצאה מזה החימוץ נרכ"ל כאן היה בריטי בעיקרו. לעומת זאת, הרכ"ל בתוך-לארץ הותאם להודמנויות. בימי הלחץ נוצרו בחוריה רכ"לנו רובים ארפתיים. אחר-כך רכ"לנו רובים פולניים ור.ק.מ., אחרי הנאחון הבריטי במדבר המערבי על האיחלקים ומפואצת מפולות יחידות התובלה הספריות באבא הבריטי, הופיעו בארץ ממויות ראיניות "ל רובים איחלקיים. היו גם רובים גרמניים. מוכן "להגון הרב "ל מקורות הניצק גרה לגוון מקביל בחוגי הניצק "ידיי ההגנה. רבים יותר ומבוזזים יותר היו האקדחים "ידיינינו, י"כן הם מהאימים, מפאת גדלה, לסילוק ייקול חייב בארגון מחתרת.

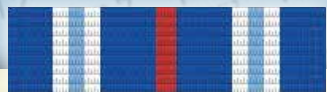
גוון זה אין תימה "גרה לסיבוכים ראיניים, בעיקר בהספק התחמוץ. כל זמן "הכניות ההגנה התבססו על ההנחה "אנחנו ננהל קרב בלימה בלבד, ואחר כך תיכנן לפעולה "רזובה" "ל האבא הבריטי - ומרבית הכניות ההגנה היו מבוטחות "ל כך עד הקופה מאוחרת וכל יחיד הנלחון "נרכ"ל במאורעות הקודמים - לא היה היד נורא כל כך. אך משהסתבר "אין עוד לסמוך על האבא הבריטי, הגיענו למסקנה "נאמרוך להפסק תחמוץ לקרבות ממויכים בעצמנו, עלתה הענייה כיצד לרכז ניצק מאותו חוג היחידות מחויימות על מנת "אפ"ר יהיה להפסק תחמוץ באורה פחות או יותר סדורה, וכמו כן להתאים את יחידות הלחימה לאותו הניצק המצוי ביחידה.

אולם הביצוע "האחדה" זו נתקלה בהגנה בקווי ראיניים. מה היתה יחידת הקניה "ל ההגנה? למקשה היא היוותה, בדרך כלל, הוכן לקניות בלבד. לא היו לה מקציבים וקרבות מחלה. היא קיבלה מהיחידות כחפים כמפרעות וקנתה את הניצק, והיפכה אותו להח. הבעלות החוקית "ל הניצק הזה היתה, איפוא, לא "ידיי ההגנה אלא "ידיי המציקים. דבר זה היקשה לא רק על ביצוע האחדה, אלא אף גרה לכך "הניצק לא התחלק בהתאם לצרכים הפעמיים "ל כל נקודה, אלא בהתאם ליכולת המציקים "ל כל נקודה ולרצונה להקנות אמציים לרביית ניצק. למציקים הותיקים היו אפ"ריות יותר גדולות, בעוד "למציקים המציקים לא היה כסף ומתוצאה מכך היה חסר להם גם ניצק. מורדות ההגנה ניחו להתגבר על יחי הבקיות - האחדה ואיזון - אולם לא הצליחו. לאות - ההגנה לא היתה יכולה; ולכונק - לא היה קל. המציקים לא הסכימו להתלפות ניצק. "יחלביה מאוחרים יותר מנע דבר זה מאתנו לא אחת לרכז גוה לצרכי מבצע, כי לא היתה כל היעדרות לחמ"ל אומר.

כדאי להזכיר כמה מספרים בולטים ביותר. באוקטובר 1947 היתה מצבת ההגנה: מרגמות 3 אינסי - 102; מרגמות 2 אינסי - 596; רובים נ.ח. - 19; מכוניות יריה, מקלקים בינוניים - 200; מקלקים קלים - 700; רובים - 8600; ת"ח - 3600.

זאת היה כמות לא בטלה: לפי תקן "ל גדוד חי"ר בריטי היא מספקת רובים ל-15 גדודי חי"ר, ספניה ל-19 גדודים, מקלקים קלים ל-11 גדודים, מרגמות 2 אינסי ל-23 גדודים ומרגמות 3 אינסי ל-17 גדודים. מצבת התחמוץ הרגומה היתה כמיליון כדורים, יחה בממוצע 50 כדור לרובה, 700 - 600 למקלע קל - תחמוץ המספיקה ל-3 ימי מלחמה בלבד. זאת צריך לקחת בחשבון "ביחובים רבים היו כמויות ניצק ותחמוץ "לא היו רגומות בריטיות הפדמוני "ל ההגנה. כמוכן, מספרים אלה אינם כוללים את החימוץ "ל הפורעים. המספרים המופיעים במצבה הזאת הם, איפוא, מספרי מינוסות. לעומת זאת, כדאי לשים לב לכך אין הניצק הזה התחלק בין היחידות לגין המתכנייה המרחביים "ל ההגנה.

אם אמרנו לפני כן "היה להגנה ניצק קל, רובים ומקלקים קלים, כדאי תקן "ל 15 גדודי חי"ר, הרי ציוד "ל 10 גדודי חי"ר היה מרוכז ביחידות. למעלה מ-6000 רובים היו ביחידות. עוד תראיית המלחמה נעשו מאמצים לקחת ניצק מהון יחידות יחד להח עודפייה יחידים בין על-ידי החרמה וביין על-ידי החלפה. אולם עד התפוגה הראשונה לא הצליחו לפדות אלא 450 רובים מהיחובים על-ידי הפיקוד העליון, נוסף ל-1300 רובים על-ידי כל החטיבות גם יחד.

הפוגה היתה יליתידות הפלמ"ח לא היה חימום יותר מאשר חני
 יליז מהמאבק כולו. אהנונו רואים, איהוא, החלוקה הנדק לא ניתנה
 להתאמה לארמיה. היה הכרח להתגבר על הפרובינציאליות וקוצר הרקוח
 אל אנחיה ממוימים, ילאו ראו את ארמי הארץ בכללה. לא היה להם
 כנראה, מספיק אימון במסכ"ל וגם החליחו להקפיד את הנדק האלה, בה
 בויקה ההארץ זעקה לנדק. הנדק הא"י, משהגיע עזר לנו מאר. כמות
 הנדק הא"י הנתקבלה לפני נחשון (1000 מליה), אפיר היה, אולי,
 להוריד אותה ממוימים אילו היתה נכונות לכך; אולם במקרים רבים
 היה לא היתה קיימת.

כאמור, לא היו כונוי ההגנה הוותחים או מליה ככדיה אחרים,
 יזיבאו את חומר הנפץ - באורו פנז - אל האויב: תפקיד זה הוטל על
 החבלנים אשר, כהוגנה מכך, נודק להם תפקיד מרכזי ומכריע. אולם
 פעולות חבלה מאריכות חומר נפץ, והיתה זו דאגה חיובה אל ידות
 החימום. אחד הגורמים החכידו על אספקתו היתה התחרות מחד אה"ל
 ולח"י בינות המאבק, עוד מן ממויז לפני המלחמה הוכנו הכניות
 לייצור קמי בדסט זה; אולם רק בראייה המלחמה הוא ל"דוק" ידוק
 הוגרה. קודם לכן היה מחסור חמור במארך הינוי זה. גם לאחר תכן
 לא נמצא צדיין כפי, עד ינספתו אפיריות רבייה חריות, באיב 1948.

כזאת היא תמונה ציח הלחימה אל ההגנה, פרם לכמויות אל מספרות,
 מאפניה וכו' יהיו במאא. הרבה היה מאומאם ביותר. בכל מיה הפלמ"ח,
 למשל, היו 2 או 3 מכוניות, והכוונה היתה ביניה האורך להיעזר בדמם
 אזרחי - בין האמצעות הקואופרטיבים בדרך גיוס "אונס" ובין באמצעות
 מתנדבים מגין בעלי המכוניות בעיקר בערים. אנחיה אלה עתידה היו
 לקבוע במסירות רבה, ולעתים קרובות נדעו למקומם יחיו היכויות
 רבים לא לחזור מהם.

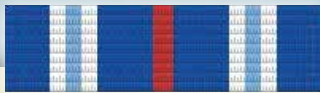
איר לכוחה הכבאי האמיתי אל האה"ל והלה"י, אין בידינו ידיעות
 מדויקות. המספרים וההערות הפורסמו על ידח מדי פעם היו, בדרך
 כלל, מוגזמים. היה להם ענין כבן היות ובסופו אל דבר הכוח הכבאי
 יחה העמידו לריות ההגנה או הכניות להעמיד לריות ההגנה, במידה
 ויויג החכם פולטי מהאום, הימז אמאעי המוקות הפיקרי ילה. את
 המספרים מגיעה לאלפיה, הרי הם נכוניה מבחינה אחת, והאנחיה האלה
 עברו בתקופה מווימת את האה"ל, כי הכלאי אל כוח אוח באה"ל היה
 גדול מאד. אנחיה רבים נכסרו ויאאו במרוצה היניה. על יחוד אינמר-
 פולציה אל כמה נכוניה חכידינו יח להניה האה"ל מנה 2000 איי בכל
 הארץ קרב המלחמה.

מבין מספר זה היה גרעין מאומאם אל אנחיה בעלי רמה גבוהה,
 יביעקו את רוב הפעולות. הרוב היו אנחי פריפריה, הפעלו בהתחמה
 או בהדבקה כרודים. רמה הימוניה אל האה"ל - פרם לאוחו גרעין אל
 מבאעי החבלות ממז, יתגטעו ליכולת גבוהה בביצוע פעולות חבלה, ביחה
 כנוי יותר מאיר גיחה פתוח - היתה נמוכה. אימוני ידה תורגלו אך
 פעם ויכולת לפעול ביחה פתוח לא היתה להם. היתה אלה ילימה טובה
 בנדק קל עד מקלעיה.

היחידה החקטית הגדולה ביותר היתה, למעשה, המחלקה, אח כי פח
 ורם הואו לצורך פעולה מיוחדת גם יחידות גדולות יותר.
 חימויו אל האה"ל דומה בחוגיו ובאיכותו לזה אל ההגנה: אקדחיה,
 רוביה ומקלעיה קליה. אחד הנדק האוחומסי הקל יחיה בידיה היה
 גבוה יחיה.

הפיקוד היה מורכב בחלקו מיוצאי אכאוח זריח ובחלקו מיוצאי
 הכרידה. הם ניהלו גם קוררים עאמאיים בארץ וכנראה גם בתוך-לארץ.
 פיקוד קטני העולה אל מחלקה או פלוגה לא היה להם. בהמך הזמן, באיר
 נירו לראש מספר פעולות במתכונת גדולה יותר, הם נכסלו בדרך כלל:
 בדמלה, יפו, יהודיה, ופעולות מווימות בירודליה. לקומת זאת החליחו
 לעתים קרובות בפעולות כויה אל יחידות קטנות ביותר.

גם ביחה ללה"י הידיעות ילנו מאומאמות ביותר. לא היו להם יותר
 מכמה מאות אנחיה. ביניהם היו נפרים, כמעט ילדיה. גם ללה"י היה
 גרעין קטן אל אנחיה הממלאים את המימות המקצועיות ופריפריה אל
 מבאיעים ותקמלניה.

לא נוכל להחליט את התמונה הזאת מבלי להעיר מספר הקרות על הכוח היהודי הפוטנציאלי בארץ ובחוץ-לארץ.

מבחינת הפוטנציאל בכוח אדם יהיה בארץ כדאי לזכור במלחמת העולם השנייה, דררו והתאמנו 27,000 ישראלים באגף הבריטי, אשר רק בחלקם נכללו במאמץ ההגנה. היה, איפוא, בארץ מספר רציני של אנשים בעלי אימון אבאי ואפילו היה לקרוא להם כחשת האורך. בלב זה היה להם ערך רק כבודדים, הם לא היו מאורגנים ביחידות, אבל במידה יגיעה המאמץ לרכז אותם - כפי יהיה הדבר, למשל, בחיל התותחנים בילג מאוחר יותר - הם הביאו תועלת רבה גם ביחידות, או כסגל ליל יחידות.

ההגנה הקדישה גם מאמצים רבים לאימון אבאי ליל העשורים במחנות בגרמניה וקפריסין. היה ברור "ברגע" תוסרתה ההגבלות על השליה הם יאסרפו עד מהרה לכוח הצבאי. רבים מאנשי גח"ל אלה הוכנסו יחד מן האניה ליחידות קרביות, בהאלחה פחות או יותר גדולה.

כמו כן, יי לזכור את כל אותם היהודים "לחמו בצבאות הברית במלחמת העולם השנייה. מפרה מגיע למאות אלפים באגף ארצות-הברית, דרום-אפריקה, אנגליה, מדינות יוונים באירופה, רוסיה ופולין - כל אלה היוו פוטנציאל אדיר, במידה וידענו לנצל אותו, הריא לנו תועלת רבה. המיכוח מלחמת העצמאות למלחמת העולם השנייה פעלה מכמה בחינות לטובת המלחמה, בטיקור לסובבתנו. אך גם במידה רבה לחובת הקרבות. היו יהודים שקיבלו אימון צבאי, דווקא באותם המקצועות האדגון מתחרת לא יכול היה להדריך כוח. מאידך, ציארנו עודפים עצומים של חימו" וחיוד בזירות הקרב לל מלחמת העולם השנייה. היודפים במדבר המקראי הועילו למצרים. היודפים באיטליה ובארפת ואפילו במזרח הרחוק, היוו מקורות רכי חיוביים גיבילנו בכל ילבי המלחמה.

נראה עתה לאור המבנה הכללי של ההגנה, המבנה האופרטיבי והסקטי ילה, לאור החימו" יהיה ברורה והפוטנציאל "עמו" מאחוריה, מה היה פכנונה של ההגנה למקרה של מאורעות. התכנון החכמה באותה תקופה על הכניה מאי 1946, הכניה זאת הניחה אפשרות של החקפה ערבית קלינו, והיא יוצאת ממספר הנחות יסודי:

א) היא לוקחת בחשבון התגברות וצינייה של הכוח הקרבי מאז מאורעות 39-1936, בניגוד למה יהיה במאורעות עומיה לרשות הקרבית מפקדיה מאומניה וניק אוטומטי ירכיזו מהצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה. יש לאיין "התכנית הזאת לא לקחה בחשבון חימו" בויק בנד מאז הערביות, היות והיתה לכן היפעה מכלשה בעיקר על צורת הביאורית "הוקמו על-ידי ההגנה, עוד בתחילת הראשונים של 1948.

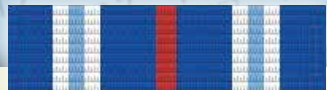
ב) ההנחה היתה "ההכרח המדיני והפסיכולוגי יביא את הערביות לידי ביצוע פעולות חרור בדומה לפעולות שבוצעו על-ידינו בתקופה הקודמת. כהמך לתופעה של חימו" בויק כארגומנס בויכוח הארץ-ישראלי ומתן יקר לצד המחמיר בויק, היה ניתן להניח כבר מ-1946 שהא ימצא פתרון לחובתנו ייווצר מאג יזכרית או הקרבית לפעול נגדנו. ההנחה היתה "פעולותיהם התבצענה גם, ואולי בעיקר, כפעולות חרור בנוסח "הערבית למדו מאתנו.

ג) אין להניח שכוהוהינו יוכלו לפעול בצורה ליגלית או ליגלית למטאה כפי שהדבר היה ג-39-1936. ניתן להניח שהסתוסם יהיה לנו בזניה ההן יינתן לקרבית במאורעות הקרובים.

ד) במליה אחרות: הגורה הכריטי יסמי גורה בלתי אונה, לפחות, אם לא גורם שיפסל נגדנו.

ה) על אפשרות של החלקות "לחמו הבריטי מהארץ לא חימו" במאי 1946. מאיאותם של הבריטים הונחה ביסוד התכנון. קוי הפעולה של ההגנה נקבעיה ג-4 העיפיה: -

1) הבחנת עמדות המפתח המלכליות נגד תבלות. אחרי מלחמת העולם השנייה החליטה הליגה הערבית להפיל חרם על החתורות מהוארת ילנו, המגמה להחניק את המפעל הציוני

- הכלכלי הארץ, ולהביא אותנו למצב ייחודי לקבל פתרון פוליטי
 ולא כראוננו. התקבל על הדעה ייחודי זה ימצא את המימון בהגלות
 במפעלים הכלכליים שלנו. פעולות הגובה שלנו במקרה זה תהיינה
 קרות לביצוע, כי הכלכלה הערבית הייתה קשה יותר לפגיעה מאשר
 שלנו.
- (2) הבטחת האוכלוסיות נגד פעולות חרור אפריקות.
 - (3) דאגה מיוחדת לחינוך נקודות מספר ויטונות מבודדות.
 - (4) נקיטת אמצעים יעילים נגדיהם על מנת לבלות את התפרצותם של
 הערבים בזמן קצר ביותר.

כדאי לעמוד על המחויבה בדבר הפעולות היזומות ועל האמצעים
 הנבדלים שלנו, כפי שהתבטאו אז וכפי שהיחנו בהחילת המלחמה. כאמור,
 הכוונה הייתה לאמצעים היבולמו את ההפרצות בזמן קצר ביותר, הווה
 אומר: אמצעים שלא ירחיבו את ההתלקחות לאזורים שלא הגיעה אליהם,
 אלא יצמצמום באזורים מעטים ככל האפשר. לית כן היה הכרח לפגוע
 בארמיה, על מנת להרחיע את האחריות מלמכת בעקבותיהם, וכל זה הוך
 פעולת הסברה מתאימה בקרב הערבים בכלל.

מה היו האמצעים בהם הייתה ההגנה להשיג את הדבריה הללו? לא
 חשבו בילב זה על מצב ייחודי את האפשרות של עבודה הקינה במפעלים
 יעברו בהם יהודים וערבים גם יחד. לדבר זה הייתה מיימעות מיוחדת
 בייבוקות הראיוניות של המלחמה. כן לא חשבו על אפשרות של חסימת החלקים
 היהודיים והפרדתם מהחלקים הערביים. לא חשבו ייבוקות גבולות
 ברורים בין היישוב היהודי והערבי, אלא יאפשר יהיה לעקוב אחרי
 חרוריהם על-ידי חוליות המידה ועל-ידי מודיעין מתאים. מחיבה
 זאת עלתה לנו בדה הראשית המלחמה, כי הסתבר שאין כל קושי להגביר
 איזה ערבי עם פצצה לפוך רחוב יהודי, ואפילו לפוך הסוכנות היהודית
 או לרחוב בן-יהודה בירושלים, אם כי זה נעשה במטרות של כוחות
 בריחיים. רק אחר-כך הוגדר ההכרח לחסות חסימה מוחלטת כל רובע
 יהודי, על מנת להבטיח את הרובע בפני פעולות חרור.

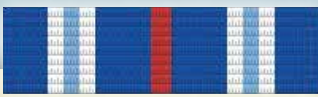
נקודות המפר הובטחה על-ידי הקצבת נשק כבד, תוספת החמוצות,
 חינוך הביצורים וכו'. יטונות בודדות הובטחה באורה דומה, קודם
 כל, על-ידי תרבייתן. המרחבים הקירוביים יובטחו על-ידי פטרוליות.
 הבטחת התחבורה הישמה כל-ידי חוליות יתלוונה כל מכונה עם נשק במליק.
 עם זאת חשבו על הפיחת מזקפיה מיוחדים לאורך דרכי התחבורה הקירוביות
 בגבולות היישוב שלנו. היה ייקול להימנע מלפגוע במפעלים כלכליים
 ערביים, מחוץ למא - אם נישק מפעלים אלה - נבטיח את הפרולטריון
 העירוני הערבי, נביא לאבטלה בקנה מידה גדול בסקטור הערבי, ועל-ידי
 זה נקל על ההסתה, ועל הגיוס לכנופיות. היה אינחרם לא לפגוע בפעולות
 האבטיות החיים הפעילים הכלכליים של הערבים כל זמן שהישוב היה ניתן.

ואכן, התוגיה בעלי ההחפעה הערבית הכלכלית היו בהתחלה גורם
 פוליטי יפעל נגד התפישות המאורעות. אם לא להפסיק בכלל, הם רצו,
 לפחות, לדחות אותן עד אחרי הקסיף בפרדסיה.

בילב מאוחר יותר נתפרסמה תוספת לתכנית מאי 1946, המדברת בעיקר
 על התגובה שלנו לגבי פעולות בריחיות במקרה שהבריחיות יתערבו בפעולות
 שלנו נגד בטיח ערבי או יחרימו נשק.

תכנית מאי 1946 היא תכנית לקראת מאורעות בקנה מידה יותר גדול,
 אבל דומה באופיו למאורעות 39-1936. רק מינת 1947 התחלנו להחויב
 בקנה מידה אחר. המהמניה על כך מועטת. מראשית מינת 1947, מן
 זממסר העיין לאו"ם, קמו מספר אנשים ובראש בן-גוריון חשענו והזדור
 חשענו יידי לטנות את קנה המידה של מחיבת ההגנה, ידי להתכונן למלחמה
 נגד אבאות קרביים פדיריים וידי לטנות את ההגנה במתכונת של אבא סעיר.

תכנית המבנה הארצי של 1947 מכילה כבר את ההסקפה הזאת, אם כי היא
 עוד בראשית המלחמה הלך רוח בין חלקים ניכרים של מפקדת ההגנה, ודוקא
 בין אלה שהשתייכו לחרותי המודיעין, שהיה חייבה להיות מוכנה
 "מאורעות" ולא "מלחמה".

עוד בראייה מאי היו אנשים שאמרו "לא תהיה מלחמה רק אבאות
קרוב, למזלנו פעלו אנשי המבצעים במסך החדשים האלה מתוך הנחה יתהיה
פלישה,

ראינו "מאז ראית 1947 נעשו הכנות רציניות מאדנו למלחמה.
היה מקום להנחה שהפתרון "יימצא באו"ם יהיה לפותתנו; היה מקום
להנחה שבמקרה "יימצא פתרון כזה, הצרביה לפעלו נגדנו.

נקבעו ילבי כוננות וכן אמצעי גיוח מהירים אל יחידות הגנה
ביעט האורך במהירות די גדולה. אמצעיה אלה תומדנו במרחבים מחוימים
אם כי לא בכל הארץ. עם זאת, כיון שההכרעה היתה נתונה ברשק, לא
היה בדינו ב-29 לנובמבר 1947 כוח מגויס נוסף לכוחות "מנינו
קודם, זאת אומרת "פרם למנגנון הקטע אל ההגנה, הפלמ"ח והנוחריה,
לא היו יחידות חי"י. כדאי לאחסן כאן חלק מתוך "הצעה להכנות לקראת
אפשרות פעולת "יח" נגדנו", שהגייסה ההגנה בענין זה כמה חדיים
לפני כן, נאמר "יח" לבצע גיוס חלקי אל כוחותינו לתפקידי
הבטחה והגנה, במקובל בעולה בזמן שאינו ארץ תרומת להתקפה. הנחיון
בעבר מלמד "בתנאי מחיר ילנו אין זה "מציאות". לחם ביצוע פעולה
כזאת דרושה התנדבות, כחפיה רבים וזה הישוב ימלא אתר ההוראות.
העבר מלמד "הישוב "מתערר" תוך מאורעות ולא לפניהם".

זוהי מסקנה פרימית למדי, יענה חלמרות הכרתה אל מפקדת ההגנה
באורך לגייה כוחות, היא לא מצאה אפשרות לדרור את הגיוס הזה כל
זמן שההנהלה המדינית אל הישוב אינה מוכונעת שהדבר רציני, ומאדיק
את ההוצאות הכספיות הדרושות. אמנם בזמן המאורעות בעבר הליבר לא
גרה לקטסטרופה, אך הלך רוח מעין זה עלול היה להביא לתוצאות
רציניות ביותר.

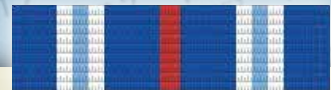
היכוה יחסי הכוחות במקרה זה איננו קל כל עיקר; הוא מזכיר את
הבעיה הפיזיקלית אל חישוב פעולה חלרזה כוחות בלתי תלויה זה כזה
על גוף אחד.

הבריטיה - מבחינת כוח הא"י - עלו על חני הצדדים הפועלים
בראייה המלחמה גח יחד. אולם, כאמור, גמחה העיקרית היתה ביצוע
הפינוי כחדר, וללא אבידות. במסך הזמן הולכות ופוחחות פעולותיהם
הניתנות להתפרץ כביצוע מדיניות בריחיה לגבי ארץ-ישראל ועמידה, והח
הולכים ומאחמאמים בתחום הפעילות החיונית לביצוע הפינוי.

עם זאת, לא רק נמתחות אל הבריטיה, וזכר פעולותיהם בעבר,
בינות המאבק, מוסיפה להיות חיקול רציני בחישובי חני הצדדים:
ה"אינרציה" מן התקופה הקודמת, בה פעל הצבא הבריטי בארץ ללא חיוב
לביצוע המדיניות הבריחיה האנטי-ציונית, נתנה בראייה המלחמה
אותותיה המקרים לא מועטים אל התערבות אביח בריחיה כנגדנו, אחר
יותר משהביאה לנו נזק מעיי, הביאה נזק מוסרי ללוחמינו, בערערה
את הבטחונה שלא יתקע ספיך בגבה, "לא יוצא מידיהם פרי הצלחתם.

מקרים אל התערבות בריחיה לחובתנו, בהעברת חיירות, ובהדיפת
התקפות, היו מועטים יחסית. מאידך, אל לנו ליכות יעצה נוכחות
הבריטיה בארץ דחתה את הפלישה עד ל-15.5 ונתנה לנו על-ידי כך שהות
רבה חייבות להתארגנות המוח, ולהכנת המערך.

היתרונות והמגבלות הנעוצים בחלוקה היחסית בינינו לבין
הערביה תוארו לעיל. כאן נוסיף יאף כי מבחינה מספרית עלתה האוכלו-
היה הערביה בארץ על הישוב העברי, חרי - הודות למרחק החברתי אל
הישוב ולמאמציה שהורשקו במסך יניה רכות - עלה כוחו האבאי אל
הישוב העברי על זה אל הישוב הערבי. לא היה לערביה פיקוד תליון -
מגובי, מוכיך ומקובל, יידע לכרון את מאמצה המלחמתי; בניגוד לפיקוד
ההגנה, המנוחה לא רק בהמנון וניהול פעולות מחתרת בקנה מידה רחב, כי
את גם בהמנון בעיות בקנה מידה ארצי; לא רק בתכניות שהוזכרו כאן,
אלא גם בקייר להבנת הארץ בפני פלישה ברמנית "חומכנה ביעתו עם
המטה הבריטי.

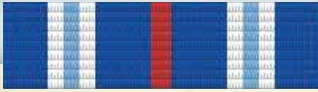
לא היה בידה כוח מגויס מלא ומאומן בעל נתיב קרבי - בפלמ"ח וכנוכחיה; כוח מילואים - כח"י וכח"מ. אף כי אין בידנו מהפריה על חיסוריה ניתן להניח שהימוכנו עלה על זה ללחם. מאידך, הגבולות היבשתיים הפתוחים - ליטות הגבול הימי שלנו יהיה הגורם על-ידי הכריזמה והדרבנא של כוח אדם, הימון ואיור ובאמצעות קרב - לו ידנו לנאלו כמלואו - הקנו לנו יתרון פוטנציאלי רציני. וכך, העדר הח"י בפני הגובה בריחה, והעדר כלמיה הנעוצים במדיניות הנהגתה - נזכור שאנו זאפנו להגביל את מדי ההתנגדות, כדי ינוכל ובהקדמה האפירי להחליץ במלוא כוחנו לתפקידיה הקונסטרוקטיביים המוטלים על המדינה, גורם "הגביל את יומנו הצבאית בתחילה - איפירו להם פיתוח יזמת יתר בתחילה.

מאידך, חררו הבריחה את הערביה מהדאגה להגנה מהוכננת של ירוביה, שהיתה קשה עליהם הרבה יותר מביצוע פעולות יזומות, בהם בנוח פני וברח. אולם, למרות העזרה זניתה על-ידי מדינות קרב, בניק, כוח אדם, פיקוד ומקומות אימוניה - מחקרב הפינוי לקיצו, ובארץ נותרו רק ערביה ויהודיה - אלה מול אלה, הוכחה עליונותנו כנצחונות של חדיז אפריל - מאי 1948. מיחמתו "ל המופתי: "הגנת א"י הוא ענין לתחייה" - המיסה אחון עליה.

כפיכך לדין על יחסי הכוחות נזכיר את הערכת המצב של איי אבא קרבי איר חקר את הטייה בנובמבר 1947. הוא מעריך את הכוחות היהודים המזוינים ב-70,000 מהנזיה מאומניה כהלכה, מהם כ-30,000 יחרו באבא הבריחה, האפריקאי וכו'. הוא מעריך את ציודה כחדיז וכולל מנונות יריה קלות וכבדות, מדגמות, תותחיה קליה ותותחיה אנמי-מקיה. הוא מזכיר במיוחד את הפלמ"ח "קביל הימון מיוחד (קומנדו). לדעתו, 20,000 איי ניתניה לגינה מדי וגה את האר אפיר לגייה ולאייד חון זמן קצר. כוחו של הארגון האבאי הלאומי נאמד על-ידי ב-6000 - 5000 איי וכוחו של הלח"י ב-3000 - 2000 איי והוא מדגיש את פעולותיה האנמי בריחיות הנוצות. כמובן, הוא מפר על גינה עירנה אלפי מהנזיה באפריקה ובאירופה.

איר לבוח הערבי, הוא אומר אין לקרבי פלחיה כוחות מרפיקים בכדי ייובלו לעמוד בייזו אורה יהיה בפני הכוחות היהודיים. הוא אף מדבר על פכנה הכליון המאימה על 350,000 הערביה הגריה באזורים בהם קינה רוג יהודי.

הוא מחכה את הערכת המצב שלו באמרו "לא ייחכן נצחון על היהודיה המאומניה והמאוידיה כהלכה באמצעות כנופיות וכוחות לא רדיניה כלשה. הערביה חייבה, לדעתו, לגייה מספר עמום של אנזיה ולאייד אותה כדי ייבטיחו לעצמה עדיפות מספרית איר חוכל להביא לנצחון מהיר. למדינות קרב אין אמצעה עדיפות למלחמה ארוכה. מיוה כך יי לעיות הכל כדי המלחמה תקו זמן קצר ככל האפיר. יי, איפוא, לחזק את ערביי פלחיה מצד אחד, ולארגן כוחות רדיניה של מדינות קרב מאידך. הוא מונה את הכוחות "לפי הערכתו כל מדינה ערביה חייבה להקציב למלחמה, ומגיע לכוח של 4 - 5 דיבזיות. זאת היא הערכת מענינת, אם כי היא הגיעה לידינו רק זמן רב לאחר המלחמה, ולא מן הנמנע שהוכנסו בה זינזיה לאור המאורעות.

"האיירות שבית" (מהחלפת החלוקה עד מבצע נחשון)

פרק ב'

"מאירות השבית וקצרות גיטות"

החבלתה הכללית - המרכז המחקרי בירושלים - חילופי יריות בתחנות
הפר - ילביה בפעולות הנוגסול - פגישות החבורה - הפרדה
מוחלפת בין האוכלוסיה היהודית והערבית - מו"ח אה האג"ל - בקיט
פינוי ירוביה.

"עקב אריל" - המלחמה בדרום"

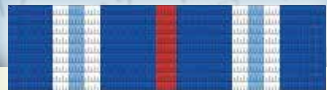
הרבך המדיני-האבאי בירושלים - התקפות על ירוביה במגמת כיבוש -
נפילת הל"ה במבצע הל"ה - פעולות חרור י"ל ערבית וספיריס - נסיון
ליצור נקודות כובד בקריה המערבית - המערכה על החבורה.

יידיו יל מרץ

חיתוף פעולה כריטי-ערבי בבית"ר "היוצק" - הרובע היהודי יל הלין
התחיקה בירושלים - פגישות החבורה הערבית - הקרב על היירות נגד
דניאל ויחיעה - ירושלים מנותקת - נסיונות נוספיה לכיבוש ירוביה -
נקודת מחבר החבורה - קוצר יום יל ועדת הביצוע - אהות-הברית
נחוגה מחסימת החלוקה.

המציגנות הכוחות

ארגון הגיוח - המקבר ממחרת לצבא - אקדיו הראיונית יל החרות
האזירי - התקדמות בהימצח - סיבות היאונלות ופלימיות להמצאות
היצמה בידי האויב - התפתחות בכוח הערבי - סיבות הילב הראיון.

פרק ב': "האגרות כביס"

"מאורעות הייזאבא" וקרבות גי'ור

החשיבות הכללית - המרכז המסחרי בירושלים - חילופי יריות
במסגרת ה פר - ייצוג הפעולות הכלליות - פגיונות רצינות בתחבורה -
הפרדה מוחלטת בין האוכלוסיה היהודית והערבית - מו"ס עם התא"ל -
בית פינוי ירמיהו.

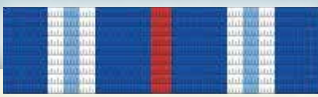
המלחמה פגעה אחרת מספר ימים של ילולת בין הערבים לבינינו.
ההתנגדות והיו בינינו לבין הערבים היו. בינינו לבין הערבים
דרך ילול, ורבות מהתנגדות יל מאורעות 1936-39 הפיקו להחלטה.
במה ערה היו חוב יסודות מעורבות ומקומות עבודה מיוחדות - הפיקו
כמעט יל גדוליה ובמסדרים ממלתיים. מגע יומיומי הקיים בין הישות
היהודי והערבי כתיי הכלכלה, הפקודות החקלאי הערבי יזווק את תוצרתו
ביוק היהודי, נקודות המגע היו רבות. כבר כמה זמן יד יכל המגע הזה
נפיק, ונוצרו חזיתות כרורות. מחשינה זו דומה המלחמה ילנו בתחילתה
להתחלטה של מלחמת אזרחים. כאשר אין יודעים מי לנו ומי לארינו,
ונוצר הלך רוח יל אמונה ביני המסנות, יהוא כיליאמו גרה לפחד
ולרתיעה מהמגע.

המלחמה התחילה למחרת הפרדת החלוקה, ביום א', 30.11. יריות
נורו בלוד על אוטובוס בדרך לירושלים. הייתה זו התקפה כיוונית
לפעולתה של הערבים הילה הראיון של המלחמה.

התחבורה היהודית בכביש ירושלים - תל-אביב, איד התנהלה פיתה
בייריות והון ליווי, הותקפה מספר פעמים במין הודי דאמבר. ה-8.12
נהרג אל-יד לפרון יחויץ גלוברמן, פסקד גבוה בהגנה. ולפרות היירות,
כל זמן שמסנויותינו היו בלתי מסודרות ולא היו מוכנות כהלכה
אפילו יירותיו של ערבי אחד יכלו לגרום לאבידות. למחרת הכריז
הודי הערבי העליון על חשיבה כללית הון הדגיה יהוא מבקד להימנע
מהתפרעויות. אין לדעת אם ההדגיה הזאת הייתה כנה, אף כי ברור יריות
מבין ערביי הארץ לא ידעו בהן. הפרדסנים ביקשו לתת לפחות לחדיי
הקשיף לעבור; ואתרים - שלא האמינו בטוחים יל קרובי הארץ למדי -
ניחו לא להתחיל בפעולה במסדיה רחבים עד ימדינות ערה העשינה את
ילתן.

ובין מה ומה הון כדי החשיבה הזאת, לפי המורה יל 1936-39,
היו המונים כחלים מעורבת; המונים אלה הוסמו וכך הגיעו הדגיה
להתנגדות במרכז המסחרי בירושלים. היו אלה "מאורעות הייזאבא". היה
זה ההמון הפרוע. כנופיה מאורגנת לא הייתה כאן. הלך המון עם מספר
מסיתים ומנהיגים, הזיתו את התנויות היהודיות והאליתו לגדה אוחנו
באותו יום, ה-1.12, מפרסו המסחרי בירושלים. יד להניח ילענין זה
היתה חשיבות מכרעת לגבי המין הפעולות. אין לכך הוכחות מסדיות,
אבל יד רמות זכאן הייתה מלין פעולת גי'ור, יאילו הבוימים ואנחנו
הגבנו באורה אחרת, ייתכן מאד ייכולנו לינות את התפתחות הדגיה
בחדשים הקרובים באורה יסודית.

מהו הלקח ללמדו, הערבים ממאורעות המסחרי? - א) הם למדו
מידו לגבי עמדה הכרוחית יעמדו מן הצד ולא נספו אצבע. כחפנינו
אליהם בבקשה צורה הם אמרו: "לכו לבן-גוריון ולהגיון". הערבים
הפיקו מסוון כך ההגורם הכרוחית יהיה "נוירלי" אובד להם. ב) הם
האליתו יל-ידו המון בלתי מאורגן לגדי אוחנו מעמדה חרובה ביותר
מיון הקיר ירושלים. ההגנה ילחה אמנה כוח מסוימת. המנה לא הכלית
לעיות דבר יל מסד, גם מסוון זהירות מפני הכרוחית. ההגנה יאיתה את
פיקוד הפקידה באוהה ילב במניסת התפרצות יל המונים יהודים לתון
המרכז המסחרי, יאורגנה אז על-ידי אנשי התא"ל, מסוון הנחה יאפיד
עדיין להודד את הנגע, ובמידה יינתן גם לאנשינו להגיב באורה
הפזית - יביא הדבר ליפיקת דמים ולהתרחבות המאורעות, ילא יאיינו
בה.

בימימה לאחר מכן טהחסייה המאורעות החלקים יונייה אל הארץ
 פרה לנגב ולתפוזן. יריות הקרבייה לעבר ימונוה הספר העבריהה בגבולות
 יפו- תל-אביב נמיכו במיך כל חודי דאמבר, להוציא ימיה הפוריה בלכד.
 ב-5 וב-6 לדאמבר עמדה ימונת התקוה באי יריות אל קרבייה וירוסרייה
 בריסיה. יתי מסוניות מירינות בריסיות להגיעו מיפו ירו המגיניה
 ממרכז הימונה, אסרו כפה מהה וערכו חיפויים בימונה. הימונוה ינפגשו
 בתיקר, נוכח לימונת התקוה, היו ימונת יפירא ואבו-כביר מהדה המפוני
 אל ימו וחולון, ובת-יה מדרוה לה.

בהיפה נמיכו במיך כל חודי דאמבר חילופי היריות ברחובות הגבול
 יבין הדר הכרמל והייר התחתיה. ב-8 בדאמבר נוחקה כליל התחבורה בגיר
 רוסייה, המהור את הדר הכרמל עה אזור התעריה, במסך זבולון, הקריות
 ונוה יאנון. ב-10 לדאמבר יוחקה המפילות בחיפה התחתיה מתואאה מקרב
 יריות יתהנהל במיך כל הבוקר בחיבות המרכז המסחרי הייך, כמר המרה,
 רח' אלנבי והתמריהה ימחיב לרחובות סנסון והבורג'. אלה היו פני
 הדבריה עד ה-10.12. במיך קירת הימיה הללו הפעולה היתה הלתי. מתורונת
 קדיין, פעולה הפורדיה אל המון קרבי וברודיה ערבייה.

ב-10.12 מתרחשה המאורעות ופוקדיה גם את הנגב. נופלה החוליה
 הראשונה אל מביחי קוי המיה הנגב המערבי. זאת היא התחלה של דרך
 פעולה שגהמשך הזמן התרחשה במידה ניכרה. ב-11.12 נפלו עשרה אנשי
 חי"ש ירושלמיה באשר הופשו סהבבורת לגוש יאיון. בו ביום מהצעה
 ההגנה את פעולות הגבול הראשונות במלחמה: פשיטה לבלד-איון חליה
 חיפה - על הסרידה את התחבורה לייר; לואדי רוסייה רח' נצרת בחיפה
 הערביה - יתפיעו לתחבורה בין הדר הכרמל והייר התחתיה; פשיטה
 לבית קשה היעזור - בו הדרכוו פעילי הכנופיות בחיפה; ולכרתיה
 בדרום - שפגכה במקוניות הנוחשות לגת.

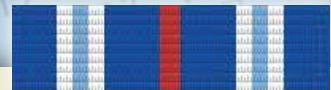
כאן המקום לעמוד בכמה מליה על המושג של פעולת הגבול החסיבותו
 אינה היסודיה בלכד. הפילוסופיה של פעולת הגבול מצד ההגנה נובעה
 מאורח פעולה ספוייה של "השומר", יהוא מצדו התבסס על חייבות גאולה
 הדת בממליות הערביה.

היה אומרת: הקרבי, במידה ה"יחוקקיה לו", יחיות אוחך לחליה.
 אדיך להגיה באורה יתקרי יבין יוטה, וזה יומר: גאולה הדת. מתואאה
 מכן, גם בהקופות אל ילום יחסי נקחה ההגנה בפעולות הגבול המגמה
 לפגוע באימיה, בו בבני מיתחתה, יתח בעיני הערביה יתראיה לאותה
 פעולה. בראייה המלחמה הזאת גילינו יקיה מצד לגלות את האיש ולפגוע
 בו. ואז התחב המורג גם על נושא ינוי - על בסיסי הפורעיה הערבייה
 ועל המפקדות ילהט. הכוונה היתה קדיין לבצע פעולות יתקני הערבייה
 הראינה כ"מוחזקות", מבחינה מורית, ותשפעה על כפרי הערבייה אל
 ליטח כהסיסיה לפורקיה.

האסטרטגיה העלמיה קובעת, ימורה המלחמה היא ליכור את ראון
 המלחמה אל האויב אל-ידי יבירה אל כוחותיו המזויניה בקרב; ואלו
 פעולת הגבול מפקיה לעיות קפנדריה, אל ראון הלחיפה אל האויב, חלי
 להרוס את כוחו ואת מקורות כוחו; ליתק את ראון הלחימה בקודו האבו,
 על-ידי כך ינוכח לאויב יתח הוא לא יתח בפעולות ייגה, כל ימנה
 אינה ניקפת לו; אך את יפתח - דמו הראיו; ועמיד הוא להתחום על
 מלייו.

מהתברר שגם דרך זאת לא הכינה להוצאה המקור, עברנו לפעולת
 הגבול פסוג יליחי. פגענו באויביקפיה "מקביליה": במידה יתח פגעו
 בהתבורה ילנו בכביי תל-אביב ירושליה, הלחנו אנהנו ופגענו בכביי
 ילהט, בכביי רמאללה - לתרון, או בית-להט - הדרון. במידה יתח ניחו
 לפתור את בעיה ירושליה על-ידי מצור עליה, הסלנו אנהנו מצור על יפו.
 דרך זאת עלולה היתה להועיל אילו היתה מפקדה קרביה אחידה, יתחת
 מכוונה גם את ההגנה על יפו וגם את המצור על ירושליה. מאחר ילא
 היתה מפקדה כזאת, לא היה האוח בין ירושליה לבין יפו, ומגמתנו לא
 הוצגה.

ולכחוף, אנהנו מגיניה לילב וביעי של פעולות הגבול יאיון
 צמודות גמלל, ומגמתן: לחייה את האויב לתקדיי כוחות להגנה ימדוחיו
 הוא, ליתק כוחות להבטחת יתמו.

פעולות אלו אינן בהן עוד הנמקה "מותרות" והאצת זלזול מוסכמות נוחות:
"ימור לי ואימור לך" - והן מהוות את המקור לפעולות יזומות אכזריות
"מהורות", המהוות חלק במאמץ להכריע את האויב בקרב.

במהרה זאת בוצעה, למשל, בסוף ינואר, פעולת הפשיטה לסאמא,
הנמצאת בקומק ימחו "ל האויב, בה הוא לא אפה להתקפה. היקול היה
"התקפה מסוג זה תהייב יותו להתרכז בביאור האסא ומפריה אחרים בקומק,
ועל-ידי כך ייקל הלחץ עלינו.

פעולת התגמול היתה בעיה קובעת בגלל הראיון "ל המלחמה, עד שהחלה
אפריל, עד פעולת נחיון. דבר אפייני לפעולת התגמול "ל ההגנה היה
"המדין הה היו מלוות פעולות המכה, בין ברדיו או בכרזות. היו גם
פעולות "ביצענו רק ליה הפגנה כה, של מנה להראות "אם אנחנו רוצים -
אנחנו יכולים.

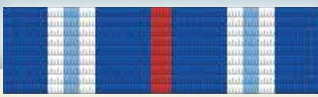
אולם בה ביצעה "ההגנה היתה בררנית בבחירת היעדים לפעולות התגמול
זלה, פעלו האצ"ל והלח"י מראייה המלחמה מתוך הנחה, "כיוון "הוחל
בפעולות איה, כל ערבי - אויב; הנחה המקבילה להנחה הערבית באותה
תקופה, ואיר הקלה, המובן, ביותר על ביצוע פעולותיהם. כבר למחרת
ההתפרעות המרכז המסחרי הצית האצ"ל את קולנוע רקח בירושלים. ימית
אחרת אחר-כך החליך אחד מאנייהם פאזה ביוק הירקוח ליד יער שבה
בירושלים "הנהרגו בה כמה עדרות ערביות, ביניהם נשים וילדים. כמו כן
ביצע האצ"ל במסך חודי דאמבר "ורה "ל התקפות ביו, ביהודיה, ביעזור,
ובכפר סירה "על-יד חיפה. ליזמה זו היו גם תוצאות פנימיות: "וב
היתה יכנה, דומה לזו "היתה קיימת בכנות המאבק, "הישוב ייגרו אחרי
הפורייה, היות והם ערבים את הדבריה הספקטולרייה.

ההגנה עימה את העבודה החקפה, את הבטחת היסודות והיחובים
והעברת היעדרות, אבל הכותרות הגדולות בעתונות ניתנו לפעולות האצ"ל
דוקא. ההגנה היתה אריכה להתמודד גם מבחינה זו על מנה להבטיח לעצמה
את היל יסה ביישוב. הייקוליה "ל מפקדת ההגנה, גם "ל המפקדה העליונה
וגם "ל מפקדות כפופות, גורס זה - "ל היחלשות על האצ"ל לבל יבצע
פעולות המנוגדות למדיניות הרשמית, "ל מניעת היגדרות אחריו - היתה
חשוב ביותר בהחיייה תואחזוניה "ל המלחמה.

באמצע דאמבר אנחנו נתקליה בהתערבות הראיונה "ל חלגיון הערבי
בפעולות האיה. היה זה על-יד המחנה בבית נבאללה, כ"הנהרגו 14 מלווי
היעירה "יאמה לבן-ספן דרך כביש מגדל חדק. מענין לאיון ההתערבות
מסוג זה על-ידי חלגיון הערבי לא בוצעה אחר-כך עד הפינוי, ואין ספק
"הבריטייה חורו את חלגיון להדול ספן. היה זה בניגוד לאינטרס שלהם
ידעת הקהל העולמית התקומח נגד הימאאות יחידות ערביות אלו בארץ,
ותאלץ את הבריטייה להוציאה מן הארץ בסרה זמן, באשר הייבותן לחיפוי
על הפינוי הבריטי, הפרס בגלבו החתרון, היתה רבה.

ב-16.12 הוחקף הסנדר "ל רבייביה בין חלואה לרבייביה. אחד מנוחקיו
נהרג וחלואה נפאקו. 6 חבריה יאאו בסנדר מרבייביה על מנה להביא
אמכולנס אבאי מהקמפ בעפלוג. מפקד הקמפ סרב להגיש עזרה ואף לא היה
מוכן לתת להם ליווי עד קצה הקמפ. הסנדר הוחקף מאד המישרה, כסוך הקמפ,
חלואה מנוחקיו נהרגו וחלואה חורו בריצה לרבייביה. לאחר מכן שהמכו
הבריטייה על הקריה זו, בהאיעה לנו לפנות מצאנונו את כל האזור שמדרום
לכבייה קזה - באר-יבק. לו נאותנו להם - היה זה עבורה הייג כפול:
לא בלוד "החלימה הערביות היתה מובטחת על כל אזור הנגב ומקילה על
סיומתו לעבר-היידן, אלא גם בעיני האו"ם היו הבריטייה נקיייה: פינוי
יחודי מוצון מילא מישרה מדאגה לבחחון האזור, אשר כפי הנראה עוד
נועד להיות הראיון לפינוי. מאידך, מילא נאותנו - סייעו הבריטייה
דוקא באזור זה לא פקח בהקשרת ייירותינו, לעתיה אף סוך אבדות לתת.

עפדנו קודם לכן על החליך ההפדרה בין הישוב הערבי והיהודי.
החליך הזה קיבל במחצית דאמבר דחיפה נוספת. הוקמו המחסומים הרייוניה
בין החלקים העבריים והערביים "ל הערים המעורבות. הה הובטחו על-ידי
המיימר הלאומי הערבי, "אורגן בעיקר מסביב לגרשין "ל הנג'אדה והפתאווה.
היה זה תפקיד "ל הבטחה ססמית. הבריטייה הבטיחו היאפדו לעאור ולבדוק
מכוניותיהם, וסך הסירו למעשה בזכות הערביות להקיה מחסומים. הודעתה
זו עוררה הגובות הריפות מצדנו, אך ללא הועיל. כיון "כך נקטנו באומה
"יחה: הקמפ מחסומים והבטחתם על-ידי חוליות ח"ס.

לקראת סוף דצמבר היה החתך ברור ומוחלט בין האוכלוסיה הערבית והיהודית. החתך הזה בא כתוצאה מניי מאורעות שהיו ביצוע החתך של דצמבר: רצח הרופא היהודי בבית-החולים הממלכתי בבית-צפתה, ומיד לאחריו - רצח 39 פועלים בבית הזיקוק בחיפה, רצח כתובתה על פעולת הא"ל מרומית באותו אזור. הרצח הזה חתה למעשה את פרוץ מקומות העבודה המשותפים, פרוץ למספר מוסדות בדרום יבנה הערבית הוסיפו לבוא ולמכור החורה עוד מספר חדשים, ופרט למספר מדרדים ממלכתיים.

על הרצח בבית-הזיקוק באה פעולת הגמול שלנו נגד בלאד-אל-סייד, המספר הגדול בכביש חיפה - יגור, ממנו באו הרוצחים. היא הייתה את י"ג 1947.

החידושים בפעולה היה בכך שהיא הייתה הראשונה שהופיע בה כוח של יחיד פלוגות. אולם, על מנת לרכז כוח כזה, היה הכרח ליתוף גם את הפלמ"ח (יפתח) וגם את החי"ח (כרמלי). אף אחד מייניהם לא היה מחובל לבדו להקצות לאותה משימה את הכוח הדרוש.

באותה הימים התנהל המו"מ הראשון במלחמה עם הפורעים במגמה להשיג הסכמה. הפורעים הסכימו בסופו של דבר להכרזה על הקמת המדינה, אם כי לא הסכימו לגבולות המדינה המואעית. המו"מ התנהל סביב מספר נקודות:

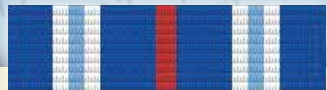
א) הפסקת הפעילות של האצ"ל נגד הבריטים, ביטול "החזית הימית". לזאת הסכימה האצ"ל באותו זמן, אך דרש שיאפשרו לו להוריד ולערוך בפעולות של "רכיזה" ממחנות הבריטים. דרישה זאת נהקבלה. למעשה גם ההגנה עסקה בכך באותה תקופה ביהודיות, כמו למשל, בפריצה למחנה חל-ליטווינסקי, שה ביצענו "רכיז" רציני.

ב) הפיקוד על פעולות האצ"ל. המו"מ בנקודה זו נכשל כישלון זה והתפסק בצורה פחות או יותר ברורה רק ברוף אפריל.

הרבה פעולות הפורעים מתבררות על רקע המו"מ הזה. לדוגמה: בסוף דצמבר, כשעמדנו במגע עם האצ"ל, החליטו לח"י להוכיח את קיומו על-ידי כך שפוצץ את בית המוכר בליפתה. היה זה כארגומנט המו"מ שהתנהל.

אחת בעיות המרכזיות שהעסיקו אותנו בתודת דצמבר הייתה בעיית פינוי יישובים. לראשונה היא התקדמה מן האופק הפוליטי: אנחנו קיבלנו את החלטה החלוקה. ראינו בה מינימום, אבל הסכמנו לקבל אותה. לפי החלטה החלוקה נשארו 33 יישובים מחוץ לגבולות המדינה העברית. לפי וניאלה החלטה: מהתוקף המדינה הגבולות, מה יהיה על היישובים הללו? האם נפקיר אותם, האם נשמך על הערבים שהם יראו לחלומם של היהודים באותם האזורים. האם נוכל להפיקם לערבים "חלנו" כבני ערובה לחלומם של היהודים האלה? האם אנחנו היישובים לסנות, או האם אנחנו, כמדינה, נוכל להעמיד את היישובים האלה?

הזיקול הראשון היה זיקול פוליטי: הנקודות הללו עלולות ליחם גורה למיקוח כבוא העת במידה יבגיע להחלפת אוכלוסים - לכשתוקף המדינה, יעברו הערבים מתוכה וכנגדם יוכנסו היהודים אלינו. היה גם זיקול של מורל: לפני שאנחנו מקימים את המדינה - אנחנו מקימים את החליטה המדינה, מפניה את היישובים שמוצאם לה? עת זאת היו היישובים מחוץ לגבולות המדינה כל הזמן חתה הרוחה הבלתי מואצק, יבעצם היישוב "מוותר" עליהם. היה הלך רוח כזה ביישובי גור עציון ובגליל המערבי: הייתה הרגשה שאין אנחנו רואים אפשרות של קיום עבודה לאורך ימים ומה-זיקים אותם במקומם לפי חעה רק לאורך המו"מ הפוליטי. הלך הרוח הזה לא היה מכריע לגבי הפעולות הצבאיות שהתנהלו באותם האזורים. מאוחר יותר התקדמה הבטיח הצבאית של היישובים האלה, ויישובים מבודדים אחרים, במל תומרתה: הערבים התחילו לתקוף אותם ואם התחברה אליהם בהיוחח מרוחקים. בעיות התחברה אליהם וההגנה עליהם היו קשות. האם רצאים אנו לפצל את כוחותינו המועטים, לשכך את היישובים, את החיירות ומלוויהן - כוחות אשר יחפרו - אחר-כך להגנה על מרכזי היישובים במל-זאת הוחלט: לא לעזר את הקוים, לא לנמחם אף נקודה. היה זה מצב מקביל במידה רבה, למאבק של האימפריה הבריטית בראשית מלחמת העולם השנייה, כאשר רצונה הברית יעזר להם לפנות את המזרח ואיכון, ולהתרכז בהגנה בריטניה והבריטים הרבו, כידוע, לעשות זאת.

"עקב הפילסה" - המלחמה בדרכים

הסגן המדיני הצבאי בירושלים - התקפות על יישובים במגמת כיבוש -
נפילה הל"ה ומבצע הל"ה - פעולות חרור של ערבים וזכיריה - נחיון
ליצור נקודות כובד בערים המעורבות - המערכה על התחבורה.

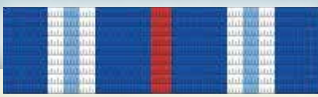
שנת 1948 פותחה במספר פעולות תגמול חלבו: הפקולה של קיץ
זיתון, כתגובה על נחיון לנזק את אפה העבריה. פעולה חניה בוצעה
במלון המירמיס בירושלים. היא משגינת לא רק מבחינת עצמה, אלא
מבחינת הסגן המדיני-הצבאי יהיה קיים דוקא בירושלים, וההתנגדות
הכין האינטרס הצבאי לאינטרס המדיני חלבו במקום זה. במלון המירמיס
בקומה שוכנת מפקדת הנג'אדה חבורה עם מפקד עיראקי. המחשבות
בדרך אליה ניתנו למעבר. היה ליל גיוס חוסף; אנשינו חדרו לחדר,
פוצאו ונחוגו ללא אזהרה. זו הייתה הפקולה המואלחה ביותר בירושלים
עד אותו זמן.

דא עקב, באותו מלון התגורר סגן הקונסול הספרדי, והוא נהרג
באותה פעולה. קמה זעקה: היהודים פגעו בנאיב מדינה זרה. כתוצאה
מכך נפסקו פעולות מסוג זה בירושלים לתקופה מסוימת למדי. היקול
המדיני היה ברור: חלוחנו באו"ם ובדעת קהל עולמית חייבו אותנו שלא
לפגוע בנאיבי מדינות זרות או דתות אחרות. עת זאת, נהיה עדיין במיץ
כל המלחמה בירושלים, ובמקומות דומים בבית לחם ונארה, שהרגיונות
המדיניות לגבי המקומות הללו הפריעה לבצע את היקול הצבאי עד רופו
ושימיה בלה רציני לחוסף פקולתנו. היקול הצבאי לגבי המירמיס הצדיק
את עצמו. אחרי התלקותנו מהמרכז המזרחי התחילה בריתה משכונות
מקורבות נוספות; היתה נדיבה מקיפון ומחלביה והיתה חכמה דההליך
התכרדה יתנהל לרקתנו. הוחלט, איפוא, על הפעולה הזאת שתכריח את
הערביה ליגת מאותן השכונות המעורבות. בסופו של דבר היא עשתה את
חלה. אולם כאמור, היתה זו פעולה יחידה המינה כתוצאה מייקולים
מדיניות.

באותה הימיה ביצעו גם הפורעים פעולות מספר בעריה: הלה"י
בכריה, בית המטיל העורכי, ביפו; והאג"ל-בחקר יפו בירושלים. זו
האחרונה בוצעה מתוך מחירין ברית. האנשים הגיעו עד חקר יפו,
זרקו פצצה וירו; אבל לבריתים היה מנגנון זעקה עוד מזמני המצנף,
והמזרחינים שהוזעקו פעלות בנחיה.

ה-10 לינואר מסמך י"לב נוסף בהתפתחות ממאורעות למלחמה. היותו
יוה עובר כוח הגדול ל-800 - 900 אי"י את הגבול הצפוני והוקף את
כפר סולד. הנאי היטה היו באופן מוחלט לרעתנו. הגבול עובר ממז
מחוז לגדר, ובמרחק י"ל מהתייה מ' מהגדר י"ל מילח החולי על הנקודה,
יהוא כולו גיחת חרור, ואנחנו לא יכולנו לכובדו. יחד עם זאת,
היתה עדיפות כוחות מוחלטה לצד התוקף. הערביה, במקרה זה מפקדת
"אבא התלה", החליטה להקוף ולכבוש.

כמה דבריה אפייניות לפעולה הזאת. בחלקה הם נראו אפייניות
גם בהמשך הזמן: א) הייתה עמד. זהו קו אפייני עד הפליחה. הערביה
לא הצליחו ביום מקרה לכבוש נקודה עברית, אף כי ניסו לעשות זאת
המקומות לא מוכנים. ב) זו הפעה הראשונה שכות גדול מעבר לגבול
חודר ארצה עגוף צבאי מאורגן. מכאן והלאה נכל המלחמה עובר באופן
מדיני לערביה המתנדבים ממדינות ערב, או לאלה שהתאמנו המדינות קרב
וחדרו ארצה במהרה היחידות שהתאמנו בהן. ג) כאן התערבו האנגלים
ליזבתנו. לאחר גמר ההקפה, למעשה, הופיע קצין עם מספר מזרחינים
מגדון ממוכן אנגלי יחנה בהביבת חכמה על מנת להחליט חדר. המפקד
האנגלי, בפעה הראשונה, העמיד את הכלים שלו - מזרחינים עם תותחי
6 ליטראות על צוותותיהם - תחת פיקוד המא"ו חלבו - אירי נתן את
פקודה הא"י לתותחים אירי הבריתו את המתקיפים אל מעבר לגבול. בזאת
נפתחה יורה חלמה של התקפות במגמת כיבוש על נקודות יישוב חלבו. יצר
התחרות היה מפותח בין המפקדים הערביים למיניהם. ומחלת "אבא התלה"
לתקוף נקודה יישוב בצפון, חיקוהו אחרים במקומותיהם, והיתה זו בעיה
ל אמביציה, מי יכבוש את היישוב העברי הראשון.

ב-11.1 הותקף כפר אוריה בהרי ירושלים, על-ידי כנופיה ערבית גדולה אשר בסיסה היה הבית-פאר. הקרב נמשך כל היום. הגבורה שלנו ייגיעה למקוה האחרונה למגינים. כדרכה חדרה היא לבית פאר והאיתה סה בבית.

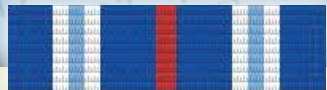
ב-14.1 הותקף לראשונה גוש שאיון על-ידי כ-1000 אנשי כנופיות הונגרי הר החרון, הפיקודו של עבד-אל-קאדר אל-חוסייני. ההתקפה נדונה אל חורבת זכריה וקצין אוריה במגמה לבחור את הגוש. כאן יר לנו אותה תופעה של פזה. נפלו כמה מאות ערבים, הנקודה הצליחה לעמוד, אך נחלשה באופן רציני. היה הכרח לקבל הגבורה ותחמושת. ב-20.1 הותקפה יחידה על-ידי כ-400 אנשי כנופיות, לאחר שניתקו את הכביש המוביל לנהריה. לאחר קרב הנמשך כחמי שעות נחדשו התוקפים. הגדר גוסריה חתם לעזרת מנהריה הולקף ו-4 מאנשיו נהרגו.

אולה הכבישים ליחידה ולגוש שאיון נשארו חסומים. שיירות חשכו בחרות הבריחים חסרו, והם לא היו מהירים הקבוצה נשק ותחמושת. הגיע אז דני מה ז"ל, מפקד גוש שאיון, ירושלים, והחלפתו היתה לרוב לגור פרגל עם החימוש והתבוננות שיצליח לאסוף. למחרת יצאה מחלוקה: חצי פלמ"ח וחצי חי"ר. לילה אחד יצאה מבית וגן - וחדרה כי העתה בדרך. למחרת יצאה מהר-טוב - אולה הדרך ארוכה והמזג כבד, ואף שעה היא נחאחר במקום. האיר החור והה תחוקה עדיין ממחרת. ערביי הסביבה גילוה - התקצרו אליהם. סופה - עלום באגדה; פליט לא נשאר מהם. ערביי הסביבה חיפרו עליהם שלחמו עד הכדור האחרון, ועד החימוש האחרון - ומאזלו אלה - לחמו באבנים. למחרת הובאו לכפר שאיון ל"ה גופות - הלך מוחסות עד כדי דווקה.

נפילת מחלקת החר הדהימה את היישוב, יותר מכל מאונש הקדה לו במלחמה עד כה. זו היתה מחלקה נבחרת, מאין רבות כמותה ביום אבא; פקד עליה אחד מסובי המפקדים. נפילתה גרמה לא רק לאבל כבד, כי אה גה לפקפוקים פה ופה ביכולתנו לעמוד, ומפקוד לגבי הפיקוד המפקד על הגנתנו; אף כי קשה, גם לאחר מעשה, לראות מה ניתן היה לעשות בהנאי הימים ההם על מנת להבחיל עזרה לגור שאיון. ייתכן ולו נחמלאה דריחת ההגנה, שהופסקה עוד מהפר שנים קודם לכן, להקיה יישוב הסביבה גוש שאיון יייתה מוצג בינייה בדרך האלטרנטיבית לגוש המובילה מהר-טוב, היתה בבית הקיר עם הגוש קלה יותר. אך מי חכם וידע.

בד בבד עם ראיות ההקפות במגמת כיבוש על יישובינו, מהחיליה הערבית - ואחת אלמנטים פסיכטיים בריחיה, פולנייה וכו' - לנקוד גה בפולות חרור, נוחה פעולות הנקטנו בו אנהנו בינות המאבק. ב-14.1 פוצאה מכונית דואר ליד החנה האוטובוסים היהודית במרכז חיפה. 7 יהודים נהרגו ו-38 נפצעו; ב-2.2 פוצץ בנין ה"פלמ"ח פוסת" בירושלים; ב-22.2 בוצע מעשה המסע ברה' סן-יהודה בירושלים בו קפתו את חייה למטלה מ-50 איש; ולאחרונה, ב-11.3 החדיר הנהג הערבי של הקונסוליה האמריקאית פאצת חופת לתאר המוסדות הלאומיים בירושלים אשר גרמה למותם של 12 איש, ביניהם ליב יפה, ולפציעתם של כ-100 איש.

רובן של פעולות החרור תוכננו או בוצעו על-ידי עריקים בריחיה ועל-ידי חסידים יוגוסלביים, גרמניים ופולניים המופיעים מעתה במספר ניכר במחנה הערבי. הפולניים - משירי הצבא אנדרס שחנה בארץ, אשר החליטו להישאר בה משכירי הערבים; היוגוסלבים - רובם מוסלמים שהובאו על-ידי המופתי; הגרמנים - ממחנות השבויים באזור הקלת סואץ; והבריחים העריקים האחרים לכוחות הערבים בהלקם מתוך שונח אלינו הנובעת מפעולות החרור בתקופה הקודמת או מתוך אנטישמיות סתם, ובחלקם כתוצאה מחוסר בהירות לגבי עתידם. יש לזכור שמספר המוסדות הבריחיות הלך וקטן, ולרבים מבין הפקידים והחופרים - כולל קצינים - שחרתו בארץ, לא היה מוכסה מקומם בסרות הקולוניאלי לאחר מכן. פה היה גם האסרפ בריטים ליורוטינו, חלקם חמורת כסף, חלקם מתוך בחילה במדיניות הדר-פוצופיה הנוקשת על-ידי ממלחתם בארץ (ויזויין כאן במאמר מוסגר שלא המיר ידענו לגמול לאלה המופחים שהאסרפו אלינו לשמו כגמולם). אולם מספר הבריחים בסורות הערבים היה לאין ערוך גדול יותר, ומרבית פעולות החבלה והחרור בערים היו משיי ידיהם. לא היה זה בלתי אפוי. אודעה, ואינו בתכנית ההגנה לקצאת המלחמה שהיא לקחה בחשבון את האפשרות

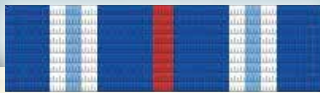
הערבית יפעלו בנוסף פעולות סוד. ולמרות הכנותינו זכו הערבים
 בהטת זה להצלחות ניכרות. המחסומים שהקימונו לא היו הרמטיים. לא
 היה מדיניות ברורה והחלטית לגבי מכוניות בריטיות העוברות את
 המחסומים. עדיין הולחנו מהבריטים. מי שהקודותיו העידו עליו הבריטי -
 נהנו לו לעבור. כך נכנסו לירושלים העברית אנשים שפוצו את רחוב
 בן יהודה ואת מערכת הפלמטין פוסט. פיצוץ הסוכנות נשא אופי חונק
 ממקומות האחרים. פה בוצעה החבלה על-ידי נהג קרבי של הקונסוליה
 האמריקאית שעמד בקטריה אהנו. נראה שהערבים חידו בו והקריתו, אולם
 ניתנה לו אפשרות אחרונה לשהר את עצמו, והוא החליט לסיים את נפשו
 בכפו, כי ידע - אם לא יעשה כלום, מותו בהחלט "ברי"; אם ינסה
 לפוצץ את הסוכנות כבהינת "סמא", ובענין זה "מא עדיף. מאחר שהיה
 מוכר - נהנו למכוניותו להיכנס לתוך האר הסוכנות פנימה. מאורע זה
 הציבותו המדינית עולה על זו האבאית. בעולה כולו לא ידעו ולא ראו
 לדעת שבנין הסוכנות מרוחק רק כמה עשרות מטרים מגבול אזור הבטחון,
 וכיו"ב. ידעו רק שזוהי "המפקדה העולמית" -ל התנועה הציונית" - מרכז
 העצבים. אם עדיה הגיעו הערבים - מה יבצר מהם? זה היה אחד החינקולים
 בחיבון הנפשי לערכו האמריקאים והבינו לנסיגה מתמיכתם בהחלטת החלוקה.

בראשית הודו פברואר נערכות גם מספר התקפות על חכונות יירוניות
 בירושלים - מקור היים וימין משה. ההתקפה על ימין משה היפה המורה;
 בקטע מסוייה הצליחו הערבים לחדור לחכונה, אבל נהדפו אחר כך על-ידי
 אנשינו. אך מצבה של ימין-משה הוסיף להיות חמור. עד יום היום המנד
 ממי הפרידו אזורי הבטחון בינה לבין מרכז הישוב; הר-ציון חלה עליה
 ממורת, אבו-סור מדרום, וביה טאנוס - מצפון. כביש הכרון - ביה-להח -
 ירושלים עבר אמנה מפי ליד גדרותיה, אך כל פעולה נגד התחבורה בכביש
 זה נמנעה מאתנו; תופה בריטי המוצב בהר-ציון היה מזכיר לנו מדי פעם
 בפעם בפני מי אנהנו עומדים. קרה גם והבריטים פוצצו בית הלנו החולט
 על הכביש מתוך תואנה שממנו פגעו בתחבורה בו; גם כיפת טונת-הרוח
 "הוקמה בשעתו על-ידי מונטיפיורי פוצצה מתוך אמהלה זו. אך אף אם
 נאלצה להמינע מפעולות הוקפניות, החזיקה החכונה מעמד וכמות יתר
 החכונות בערים.

כל אזהו זמן נמסכה ההפרעה להתחבורה הלנו בכל הכבישים יחד הערבים
 הגיעה אליהם. הנה אומר: במרבית הכבישים בארץ, בין חיפה והעמקיה
 בין חיפה והגליל המקראי, בין העמקיה והגליל המזרחי, בין חיפה לתל-
 אביב, ומתל-אביב - לדרום ולנגב. אולם יותר מכל סבלה התחבורה לירושלים,
 ונאלצה לעבור בדרך ארוכה, כחמש הררי הנהון לחליטה ערבית.
 בראשונה פעלו הערבים בהון יחוביהם - יעזור, במלה וביו"ב. משהחילונו
 לעקפה - ימו מארגיה בידה פחות. פה ופה הופיעו כבר מחסומים ומוקדים;
 עתה, ה-24.2, אנו נתקלים בנגב זו הפעה הראשונה במוקד החמלי, הכביש
 יד-מרדכי - ליד-עט ליד גזה ריץ'. אמאעי לחימה זה הינה במידה דבה את
 אופי ההתנגשות בדרמים, הפרס באלה המוליכות לדרום. כפי לדאינו לעיל -
 היו מרבית הצירים בארץ חיוניות לערבים ולנו כאחד, ואלו הערבים ימלו
 ליותר עליהם - הבריטים פרט ויתרו עליהם עד כה. חסימה מוחלטת על-ידי
 מחסום בנוי או חפור, או על-ידי מיקוד חתה - כמעט ולא באה בחיבון.
 אך המוקד החמלי הוא ברון: הוא מתפוצץ מתחת לצותה מכונית לוחמה
 רוצה בה. אם עד כה נהנו לנו דווקא "הכבישים הערביים בשחון מה, ניתנה
 הדבר מעתה והלאה.

עם זאת עדיין לא היה אף איר בארץ מנותק כליל. בסופו של דבר נמאז
 המיד פתרון - על-ידי עקיפה או הפתעה של מחמר בריטי. הפסקה מוחלטת
 של אירי התנועה לא חלה אלא במחצית שרץ.

ב-16.2 באה התקפה נוספת על ישוב עברי, על חירה-אבי בעמק בית-
 שאן. זו היחה ההקפה הראשונה בבוזעה על-ידי אותו חלק של "צבא ההגלה"
 שהתארגן במחול-הצפוני, "צבא הירמוק" של קאוקג'י. קאוקג'י בא
 למחול-הצפוני מסיבה שיש לה היו חכריו מימי מאורעות 1936-39.
 מכאן יצא והנה חב. עד פברואר ריכז כוח של כמה מאות איש באזור חכם -
 ג'נין - חובאט. הבריטים ידעו על כך ולא עשו נסיון רציני להפריעו,
 אם כי חחרו בו פורמלית. אחרי תקופת הכנות ואימונים הוקף, איפוא,
 קאוקג'י את חירת-אבי ב-16.2. נאחזנו בהתקפה זו הוא במידה רבה נאחזן
 מודיעיני, כמך "המודיעיני" שלנו הודיע על ההתקפה מראש, כחצי שעה לפני
 החילתה. המפקד הצליח להציב את האנשים בעמדות, והכוח הערבי שחייב

להפחית - הופחת ושילם במאות נפגעים. "צבא ההצלה" מוגר לחקופה של כמה חודשים: מה-16.2 ועד ה-4.4, משך תקופה של חודש וחצי, הוא לא התנסה עוד בפעולה רצינית.

פעילותו היזומה בחודש פברואר מתבטאת שוב בפעולות חגמול בעיקר בבסיסים הערבים. אחרי נשילתם של הל"ה מחליטה ההגנה על מבצע מרוכז, "מבצע הל"ה", שיש בו מספר חידושים:

א) ב-15.2 נערכת הפשיטה העמוקה ביותר עד כה לסאסא, בגליל העליון, מרוק של 20 ק"מ מהבסיס. פשיטה זו, שהצליחה הצלחה מלאה, הייתה הראשונה שהכריחה את הערבים להקדיש מאמצים להגנת ישוביהם; ובשטח זה הם היו חלשים מאתנו בהרבה. עד אותו שלב היו הערבים פנויים באזורי העורף מלעסוק בהבטחת עצמם. מספר ימים קודם לכן פשטנו גם על עין מהיל באזור נצרה, ועל מספר מקומות אחרים מתוך מגמה רומה.

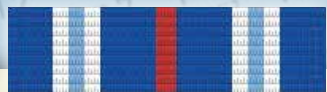
ב) סוג שני של פעולות שכונצרו כמסגרת מבצע הל"ה היה פיצוץ 6 גשרים בדרכים המובילות ארצה; בכביש הראשי ליד מטולה; בדרך לעודייסה; גשר חוסיין; גשר ליד סאסא; גשר הדן וגשר החצבני. היו אלה פעולות מונעות, המיועדות למנוע חריצה לוחמים ערבים ארצה; הן מהוות, איפוא, חריגה מתחום פעולות החגמול הרגילות ומסמנות שלב נוסף בהתפתחות ממורעות למלחמה.

גשר שייך חוסיין, מזרחית לכביש-שאן; משמר של הלגיון הערבי היה מוצב עליו. אנחנו לא יכולנו לחסל את המשמר על מנת לחבל בגשר. הוחלט, איפוא, להעלות סנדר עמוס חומר נפץ על הגשר - חוך ריתוק המשמר של הלגיון - חכניה שהיא כמעט חכניה החאבדוח. שני אנשים ישבו בסנדר, נהג וחבלן. הנהג הצליח לשוב. החבלן שנפצע, ולפי דברי המשטרה הבריטית, מה מפצעיו, נמצא על-ידי כוחות בריטיים בצד האת-ישראלי של גשר חוסיין למחרת הפיצוץ.

בערים המשכנו לפעול בהתאם לשגרה המקובלת בירושלים פשטנו על ואדי ג'וז, ולראשונה השתמשנו במרגמה של 3 אינסט. למחרת הייתה חמיהה כלליה, כיצד זה אחרי הפצצה בנשק כה כבד עומד עדיין ביחל חילו באותה שכונה. הייתה עוד פשיטה מוצלחת על כפר השלוח שבאה כחגובה על הפיצוץ ברח' בן-יהודה. יחידה של ההגנה פוצצה מסך ערבי ותחנה לאספקת דלק, אשר שימשו כחי-מלאכה לחיקון נשק של הכנופיות, בחלק המזרחי של חיפה התחזית שנחשב כ"אזור הבטחון" על-ידי הכנופיות. האצ"ל ביצע פיצוצים ברמלה ובקלקיליה. כל המאורעות הללו לבשו עדיין אופי של התפרצויות ספורדיות, לא הייתה עדיין חכניה אופרטיבית אף לא חד משני הצדדים.

עם זאת, הסתמנו בחודשים שעברו מאז "מאורעות השבאב" כמה קוים אחידים בפעולות הערבים: נטיון ליצור נקודות כובד בערים המעורבות, במלחמת הדרכים ב תקיפת ישובים מבודדים. אלה היו שלושת היעדים העיקריים של הפעילות הערבית בתקופה זו. אולם כבר עתה ניהו לציין שבשטח התחבורה זכה האויב להצלחותיו העיקריות: דרכי התחבורה העיקריים שלנו היו מופרעים לעתים קרובות על-ידי הערבים - כביש ירושלים - הל-אביב, דרכי הנגב, כביש חיפה - הל-אביב (על-יד עין רזאל) וכביש סכריה - עפולה (על-יד לוביה).

הערבים למדו את לקח המאורעות שחלפו, ומחדש מרץ ואילך ריכזו את מאמציהם בהשקת התחבורה העברית; ואכן, זכו בשטח זה להצלחה - אולי הגדולה במלחמה. הן החלוקה המרחבית של הישוב, אופי ההגנה וההכנות למלחמה, והן אופי הלוחם הערבי - טייעו בכך; ומשמעו על אפשרויותיהם בענין זה, שוב לא הרפו ממנו. בפקודה מבצע שהוצאה על-ידי מפקדת "צבא ההצלה" מרץ, אנחנו מוצאים כמשימה ראשונה: "חבלה בדרכי התחבורה היהודית; הריסת גשרים ודרכים המובילות למושבות היהודיות וכידורן; התקפות מן המארב או התקפות פתע על שירותי יהודיות במטרה להשמידן". כמו כן, אנו מוצאים שמוחמד פרוג'י, יו"ר האחים המוסלמים בפלשתינה, מזהיר על סמך נטיונו בעבר, אה עבד אל עזיה, מפקד גדוד סדיר של האחים המוסלמים, שלא יעלה על נקודות יהודיות אלא יתרכזו בפגיעה כחחבורה היהודית. עדות נוספת לכך אנו מוצאים במקורות הבריטיים. חיילים סורים של "צבא ההצלה" אשר פגעו במכונית בריטית ב-4.2 החנצלו כאמרס שנשלחו ארצה על מנת להסיר את החחבורה היהודית בין עריה לבין ראש-פינהף, ושפגעו במכונית הבריטית בטעות.

אידיו של מרץ

שיחוף פעולה בריטי-ערבי בכיח"ר "היוצק" - הרובע היהודי של העיר העתיקה בירושלים - נגיעות בחבורה הערבית - הקרב על שיירות נבי דניאל ויחיעם - ירושלים מנוחקת - נסיונות נוספים לכבוש שובים - נקודה מסבך בחבורה - קוצר יוה של ועדה הביצוע - ארצות-הכרית נסוגה ממשיכתה בחלוקה.

בחודש מרץ הוסיפו הערבים לבצע פעולות טרור. אחר שלא הצליחו לכבוש את ימין משה בירושלים, הם העבירו לחוכה ב-23.3 מכונית חופה. המכונית הגיעה עד גדר השכונה, התפוצצה, וגרמה נזק רציני מאד. פעולה דומה בוצעה ב-21.3 ברחוב הנמל בחיפה - על-יד משרדי "סולל בונה". אולם, כאמור, הדגש בפעולות הערבים ב הצלחתם מעתה היה בדרכים, בשטח זה פותח החודש בפעולה בריטית - הרצח בכית החרושת "היוצק" שליד מקוה ישראל. חשיבותו של כית-החרושת זה היתה גדולה מכמה בחינות: הוא הבטיח את החבורה שלנו מחל-אטיב מוחה; איפשר את הסלת המצור על יפו ואת חסימת הדרך ליפו מצד מזרח. מצור זה הוסל מלכתחילה כהגמול על המצור הערבי על הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים, שהוסל עוד מראשית דצמבר.

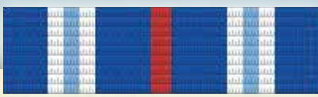
בפעולה זאת הבריטים לא רק החלישו ביותר את קוי החבורה שלנו, אלא גם מנעו מאחזו אפשרות לחימה. הצבא פוצץ את בנין ביח"ר "היוצק". למחרת, כשניסו אנשי ההגנה להתבסס מחדש במקום, החרימו הבריטים את נשק המגן וציוו עליהם להישאר בבנין שעה שמאות פורעים ערביים הסתערו על הבנין, רצחו 8 יהודים, ופצעו 3 ורק אחד נמלט לתל-אטיב וטיפר על הנעשה. היתה זו מההתערבויות הבריטיות הגסות ביותר נגדנו, בקו אחד עם המקרה שארע בירושלים ב-10.2 כשהבריטים עצרו 4 אנשי ההגנה עם נשק בכית ישראל הובילום לשער שכם ושם הערבים הרגום והעלילו בגוויותיהם. כאן גם שם קשה לדעת באיזו מידה נבעו הפעולות האלה ממדיניות גבוהה או מיזמה מקומית.

בעיה שלא ירדה מהפרק כמעט למן היום הראשון של המאורעות היתה בעיה הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים. רובע זה הנתון בקצה הדרומי-מזרחי של העיר העתיקה - המעבר אליו היה קשה עוד בזמני שלום ולא פעם הופרע כפרט בימי חגים וצומות. אלף חמש מאות חושביו של הרובע, וקומץ המגינים שאחם, היו נתונים במצור כמעט למן היום הראשון של המלחמה. אם בהתחלה עדיין יכלו בודדים להסתכן לרובע מפעם לפעם - הרי מאז הוקמו המחסומים הערביים בפתחי העיר העתיקה, היה כל מגע עם הרובע היהודי מוגנה כחסות הבריטים, אשר העבירו מדי פעם בפעם אספקה במשוריינים, אולם מנעו הכנסת תגבורת וחימוש. יחד על כן, הם מצאו אמתלאות שונות להוציא מתוך העיר את מגיניה וכך הוצא גם מפקר ההגנה ברובע. עם הרעה מצב החזונה של יהודי הרובע גרמו לירידת הרוח גם ההטרדות הנלהי פוסקות מעמדות הערבים שבסביבותיו והחבלות בעמדות היהודים אשר הכריחו אותנו מדי פעם בפעם לנטוש בתים ולסגת.

עם התגברות הפגיעות הערביות בחבורה שלנו, גברו גם פעולות ההגמול שלנו נגד החבורה הערבית. פעולות אלה התבססו בעיקר בחבלות בגשרים. בהוראת מנצח של אגף המבצעים נאמר ב-23.3: "בקשר עם ריבוי הפגיעות בחבורה שלנו בחלקים שונים של הארץ - חקף ופגע בחבורה האויב בכל האמצעים והשיטות, פרט לפיצוץ הגשרים שעליהם יש לקבל אישור מיוחד.

המגמה: להשקיע את פעילותו של האויב על-ידי פעולות הגובה חריפות".

ההכרח להצטמצם בפעולות לילה, הן בגלל חשש בפני התערבות בריטית והן בגלל מרחק הצירים הערביים מביטיסו, וקשיי הנסיגה ביום - הביא לידי כך שמרבית פגיעותינו היו בדרכים ולא בחבורה המתנהלת בהן, בדרך כלל, ביום. כתוצאה מכך היו האבדות וההפסדים שנגרמו לערבים בטלים לעומת אלה שסבלנו איתנו; גם אם נגרמו הפרעות רציניות לתנועה ערבית סדירה בתוך שטחיהם, הפעולות העיקריות שבוצעו על-ידינו בחודש מרץ היו: בראשית החודש חוכלו הכבישים ירושלים - יריחו; ומאללה - לטרון (בדרכם חזרה מפעולה זאת נפלו 16 איש ליד עטרות); חיפה - ג'נין.

בעשרת הימים האחרונים של החודש חובלו דרכי החחבורה הערבית במקומות שונים בארץ - בטביבה צמח, עכו, שפרעס, ג'ניו, עין-רוזאל, טול-כרם, ומלה, קלקיליה, ומאללה, עזה, חברון.

ב-8.3 הוחקפה שיירה להר הצופים בשיך-ג'ראח. עדיין נסעו השיירות בהבטחה בריטית; היתה זו יותר הבטחה בעל-פה מאשר הבטחה עם כוח ממס. חודש לאחר מכן נוכחנו לדעת את הנוצאות הנוראות הנובעות מהיטענות שלנו על "הבטחה" מטוג זה.

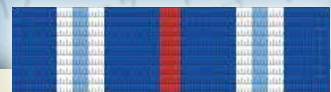
לעומת זאת הצליחה שיירה גדולה שלנו לפרוץ לעצמה דרך לגת שבדרום, ב-14.3, אחרי תקופה ניהוק ממושכת. השיירה התגברה ללא תקלות על המחטמים שהוקטו בפלוג'ה הערבית, אולם בהמשך סעדה בדרך, הערבים התאוששו, ובקרב שהתנהל לאחר מכן נפגעו מאש שלנו כמה מאנשי המחלקה שיצאה מבח לטייע למעבר השיירה, מאחר שלא הוקט קשר בינה לבין השיירה, וטימני היכר לא נקבעו.

ב-17.3 חלה הצלחתנו העיקרית במלחמה על הדרכים באותו חודש. שיירה שהכילה תחמושת ונשק נשלחה על-ידי הליגה הערבית מבירות לעזרה ערביי חיפה. מפקד העיר עצמו יצא לראש הנקרה לקדם את פניה. לנו נודע הדבר וארכנו לשיירה זו בשובה, ליד מחטום שהקימונו בקריה מוצקין. חמש מכוניות פוצצו על-ידינו (רק מכונית אחת הצליחה לחדור לעכו) ו-20 אנשי כנופיות נהרגו בקרב וביניהם - מפקד חיפה הערבית.

אבדן המפקד והחייכוש היו גורמים מכריעים בנצחוננו בחיפה, כעבור חודש ימים. לעומת זאת, אנחנו עדיין למחרת היו לנו לפילח 8 אנשים בשיירה מירושלים להר-טוב. הקשר להר-טוב נפסק. ב-19.3 התקיימו כוחותיו של חסן טלמה את בית הקרן הקיימת שליד בית-דגון. בית זה, אשר שימש עמדת הבטחה לתחבורתנו לירושלים ואילו הינחייים על הדרך ליפו - הוחקף עוד כשבוע קודם לכן, אולם בפעם ההיא עוררה אש הרחק את המגינים, והחבלנים נפגעו עוד טרם הגיעו אל קיר הבית. הפעם הקדימו חבלה - על-ידי הבית המושמטת ממכונית - לפתיחת האש הבית נהרס ברובו, אולם עמדות אלטרנטיביות כבונקרית היו מוכנות בחצר, והמגינים הצליחו להחזיק מעמד בהן, עד בוא הגבורה ברגל דרך הפרדסים והמשוריינים כמביש ראשון-לציון אשר בעזרתה נהדפה ההתקפה כליל. למחרת הפס הצבא הבריטי את חורבות הבית והחזיק בהן עד ערב הפינוי.

כמה ימים אחרי זה חופטים הערבים עמדות בגלבוש ומטרידים את כביש העמק שלנו; 7 אנשים נופלים בנורית. ב-24.3 עולה משורין שלנו, בדרום לעטרות, על מוקש בשעפט, נופלים 14 איש; הדרך לנוה-יעקב ועטרות מנותקת מעתה והלאה. באותם הימים מתגברת הלחימה בשיירות העולות לירושלים; היא מתרכזת בעיקר הקטע ההררי בין שער הגיא והקסטל, ומגמחה ברובה; לנתק את ירושלים. הדרך לגוש עציון מנותקת. הדרכים מדרום לגת שבירות, הדרך ליד מרדכי נחסמה כמעט לגמרי. נעשים גם ניסיונות לנתק את החחבורה בטביכות טירה ובלד-אל-שיך. אין עוד טפק שהערבים עמדו על עקב אכילת שלנו; צירי החחבורה הארוכים והבלתי מוגנים.

אחר כך כשלונותיהם של הערבים בהתקפות ישירות על ישובינו בנגב, העבירו גם כן את נקודת הכובד של פעילותם למלחמה בדרוכים, ובעיקר על אותה הדרך שהיא עורק החיים של הנגב כולו - הדרך לצפון. בראשונה היו הערבים חוקפים את מכוניותינו באין מפריע, לאחר מכן - משתחילנו אנו בפעולות הגמול על החחבורה הערבית, במקום בו פגעו הערבים במכוניותינו, או לאורך הציר בו פעלו - התערבו הבריטים בדבר, והנסיחו ללווה את שיירותינו לנגב, ובתנאי שנוותר אנחנו על שיירותינו אשר מעתה אין עוד צורך בהן. אנו, למודי ניסיון, לא הסכמנו להנאי זה אולם נאותנו שלא להבליט את הנשק מחוך אשנבי המשוריינים בשעה המעבר דרך הכפרים על מנת לא לפגור בהם באויב. כך התנהלו שיירותינו בהבטחה בריטית במשך קרוב לחודש ימים - ממחצית פברואר ועד מחצית מרץ. הבריטים הופיעו בעינינו כמגיני השיירות בפני הכפרים, ובעיני הערבים נחשבו כמגיני הכפרים מפני השיירות - ויצאו, איפוא, משתכרים מזה ומזה.

הדרך בה רגיליים היינו לרדה לנגב עוד מקדמה דנא היחה כביש ג'וליס - ניר-ע. נקודות התורפה שבדרך זו היו שלושת הכפרים הגדולים החונים לאורכה: מאוכבה, חוליקאה וכרור. המעברים בהם צריכים ונפתחים, מנואי ומוצאי הכפרים תוחמים את גבולות הכביש בגדרות צבר סמוכים הנותנים מוחה למתנגדים - והם שימוש, איפוא, מקומות איריאליים למארב הן מבחינת הקרקע, והן מבחינת היותם ממש בתוך בטיטי האויב, ולא אילצוהו להתחזק מבטיטי, דבר אשר לא התאים לאופי הכוח הערבי באותו שלב.

כאמור, עברו שיירותינו באין מפריע דרך הכפרים הללו במסך כחודש ימים. ואז - ב-16 במרץ, בא הקצין הבריטי והודיענו, שלצערו הרב לא יוכלו מעתה והלאה הכוחות הבריטיים ללוות את שיירותינו לנגב, ננינו בלעדיו; אולם בהגיע השיירה למבואות בריר הסתבר שחעלה אנוצה את הדרך לרוחכה; נשלח משורין לכטוחה, אולם אז הודיע הפרימוט הצמוד לשיירה שהכביש מחועל במקומות רבים בתוך הכפר בריר וצנונה לו, ואין כל אפשרות לעבור בו. עתה היחה העובדה, שכביש זה שימש את ישובינו בלבד - בעוכרילצו: הן הצבא הבריטי והן התחבורה הערבית נעו בכביש החוף אשר לאורכו נמצאת מרכיב ריכוזי הישוב הערביים. שלושת הכפרים שהזכרנו, המצויים על-יד הדרך הננימית, קיבלו את אטפקט בדרכי עפר ולא נזקקו לכביש הראשי.

חטימת כביש ג'וליס לא הוחירה בידינו ברירה, ונאלצנו להעביר את התחבורה לחוף לוע הארי, לכביש החוף, אשר לאור חשיבותו לתחבורה הערבית והבריטית לא ניתן היה לחבל בו ולהוציאו מכלל שימוש. עתה הפך כביש זה, אשר עד כה שימש ציר צדדי בלבד - לאטפקה ליד מרדכי ולגברעס - לציר העיקרי: לשתי נקודות אלו היה בדבר מטוט הרווחה, אך לא לזמן רב. כעבור ימים מועטים הגיע לידי הערבים אותו נשק המאפשר להפלוח בין מכונית למכונית, הלא הוא המוקש החשמלי. אין טפק שמומחית זריט הם שטיפקוהו לערבים וליסדוהו את פלאכת השימוש בו. מעתה החל המוקש החשמלי לתבוע אכדות, ולהטיל איטחו על נוטעי השיירה ומלוויה, אימה אשר הלכה וגדלה עוד בגלל כך, שהיה זה אויב נראה ובלתי נראה, שידעה על קיומו ולא היה בידיך לעשות כנגדו דבר. אמנט מפעם לפעם הראו "נטיט", ושיירות עברו כסדרן או באכדות קטנות יחיה, לדוגמה דו"ח על שיירה אחת שעברה ככביש החוף:

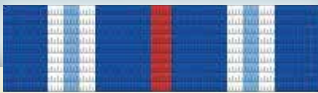
"ידיעות: האויב מתרכז בכפריו ומכין מארבים ומיקוט. כוחות האויב: לא ידוע.

כוחותינו: ארבעה משוריינים, על כל אחד כחה עם נשקה הסטנדרטי, עשר מכוניות משא, שני מכשירי קשר.

הטפת: 1 משורין גשש מאסף, 2 בגוף השיירה, נטעו בצד שמאל של הכביש ובמקוט חשוך בצד הנגדי.

מהלך השיירה: הדרך צפונה עברה חוף שקט מוזר שלא היה כבר כמה ימים פרט למטר היריות שנורה בכיח חנון ולא אירע דבר.

הדרך חזרה: יצאו חזרה בשעה 14.15 מרחובות. צורפו לשיירה שני משוריינים חדשים עמוטים בנזיין, בגזרה החלקלל אחד מאלו ונשאט שט. ליד מג'דל פגשה השיירה בפטרול צבא. קצין הפטרול הזהיר את מפעו השיירה לא לנוע היות אלא לעבור מחר כי יש הרבה מוקשים ומארבים בדרך. לשנשאל את מחר ילוה הוא את השיירה ענה בשלילה. הוחלט לעבור. הקצין הזהיר לבל לירות על הערבים כי אחרת יירה הוא על השיירה. אחרי מג'דל התפוצץ מוקש אחד לפני המשורין הגשש אך לא אירע דבר. את ברברה עבר הגשש בסדר עד כיח הטפר. בהגיעו לשט התפוצץ לפניו כחמשה מטר מוקש אך למט ריין לא קרה דבר. כ-15 מ' לפני המשורין נראחה שוחה מוקש וזוט. אחד האנשי ירר כדי לחתוך את החוט אך לפני שהטפיק להגיע אל החוט התפוצץ המוקש אשר טוב לא גרט כל נזק. המשורין המשיך לנטע ובמרחק 1.5 מטר החת מעביר מים שעמד לעבור התפוצץ מוקש שלישי, אשר הריט את המעביר אך החומר שנפל חזרה טוט את הפירצה והמשורין עבר, בקצה הכפר פגש המשורין בפטרול צבא. אחרי ההתפוצצות הראשונה נפתחה אש חזקה מהצדדים מרובים ומקלעים. אחד הכדורים פגע בראשו של הקשר שהוציאו לרגע מעל למשורין הקשר, נהרג במקוט. משורין בנזיין החתפך כאשר עבר את המעביר התפוצץ

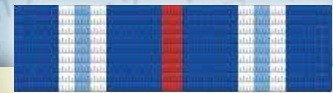

והנהג שנמלט לאחד המטורניים נפצע בראשו. השירה כולה עברה ליד מרדכי והמטורניים נשאר וניטו לגרור את המטורין של הבנוין אך בלי הצלחה, ובטרף הציתוהו. השירה המשיכה לניר-עט. ליד דיר טניר ובית חנוך הותקפה קשה ביריות, אך הצליחה לעבור לניר-עט בשעה 1900. לפני שהגיעה השירה לכרברה נודע למפקד הפלוגה החונה ביד-מרדכי שבניהיה מוקשיים בכביש ליד כרברה. הוא יצא בשני מטורניים כדי למנוע הנחה מוקשיים, אך פטרול צבא שעמו מדרום לכרברה עכבו ולא נחן לו להיכנס לכרברה.

אכדוחינו: 1 הרוג ו-2 פצועים.

אולם נטיט אלה לא רבו, והאכדוח במטורניים ובכוח אדם לא איפשרו עוד המשכת החנועה גם בכביש זה. ב-26 במרץ, יוט לפני שידה נבי דניאל, 3 ימים לפני שירה חולדה, נמסקה החנועה גם כאן. הנגב היה מנותק כליל. שני הפרימוטיים של טייסת הנגב היוו את הקשר היחיד בין הצפון לבין הדרום, בין הנגב לבין "ארץ-ישראל".

ב-23.3 מצליחה שירה לעלות לירושלים. היא מכילה את מרבית המטורניים העובדים באותו קו. למחרת נשלחה מרבית השירה הזאת לגוש עציון, עם פורצי מחסומים, בכוונה להביא אספקה לגוש ולהחליף את מגיניו, לאחר שמאו ינואר לא הגיעה אליו הספקה וחגבורת. השירה מצליחה להגיע לגוש עציון; הערבים לא ציפו לה בשבת. אולם היא מתעכבת בגוש עציון, במשך שעה שעתיים, ובינתיים מספיקים הערבים לאייש את המחסומים שבכביש ולהגבירם. הכביש משמש ציר תחבורה עיקרי לערבים, ניתוקו המוחלט אינו בא, איפוא, בחשבון, ודבר זה עמד לנו להגיע לגוש בהפתעה. אך לא כן נחזרה. פורץ המחסומים מצליח, אפנט, להחגבר על כמה מחסומים, אבל בטביעת בריכות שלמה השירה מתעכבת; האנשים נאלצים לנטשה והם מתארגנים להגנה בכית אחד בטביעת נבי דניאל, מתנהל קרב עד אחר הצהריים, עד שחלק גדול מן החמושת אוזל, וקריאה נואשת מגיעה ממפקד השירה לירושלים באלחוט - בשפה גלויה אשר כל מי שהיה לו מכשיר רדיו יכול היה לשמוע אותה.

אחר הצהריים באים הנריטיס והם מציעים לנו למטור את הנשק ואת המטורי-
נים והמורה זאת ידאגו הם להוביל אנשים לירושלים. התנאים האלה כהקבלים;
נמטרה שם כמות רצינית של נשק, ומה שהיה יותר מכריע - הפסדנו את מרבית
המטוריינים שפעלו בקו ירושלים. היה זה אחד הגורמים שהכריחו אותנו להפסיק
את שיטת השיירות המטוריינות; הייצור לא יכול היה עוד להתחברות באגרות.
מאידך, העמידה נבי דניאל לרשות הערביט כמות רצינית של מטוריינים ומעטה
הם משחמשים בהם. הערביט לא ייצרו משו רינים משלהם, ועל כן היה לזכר
משנה חשיבות עבורם.

עוד מהדהדת באוזנינו קריאות היאוש מנבי דניאל, והנה נלכדה שיירת
יחיעט ב-28.3. כאן נעשה נסיון דומה לפרוץ בעזרת מטוריינים דרך עכו ולהביא
אספקה לגליל המערבי. השיירה הגיעה לנהריה, הוחלט להמשיך ללא דיחוי
מנהריה ליחיעט. והנה גם כאן: אם עמדה לנו ההפחעה להגיע בשלום עד נהריה,
הרי ממנה והלאה שוב לא הייתה ההנעה בלתי צפויה לאויב. מזרחה לכברי,
במקום שהכביש הצר מחפזל בין הגבעות, הוטס מארב לשיירה! המטורין שנשע
בראש השיירה הצליח להגיע ליחיעט. אולם שאר המטוריינים נעצרו ובקרב שנמשך
קרוב ל-10 שעות נפלו 42 אנשי השיירה.

למחרת מנסה שוב לעלות שיירה לירושלים. בהגיעה לסביבת הצומה לסרון -
מסמיה נתקבלה במסוט ובמארב. הוחלט לסגת לחולדה. אולם בשעה הנסיון
לא סתובב שקעו חלק מן המטוריינות העמוסות לעיפה בכוח. ניחנה שהות לאויב
להמטיר אש, ו-17 אבדות בהרוגים נגרמו לשיירה. שאריה נסוגה לחולדה.
ירושלים נשארה, למעשה, מנוחשת מליל.

התקפות הערביט במגמה כיבוש במשך חודש מרץ לא זכו להצלחה יותר
מקודמותיהן. לאחר הפוגה מה נדרכים, הוחלט נקודות מספר בכל חלקי הארץ.
ב-20.3 התקיפו הערביט את הר-סוב. בית-החרושה "שמסון" פוצץ ונשרף, אך
המתקיפים לא הצליחו להתקרב למושב עזמה. ב-21 וב-22 למרץ ניסו שוב
לפרוץ למושב ושלוש פעמים נהדפו. ב-22.3 בשעות הצהריים הגיע הצבא הכריטי
ופתח באש חוחית על ריכוזי הכנופיות והניסם. התקפה זו ראויה לציון בגלל
ההתערבות הכריטית החקירה במידה בלתי רגילה. נראה שיש להכין אותה כמכוננת
למנוע התנגשויות רציניות בקרבת מסילת הברזל ירושלים - לוד, אשר שימשה
עדיין לפינוי רכוש צבאי וממשלתי מירושלים.

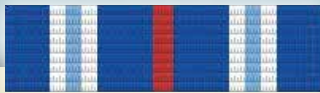
ב-20 וב-21 למרץ הוחקפה מקור חיים בירושלים, מכיוון בית-צפפה.
ב-22.3 נערכה התקפה על נוה-יעקב. כביש רמאללה - ירושלים נחסם על-ידינו
כדי למנוע תגבורת לכנופיה המתקיפה. סור מטורין שיצא מעטרת פגע באגפה
של הכנופיה. כמו כן, הוחקפה ניצנים בדרום. ההתקפה נהדפה.

בו בזמן מוקשה שיירה בזרחה מניצנים לרחובות. כיחה הליוי הצליחה
להדוף את המתקיפים אחרי קרב של שש שעות, אשר עלה לנו כ-4 הרוגים.

ב-24.3 מנסיט ערביט להתקדם לעטרת ללא הצלחה; והתוקפים את סג'רה
ב-28 בו - אף להם אין הצלחה מאירה פניט. מן הראוי לציון שמרבית הנקודות
המוחקפות באותו חודש חולשות על דרכי התחבורה הערביות ומשמשות כטיס
לפעולותינו נגד החבורה זו. ניחן, איפוא, להכין פעולות אלו כפעולות
מסייעות לפעילות הערבית נדרכים.

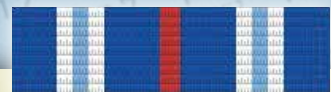
עד סוף חודש מרץ בוצע שלב א' של תכנית הפינוי של הצבא הכריטי.
בחודשים ינואר ופברואר פונה הצבא ממחוז המשנה באזור עזה, בחלקו צפונה
ובחלקו לכטיס הגדול שהלך והוקם בדפיה. כמו כן, פרוקו של חיל הספר
והמגמה הכללית של הפינוי, אשר התכוונה לרכז את הצבא הכריטי במובלעת
חיפה לקראת סיוט המנוס ב-15 במאי, גרמו לשינויים בהערכות הצבא הכריטי
שהתבטאו בעיקר בהעברת כוחות מאזור הדרום לאזור הצפון. במשך חודש מרץ
פוננו גם חלק ניכר מהציוד, השרותים וחילות העזר של הצבא הכריטי.

סוף מרץ מצאנו בנקודות משבר במלחמתנו כדרכים: לא זו בלבד שאיבדנו
במשך הימים האחרונים חלק ניכר מהמטוריינים שיוצרו בעל כה רב, אלא
שאיבדנו גם חיילים וביניהם מפקדים במטורים גדלים והולכים. גם חמדת
מחיר זה לא הישגנו את נגמחנו; הדרכים לצפון מופרעות; יחיעט מנוחשת;
הדרכים לדרום, אם כי לא היו הניחקות, הוחקפו מספר פעמים לקראת סוף

מרץ; ומעל לכל - ירושלים הערבית מנוחקה מן השפלה ובנוהיה - בצפון, דרום ומזרח - מנוחקה ממנה. לא זו בלבד שהתעוררו ספקות ביכולתנו להחזיק את הנקודות המבודדות ולקיים את הקשר אליהן; מספר משקיפים ניטרליים אף הטילו ספק בעצם יכולתנו להחזיק מעמד, לאור הפיצול הגדול של כוחות המגן שנבע מהחלשתנו הבלתי מעורעת לא לנטוש עמדות ולקצור את הקוים. ספקות אלו מצאואת מיסויים בדבריו של הקול. לונדי שבא ארצה עם מזכירות ועדה הניצוצה הוא חשב שאי אפשר להגן על כל ישוב ועל צנורות המים בנגב מפני החקפות שריון ומוחחים. אשר לגליל לא נראחה לו שטח ההגנה על כל נקודה שהוא ראה צורך בריכוז הכוח. הוא לא חשב, כמו כן, שהרצועה הצרה בשרון ובשפלה חוכל לעמוד בפני מבצע חקיף של הלגיון.

- - - - -

התארגנות הכוחות

ארגון הגיוס - המעבר ממחנה לצבא - צעדי הראשונים של שרות האירי - התקדמות בחינוך - סיבות חיצוניות ופנימיות להמצאות היזמה בידי האויב - התפתחויות הכוח הערבי - שיכונת השלב הראשון.

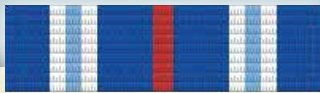
כל אותו זמן לא פסקה הפעילות המדינית סביב עתיד ארץ-ישראל. ועדה הביצוע, אשר מינויה הושלם ב-29.12.47 בראשותו של ד"ר ליסיצקי הצ'כי והחלה בעבודתה ב-9.1.48, מידת הצלחתה היחה חלויה קודם כל במידת נכונותה של ממשלת בריטניה לשתף אתה פעולה במסירה אינפורמציה, ובהעברת הממשל בדרך מסודרת ותכניתית, ובתנאי הבטחון השוררים בארץ שגם הם מושפעים מיחסה של בריטניה. יחס זה נחברר עד מהרה, הן מחוץ הצהרותיהם והן מחוץ מעשיהם של הבריטים. מצד אחד, סרכו להעביר את הממשל בארץ לידי רשות יהודיות או ערביות; מאידך, סרכו לאפשר לוועדה להגיע ארצה לפני תום המנדט, מחשש שמה יביא הדבר להחפסותו יתר של פעולות האיבה בחוכה. אף כי הסכימו לבוא חלק מסויים ממזכירות הוועדה כחלוץ, לא הסתירו מפניהם את סכנה הנשקפת לחייהם מצד הערבים. זה היה פרושו המעשי של ה"תוהו ובוהו", אשר דובר משוד החוץ הבריטי התנבא עליו עוד בסוף ספטמבר 1947, כמו כן סרכו לפחות נמל לעליה ב-1.2.48, מחוץ חשש, לדבריהם, שמה יביא הדבר להתערבות צבאות ערב הסדירות. העליה עמדה להמשך לפי מכתה של 1500 לחודש עד סיום המנדט.

ב-16.2.48 הגישה ועדה הביצוע את הדו"ח הראשון למועצה הבטחון, בו היא קובעת כי "ערבים מנטיים לשנות בכוח את החלטת האו"ם, וכי גם כמה גורמים יהודיים בלתי אחראיים החמירו את מצב הבטחון, וכי הוועדה לא תוכל לקיים את השלום בארץ-ישראל ולא לבצע את החלוקה בלתי את יועמדו לרשותה כוחות מזויינים מספיקים".

ורן אוסטין, הנציג האמריקאי במועצה הבטחון, חוץ דיון שכא בעקבות הדו"ח, רמז בראשונה על נטיגה ארצות-הבריה מחמיכתה בהחלטת החלוקה, בהסכירו שתפקידו של כוח מעין זה יהיה לקיים את השלום, ולא דוקא - לכפות את החלוקה. עקשנות בריה-המועצה ודבקותה בהחלטת החלוקה מנעו עדיין נטישתה של החלטת זו על-ידי מועצת הבטחון. אולם משהגיעה המועצה למסקנה כי בארץ-ישראל קיימת סכנה לשלום העולם - ומשלא נענתה קריאתה להפסקת פעולות האיבה, יצא המרצע מן השק, וב-20.3 הפיץ ורן אוסטין בין חברי מועצת הבטחון הזכיר הקובע שאין החלטת חלוקה ניתנת לכיצוע בדרכי שלום, ומציע הסלת משטר נאמנות זמני על הארץ, וקריאת עצרה מיוחדת לדיון בעתידה. הצעה זו הועמדה לדיון רזכתה לרוב במועצת הבטחון - נגד קולות בריה-המועצה ואוקראינה - ב-1.4.53. עם הכשלונו הצבאיים בא גט כשלון מדיני, אולי הגדול בזמן המלחמה.

מבחינה מדינית וצבאית כאחת היה, איפוא, הכרח לשנות את המצב בארץ שינוי נמרץ. ולא - הוטל כספק הקפת המדינה. אך את גט מבחינה אופרטיבית מסתיים שלב זה בהמונה עכורה למדי, חלו בו מספר שינויים לטובה בארגון, מבנה ועצמת ההגנה; והם שאיפשרו לנו להפוך את הקערה על פיה בשבועות הקרובים.

גיוס הראשון של המאוועות הוציא מרכז המפקד לשרות העט צו גיוס לבני 17 - 25. לאור המשמעת שהיחה בישוב באוחט הימים, ההחיצבות לא נשאה את הפרי המלא. עד ההפוגה הראשונה, שקמה המדינה ויכלה להפעיל את אמצעיה, היחה כמות גדולה של משתמטים או של מנוחקים, או של אנשים שטענו שם שויכית לפורשים. עיקר המגויסים שגויסו בימים הראשונים היו אנטי החי"ש, שהועברו לגיוס מלא, והרזרביסטים של הפלמ"ח. במחצית פברואר משנות המרכז מצד אחד שהמספר של בני 17 - 25 אינו מספיק, ומצד שני שאין בידי אמצעים לאור המגבלות המוסלות על-ידי השלטון הבריטי, זאלץ את אוחט המשחמטים להישמע להוראותיו - הוצא צו גיוס נוסף לבני 26 - 35, נשואים ללא ילדים. בין על-ידי גיוס החי"ש שהלך כצנורות הייסוד ובין

על-ידי צוי גיט - הלך הכוח וגדל. ב-1.2 עמדו לרשותנו 16000 איש מגוייטים מלא - מהם 14000 בחטיבות. ב-1.4 הגיעה המצבה ל-21000 איש - מהם 19000 אלף בחטיבות. על זאת, אורגנה שמירה על-ידי החי"ם הבלתי מגוייט, בכל נקודות הישוב; ומחנדיים בעבודה חלקית מילאו את החזק בשרותים אפסנאיים, הטפקה, חוקלה וכו'. דבר זה איפשר לרכז מרבית הכוח המגוייט מלא בחטיבות. חיל חימוש, חוחחניט וכיו"ב טרם היו בנמצא. השרותים האזרחיים והימי מנו לשרות טפורות של אנשיט; והמטכ"ל לא יוחר מ-50 איש. גידול הכוח המגוייט מחד, וההתפתחות הצבאית מאידך, חייבו שינויים מטריויטיים בארגון ובמבנה.

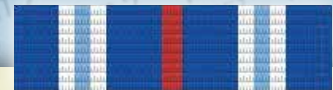
במטכ"ל של ההגנה, מתפתחים בעיקר אגף האפסנאות ואגף כוח האדם, על מנת שיהיו מטרוליים לטפל בכל בעיות הקליטה, הויטה, משמעת ומודל, ציוד, אטפקה וחימוש של הכוח ההולך וגדל - בעיות שמטה ההגנה עסק בהן במידה מצומצמת בלבד קודם לכן.

יחד עם זאת מתארגן גם אגף המטה הכללי. הכעיה העיקרית שהוא מנסה לפתור היא בעיית המודיעין, על-ידי החרת השותפות שבין המודיעין המדיני החיצוני, המדיני השנימי והמודיעין הצבאי - והקמת שרות מודיעין צבאי נפרד.

משהוברר כבר בשבועות הראשונים של המלחמה שבחכניות ובארגון שנקטנו בהם לא הושט דגש מספיק על קעיית החחבורה, החמנה בדצמבר 1947 מפקד ארצי לחחבורה - שחט. תפקידו היה לחאט את כל הכעיות הקשורות בהכטחת החחבורה, ייצור משורייניט, חלוקת, והקצאת כוחות לליווי צמוד וכו'. כאופן מקביל נחמנו קציניט להכטחת החחבורה במרחבי החטיבות השונות.

שינוי נוסף שחל עוד בינואר 1948 הוא שחטיבת הצפון, הלבנונה, נחלקה לשתי חטיבות: גולני, וכרמלי. בגבולו של כרמלי נכללו העיר חיפה ונפת זבולון. לגולני נשאר יחר הנפות: גלבע, כנרת, חל-חי ונפת יזרעאל. גרמה להפרדה זו לא רק ההכרה, שהמרחב גדול ובעיותיו רבות מכדי שליטת מפקדה אחת, כי אט גם שכוח האדם בו מאפשר הקמת יוחר מחטיבה אחת. שיקול אחרון זה הוא שהכריע בהחלטת הגבולות, וגרם לכן שמרחב כרמלי, הכולל את העיר חיפה, יהיה מצומצם בהרבה מזה של חטיבת גולני. גם גולני וגם כרמלי היו כפופות עדיין ישירות למטה הכללי, ורק בשלב יוחר מאוחר הדבר נשתנה כשנחמנה מפקד אחד לכל טרחב הצפון. על זאת, לא נפתרה בעיית אצבע הגליל - וגדוד הפלמ"ח שחנה שם עדיין היה אחראי למרחב זה, שעה שיחטי הפיקוד כינו לבין חטיבת גולני מחד ומטה הפלמ"ח מאידך לא היו ברורים כל הצורך.

שינוי ארגוני נוסף שחל בשלב זה - הקמת חטיבת הנגב - השפיע לא רק על המרחב שבו נגע, מרחב הנגב, אלא גם על מרחבים אחרים, בהוותם הקדים לשינויים דומים לעמיד. אוכלוסיית הנגב בראשית המאורעות היות מצומצמת ביותר. מבין 26 הישובים העבריים בחוכו היו 6 ישובים בלבד - הוותיקים והצפוניים ביותר: דורות, רוחמה, גברעט, ניר-עט, יד-מרדכי ובארות-יצחק - מבודדים במידה זו או אחרת כייצרניים מבחינה חקלאית. האוכלוסייה הכוללת של ישובים אלה לא עלתה על 2000 נפש. יחר 20 הנקודות היו עדיין בבחינת היאחזויות גרידא, ומנו 140 - 80 נפש כל אחת. מרט למתיישבים חנה בנגב כוח פלמ"ח שלא עלה על עצמה של פלוגה בראשית המאורעות, אולם הוגבר אחר-כך עד כדי גדוד - הגדוד השני... האחזיות על הנגב כולו הוטלה על מפקדת גדוד זה, שחלקה את המרחב לשני מרחבים פלוגתיים, מדרום ומצפון לקו באר-שבע - דיר בלך, או חצרים - כפר דרוט. אולם החבר עד מהרה שאין בכוחו של גדוד, ואין בכוחה של מפקדת גדוד, להחגבר על כל הבעיות הצבאיות והצבאיות-למחצה של הנגב. המספר הקטן של האוכלוסייה ושל הלוחמים לא הקל כי אט הכביד את פחרון הכעיות הצבאיות הנובעות מגודל המרחב: הבטחת קווי החחבורה הארוכים מן הצפון אל הנגב, ומחוך הנגב עצמו; הבטחת קווי מיט באורך של 350 ק"מ - הקו המערבי היורד מגברעט דרוטה עד נירים וגבולות, והקו המזרחי היורד לטובל ולכית אשל; ולבטוף הבטחת הישובים הקטנים והמרוחקים זה מזה עד כדי העזר אפשרות של טיוע הדדי כלשהו.

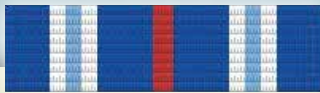
והכעיות ה"אזרחיות" של ישובי הנגב הוטלו גם כן, כראשיתו של דבר, על מפקדת הגדוד הווא, מאין רשות אזרחית אחידה המוטמכת ומסוגלת לספל בהן, והוא שיפל על כן גם בארגון ההספקה, כביצור הנקודות וכהבאת חטרי הביצורים, ארגון שיירות אזרחיות וכיו"ב.

החל מחודש פברואר 1948 נזקקו, איפוא, צעדים על מנת להקל מן הלחץ על מפקדת הגדוד. האחריות על הישובים במרחב הוטלה על ועדה אזרחית - ועדת הנגב, המורכבת מנציגי הסוכנות, הקרן הקיימת וקרן היסוד. כיושב-ראש הוועדה נחמנה יוסף וייץ. מבחינה צבאית הוחל בראשית חודש מרץ בהקמת חטיבת הנגב, החטיבה הראשונה שהורכבה במסגרת הפלמ"ח. על-ידי "מקורות" הוקם מחנה למפקדת החטיבה, והמטה הכללי החל מתארגן. כעבור זמן התארגן, מחוץ הגדוד השני ומחוץ תגבורות אשר הביאו בינתיים מן הצפון, גדוד פלמ"ח נוסף, והמרחבים הפלוגתיים הפכו עתה למרחבים גזריים: הגדוד השני נשאר אחראי למרחב הצפוני בלבד, והאחריות למרחב הדרומי הוטלה על הגדוד השמיני, החדש.

חטיבת הנגב הייתה החטיבה המרחבית השביעית שהוקמה במסגרת ההגנה הראשונה שנוצרה מחוץ גדוד הפלמ"ח. היא ייעצה בהרבה לפתרון בעיות ההגנה הטוספות של הנגב, ולהכנתו לקראת הפלישה. בהקמתה היה גם מטרה שינוי בקונספציה לגבי יעוד וארגון הפלמ"ח אשר נהגה עד כה. כפי שנראה להלן ראתה עזרי חכמים ד' את הפלמ"ח ככוח זרזני ארצי המתארגן כחטיבה אחת. עתה הוטלה על חלק ממנו משימה הקשורה בטריטוריה מוגדרת, ואורגנה מחוכו חטיבה אשר התפקידים המוטלים עליה דומים ביסודם לאלה המוטלים על יתרו החטיבות המרחביות. עם זה נשארה חטיבת הנגב כפומה למטה הפלמ"ח ורק באמצעותה למטה הכללי.

כהישג חשוב ביותר של ההגנה באותה תקופה, יש לראות את התארגנות השרות האזרחי. כראשיתו היו לשרות האזרחי 9 מטוסי אזרחיים (6 של חברת אוירון ו-3 פרטיים) אשר אליהם התווספו 21 מטוסי שנבנו מחלקי טונים של אותם האוטוסרים שה-ר.א.פ. מכרת לסוכנות, טיסי המטוסי האלה היו בחלקם מיוצאי ה-ר.א.פ. וחלקם - טיסי הפלמ"ח. עם עסקו עוד מתחילת ינואר בשלוש משימות: א) אספקה והובלה לישובים מנוחקים, הישובים העיקריים שנהנו משימת אספקה זאת היו: ירושלים, גוש עציון, מעלה החמשה, כר אוריה, כפר דרום, יחיאל וחנייה. ב) תפקידי טיור, בפרט טיור צמוד לשיירות: ג) תפקידי הפצצה, ההפצצה האזרחית הראשונה הייתה בנבטיס ב-17.12. היו בעיות חמורות לגבי הפעלה המטוסי האלה. הקיבולת שלהם הייתה מינימלית, הם נוצרו לסיור בלבד, חימוש לא היה להם כלל; ללחוט מחוכט אפשר היה בדרך אחת בלבד - להוציא טון מהחלון ולירות.

קשה במיוחד הייתה בעיית הקשר. לא היה קשר בין המטוסי ובין כוחות הקרקע שפעלו בתאום אחט; וכן היה גם קשר רגוף ביותר בין המטוסי ובין הבטיסיים שלהם. כשמטוס כזה יצא לתפקיד טיור עם שיורה, העביר אליה הודעותיו באמצעות בקבוקים עם פחקאות שנזרקו מהמטוס.

בעיה נתפסת היחה בעיית שרות התעופה על-ידי המשק. אנו נו
 הזכרנו קודם-שמוכיח שרות התעופה מכריטיים היו בשטח המדינה העברית,
 אגלט אף אחז מהשדות המעטים שפוננו עד כה לא היה זי טמוך לישוב שלנו.
 היחה בעיה כיצד להתקין שדה תעופה במקום שהישוב יוכל להגן עליו.
 בשטח זה נעשה מאמץ הנדסי עצום; הוקמו שרות תעופה בשורה שלמה של
 מקומות: כפר מנחם, בן שמן, כפר עציון, ירושלים; בדרום - חצרים,
 ניריט; בצפון - על הכרמל וביבניאל. במידה והיה צורך להביא אספקה
 למקומות אחרים, או שלא ניתן היה לנחות בשדות, נעשו נסיונות של הצנחה.
 מכשירי הצנחה מתאימים לא היו, והרבה מהחומר שנועד להצנחה נפל יידי
 האויב. דוגמאות נולטות לכך: בכפר עציון, כפר דרום וכו'.

יחד עם זה אי אפשר להגזים כלל בהערכת החיוניות של המטוסים האלה,
 שקיימו את הקשר הייחודי עם מספר נקודות. והיחה לכך השפעה על רוח
 המגינים ללא כל יחס להועלת החסרית שהובאה. היחה גם השפעה מד ליה על
 הערבים שלא היו להם מטוסים כלל. הבריטים ניסו כמה פעמים למנוע מאתנו
 את הטיסה, על-ידי מעצר טייסים, שלילת רישיונות וכיו"ב. אך התנגשויות
 אוריות בינינו לכינס לא היו.

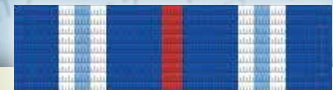
היחידות הימיות מילאו תפקיד פחות חיוני בשלב זה. קשה היה לפתוח,
 מאין נמל. הבריטים לא קיימו את החלטת האו"ם לפנות לנו נמל, וכחוצאה
 מזה יכלו היחידות הימיות להתחיל בהתארגנות בקצה מידה ניכר רק אחרי
 ה-15 למאי. היחידות הקיימות של פלי"ם פעלו בהחזקה הקשר עם נקודות כמו
 טנטורה ועתלית. כמו כן נועד תפקיד רציני לטירות בכנרת; בפרט בשלב
 שהכביש מטבריה היה מנותק, והאספקה לציון הועברה רק דרך הים. הקשר עם
 צין גם ועם סיוט קרים אף הוא בדרך הים.

בשטח החימוש חלה באותו זמן התקדמות רבה, עקב צרכי המלחמה מחד,
 והחלטה ההכרה לעבור במחתרת מאידך. מופעים הפיאסים הראשוניים ותחשקנים
 במידה מה את הליקוי הגדול של מחסור בנשק נ.ט. נשק המטובל ללעול נגר
 עמדות מנוצרות, מופיעה טריה חדשה של המת"ם; נוצרות מרגמות של 3 אינטס;
 מופיע שדיס-הוצרה שפתר בעיה חמורה ביותר של מחסור בחמרי נפץ. באותו
 זמן הולכות ונשלמות העבודות בניצור הדוידקה - הנשק הכבד הראשון שעמד
 לנשותנו. הוגבר יצור מרגמה 2 אינטס, אולט עויין היה מחסור חמור
 בחמושת לנשק זה ואפשרויותינו להשתמש בו היו מוגבלות.

ניכרת, איפוא, התקדמות בכמה שטחים, אך אין בה כדי לשנות את
 מצב ההגנה מיטודו. התברר שהתע"ש מטובל אמנם לטחום פרצות, אך שינוי
 יסודי חייב לכוא מכיוון אחר - ממקורות הרכש. בשטח זה נעשתה באותם
 חודשים עבודה קדחתנית: אורגנו מגינות בארצות-הברית, הכטיים הועברו
 לצ'כוסלובקיה, נשק נקנה, נארו ונשלח. אור ליוט 1 באצ"ל, יוט שניות
 חולדה והחלטת מועצת הבטחון להחזיר לריון עצרת האו"ם את בעיית ארץ-
 ישראל, מגיע ארצה המסלוח הראשון.

הצד השווה בכל שלבי המלחמה עד כה הוא שהיזמה היחה בירי הערבים.
 היו לכך כמה נימוקים. מגמותיהם המדיניות והאסטרטגיות חייבו את הערבים
 לאופנסיבה, בה בשעה שלנו הוכחבה זפנסיבה, במגמה לצמצם את היקף
 ההתנגשויות, להביאנו למדינה תוך מינימום אבדות כך שנוכל להתמטר
 לתפקידי הקונטררוקטיביים במלוא כוחנו. יחד על כן, החלטת האו"ם
 החבטת על ההנחה שהיא עשויה להתבצע ללא מלחמה רבתי - כמלים אחרות:
 שהערבים ינבחו, אולם - ששייווכחו שמנוי וגמור עם האו"ם לכצע את
 החלטתם - יימגעו מנשיכה. נציגינו באו"ם טיעו - בעקפין ובמיטריין -
 לקבלת הנחה זו. משחיסתר הנחה זאת - היה חשש, שאכן נתאמת שהאו"ם, או
 חלק נכבד ממנו, יסוד מחמיכחו בחלוקה.

נוכחות הבריטים בארץ - עם שהקבילה אף את אפשרויות היזמה הערבית -
 מנעה בדרך כלל אפשרויות ליזמה שלנו. העור האהדה מצד הבריטים בארץ
 לישוב העברי ושאיפותיו היווה ללא ספק גורם לכך. אולט גורמים בעלי
 חשיבות לא פחותה יש למצוא בכך, שהשטחים החיוניים לבצוע הפינוי הבריטי
 התלכדו במידה רבה עם אלה החיוניים לנון שיזמה כלתי מרוטנה מצדנו
 עלולה היחה לגרור אחריה פלישת צבאות ערב הסדיריט עוד טרט חוט המנדט,

אפשרות והתנגשות ביניהם לבין הצבא הבריטי, דבר שביקשו למנוע בכל מחיר; מאידך, לא יכלה יזמה ערבית בלתי מרוסנת להביא לתוצאות בעלות חשיבות דומה.

אולם לא טיבוח חיצוניות אלו בלבד מנעו מעבר היזמה לידינו עד כה. עוד ממחצית דצמבר קובל האג"ט על כך, שגם פעולות התגמול - הניטוי הלגיטימי והמתוכנן של היזמה שלנו - אינן מבוצעות בכמות הדרושה, ותוצאות-תיכון אינן אלו הרצויות. הסיבה העיקרית לכך, שבניגוד לחכנון המקורי של ההגנה-שנסקר לעיל, מרוחקים כוחות פלמ"ח וח"ש גדולים לתפקידי הגנה והגטסה; עוד אז הוא קובל על כך שמרבית הח"ש בירושלים, ובמחציתו מרוחקים לתפקידי אלה, ובמחצית הפלמ"ח מרוחקת לתפקידי הגטסה בגליל, באזור ירושלים ובנגב. טיבה נוספת טמונה בכך שגם במידה שנצליח לרכז אגרוף לפעולה, לא יעלה בידינו לחמשו, בגלל מחסור בחימוש או העדר שליטה מרכזית שתאפשר לרכזו לפעולה. תביעתו החוזרת ונשנית של אגף המבצעים היא לגייס את הח"ש גיוס מלא ולהטיל עליו את תפקידי ההגנה הטקטיים שנועדו לו - ולשחרר על-ידי כך את כוחות החיל לפעולות היזומה.

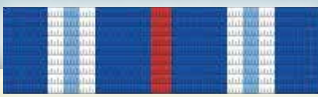
עט זאת מכיר האג"ט בכך, ששיטה פעולות התגמול שנחגה עד כה, אינה עונה עוד על הצרכים. ב-18.1 מוצאת הוראות לחכנון פעולות אלו, לאמור: "יש לבחור את האובייקטים ... בהתאם להנחות כדלהלן: א) לא להולך ביזמתנו את המהומה על-ידי התפרעויות, פרובוקציות וכו'... - לאזוריים שטרם נפגעו בהן וטרם אחזה בהם הש. ב) מאמץ לפגוע באשמים, עט ידיעה אי אפשרות להקפיד על הבחנה אינדיבידואלית; לשמור על הבחנה בין הישוכים הערביים". עדיין מש"ח לחימתנו - מניעה התפשטות המלחמה, ועל כן אסור ללכת למקומות שטרם "אחזה בהם האש"; הווה אומר: לעומק האויב. יש להספק באזוריים שכבר יש בהם וע ולוח, דכח המונע במידה רבה את השגת התפתחה.

מאידך, מוותרים מעתה על העקרון של פגיעה באשמים, של אחריות אינדיבידואלית; ונוקטים עקרון של אחריות קיבוצית: במקום ההבחנה בין ערבים "טובים ורעים", באה ההבחנה בין כפרים "טובים ורעים".

באמצע פברואר אנחנו מוצאים נימה אחרת בהערכת המצב של האג"ט. יחד עט הדרישה ליצור כוחות דורכיים של פלוגת ח"ש לכל אחת מהחטיבות, ניתנת ההוראה לנשוט לעומק האויב על מנת לרוחק מקסימום של כוחותיו להגנתו הוא. בו בזמן מוצאת גם ההנחיה שהיחידה הסקטית הבטיטית חתיה מעתה הפלוגה ולא המחלקה, פרט לנגב שבו עוד שלב מאוחר ביותר מוטלות ששימום עצמאיות על חוליות וכיחות, מתוך כך שאי אפשר היה לרכז גופיים יותר גדולים.

התפתחויות מרחיקות לכת חלו במשך השלב הזה בכוח הערבי. עט גידול עצמתו הלך והסתבר מכוחו, אולט כללית ניתן להבחין בין שני גופי צבא. הראשון והגדול שבהם הוא "צבא ההצלה", הממומן על-ידי הליגה הערבית ועומד תחת פקודתה. מפקדו הנומינלי הוא איסמעיל טפואת, לשעבר סגן הרמטכ"ל העיראקי, ומפקדתו בבירות. למעשה הצטמצם תפקידו של הלה בהקצאת כספים, תגבורות וחימוש, וההכרעות האופרטיביות היו נחונות בידי מפקדי השדה בארץ.

אף כי "צבא ההצלה" מינה מפקדים למרבית הגזרות בארץ, לא הצליחו מפקדים אלה, במקומות רבים, לתפוט את עמדותיהם נוכח קיומם של מפקדים יריבים שנחמנו על-ידי המופתי והשחיכו ל"אלגהאד אלמוקדם". פרט למספר מובלעות שעוד חתוארנה, שלט "צבא ההצלה" כטרף מרץ בכל האזורים הערביים הנמצאים צפונה לקו הירקון. מפקדי השדה העיקריים היו שלושה: קאוקג'י, שישקלי, שכיב והאב, הראשון - פאוזי אל-קאוקג'י, הידוע לנו עוד מזמן מאורעות 1936-39, החל את פעילותו בארץ עתה במקום שהפטיקה אז: באזור המשוש. כוחותיו מאורגנים כבר במסגרות טדירות כביכול, פלוגות וגדודיים; רבים מביניהם טורים ועיראקים, יחרט - עדכיים ארצישראליים ששבו ארצה עט טיוט אימוניהם בקסנה שבטוריה. ההתקפה על טירת צבי, ב-16.2, הנחילה לכוחותיו מפלה רצינית, ומאז הוא נמנע מלהקוף ישובים עבריים. יחסיו עט הכריטיים היו ידידותיים במיוחד, חייליו נמנעו מלפגוע בבריטים, והללו שילמו להם כגמולט.

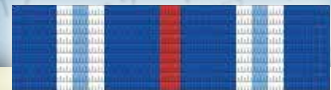
אדיב שישקלי, קצין טורי, מרחב השפעתו השתרע בגליל העליון והתחתון, פרט לאזורים בטביעות צפוני ונצרותם שלטו אבוהים הגדול והקטן, מגרורי המופתי.

במחצית מרץ הצליחה הליגה לגייס מאות אחדות של שכירים דרוזים, בהם הדרוזים שבטוריה, והם חדרו ארצה, בפיקודו של שכיב והאב, מי שהיה קפטן בצבא הארפתי הקולוניאלי. מהוך מחשבה שנוכחות מספר דרוזי במקומותיהם עלולה להביא את הדרוזים שבארץ-ישראל, הפוטחים עדיין על שולי הסעיפים, ללא סייג לצד הערבי, נקבעה מפקדתו של שכיב והאב שפרעם, הדרוזים בחלקה הגדול, ובחולות גזרתו כוללים את עמקה בצפון, צפוני במזרח. שלושהתו מגיעים עד כירי הדרוזים שבכרמל, עוטפיה ודלייה, אך שלטונו אינו משיגם. עמו משתייכת לתחום פיקודו. נוסף על כך נמצאים כוחות "צבא ההצלה", בעיקר עיראקים, בירושלים וכיפו ובסביבות ראש העין. לקראת סוף מרץ מעריכים את כוחם בארץ ב-7000 איש לערך, ומחנה עטנה שבטוריה מוסיף להוציא מחזורי טירונים בני 1000 איש מדי חודש. מזכיר הליגה הערבית, עזאם פחה, הניע בפני מוטחים צבאיים בריטים את שביעת רצונו מההלך הגיוס, האימון והקרבנות.

אזור השפעתו של המופתי השתרע, בדרך כלל, מדרום לקו הירקון, ובאזור ירושלים והר חברון. על הכוחות שבגזרה ירושלים זהר חברון החמנה עבד-אל-קאדר אל-חוסייני, בן-דודו של המופתי, אישיות נודעה בין ערביי הארץ ומנהיג מקובל ביניהם, אף כי חסר השכלה צבאית. כוחו התבטט יותר על התנדבות הכפריים לפעולות נודדות מאשר על חיילים מגויסים מקבלי שכר, גם בגלל קשיי התקציב המסכידים עליו. על השפלה, מערבה לשער הגיא, חולט חסן סלמה; מפקדתו - ברמלה, ותחום השפעתו משתרע עד ליבנה ומגדל בדרום. כוחות ה"אחים המוסלמים" ממזרים שהתנדבו לכוא לעזרת אחיהם בפלשתינה, והקרובים בהשקפותיהם למופתי, פעלו בדרך כלל מסוף האוטו אחו, מפקדם - אל אפריקי, יושב בעזה, וחיליו מפורזים בעיר זו, בפלוג'ה, חבדון זכית לחם. מעריכים את כוחם ב-1500 איש. מצבם של אלה היו מיוחד במינו: מצד אחד היו באופוזיציה לממשלה מצרים - ואלן, נעצרו עד אחר עם טיימט את הפקידת ב"מלחמה הקודמת"; מאידך, היו מתנגדיו התריעו של עבדאללה "עבד הבריטים". היכוכים ומריבות א פטקו בין צבא ההצלה מוך, והג'האד המופתאי מאידך. האז החלו הפעולות היה המופתי מבסס להתערב בפעולות הצבאיות ולהטיל את השפעתו על הלוחמים ממלי לקבל את הוראות הלש. על מנת להתפייט עמו מונה עבד-אל-קאדר אל-חוסייני כמפקד אזור ירושלים. אך צעד זה הגביר את עצמאותו של המופתי. הוא מינה על דעת עצמו מפקדים באזורי עזה, נצרת, ג'נין, שכם, טול-כרם וחברון, וניהל פעמולה בין ערביי הארץ שיצטרפו לשורותיו ולא יקבלו את מרות המפקדה הכללית.

מנקודה ראשונה זטחכט שלב זה של המלחמה כולהלן: היוזמה בידי האויב - הוא עורך את כוחותיו - הן בארץ והן בחוץ-לארץ - באין ספריע, והעברה מהנדכיו ארצה אינה נתקלה עוד בקשיים מאז הוטרה השמירה הבריטית על גשרי הירדן. האויב בוחר נקודות טובד כרצונו. אמנט, מבטחו האופרטיביה העיקרית נכשלה: לא נפל אף ישוב עברי אחד, ואף שכונה עכרית בערית לא נעזבה - פרט לגרוש שגורשנו מהמרכז המטארי בירושלים, שהיה מעוזב באוכלוסייתו. קשר כל שהוא קרית עט כל הישובים - ביבשה, באויר או ביט. בחזיתות מסוימות, בפרט בחיפה, אף עברה היוזמה לידינו. כמו כן, הצלחנו במחציתו השניה של השלב הזה לרחק כוחות אויב ניכרים להבטחת בטיטיו ונקודות הישוב הערביות.

מאידך, זכה האויב להצלחה ניכרת במלחמתו בערית המעורבות - הבכטיטי צליפה, הסרדה, וכעיקר בשיטה פעולות טרור; ולהצלחה גדולה במלחמתו בדרכית, אשר גרמה לכך שבמחציתו השניה של מרץ היו מספר צירי חבורה עיקריים טט רים בפנינו, והחנועה באחד יט היתה מופרעת חדיר וניחנה לקיות רק תטורה מחיר יקר בנפש וכרכב. האויב היה מאורגן יותר מבמאורעות הקודמים; חלק מייוביו הטפיק להתארגן להגנה כוונה למשקינו; ובערית - יט ומצב ביצוריו עולה על זה שלנו; ובאזור יפו - חל-אמיג יש וחמש עמדות שלו ניצבות מול עמדה אחת ויחידה שלנו.

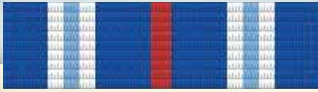

מעבר היוזמה לידינו מחייב - פרט לנחונים מדיניים מהאימיט -
שלושה הנאיט: היכולת לדכא בסחון מטוייט בפני התערבות בריטית;
כוח אדם מאומן כדי אגרוף לפעולה יוזמה; והיכולת לציידו ולחמשו;

התקדמות הפיננסי הבריטי - קרבתנו לקיוט התנאי הראשון, מהלך
הגיוט והאימון - לשני; עם הגיע הנשק הצ'כי הראשון - יהיה בידינו
גם כדי לעמוד בשל ישי.

האורות כבו. אחרי שנים מספר של שלום בין היהודים והערבים
בארץ החלוקה המלחמה ביניהם, למרות רצוננו. שוב נוצרו בארץ שני
מחנות עוינים, טגוריים ומטוגרים זה בפני זה ונוצרו חזיתות ברורות.
פעולות האיבה בחודשים שחלפו עלו בחריפותן על אלו שבמאורעות
הקודמים - אך ידוע לשני הצדדים שהמלחמה אך זה החלה, והם מחכוננים
לשליטים הבאים, המכריעים. אחרי שלושים שנה מנדט בארץ אורזים
הבריטים - מטשלה, משטרה וצנא - אח מזוודותיהם, הוך אכזבה על כשלון
מדיניותם, רביט הוך שנאה ליהודים - האחראים לדעתם לכשלונה; רביט
הוך חקוה, שהיהודים ישלמו לערביט אח המחיר שנבצר מן הבריטים לפרעו.
כוחו הממשי של הממשל הבריטי בארץ יורז מדי יוט ביומו, והזירה
מחפנה להתנגשות, שרק היא עשויה, לדעה הערביט, להכריע בגורל הארץ.
האו"ט - משהחליט על חלוקה הארץ - נוכח בחוטר אוניט לבצעה. והרהורי
חרטה פושים בין חבריו.

קרוב ל-1200 יהודים נטפו במאורעות עד כה; למעלה ממחציתם -
אזרחים. החרפת המלחמה מוצאת ביטויה במספר הקרבנות; טבין כוחות
הכטחון נופליט כ-2 בממוצע ליוט בדצמבר, וכ-10 בממוצע ליוט נופליט
במרץ.

פרק ג': נקני פלשטין - אטרן ארץ-ישראל

הכניה ד'

בין הכניה ד' להכניות קודמות - האפשרויות הפתוחות של האויב - המטרות האופרטיביות - הפעידים הוסיבות והחילות.

היזמה עוברת לידינו

פעולה נחשון - דיר-יאטין - קרבות מספר העמק - הדורות במלחמה - קרבות רמת-יוחנן - טיכוס ורקע.

הפעולות במרחב הצפון

טבריה - חייה - אצבע הגליל ומבצע "יפתח" - הכניה ד' במרחב גולני - מבצע בן-עמי.

כיתור יפו וכיבושה

מבצע "חמץ" - פעולה האצ"ל ביפו - שילוב הפעולות של גבעתי, אלכסנדרוני וקריתי - כניעת יפו.

קרבות ירושלים והפרוודור

מבצע "הראל" - ירושלים לניו מבצע "יבוטי" - מבצע "יבוטי" - מבצע "מכבי" - מבצע "קלסון".

נפילת גוש עציון

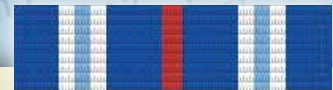
ההיסטוריה והגיאוגרפיה של הגוש - הווארגנוח - פגיעה בחבורת האויב - קרב ה-12 לאפריל - הוקעת ה-4 למאי - הימית האחרונים של הגוש.

פעולות סיוור הדרום והנגב

מבצע "אברהם" - מבצע "ברק" - כיבוש בריר.

על טף הפלישה

כיבושים - גיוס - חילות המוחכנים והקשר - חילות היט והאוויר - צבאות ערב - התחלת הפלישה לניו ה-15 במאי - הערכת המצב של אג"ט - הקמת המדינה.

הכנייה ד'

בין הכנייה ד' להכנייה קודמות - האפשרויות הפתוחות של האויב - המטרות האופרטיביות - הפקדי החטיבות והחילות.

בראשית אפריל חל מפנה מכריע במהלך המלחמה. כשלון האופנטיבה הערבית במסמר העמק וכרמת יחנן, והצלחה האופנטיבה שלנו - מבצע נושון - מטמנים ראשית מעבר היזמה לידינו, יזמה שתקנחה לנו הצלחה ניכרות בחודש אפריל, ובמחצית הראשונה של חודש מאי, עם התיצב למולנו אויב חדש אשר לא ידענוהו - צבאות ערב הסדירים.

אולם טרם נסקור את המפנה ההוא, עלינו ללמוד את התכניה האופרטיבית המונחת ביסוד פעילותנו בשלב זה, הכנייה ד'. בפרק המבוא הוזכרו התכניות הבטיסיות של ההגנה לקראת המלחמה; הכנייה ב' מספטמבר 1945 והכנייה מאי 1946 המשלימה אותה. הכנייה אלו חייבו רבי זיה יטודית - לאור החלטת החלוקה של האו"ם, התפתחות המאורעות בשלבי הראשונים, הטיכוי להתנגשות בצבאות ערביים סדירים והוראות כפייני הכוחות הבריטיים, עוד בינואר 1948 הופצה על-ידי האגף הכנייה "יהושע" על שם יהושע גלוברטן, מפקד ההגנה שנפצה עוד בראשית המאורעות, הדנה בצעוים שיא לנקוט בהם לקראת אפשרות פלישת צבאות ערב הסדירים ארצה, בהעדר כוחות צבא בריטיים בתוכה. אולם מאחר שהכנייה זו לא תורגמה לפקודות ומרכיה עקרונית נכללו בתכניה ד', נטפס בפרוטה של זו האחרונה.

הכנייה ד' שונה מקודמותיה בכך, שהיא קובעת לא רק את העודחה ומבנה כוחה של ההגנה את שיטת הלחימה - כיצד מנייט? כיצד מתקיפים? - כי אט כוללת גם פקודות מבצע פפורטות לכל אחת מן החטיבות. בכל אחד מן השטחים הללו היתה השועה מצרעה על המשך המלחמה.

בעוד שהעודחה שנקבעה בתכניות הקודמות היתה הגנה: הגנה על הנפש, על הרכוש ועל זכויות העם היהודי - קובעה הכנייה ד" כהעודה את ההשתלטות על שטחה של המדינה העברית וההגנה על גבולותיה, וכן על גושי הווייטות והאוכלוסייה העברית שמחוץ לגבולות, נגד אויב סדיר, סדיר למחצה וזעיר - הפועל מבטיסית שמחוץ לשטח המדינה או מבטיסית הנמצאית בתוכה.

התכניה מתבטטת על כמה הנחות יסוד: לגבי האויב - היא מניחה שהאויב יפעל הן בכוח סדיר של מדינה ערב, הן בכוח חצי סדיר של צבא השחור, והן בכוח זעיר של הגרם הערבי המקומי - בין זה שנמצא בתחום המדינה העברית, בין זה שנמצא מעבר לתחום המדינה. לגבי מטרות האויב האפשריות, התכניה קובעת אפשרות של ניחוק וכיבוש הגליל המזרחי, המערבי והנגב.

כן מתחשבת התכניה באפשרות של חדירה עמוקה בשרון ובעמק חפר בכיוונים: קלקיליה - הרצליה, טול-כרט - נחניה; של בידוד שלוש הערים הגדולות ובעיקר תל-אביב, ושל הנשקה אטפקה ושרותים חיוניים אחרים כגון מיט, חשמל וכו'. עריין לא נלקח בחשבון שהאויב יאף לכבוש את המדינה העברית כולה. התכניה מתבטטת על ההנחה הכללית שבזמן הפעלה לא יהיו כוחות השלון בארץ; במקרה שיהיו - יש להאגף את התכניה למצב, אך מקרה זה לא נראה כמתקבל על הועת.

ובכן המגמה היא רחבה למדי: השולטות על כל מרחב המדינה, הגנה על המרחב המדיני, הגנה על גושי הישובים שמחוץ למדינה. כשנואה אחר כך את פרוט התכניה, נראה שלא הכל נלקח בחשבון. הכנייה ד' למשל לא לקחה בחשבון תכנית מעשית להשתלט על אילת או על כל מרחב הנגב הדרומי. התכניה התרכזת למעשה בעיקר בפעילות במרחבים בהם מרוכזת אוכלוסייה עברית. התכניה נועדה להיות מופעלת לאחר חוט וצנרת, וכמה אחת בכל אזורי הארץ. רק התכניות שחוכנו לגבי מובלעת חונה הביאו בחשבון מציאות הבריטיים בתוכה. הנחה זו התבטטת לא רק על הצהרותיהם החוזרות ונשנות

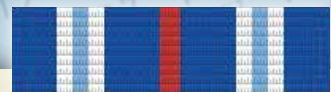
של הכריטיט, שבניגוד למשאלתו של האו"ם אין הט רואית אפשרות של פינוי ומסירה שלטון הירבתיט - והט יפנו את כל האזוריט בסועד אחד; היא הטחמכה בטעל הזמן הנודט לארגון ואיטון הכוחות הנחוציט לביצוע התכנית, מוגן שכאטר החכר טדוקט בשכועות האחרוניט שלפני חמט הטנדט, כהיות השלטון הכריטיט רופף, מחד, וצבאות ערב הטדיריט טרט פלשו ארצה, מאידך - ניתנה לנו ההזדמנות לנצע את חלקה הראשון של התעודה הטדבר על השלטות על שטח המדינה העברית, השפיע הדבר על הניצוע במידה רכה. כמו כן, מניחה התכנית שלא יהיה כוח בינלאומי בארץ.

המרות האופרטיביות שלנו הן:

- א) להחגונן בפני הגלגלט בארצה טדיריט למחצה או טדיריט למערכת ההגנה שלנו.
- ב) להבטיח חופש התנועה מבחינה צבאית וכלכלית כאחד בתוך שטח המדינה והמרכזיט היהודיט מחוץ לה, על-ידי כיבוט עורקי התחבורה העיקריט בארץ.
- ג) למנוע מהאויב את השימוש בכטיטיט קדטיט על-ידי כיבוטט. זהו חידוש טכריע לעומת טה שנהגה ההגנה לפני כן. זו הפעט הראשונה טכירה ההגנה בהכרח לכבוט ישוביט ערביט ולהחזיק בהט. עד כה לא העלתה כואח על הדעת, הן מחוץ שיקוליט טדיניט והן מחוץ הערכת הגובה הגורט הכריטיט.
- ד) השיטה כה יש לוועול נגד יטוביט של האויב, טהווה טפנה חד לעומת הלך המחשבה של ההגנה בטמך כל השניט. לגבי יטוביט שאין באפשרותנללהטלט עליהט בקביעות נקבע שיש להטמירט, לפוצץ את כהיחט ולטקט את שטחט.
- ה) לגבי יחרט יש לנקוט בפעולות ביעור והשתלטות, אלה היטפתחנה בכיחור הכטר ועריכת חיפוש בו. אט חוץ פדי עריכת החיפוש התגלה התנגדות על-ידי האוכלוטיה הערבית, יש לגרש את האוכלוטיה כמידה שאין התנגדות, יש לטנות מושל צבאי שלטוהו עמט כוח קטן להחזקה, שיחפרט את השטח החיוני מבחינה צבאית, יטיל עוצר וכיו"ב.
- ו) להפעיל לחץ כלכלי על האויב כמטרה לא לצו להפסיק את הטעילות בחלקיט מטוייטיט של הארץ על-ידי הטלת מצור על כמה מעריט, למרות התכרה שהפעט יכריעוכוחות צאיט, עדיין נמשך הנטיין להפסיק את הטעילות במקומות מטוייטיט על-ידי לחץ כלכלי.
- ז) לצמצט כוחו של האויב בפעולות זעירות על-ידי כיבוט והשתלטות על מרכזיט מטוייטיט שלו בשטח הכפרי וכעריט בתוך גבולות המדינה.
- ח) להטלט על השדותיט ומטשלחייט שבשטח המדינה ולהבטיח הטעלת היעילה, וכן על שרותיט ציבוריט הכרחיט, הכוונה היא לא רק להשתלטות צבאית על מרכזי הטלגרף, הטלפון וכיו"ב, כי אט גם להפעלת. מאחר שההגנה היחה מכשיר ביצוע ראשון בטעלה של הטוכנות ושל המדינה בדרך, הוטלו עליה גם מטפר תפקיריט אורחייט.

בהתאט לטגמות האופרטיביות המנויות לעיל, טוגדריט תפקידי החילות השוניט כדלהלן (לכל תפקיד נביא דוגמה מחטיבה אחרת):

- א) חיווק מערכת ההגנה הקבועה של האזוריט והתאמת פעולתט בטטגרות חבלית. נוטף לזאת, חטימת דרכי הגישה העיקריות של האויב מטטחו לטטח המדינה על-ידי פעולות וטידוריות מתאימיט. בטטגרות תפקיד זה הוטל על חטיכה גולני, לדוגמה: (1) ארגון החבליט במרחב; (2) חיווק וביצור האזוריט במרחב אשר נקבעו בחכנית "בצר" כטוג א'; (3) הקמת מערכת חטימות (ס לל פיצוץ הגשריט) על דרכי הגישה העיקריות של האויב מהכיווניט הכאיט; גבולות הלכנון, טוריה ועבר-הירדן; הגליל המערבי, מערכת מצפת; נצרה, טפוריה והטביכה; טודאט והטביכה; הגלבוע והטביכה; ג'נין והטביכה; ואדי ערה והטביכה.

(כ) יצוב מערכת ההגנה הקבועה, במטרה תפקיד זה הוטל על חטיבת אלכסנדרוני, לדוגמה: (1) חפיטה חהונה המשטרה; זכרון יעקב; ואדי ערה; חדרה; בית ליד; חל-מונד; רעננה; פחח-חקוה; רמח-גן. (2) חפיטה, כיעור או השמדת הכפרים במרחב חוץ החייצות עם קציני הש"י והיועצים לענייני ערביים.

(ג) החבטות בערים הגדולות, במטרה תפקיד זה הוטל על חטיבת ציוני, לדוגמה: החבטות בירושלים חוץ שימה לב מיוחדת למבצעים הבאים: (1) חפיטה אזור בטחון ג'; (2) חפיטה אזור בטחון ב'; (3) חפיטה המרכז המטוהרי; (4) כיבוש והשלטות על השכונות הערביות - שיך ג'ראח, השכונה האמריקאית, באב-א-זהרה, ואדי ג'וז, קטמון, בקעה, דיר-אבו-טור, ג'ורח אל ענה, שמעא; (5) כיבוש מגדל דוד.

(ד) השתלטות על עורקי התחבורה, במטרה תפקיד זה הוטל על חטיבת כרמלי; לדוגמה - (1) השתלטות על עורקים ראשיים - ארציים - חיפה, זכרון יעקב, חוץ השתלטות על הכפרים טירה, עין-ח'וד, אל-מזאר, ג'בה, איגזים, עין-רזאל; טרפנד, כפר לאט, וכן על מסילת הברזל מחיפה עד זכרון; חיפה - עין המפרץ; חיפה - ג'למי, (2) הבטחת עורקי התחבורה המשניים במרחב.

(ה) מצור על עריטמערי האויב, במטרה תפקיד זה הוטל על חטיבת קריחי, לדוגמה: מצור על יפו (בשיחוף פעולה עם גבעתי ועם יחידות ימיות של הפלמ"ח).

(ו) כיבוש והשתלטות על בטיסטים קדמיים של האויב, במטרה תפקיד זה הוטל על חטיבת גבעתי, לדוגמה: כיבוש פלוג'ה, ג'וליס, קטסינה ומטמיה.

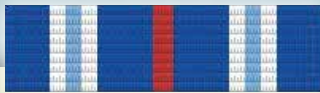
(ז) התקפת נגד בחוף ומחוז לגבולות הארץ, במטרה תפקיד זה הוטל על הבולגרי (הפלמ"ח) - (1) התקפות על בטיסטים של האויב, בעומק שטחו, בחוף גבולות הארץ: ג'נין, טובאט, פעולה ניתוק וטרור הגלבוש, חרשיחא וקבוצות הכפרים מזרחית לה, וכן הכפרים שבין הכנישים נהריה - חרשיחא ועכו - צפת, שפר-עמר, ערה, ערה, אום-אל-פחם, טעירה, אט-טיל, ציר אל-ג'וטון, בעלה (ריכוז הכפרים צפוניים מזרחית לטול-כרם), רמאללה, אל-בירה, יריחו, חברון, חאן-יונס. (2) התקפת על בטיסטים ודרכי התחבורה של האויב מעבר לגבולות המדינה במקרה של פלישה: (א) כביש ורכבת ראש הנקוה - בירות; צור ונמל בירות; כביש צור - טיבנין - אודיסה; כביש הגבול הצפוני (במקרה של פלישה מהלבנון). (ב) כבישים וגשרים מרג' - עיון - מטולה; מרג' - עיון; ג'יטר בנות יעקב - קוניטרה; קוניטרה (במקרה של פלישה מטוריה). (ג) גשר אל חממה; כביש אל-חממה - צרעה; ג'יטר אל-מיאמי; כביש גשר אירבד; ג'יטר אל דמיה. כביש דמיה - סאלט-עמאן (במקרה של פלישה מעבר הירדן); כביש, רכבת וגשרים: רפיח - עזה; כביש טיני - באר שבע; מקורות המים הערביים במרחב הנגב ובמדבר טיני (במקרה של פלישה ממצרים).

כמה נקודות ראיות לציון בפרק השיטה, כאשר להגנה הקבועה החכנית שיש לעבור מהגנת אזור להגנת מרחב, ובהתאם לכך יתפוך מטה החבל ממטה מינהלתי בלבד למטה אופרטיבי. המטמה מהבטחת באשר להתקפת נאטר שמעחה יש לשאוף לכך שהיחידה הקטנה ביותר בקרב תהיה הפלוגה או למעלה מזה.

חלוקת התפקידים בין החילות: - חי"ש, חי"ט וחיל המחץ, בקורות הכלליים, היא כדלהלן: כל תפקידי ההגנה הטטית - על חיל המצור, ורק במקרים יוצאים מן הכלל - על החי"ש; כל תפקידי החטיבות הקטנות בהגנה טטית, התקפות תגד המקומיות, כיבוש הבטיסטים בחוף מרחב המדינה או בקרבת מערך ההגנה שלנו - על חי"ש, ורק במקרים יוצאים מן הכלל על חיל המחץ; הפלמ"ח נועד להיות עבודה ארצית, שמתפקידה:

(א) לטייע לחטיבות חי"ר בכיוצו משימות מיוחדות שלהן, שלא חוכלנה לעמוד בהן בכוחות עצמן.

(ב) לבצע פעולות מטוימות עצמאיות כפי שיחליט הפיקוד העליון. הכוונה היא בעיקר לשיטות לעומק שטח האויב מחוץ לגבולות המדינה.

ג) להורו עבודה של הפיקוד העליון לכל מקרה ומקרה. במידה והפלט"ח ממלא משימות הנכללות במשימות החטיבות המרחביות, הוא יעמוד לפיקודו של מפקד החטיבה המטריימח. במידה שהוא יטייע לחטיבת כרמלי, למשל, להשתלט על עכו, תעמוז היחידה הנוגעת בדבר תחת פיקוד כרמלי וכיו"ב.

דגש רציני מוטל כחכניה על תפיסת תחנות המטרה הבריטיות בכל הארץ מיד עם פינויין. בהפקיד זה, הנכלל בין המשימות הראשונות שיש לבצע, הצלחנו רק חלקית; ורבים מהקרבות המריט ביותר נבעו מכך: נבי יושע, עיראק טואידן וכו'.

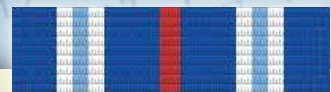
לגבי העריט המעורבות - מחבלים כמו עדיין היטוט מטרייט, החכניה מטילה על החטיבות להשתלט על שכונות ערביות הנמצאות בין מרכז השטח שלנו לבין מרכז השטח הערבי. היא גט מטילה עליהן את ההשתלטות על שכונות שהשליטה עליהן הכרחית לצורך התנועה החפשיה מן העיר ואליה. היא אינה קובעת כיבוש עריט ערביות שלמות.

חכניה החלוקה מהורה את הכטיט המדיני של כל החכניה, ואין מחשבה להשתלט בקביעות על שטחים מחוץ לגבולות המדינה. יחר על כן, גם בחוף המדינה אין החכניה מחויבת תפיסה שטחים שאינם חיוניים לרציפות השטח שבידינו ולהגנה עליו. כך, למשל, אין היא קובעת, מחוטר כוחות, השתלטות על מרחט הנגב הדרומי.

בטוף החכניה נקבע תקן מפורט לכל חטיבה, וכאן ניתנים לראשונה המטפריט לחטיבות ולגדודיט, שבחלקט חוקפט חל עוד היות. גולני היא חטיבה מס' 1, כרמלי - חטיבה 2 וכו'. התקן שנקבע לצורך ביצוע המשימות מטחכט כך: גולני - 5 גדודיט; כרמלי - 3; אלכטנדרוני - 4; קריחי - 2; גבעתי - 4; עציון - 3; מח"ץ - 7; ונוסף לכך גדוד אחד יטי. טך הכל 28 גדודיט. כדאי לציון שחטיבות החי"ר עדיין אינן טטנדרטיות. התקן של כל חטיבה נקבע בהתאט לצרכיה ולמשימות המוטלות עליה לפי החכניה. מפקדה החטיבה נחשבה עדיין למפקדה מרחבית ועדיין אין מחשבה שחטיבות תוכלנה להתחלף ביניהן או להיות מועטרות לתפקידיט אחרים. לכל חטיבה ניתן תקן לאור המשימות המיוחדות שנקבעות לה.

מבחינה מטפרית קובעת החכניה שיש לעלות לטך הכל טל למעלה מ-30,000 ביחידות החיל, היינו חי"ט וחיל המחץ - לעומת כ-18 - 16 אלף שהיו מוצבים ביחידות וחיל בזמן הוצאה החכניה; הווה אומר: כמעט הכפלה הכוח. במקורה לרובי נאמר שעל הכוח להיות מוכן להפעלה ב-1.5, מחוץ המחשבה שנוכל לצאת לפעולה יזומה עם טיוט המנדט, או זמן מועט לפני כן. בהמשך נראה שהקודות להתחיל בפעולות ניתנו לחטיבות שונות בזמניה שונים בהתאט למצב הטקטי במרחביט, והחכניה לא בוצעה בשלמותה, ובכוח קטן הרבה מזה שנקבע, במועדיט שונים, ובחלקיט גדוליט תוך היות הבריטיט במרחב הפעולה.

ההכרה בחוטר כוחות להתחזיק בשטח. לאחר כיבושו משמשה בלט טטיכולוגי מטרייט; בפרט לאחר שנוכחנו לדעה עוד בשלב הראשון מה משמעות פיצול הכוח הקטן שיטנו בידך לתפיסה נקודות רבות ומפורזות בכל המרחביט. רק בשלב האחרון של המלחמה התגברנו על קושי זה, כשהיו גדודי חי"ט המוכנים לתפוט את השטח הנכבש, ושחררו על-ידי כך את הכוח להמשך הפעולה. חכניה ד' היא ללא טפק בטיט להכנת מהלכי המלחמה בהטך. זו הפעט הראשונה במלחמה מחבלטת קונטפציה ברורה: מה עלול האויב לעשות, מה עלינו לעשות, כאילו כוחות וכיצד.

היזמה עוברת ליריבו

פעולת "נחשון" - דיר-יאסין - קרבות מספר העסק - הדרוזים
במלחמה - קרבות רמת-יוחנן - סיכום ורקע.

פעולת "נחשון"

בסוף מרץ, בטעה שנמצאנו במצב חסור למדי בחזיתות, היתה תכנית זאת בבדיקה. מאז הוצאה עוד החסיר הסבב בצורה ניכרת; ובאחדות ניכרות מבלי בירוסלים, ראינו שסיירת חולדה היתה חייבת לסגת, באבודת ניכרות מבלי שהגיעה לירוסלים. בירוסלים, איפוא, הלכה ופחתה האספקה והמצב מבחינת הכוחות היה חסור. היה הלך רוח תבוטני בחלקים מסויימים של אוכלוסית ירוסלים, גם כתוצאה מהמצב הצבאי, גם כתוצאה מההכרעה המדינית של האו"ם שירוסלים לא תיכלל במרחב המדינה העברית. מאידך, ניכר היה שהערבים מכירים במיכויי ההצלחה שלגם בירוסלים, ושהם שמים דגש רציני על ניתוק ירוסלים העברית, במגמת הכרעתה במצור.

הבעיה לא היתה של ירוסלים בלב - "לערבים היה חשבון נכון: הכנעת ירוסלים היהודית, כיבושה או החרבתה יתנו מכה אנושה, ואולי מכת פוות, ליטוב היהודי ויטברו את רצון היהודים ויכולתם לעמוד בפני תוקפנות ערבית". (ב.ג. מערכות נ"ו 107).

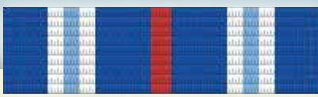
היה הכרח לפרוץ את הדרך - ויהי מה. כוח מסויים רוכז עוד ימים מספר קודם לכן לשם סיוע לבני דניאל. עליו הוסיפו אנשים וציוד והכוח הועמד על 400 איש מזויינים. גם מספר זה עלה על כל מה שרוכז על יריבו קודם לכן לפעולה יזומה אחת. אולם לא היה בו כדי מטעה מכריע. ואז נפלה בישיבת לילה בכיתו של דוד בן-גוריון ב-1.4.48 ההחלטה הגורלית: לרכז כוח מזויין בן 1500 איש לפעולה שמטתה לפרוץ את מצור ירוסלים, היא פעולת "נחשון".

באן המקום להבאיר לעצמנו את החידוש שבנחשון. הוא לא היה בכך, שעברנו מסיטה אחת של הבטחת שיירות - סריון, ליוזי צמוד - לסיטה שניה; תפיסת מטלטים לאורך הציר. מראשית המלחמה היתה זו אחת מסיטות ההבטחה - ההפתעה בזמן בסיעת השיירות; ההפתעה בבחירת דרך מעברן (במקום שהיו קיימות דרכים אלטרנטיביות); הסיטוט במסוריינים קרביים ובזכוניות מטא ואוטובוסים מסוריינים; הליזוי הצמוד, כיון המפוזר בין כל מכוניות השיירה, בין זה המרוכז במטאף, בחלוץ או במרכז השיירה; הוצאת הפטרולים והמארבים. עוד בינואר הועברו שיירות ליחיעם על-ידי תפיסת מזקפים מסני צדי הדרך. גם לקראת יציאת שיירת חולדה, ב-31/3, נתפסו המטלטים שבין נוה-אאלן לבין סער-הגיא.

החידוש לא היה גם בכך שנכבשו כפרים על סנת להחזיק בהם. בית פאר נכבשה עוד קודם לכן, תוך כדי תנועה לעזרת כפר אוריה הנתקפת, והקסטל נכבש ב-2.4, מטט בטעה שנפלה ההחלטה על נחשון.

החידוש הגדול היה בהעזה לחסוף חזיתות מכוח אדם ומנטק, לסכן נקודות אחרות, על סנת ליצור נקודת כובד אחת מכרעת; ההעזה "להחליט על הסיכון מתוך הכרח ולשם הסיכוי... האיסה הולידה את ההעזה וזו חוללה את נחשון" (י. גליל, מערכות נ"ו 110). וכפועל יוצא מהעזה זו, העזה שניה: טרט פעלנו, מאז ראשית המלחמה, בעצמה של גודר בהתקפת; ועתה ניגשנו להפעיל חסיכה - 3 גדודים - במטמה אופרטיבית אחת. גם אם הפעלנו בעיקר יחידות עד עצמת פלוגה למבצעים הטקטיים.

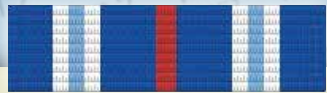
לא קל היה לרכז את הכוח מידי טפקדי החסיבות, אשר על כל אחת מהן הוטל להמשיך ולמלא את מסימותיו הוא. בעטל רב נאספו יחידות מקרית, אלכסנדרוני, גבעתי ופלמ"ח; סגל מסויים ניתן על-ידי לשכת ההדרכה. ספקד הפלמ"ח נועד להיות ספקד הפעולה - גליל וינבייט התנסה בהפעלת כוח בעצמה דומה, אף כי במסיבות סונות; אך מהיותו "תקוע" בכפר עציון, הוטל הפיקוד על ספקד חסיבת גבעתי. קציני מטהו נתפנו מכין קציני המטה הכללי.

אם קשה היה ריכוז הכוח לפעולה, קשה מסבוכו טבעתיים היה חסונו; וטה גם שבעקבות פעולת חבלה בלתי מתואמת של אצ"ל ברכבת, כסכיבת פרס חנה, חסם הצנא הבריטי את הדרכים הטובילות מנתניה צפונה, ויד "פלאיטי" הנסך לא הגיעה, איפוא, לצפון. המחסור בנסך עלול היה לסכן את ביצוע הפעולה; אך הנה עמד לנו אחר מערכת "הנסים". ארע ובליל ה-31, בעת ההחלטה על נחסון, הגיע במסוט המסלוח הראשון של נסך טנקנה בצ'כוסלובקיה, שעיני כל היו נשואות אליו, אך קשיים כה רבים עמדו בדרך רכיסתו והעברתו ארצה. בשדה התעופה בבית-דראס, שנעזב זה כבר על-ידי הבריטים, נעטו בסודי סודות ההכנות למבצע "אסירה": נחיתת המטוס, אספקתו בדלק, והטראתו; פריקת הנסך וסילוקו. סמוך לחצות אודלקו מנורות החשמל אשר האירו בכת אחת את מסלול הנחיתה; לא עבר זמן רב ונסע טרטר המנוע, ומסוט בן 4 מנועים נהוג בידי טייס אמריקאי נחת, פרק, הצטייד בדלק, והסריא, למחרת בבוקר, כטבאו קצינים בריטיים לבדוק את הטרה, על פי שמועות שהוגנבו אליהם על-ידי תושבי בית-דראס הערבית, לא מצאו כל זכר ממבצע הליל, וזקפו את הטמועה על-חשבון הרמיון הסורחי הפורה. למחשני ההגנה נוספו בינתיים 200 רובה וארבעים מילדים, כמות לא גדולה ביותר, אך סימן לבאות, כמעט "פעמי מסיח", וההפסד לא נוסט לבוא. עוד לפני שעת ה-0 של המבצע הגיעה אניה, ובה 200 מגלדים ו-4300 רובה. חלק מנסך זה הוקצה סיד למבצע נחסון, ונוקה כבר בדרך לבסיס היציאה. היתה זו לא רק תוספת כוח עצומה; היה בכך גם מטוט עידוד ליוצאים ולמבצע. ומשמעות המסלוח חרבה בהרבה מעבר למבצע נחסון: עם מסלוח זה והבאים אחריו יצאה ההגנה כולה לטרח מבחינת הנסך הקל, הנסך המכריע של חיל הרגלים.

מגמת מבצע נחסון היתה, כאמור, לפרוץ דרך לירושלים ולהעביר אליה אספקה ותגבורת. הטיסה טעמו לנקוט בה: השתלטות על רצועה מסבי צירי הכביש וסיהורה סכוחות האויב. בטפלה, מקוט טס אין מסלטים קרובים לכביש החולטים עליו, תוכננה רצועה ברוחב של כ-10 ק"מ; באזור ההר - טטער הגיא ומעלה - צרה הרבה יותר. עם זאת תוכננו הטרדות ופעול הסחה, שתרקנה את האויב במרחב לכבישיו במסך הפעולה. ברור היה למתכננים שזוהי פעולה חד-פעמית, שלא יהיה בידינו להחזיק בפרוזדור ירושלים בקביעות כוחות שיספיקו להחזיקת הדרך פתוחה, ושהיה הכרח לנצל במלואם את הימים שייעמדו לרשותנו. במסך הימים המועטים עד תחילת המבצע התארגנו בחולדה ובנען שלוש גדודי נחסון: הגדוד הראשון, סרוכז ברובו מטיירונים, שנשלחו על-ידי החטיבות הטונות; הגדוד השני - גדוד פלמ"ח שהועידוהו לפרוזדור ירושלים עוד ימים מספר קודם לכן; והגדוד השלישי - הקטן שביניהם, גזרות הפעולה חולקו בין שני הגדודים הראשונים, וזו בעיקרה היתה אחר כך החלוקה המקובלת בכל הפעולות שהתנהלו בפרוזדור ירושלים: הגדוד הראשון - מחולדה שמערב ועד לטרון שבטורח, הגדוד השני - מטרון ועד קרית ענבים, הקטע קרית ענבים - ירושלים היה נתון בפיקודו של מפקד מחוז ירושלים - עצינוני - ולא היה כפוף למפקד מבצע נחסון. הגדוד השלישי חנה בעתודה בקרבת הגדוד הראשון, אשר בגזרת פעולתו ציפו לפעולות החסורות ביותר.

בעוד החטיבה שתארגנה בקדחתנות, בוצעו שתי פעולות, שתיהן מעבר לגזרת המבצע, אשר השפעתן היתה מכרעת על מהלכו. בסבועיים שקדמו למבצע הלכו וגברו הקרבות באזור הקסטל, שבידי הערבים, ומחצבת צובה שבידינו. ההתקפות הערביות והתקפות נגד שלנו - בהן נפל בין היתר מפקד פלוגת החי"ט האחראית למרחב, נחום טושני, שבכינויו "נחסון" התכנה המבצע לאחר מכן - הביאו לבסוף, בליל ה-3.4-2 לכיבוש מסלטי הקסטל - על-ידי עצינוני, ולכיבוש הקסטל עצמו על-ידי יחידת פלמ"ח מקרית ענבים. כיבוש הקסטל לא זו בלבד שאיפשר את השליטה על חלקו העליון, הסורחי, של הכביש; הוא גם סרך אליו, כפי שהתברר לאחר מכן, את עיקר התקפות הנגד הערביות, והקל על-ידי כך על הפעולה ביהר הגזרות. יומיים לאחר מכן ביצעה חטיבת גבעתי פעולה שתוכננה והוכנה בדייקנות עוד זמן קודם לכן - פיצוץ מפקדת חסן סלטה שברטלה. ערב מבצע נחסון, כלילה שבין ה-4 ל-5 לאפריל, פסטה פלוגה בחצות לבנין הנסטר על-ידי זקייטים. לאחר ההערכות - סיוע ממערב, הנסחות מצפון-מזרח וחסימות לכיוון רמלה והכביש הראשי - באה פריצה מצפון. הוכנסו 400 p"ג נסך וכטבי טליטים מהבית נהרטו.

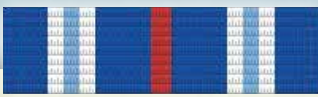
נתאמע מזלו של חסן סלמה שהיה מחוץ למפקדתו באותה עעה; אולם כ-30 איש, ביניהם חלק ניכר ממטהו, נהרגו באותה פעולה, והיא שיבשה מראש את יכולת עמידתו של האויב בגזרה המערבית. יתר על כן, הטעתה אותו לחשוב שבגזרה זו תונחת מהלומתנו.

תוך כדי כך נשלמה התארגנות חסימת נחשון, ובוצעו סיורים והטרדות ראשונות, אשר שימשו לרובם מבין חילי החסימה נסיון קרבי ראשון;

שעת ה-0 בקבעה ללילה ה-4,6-5, בו בלילה יצאו יחידות מחולדה וחטמו את הכבישים ממטמיה, ואדי סראר ואל-קבאב ואת כל יתר הדרכים הצדדיות המתחברות אל דרך הסיירה וחיבלו בהם, יחידות אחרות יצאו לחקוף את חולדה הערבית ואת דיר-מוחזין. בטזרה נתפסו המטלסים החולקים על הכביש מצפון לו, בית שער הגיא ונוה אילן. בחצות הלילה נעה מחולדה סיירת נחשון הראשונה, בת 60 סכוניות, ובחיפויין של כל הפעולות הללו הגיעה לירושלים בשעה 1000 בו ביום. היתה זו הסיירה הראשונה שהגיעה לעיר מזה 10 ימים. קודמתה - סכוניותיה אבדו בכפי דניאל.

חולדה הערבית נכבשה ללא התנגדות; שלל סיירותינו שנמצא בבתי הכפר לאחר סכך העיד שפחד תושביו מפנינו היה לו על מה לסמוך. דיר מוחזין נתפסה רק לאחר קרב קשה. הערבים הוסיפו להחזיק בסיר מוסה, החולט על הכפר ממערבו, ובחיפוי אט צלפיהם חזרו וערכו התקפות נגד בו ביום ולמחרתו, ב-7,4, באחת מהן אף נפל לידי הערבים חלק מן הכפר. במצב זה התערבו הבריטים במהלך הפעולה, ודרשו פינויו של הכפר, החולט על ציר תנועה חיוני להם, על-ידי כוחותינו. התנהל מו"ט בטכס ימטה תמימה, אך מסנתברר שהבריטים גמרו אומר להשתלט על הכפר ולו גם בכוח, ומסתבטתו שהם יחזיקו בו, לא ימסרובו לערבים ולא יפריעו למהלך סיירותינו - פונה הכפר עם שחר ה-8,4.

בטכס הימים שנותרו עד גמר מבצע נחשון היתה הגזרה המערבית סקסה יחסית. היו, אמנם, הטרדות וחבלות, אולם האויב לא הראה יזמה נוספת. רק בסביבות השחנה בואדי סראר נתבלתה תנועה צבאית ערבית; פעם אף יצאה ממנו פלוגת אויב על מנת לחלק יחידה שעלתה על טארב שלבו, ונסוגה תוך אבדות. לאור אלה הוחלט להשתלט על השחנה על מנת להסיר את האיום על אנפנו הדרומי-מערבי. מספרצה פלוגת נחשון לתוך השחנה מצאתנו ריק. בהיותם סנוחקים ממרכזם ברמלה ביכרו הערבים לפנותו. וזה היה פטר תנועותיהם בסביבה. לא נותר לנו אלא לחבל במתקני השחנה, שהיה בטעמו במים החימוס הגדול ביותר של הבריטים בארץ. בזאת נמתיים מבצע נחשון במערב. אולם שונה לחלוטין היתה התמונה במזרח, מזרחה לגזרת המבצע, באזור הקסטל ענד-אל-קאדר אל חוסייני הובהל ארצה, ואישיה פיקד על הפעולות. סביבו נמלכדו אלפי לוחמים, מיעוטם לוחמים חצי סדירים בסרות מלא, מרביתם בני הכפרים שנענו לקריאת מנהיגם. בה בשעה שסיירת נחשון הראשונה יצאה לדרכה, הו הותקף ונפל טכס הילדים בטוצא. בו ביום נאלצנו לסגת מאחד ממטלסי הקסטל; והקדטל הותקף ב-7 לחודס לפנות ערב. מפקד מבצע נחשון קיבל את הפיקוד גם על גזרה זו, סכך נתברר שמעטה עברה לכאן נקודת הכובד. טעות מועטות לאחר סכך ערכו הערבים - בניגוד להרגלם קודם לכן - החקטת לילה על המוצב, אשר הביאה אותם עד מטרים מועטים מעמדת הפיקוד. השחר החל לעלות, והנה מתבלות שלוש דמויות לעיני הר.ס.פ. הטובב, עם סכך בידו, על גוזזרת עמדת הפיקוד. הר.ס.פ. חטבם לתגבורת והזמינם להתקרב: "בואו, יא ג'מעהו" אחד מן השלושה חטבו לאנגלי, וקרא אליו: "הלו בויס". מטעמו על טעותו ציווה הערכי: "הנדס אף", אך צרור מן הסטן הפילו. מן התעודות שבכיסיו נתברר מעל כל ספק שהיה זה ענד-אל-קאדר, קרובו של המופתי, מפקד הכוחות הערביים שבאזור ירושלים. מות מפקדם עורר את הלוחמים הערביים לחפת זעם, וההתקפה שהחלה טעות מועטות לאחר סכך עלתה על כל הקודמות לה בעצמתה. יחידת החי"ט שבטקום, אשר עמדה בקרבות בלתי פוסקים מזה קרוב לסבוע, התמוטטה והחלה לסגת ללא סדר, חלק לכיוון ארזה וחלק לכיוון הכביש לקריה ענבים. בין החללים שהומירה מאחריה היה גם הר.ס.פ. שהפיל את המפקד הערבי. הקסטל נפל. הכביש נחטם טוב. והסיירה, שמטום מה נתאחר מועד יציאתה לירושלים, נשארה תקועה בתוך העיר.

אולם התקפת הערכים האחרונה לא היה בה סיום גילוי כוח חדש; אורכה, היה זה פרפור אחרון של תנופת התקפותיהם הקודמות. כקרבות רבים אחרים היה גם הקרב האחרון על הקסטל נטוש בין שני אויבים שהגיעו לנקודת טוטר: יתרון מה של הערבים הכריע את הכף לטובתם. אולם מסביב לגווית מפקדה החלו המריכות בין הערבים, וכוחם נמוג כלעומת שבא. יחידת פלמ"ח שיצאה למחרתו לכבוש את הקסטל, בפקודת נחשון, מצאההו ריק. היה זה ב-9 באפריל. בו כיום חזרה הטיירה מירוסלים לספלה. שתי טיירות עלו וירדו חזק כדי המבצע, בין ה-9 וה-15 בכניסת שנפתח כסנית. ב-11.4 נכבשה גם קולוניה, וקנינו שליטה על הכביש מצפון לו כבזרת סוצא. חלק ניכר בהצלחת מבצע נחשון היה לטרות האוירי. מטרה התעופה הארצי שהוקם בקרבת סטת המבצע פעל כמטר טעות רבות כל יום מטוס מסוג טייגרסות; באמצעותו נוצעו מרבית הטיירות הנחוצים למבצע: נתגלו ריכוזי האויב, טיירה מטעה בדרך הוחזרה לזרחה. קטר יטיר היה קיים בינו לבין כסים הטייטת כחל-אביב, כך שפעולות ההפצה על המטרות שנתגלו ניתנו לביצוע ללא דיחוי. ההתקדמות שהושגה בטוח הקטר - בין מפקדת המבצע לסיים, בין מטוס הטיור לטיירות, ובין מטוס הטיור לבסיס הטייטת - הגבירה את יעילות פעולת הטרות האוירי לעומת התקופה הקודמת, אף כי מצבת המטוסים לא עלתה עדיין מאז.

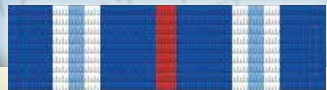
בעיות מנהלתיות חמורות התעוררו במבצע זה, הראשון שבוצע בעצמת חטיבה, במבצע נחשון נולדו הדרגות בהגנה ובצה"ל. אם עד אותה תקופה איפשרה ההיכרות האיטית בין סוראים לספקרים את הווייתור על כל סימני היכר חיצוניים, הרי כגוף כה גדול נסתנה הדבר, ניתנו אז לכל המפקדים פטים כחוליים שנענדו על הכתפיות,

כהרגמה לסיטות האילתור בהן נפתרו חלק מבעיות האפסמאיות נציין, שסזון לכוח שהתרכז בטרונה הוסצא על-ידי מסעדות אורחיות בתל-אביב. טרות ההטסקה למד את הלקח ולקראת התקופה הבאה נעשו במרבית החטיבות הטיירות המאטריים להן לפעול בריחוק מסקוסות הישוב שלנו, ארגון הטיירות האזרחיות היה "עקב אכילס" של המבצע, והליקויים שנתגלו בו גרמו לבזבוז חלק ניכר מן ההצלחה הצבאית. די לזכור, שבמסך תקופה של 8 ימים עלו 3 טיירות בלבד לטרחב ירוסלים. במסקנה טכן הוקדשה כעתיד תשומת לב רבא לארגון הטיירות, טעינתן, ופריקתן; נקבעו נוהלים ונתמנו מפקדים המחייבם גם את הנהגים האזרחיים, וגם את הגופים האחראיים להטסקת לעיר.

אולם אין עובדה זאת גורעת מן ההיסג הצבאי הכביר שהושג במבצע זה: נפרץ הסצור על ירוסלים, שובטו הכוחות הערביים הפועלים בה ובדרך אליה - כוחות חסן-סלמה במערב, וענד-אל-קאדר במזרח. הצלחת האופנטיבה שלנו וכטלון האופנטיבה הערבית באותם הימים עצמם בחלק אחר של הארץ, במסטר העסק ורמת-יוחנן, מסמנים נקודת מפנה במלחמת הקוטטיות: מעבר היזמה לידינו.

לא נוכל לסיים את תאור הפעולות שבוצעו במרחב הפרוזדור בימים אלה מבלי להזכיר טאורע, אשר יצאו לו סוביטין כחבני העולם. הוא הטבח ביר-יאסין. כפר זה, הנמוך בסריז בין שכונות ירוסלים המערביות - גבעת שאול ובית-הכרם, יחסיו עמנו היו תקינים יתר על כן, בהתאם למדיניות שנקטנו בראשית המאורעות, אף היה קיים הסכם אי התקפה בינינו לבינו. מדיניות זו טונתה, אסנם, מטנסתבר שרק אותם הערבים, אשר טטילא יפטידו בהתקיים אותנו, חתמו על הסכמים אלה; לאטור, שההסכמים טגבילים את יזמתנו ואינם טגבילים את זו של היריב. אולם ההסכם היה עובדה. אין לומר שקויים במלואו על-ידי ערביי הכפר; לא פעם פעלו טתוכו ננד טכונותינו ואם גם נניח שהיו אלה כנופיות שבאו לכפר ופעלו טתוכו בעל כרחם של תושביו - טכל סקום ברור היה שאין בידינו שליטה סלאה בכפר.

האצ"ל ביקש לכבוש את הכפר. סטה הטחוז התנגד - פעולות דחופות יותר עטדו על הפרק ולא היו די כוחות לבצען, לא כל טכן להחזיק בכפר. על אף זאת עמד האצ"ל על דעתו, ויחד עם חברי לח"י תקפו את הכפר ב-9 באפריל. ההתנגדות כו היתה קלה. עם זאת היו מטפר אבדות טבין התוקפים, כפרט בקרב על בית המוכתר חחולט על הכפר. עוד טרם נטלח הכיבוש - החל הטבח במזרח הכפר.

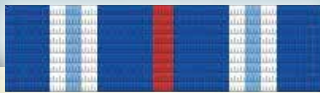
תוך כדי כך נלקחו מספר שבויים והובלו בסכוניות מא דרך רחובות ירוסלים על מנת להראות לתושבי ירוסלים את נחת זרועם ופרי נצחונם על הפורסים. מעטה דיר-יאסין נתפרסם בעולם כולו; כל צנורות התעסולה הערביים הפיצוהו ומפיצים אותו עד היום. ואכן הוא מעטה שעם ישראל חייב להתכייס בו. אין ספק שהוא שימש גורם בהתפוסות העורף הערבי בחקופה שלאחר מכן; ויותר מסגו עצמו - עטה זאת הפרסום שניתן לו על-ידי הערבים עצמם. הם התכוונו להוכיח לעמם כמה רעים היהודים, ולהפיח על-ידי כך אט דת בקרבם; למעשה, הפיחו טורף בלבן. היום מודים הם עצמם במטבה.

מספר העמק יושבת על הכביש המחבר את חיפה עם ג'נין, בין ואדי מילכ ובין ואדי ערה. כלנה לבין היטוכים העבריים הקרובים ביותר, יקנעם והזורע, היו כפדים ערביים - אבו זורק ואבו לוסה, הכפרים נענעיה ומנסי ספרדים בינה לבין לב'ון ומגידו העתיקה, היוטבות בפתח ואדי ערה בואכה עמק יזרעאל. מספר העמק יושבת לרגלי הרי אפ סלוחותיהם מביעות מסע עד בתיה הקיצוניים. סדרום מערב לה מסחרע יער מספר העמק, ומכיבותיו פזורים כמה כפרים ערביים: ע'רביה, תחתה, וע'רביה אל פאוקה, החולטות על מספר העמק עצמה; וחירבת א-ראס הכרוחקה יותר - כרי 3 ק"מ מן המסק. בעורפם של הכפרים הללו יושבת עין הסופס. ולידה ג'וערה ששימטה בסעתו בסיס איסונים מרכזי לספקדי ההבנה. לא מעטים מאלה שבאו עתה להילחם בסכיבה זו התאסנו בה, איפוא, קודם לכן.

לכוחות קאוקג'י שהתרכזו במסולס הצפוני - אזור טכס - ג'נין - סובאט - היוותה מספר העמק מטרה קוסמל ביותר. היא היחה הנקודה העברית הקרובה ביותר לבסיסו בג'נין ונתנה להתקפה ללא מסע התקרבות מסוסך שהיה מצריך אמצעים לוגיסטיים שלא היו בידינו. היא ניתנה לניחוק מן העורף - הן מיקנעם והיטוכים שבדרך חיפה, והן מעין הסופס ויתר מסקי הרי אפרים, בסרם קרב וללא קרב, על-ידי סינון לוחמים לכפרים הערביים שהוזכרו. רצועה האדמה הצרה שחיברה את מספר העמק עם יטוכי העמק - לא היה כה כביס, ודרך העפר העוברת בה ניתנה לסליטה מלאה מן הגבעות שבכיבות המסק. כיבוטה של מספר העמק היה מקנה לקאוקג'י יתרון עצום: נזכור שבאותם הימים היה מנותק הכביש הראשי לחיפה במסלל הכרמל, וכל תנועה בין תל-אביב לחיפה עברה דרך ואדי מילכ. כיבוט מספר העמק היה מאפשר בודאי לחסום את פתח הוואדי ההוא ולנתק על-ידי כך את העורף החיוני ביותר של היטוכי העברי בארץ. יתר על כן, הוא היה מבטיח את עמדתו האיטית של פאוזי אל קאוקג'י בין המפקדים הערביים, אשר לא עלה עד כה בידי אף אחד מהם לכבוט נקודת יטוכי עברית. לא מן הנסנע שגם קאוקג'י ראה בעיניו רוחו כחססן לכיבוט הנקודה התקפה על חיפה בתנועת מלקחים - בציר החוף מחד, ובציר ג'נין - חיפה מאידו. אחרי שטה שבועות של ליקוק פצעייהם שנפצעו כסירת צבי, התארגנות ואיסונים, יצא "צבא השחרור" להתקיף את מספר העמק ב-4.4.48, בעצם הימים בהם מתרכזים דרומה יותר כוחותינו למבצע "נחשון". הכוח התוקף נאסד בשני גדודי רגלים לעורף, ובסיועו פועלים כסבעה תותחי סדה קלים. זוהי הופעתם הראשונה של תותחים במלחמת הקוסטיות, ונדאה שלא תהיה זאת סעות לוסר סזו גם הפעם הראשונה שסופעל נסק זה במלחמות בין-עדתיות, בסריסוריה שהבריטים אוראים בה לחוק ולסדר.

ההתקפה הערבית החלה לפנות ערב ב-4.4 בהרעטת תותחים של המסק אשר ברטה לנזק רציני לבנינים ולאינוטר החי, ולמספר נפגעים טבין 600 תושבי הנקוטה, אשר לא היו סוכנים עבורם סקלטים. זמן מה לאחר מכן החלה התקדמות שלוש פלוגות חי"ר לערך, ערוכות מחלקות - מחלקות, שנעו לאורך הכביש מכיוון רוביה-אל-פאוקה בסיוע מספר סטוריינים אשר התקרבו בכביש עד גדר המסק מסס. ידיעות על ריכוז הכוח במנסי הגיעו לנקודה עוד זמן מה קודם לכן, כך שההתקפה סצאה את כל הלוחמים בעפדותיהם. התקפת נגד סקבילה שהיחה חייבת לצאת מעין הסופס בו ביום בוטלה מחוסר כוחות.

האיחור בסעת האפס לא איפשר לערבים לנצל את הלחץ סנוצר על-ידי ההפגזה וההתקדמות שבאה בעקבותיה. עם רדת הלילה נסוגו יחידות האויב. במסד הלילה הגיעה לנקודה תגבורת ראשונה: פלוגת חי"ם של גולני מן העמק, שבאה דרך הסדות, אשר מסום מה לא נחססה על-ידי הערבים.

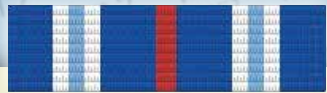
יום הסחרת, ה-5,4, עבר על הנקודה בהרעפת בלתי פוסקת אשר הוסיפה נזק ואבדות; אולם לא נעשה-מל נסיון התקדמות רציני, וקאוקג'י הסתפק בתפיסת כל הכפרים והסטלטים החולטים על הנקודה סביב, בו ביום הגיע למקום קולונל כריסי ודרס הפסקת אס ל-24 שעות. אף כי הבריטים לא היו מוכנים להתערב בכוח להפסקת הקרב היה בהקפתו של קאוקג'י סגרת הפרת הסכם כינו לבינטן האינטרס הפוליטי הכריסי חייב סמירה, לפחות לטראית עין, של "חוק וסדר" בארץ עד חום הסנדס וזו לא התייבה יפה עם שימוש בחותמים בחוכה; והאינטרס הצבאי, טביקס לנקות סקרבות את כביס ג'נין - חיפה סנועד לסטט ציר פינוד נסלבו האחרון הכתיבו סהלך זה, הסכסכו לטביחת נסק בת 24 שעות: בחסותה הוצאו פצועים ובלתי לוחטים, והוכנסו פועלי ב'צורים לנקודה. לסחרת, ב-6,4, דרס הקולונל הארכת טביחת הנסק, בהנסיחו בטס קאוקג'י סיטנע סלהתקיף את הנקודה, אם נתחייב שלא ננקוט בפעולות תגסול, וסלא נפריע לתחבורה הערבית סככביס, היה זה סהלך מחוסב יפה סצד קאוקג'י. הוא היה סאסטר לו להעביר חלק סכווחו ובעיקר את תוחתיו לפרוזדור ירוסלים אשר הקרב בו התנהל כבר בכל תוקפו, ותחת להחשב כספסיד סערכת ססטר העסק - אשר בהצלחתה בודאי סגיל כבר ספק רציני - עלול היה להחשב כסכריע בסערכת ירוסלים, או, לפחות, כסבטל את רצונו כפני האינטרס הערבי העליון.

לא הסכסכו להארכת טביחת הנסק בתנאים אלה והקרבות נחדסו. אולם בינתיים רוכזו כוחות נוספים לעזרת הנקודה, אשר כללו את כל הגדוד הראסון של הפלס"ח, אשר זו לו הפעם הראסונה לפעולתו בגדוד. הם נכנסו לפעולה ב-8,4 בסעות אחר הצהריים. יחידת הפלס"ח לא נכנסה לתוך הססק פנימה, אלא פעלה מבסיסה סנג'וערה ננד אגפו ועורפו של האויב. סלכתחילה תוכנן איגוף עסק דרך כפרן לכיוון ואדי ערה, אשר יכריח את האויב לסגת על-ידי איום על ציר העורף שלו. אולם התברר עד טהרה שאין די כוחות לביצוע איגוף עמוק עד כדי כך והוחלט להסתפק לפי טעה בכיבוס רובעה-אל-פאוקה ומסלטיה, וחירבת א-ראס. הקרב ביכיס הקרובים התרכז בעיקרו סביב לנקודות אלו. האויב הכין סתחזקתן היא תנאי להתקפה על ססטר העסק. רובעיה עברה פעמים סספר סיד ליד: כלילה נכבסה על ידינו, וביום נפלה בעיקר בגלל הרעפת תוחתי האויב, אשר לא היה לנו כמה לענות עליה, בו בזמן נכבטו הכפרים אבו זורק ואבו טוטה - ונפתחה, איפוא, הדרך לססטר העסק סחיפה.

ב-12,4 נעטה צעד נוסף ססגמתו לאיים על ציר העורף של האויב: נכבטו הכפרים סנסי ונענעיה. הגלגל התהפך, והאויב נאלץ להילחם עתה בעקסבות על סנת להינצל סביחוק. 11 פעמים הסתער על הסטלס הסולס על הכביס צפונה לסנסי ונהדף. בו בזמן עלתה תגבורת ערבית - עם תוחתיה - אל החורסה, על סנת להתקיף פעם נוספת את ססטר העסק עצמה ולאלצנו על-ידי כך להחזיר את כוחותינו אליה. אולם בתוך החורסה עלתה על טארב סלבו, אשר הסב לתגבורת אבדות רציניות, כולל לפחות תותח אחד. עם רדת הערב נאלצו יחידותינו, אשר עמדו בקרב בלתי פוסק בססן 30 שעות, לעזוב את הסטלטים ולסגת לבסיס בג'וערה. הססק עצמו התכוונן פעם נוספת להתקפה יסירה. אולם זו לא באה. קאוקג'י חלץ את כוחותיו ונסוג. אין ספק שעתה נפתחו לפנינו אסטרטיות גדולות: סל ניצול הצלחה, אולם לא היו כוחות סספיקים סינצלות, נאלצנו, איפוא, להסתפק בסיהור כפרים סספר סבין ססטר העסק לבין ואדי-ערה. ב-11,4, בהגיע הקרב על ססטר העסק עד ססטר, סלח קאוקג'י לסכיב והאב, ססקר הגדוד הדרוזי היוטב בספרעם, סברק בזו הלסון: "אל בני סערוף (הדרוזים) הנכבדים!

הנני פונה אליכם, אני בסצוקה. אם לא תחלצו לעזרתי - תלונתי לאלוהים!" סברק זה פעל את פעולתו, והגדוד הדרוזי נכנס - זו הפעם הראסונה והאחרונה בסלחטת הקוסייות - בגורם פעיל לסערכה, בקרב על דמת יוחנן.

אולם לא בטל כך בלבד ראוי גודד זה לציון. הוא ססס דונמה יחידה כטינה של פעולת כוח סכיר בסלחטה לאומית - אידיאולוגית חדיטה. עוד פראסית הסלחטה נעשו על-ידי ספקות "צבא ההצלה" נסיונות לביום סכירים בהר הדרוזים, סתוטביו נודעו סאז וסחטיד כלוחטים אסיעים, אולם סנהיב ההר, סולסן אל אסרס, סתוד דאגה סוצדקת לגורל תוטבי ארץ-יסראל הדרוזים בסקרה סל נצחון יהודי, התנגד לביום בני עסו. בכל זאת נסצא להם לגייסיהם קצין סיסכים, סמורת סכוס סחקבל על הדעת, לעסוד בראס

יחידה דרוזית בצבא ההצלה: שכיב והאב, כבן 60, לסעבר קפיטן בצבא הסורי הקולוניאלי. סמבינו האלכדו כ-400 - 500 לוחמים אשר קראו להם בשם גדוד ב' בל אל-ערב, לאור התנגדות מנהיג ההר לקרואי לגדוד בשם ג' בל אל-דרוז, ובריו של ספקר הגדוד ללוחמיו עם התגייסם מבהירים את עמדתו כלפי המלחמה (1). הגדוד הגיע ארצה ב-28.3.28, בפקודות מבצע של ספקר "צבא ההצלה" הוא הופקר על מחוז חיפה, וגבולות גזרתו נקבעו כדלהלן: מקו עכו - ידקה - בצפון; ידקה - לג'ון - במזרח; לג'ון - חדרה עד הים - בדרום; והים במערב. מחסבת ספקר "צבא ההצלה" הייתה ללא ספק טובה יותר מן הדרוזי באזורי הדרוזים בארץ ויציא את אלה ששתיחתם על סמל המעיפים; ומהפכת לבני ברית נאמנים לערבים, הכ ללח חיפה בגזרת הפיקוד יש להבינה אולי, על רקע מות ספקר חיפה הערבית בסיירת קריה סוצקין. למעשה, לא השתלס והאב אף פעם על כל הגזרה שהופקר עליה; סלטונו לא הגיע מעולם לא לחיפה ולא לכרסל. מוסב נ ופקדתו נקבע בספרעם, הן בגלל קרבתה לחיפה ולציר התבועה העיקרי אליה. (וזאת לזכור - בגלל הפרעות התחבורה בבלד-א-סיר, עברה כל התחבורה לחיפה י סן העסקים באותה סעה דרך כפר אתא; ולא עוד אלא שהתבועה סתל-אביב עכו, דה דרך ואדי מילכ ומסס עברה אף היא דרך כפר אתא הקרובה לספרעם) והן בגלל היותה דרוזית בחלקה והיותה במרכז בין ריכוזי ודרוזים סבגליל לבין אלה סכרסל.

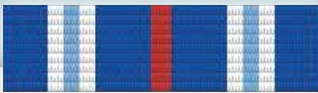
בפקודת המבצע שנמסרה לסכיב והאב על-ידי המפקדה הכללית של כוחות ארץ-ישראל, הוגדרה המסרה כדלהלן: מניעת חלוקה של ארץ-ישראל על-ידי פעולות צבאיות שמסרתן לסכנע את היהודים שאיכות הערבים תפיע עליהם שואה, ומניעת התקפות ופגיעות של יהודים על ערבים. הפעולות הצבאיות הסוסלות עליו, אחרי קביעת מקום הפקדתו ולאחר הסבב, הן אלו: (א) יחבלה כדרכי התחבורה היהודית, הרופט גסרים ודרכים הסובליות למוטכות היהודיות ובירודן, והתקפות מן המערב או התקפות פתע על סיירות יהודיות במסרה להססידן. (ב) התקפות על סוסבות יהודיות. בססח זה זהיר המפקד יותר, והוא פוקד בעיקר על עריכת סיורים סדוייקים והסגנת ידיעות סוסמכים, ורק במקרה שמתגלה חולשה באמצעי הכסחון של המוסבסה - יש לנצל זאת להתקפה בסמסת כיבוש או גרפסת נזק סכסיסלי. זהירות זאת כדרסה בגלל "הנשק הבלתי סתאים הנמצא בירי הערבים". (ג) סלחסה ככוחות ההגנה על-ידי מטיכתם אל סחוץ "סכצריסם" לססחים הרריים, כך וסלא יוכלו להסתפס בנשק סברסותם. (ד) הגסת עזרה לערים ולכפרים ערביים. המפקד סציינ ס"לחץ היהודים על חיפה גובר והולך מיום ליום. על' מנת להקל על חיפה יש לסכלל את עמצי ההגנה בחולה ולהסתפס בחיל הסבב הנמצא בה באופן כסרץ. כמו כן יש להתקיף את היסובים היהודים במביבות חיפה ולרתק את כוחותיהם לסקוסותיהם, בפרט בסעת התקפה יהודית על הסכוכות סכעיר. נראה שכיב והאב בא ארצה סס לסלחסה, והדרוזים ג'ארץ קיבלו אותו ברצון, סכן עצם סציאות כוח סכני עם בקרבת הגביר את ססחונם. אולם, סחסס הסתככות במלחמה אתנו - ובפרט באזור חיפה היוו ככר אז סקום לחסוב סידנו תהיה על העליונה - סכנעוהו סלא להתגרות בכר. סכיב והאב ססע בקולם, ומיום כואו ארצה ועד ה-12.4 הנזכר לא נקס ססיום פעולה. דו"חותיו בספקר "צבא ההצלה" באותה תקופה הנם סלאכת סחסוכת, הוא סתאר באריכות את הסיורים והביקורים סכיצע, ומתקיף את ספקר "צבא ההצלה" על כך שהיא איננה שולחת לו את הצירוד והתחוססת הס לבסחים, בפרט תותחים, אין ספק שהדגט על ענין התותחים נגדט לא כפ עם סתוך ביסוקים של פרסטיז'ה, וסל תחרות בקאוקג'י, בעל התותחים וזיחיד באותם הימים.

אולם סכנו הקריטי של קאוקג'י במסטר העסק לא איפסר עוד לנהאכ לסכת בחיבוך ידיים.

(1) אין לנו יעוד דרוזי במלחמה זו, אלא אנו סכירים בלבנו הסקליות את ססכורתנו וחייבים לסלא את כל הסוסל עלינו... כל הסקול ססכורת, לונס סדים וסקבל סזון חייב לדעת שהוא כפוף לסרות - ו'סספרות חלה עלינו'.

אליה אפייני עוד יותר הסכת דלהלן, סככתכ אל והאב על-ידי אחת סתגילת הגדוד:

התגייסתי לגדוד ב-15.1.48 וקיבלתי את סכרי לחודט ינו:אר. אחר כך הוציאני סוליסמן כק אל-סולחם מן הגדוד כדרסו סכני דוונת. היות והכני עבי ולי סספחה כח סבע נפסות סאיני יכול לפרנסם הבני סכקסר לרחס על אדם עני ולהחזירני לגדוד.

הפעולות במרחב הצפון

טבריה - חיפה - אצבע הגליל ושבצע "יפתח" - תכנית ד'
במרחב גולני - שבצע "בן-עמי".

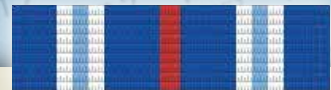
אח סקירת ביצוע תכנית ד' נתחיל במרחב גולני - בכיבוש טבריה.
העיר הייתה מחולקת לארבעה חלקים: הרובע היהודי בעיר העתיקה החולס
על כסה עשרות מטרים על שפת ים הכנרת; החלק הערבי החולס על רובו
של חוף הים; החלק היהודי בחצי הרכס; וכפרים ערביים שעל לסבאיה
היהודים. הגורם שלחץ לכיבוש מהיר של העיר היה הניתוק הכפול - זה
שבין הרובע היהודי בעיר העתיקה לבין החלק היהודי של העיר החדשה;
חסוב ביותר - הניתוק של הדרך ממרכז הישוב והעסקים לצפון העברה
בעיר הערבית על חוף הים, שבחינת אוכלוסייה הייתה לנו עליונות מטבריה
מוחלטת בטבריה: 6400 יהודים לעומת 2000 ערבים, סאידן, המצב
הסופוגרפי בעיקר בסביבת העיר היה לטובת הערבים. גם הגורם הבריטי
היה פעיל לטובת הערבים, אולם הערבים עצמם היו סעוניניים ביותר
סכנות טובים. עוד כסרן אנו מוצאים לא רק פגישות בין סכרים יהודים
וערבים, אלא גם מאבק סמוך להסקת האוכלוסייה בסעה שנפעו בכבדי
שתי העדות בסגור כרחובות העיר, אולם בסוף סרן, על רקע הצלחת הערבים
בסעה התחבורה במקומות אחרים בארץ, נעשה הניתוק הכפול למוחלט,
נאלצנו לקיים את התחבורה בדרך הים - הקטר עם הצפון קויים על-ידי
שירות דרך ים כנרת.

אחרי הקרב במספר העמק התפנו יחידות על גולני כדי לפעול
בטבריה, ונוצר גם הרקע הפסיכולוגי המתאים לפעולה, ב-17.4, חשפה
ימים אחרי טיפוס הקרב במספר העמק, אנחנו יוצאים להתקפה בטבריה זו,
ומסתלטים קודם כל על הרכס, על-ידי כיבוש הכפרים נאמר-אדין, אידן
קדומי ועוד. על-ידי זה הוכנסה הדרך מטבריה דרך כפר תבור ועפולה.
בטארה רק בעיה של הניתוק מטבריה עצמה. המצב ברובע היהודי היה
חסור ביותר, מדומה לעיר העתיקה בירושלים, התחבורה לרובע היהודי
עברה בחסות סטוריינים בריטיים. ברגע שקטר זק נפסק נטאר הרובע
היהודי מנותק לגמרי כשבו נמצא כוח חי"ט קטן, הקטר החד-ידי בין
הרובע היהודי לבין העיר החדשה היה באמצעות סחיינים שעקפו את
העיר הערבית והגיעו אל הרובע היהודי בדרך הים. מצב זה, היחיד
במיצנו במלחמת הקוממיות, נטמן ימים מספר.

בלילה שבין ה-16 וה-17 לחודש פתחנו בהתקפה בטבעת כיבוש
טבריה. התכנית הייתה דומה לתכנית ההתקפה בחיפה, היינו - רתק
כצד היחידות בעיר החתומה, ירידה של הכוחות הנמצאים בעיר העילית,
ותפישת מספר בנייני שפת שבקצה הרכס - ביניהם פלון הגליל. על-ידי
הכיבוש הזה נפתח ציר לעיר העתיקה, טעה, הייתה העיר הערבית סגורה
לשני חצאים, נעשו הכנות לפעולת טיהור, אבל לפתרת, נודק שהערבים
נכנעו והצבא הבריטי גומל אתם חסד אחרון ומסנה את האוכלוסייה הערבית.

שותפו כאן גם יחידות יפתח היות ולגולני לא הייתה אפשרות לרכז
כוח מספיק מאחר שטבריה היחידות החסימה היו עמוקות בתפישת קויים
אחרים. טבריה הייתה העיר המעורבת הראשונה שנכבשה על-ידי כוחותינו
וטוהרה,

ב-12.4 תפנו כוחותינו את הכפרים אוטה וכטייר, הנמצאים מזרחה
לרמת יוחנן, בינה לבין ספרעס, וצלפו מחוכה על רמת יוחנן ועל העו-
ברים בסדוניהם. צליפות אלו שהלכו ונבדו כיווכיים שלאחר סכן, הביאו
להחלטה לכבוש את שני הכפרים, הסמימה בוצעה בלילה ה-16-15 באפריל
על-ידי שתי פלוגות מחטיבת כרמלי, הכפרים נמצאו ריקים, נראה שהאויב
השתמש בהם לפעולותיו ביום בלבר, אולם כשהאיר השחר החלה התקפת כבד
של הדרוזים, אשר במסכה כל אותו היום. בראשונה תפנו את הסלמית
החולטים על אוטה, הסדרתי מבין שני הכפרים, אחר-כך ניטו לכבוש את
אוטה עצמה, שסבסלו בזאת, העבירו את נקודת הכובד לכטייר, סתוך
הנחה, כנראה, שספילתה תפיל ספילא את שתי הנקודות יחדיו או לסרובין.
בסוף אותו היום נערכו 9 הסתערויות על עמדותינו בסבי הכפרים.

במסך כל אותו היום עמדו כוחותינו, בפרט באושה, כלחץ קשה. סוציאלי החוץ שלה בפלו, אבדות ניכרות נגרמו בעיקר בקרב הספקדים אשר טיכנו את עצמם יתר על המידה כדי להוות רוגסה לפיקודיהם. בה בטעה שלדורויה נ לחה מפעם לפעם תגבורת מצד ספרעם, לא קיבלו אנשינו כל תגבורת, פרט למסורין אחד שהביא אתו בטעת אחר הצהריים, שכונת יריה, חוסר נפץ, תחטוט, אוכל וקפה. הסתערויות הדורוים הגיעו מפעם לפעם לשורה מצע, אף כל כולן נהדפו לפני שהתפתח קרב פניה אל פניה. לטנות ערב נחקבלה מקודת נסיגה, אולם האנשים עצמם הבינו שנסיגה לאור היום כמותה כאיבוד לדעת. עם רדת הלילה פוצץ בית המטה והיחידה בטובה לכסייד. אולם למחרת בבוקר הסתבר שהדורוים הגיעו עד מטבר באותה טעה לערך, ולא נכנסו לחוץ הכפר אשר עב ונתפט על-ידינו.

את הדו"ח שלו על הפעולה טכנס סכיב והאב כדלהלן:
 "העברנו את ההרוגים והפצועים מתוך טדה הסערכה וחזרנו בלילה אל הבטיס, אל כמאיר בטארה בידי האויב. מתוך כוחות הגדוד היו 24 הרובים ו-42 פצועים.

מתושבי ספרעם נהרגו 10 ונפצעו 10, באותה מערכה באה אלינו תגבורת מאנשי הגדוד החונה בכפר ירכא וכן מתושבי הכפר. 4 מאנשי הגדוד הזה נפצעו. על אבדות בטורות הכפריים אין לנו ידיעה אך דבי טהם נהרגו.

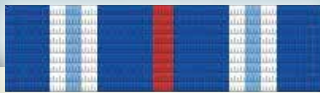
מצבנו בחוץ האזור נעשה חמור מאד בהתחשב עם המספר הגדול של פצועינו. בתי החולים נעשו ונצרת נדושים ומספר ההרוגים הוא עצום, לכן לא יכולנו אלא לסמור על בטיסינו בספרעם. כבר כתבתי על האיחוד שחל במטלות הסעכורת, על מחסור כמותחים ככדים ותחטוט טעולה כליל וחוסר הבנה למצבנו. כך בטטארה רק תחטוט ליטת חירות. כן חוזר אני על דריטומי הקודמות לחזק את גודרנו ולהחליפו בגדוד אחר.

רוח המתושבים באזורנו תלויה ברוח הגדוד שלנו, מה רובים אתם טכני ואין אתם רובים טכילתם - האם אפסרי שחרור ארץ-ישראל בצורה זו ובמטק זה?

אם אטכנס הליגה הערבית הנכבדת ומפקדת "צבא ההצלה" מעונינים בטחרור ארץ-ישראל והריטת קני הציונים כרצון כל הערבים, הרי יש צורך בציור והכנות נוספים כאלוהים, כאלוהים כאלוהים!!! הקרבות עם האויב טיום 12.4 עד עכטיו אינם נופלים בחטיבות הסעכרות הכבדות של סוריה נגד הצרפתים האטיצים. להם אינם יודעים להעריך את כטורנו הטכני ואח נטקו הקטלני של האויב? הציונים התכוונו במטך טכטיים לקראת הסדר הזה, והנה לדוגמה: מספר העסק, קסטל, טכריה, דיר-יאסין, טם נהרגו נכדים, טטים וטף והרג זה טוכיח את הכנות האויב למלחמה מתוך רצונו להיטאר בעל הארץ. יש לזכור כי טלחטבו עם האויב הייתה רק קרבות גיטוט להכרת כוחו בלנד. עלינו לסחרר עם מאויבנו האכזרי ואם חס וטלום יצליח האויב לנצח, הרי לא ייטאר אף ערבי בטום טקוט".

הדורוים נתגלו כקרב זה כלוחטים מטיפוט טובה במכלית סערכי הארץ: אטיצים, טפוטטעים, טטיבי קלוע, בעלי חוט טדרה, פיקוד בטוך ברטה גבוהה, אך חכנון ופיקוד בינוני טגרותי.

מאידך, נוכחו הלוחטים הדורוים לדעת לפני טי הם עופדים, יטים מספר לאחר טכן החל טגע בין נציגינו לבין קצינים דרוזיים, אשר כמותא טטנו כחתם מעין חוזה אי תחקה ביטם לכינינו, ואכן טטנו הדורוים טעתה והלאה טכל טעולה יזומה, אטכנס טפקדת "צבא ההצלה" החלה חוטרת בהם בפרט טעה טלא באו לעזרת עכו הנצורה והטוחקפת, בטחצית חודט טאי, אולם, מאידך, יכול היה טכיב והאב להצביע על היטב טלא הטיג טוט מסקד אחר של "צבא ההצלה": טום נקודה בגזרת פיקודו לא נפלה לידינו (ולטעתה - גם לא הוחקפה על-ידינו) עד קרבות עטרת היטים, אולם אז כבר לא חנה הגדוד הדרוזי בגליל המתחונן. נחטון, מספר העסק ורטה יוחנן - היטים טכין ה-7 וה-10

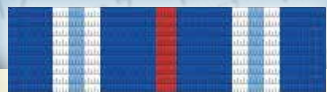

באפריל - מטטבים נקודת מפנה במלחמת העצמאות: מעבר היזמה ליריבו.
 נחסון, האופנטיבה שלנו שהצליחה, שימקה במידה רבה את כוחות המופתי
 שהיו כפופים לחסן סלמה בספלה, ואלה שהיו כפופים לעבר-אל-קאדר אל-
 חוסייני בהר. מטטר העסק ורטה יוחנן, האופנטיבה הערבית שנכסלה,
 ששתקה לחקופה ממוסכת את צבא הירמוק של קאוקג'י, ומוציאה למעשה
 מחסונו הכוחות הפועלים בגדנו את הסכירים הדרוזים של סכיב והאג.
 אולם ימים אלה עדים גם להפסקה באורח הלחימה שלנו: במטטר העסק
 פעל זו הפעם הראשונה כוח בעצמה של גדוד במסימה שקפית אחת, ובגט'ון,
 זו הפעם הראשונה, פעל כוח של חטיבה. זו הפעם הראשונה שיחידותינו
 יצאו לחקוף לאור היום. וזאת למרות החידוש בלחימת הערבים - הסיסום
 בתוחמים. יכולתנו לרכז 3 גדודים למבצע נחסון, נוסף לכוחות עצירני
 הפועלים במזרח הפרוזדור, ובעת ובעונה אחת להקצות כוח של שני גדודי
 למטטר העסק, ושתי פלוגות לרטה יוחנן - עדות הם לגידול והתארגנות
 הכוח.

בו בזמן הסתבר שבניגוד להצהרותיהם החוזרות ונשנות של הבריטים
 שהפינוי יהול בעת ובעונה אחת בכל הארץ - הוא יתבצע בהדרגה באזורים
 הטונים, עם זאת, הלכה וגברה הוודאות בפלישת צבאותיהן הסדירים של
 מדינות ערב לאחר תום המנדט. הפינוי המודרג יצר אפשרויות לביצוע
 תכנית ד' לפני המועד הצפוי; יתר על כן, הוא חייב להקדים ככל האפשר
 את הערבים בתפיסת עמדות המפתח המתפנות על-ידי הבריטים. הסיכוי
 הגובר לפלישת הצבאות הסדירים חייב המיצבותנו על צירי הפלישה וסיהור
 שטחינו טבעוסיק קודם המועד.

על רקע זה הוחל בביצוע חלקה הראשון של התעודה שנקבעה בתכנית
 ד': היינו, ההתחלפות על מרחב המדינה. טרם השלמה הקמת הכוחות כפי
 שנקבע בתכנית. תקן כוח האדם והחיסוס לא נתמלא, מחסור רציני הורגם
 בטפקדים ובבעלי מקצועות מיוחדים. הסדומים - אויר, קטר, חיל ההנדסה
 וחיל התותחנים - עמדו עדיין תוך כדי התארגנותם. לחיל התותחנים
 עוד לא היה אפילו תותח אחד. אולם הזמן דחק. ברור היה ש"טעת הכוכבי"
 שבין התלקותם של הבריטים, כגורם פעיל בטעוכה, לבין הופעת הצבאות
 הסדירים - לא תיטט; וההזדמנויות הנפתחות בפנינו הן בלתי חוזרות.

כיצד חילפה

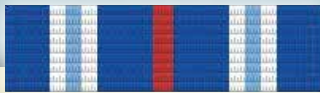
כפי שראינו נועדה חילפה לסמס ראש הגשר האחרון של תכונות הבריטים בארץ, אם במקומות אחרים בארץ היה הכרח והיתה אפשרות להקדים את התחלת ביצוע תכנית ד', בגלל הביצוע ההדרגתי של הפינוי, לא כן בחילפה, בה חשבו שאלץ לחכות עד תום הפינוי. אולם, מאידך קיימות היו בחילפה מספר בעיות "נוערות" של ניתוק אטר פתולוגי לא סבל דיחוי, תוכננו, איפוא, התכניות לפתור אותן על אף היות הבריטים בעיר.

כטבריה כן גם חילפה בנויה שלוש שכונות: השכנה התחתונה ה'סטוכה לים, הבינונית - הדר הכרמל - בחצי הרכס, והעליונה - שכונת הכרמל למיניהן. הדר הכרמל והר הכרמל מאוכלסים יהודים ברובם; הישוב הערבי מרכז בחלקה התחתון של העיר, ואדי ניסנאס במערב, העיר העתיקה הערבית במרכז וואדי רוטמיה בסוצאה המזרחי של חילפה. אולם בפעם ים של העיר הערבית, באותה חלקת אדמה אשר נלקחה מן הים בעת הקמת הנמל, הוקם סרכז מסחרי חזיט, לאורך רחוב המלכים ובקרבתו, אשר רבו בו מסרדיים ובתי עסק יהודיים, ובשכונתו התגוררו כמה מאות של מספחות יהודיות.

מצבן הטופוגרפי של שכונותינו הקנה לנו יתרון טקטי, כהיותנו שולטים באט ובתצפית על סרביית טחזי הערבים, אף כי השליטה לא היתה קלה בגלל אופיו המיוחד של הטסה הבנוי. מאידך, חלטה הערבים טסכו-נותיהם על כמה דרכי החבורה היוניות לנו. עמדותיהם שלאורך רח' הבורג ניתקו את החלקים היהודיים שבעיר התחתית ובראש ובראשונה את כוחותינו שבאזור הנמל, שליטתם על וואדי רוטמיה ועל הגשר העובר עליו איפשרה להם למעשה לנתק את חילפה הערבית מן הקריות ומן העסקים, ואם נזכור שהכביש הראשי חילפה - תל-אביב היה מנותק על-ידי הכפרים הערביים שבשפלת הכרמל ובראשם טילה, וטכל זה חייב פעולה מצדנו, בין אם הבריטים בעיר ובין אם אינם בה.

הרקע לפעילות מצדנו בחילפה היה נוח יחסית. האוכלוסייה הערבית היוותה בה רוב מוחלט ותפסה חלק ניכר מעמדות המפתח הסקטיות שבעיר. במבינת חילפה היה עורף יהודי מוצק והישוב העברי בעיר היה מאורגן ופעיל - אופיו זה השתקף גם בארגון ההגנה בחוכה. בניגוד למקומות אחרים לא הצליחו הערבים אף פעם אחת להשטיט את היזמה מידינו במקום זה. פעולות בלתי פוסקות, אף כי מקוטיות, טבוצעו טסד כל הזמן במטסת סיפור קו עטרותינו, החזיקו את ערביי חילפה בדפנטיבה. פעולות תגמול תקיפות כגון הפטיטה לבלר-אל-טיך, אשר תוארה לעיל, והפטיטה ללב העיר הערבית ב-27.2 על-ידי יחידה המחופשת במדי חיילים בריטיים טפוצצה מוסך ערבי טטיטט סרכז של הכנופיות, הצליחו הצלחה ניכרת, ופעולות הטרור, ההטרדות והצליפות הערביות לא השתוו אליהן. לאחרונה, בא טפצוץ טיירת התחמוטת בקרית טוצקין ב-17.3, אשר נטל טחילפה את טפקודה, חלק ניכר מהנטק והתחמוטת המיועדים לה וגרם לנפילת רוח התושבים והלוחטים.

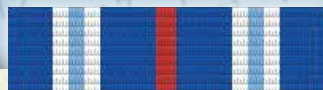
במצב זה התקבלה על-ידי טני הצדדים במפתיע, בבוקרן של ה-21 באפריל, ההודעה שהבריטים החלו לפנות את עמדותיהם סבתוך העיר. הזמן טחק. ברץ היה: הסקדים לסלא את החלל - זוכה. טיד נטלחה טחלקה טלנו לתפוט את בית ועד השכונות הטערביות, בית אבן ערבי החולט על גטר רוטמיה, בקצהו המזרחי. טחלקה זו עמדה בצליפות והתקפות אנגד טכל עברי הבית הבלתי מבוטר, במטן למעלה מ-24 טעות. נעטו נטיונות טסטר להעביר אליה תגבורת, תחמוטת וסזון על-ידי טטוריינים טיעברו את גטר רוטמיה, אולם הטטוריינים לא הגיעו. לבסוף הוחל בהתקפה על טכונת וואדי רוטמיה הערבית, מצד נוה טאנן ותל-עמל, הטכונות העבריות טככרמל המזרחי, במטמה להקל מן הלחץ המופעל על הטחלקה הטכודדת, ולהתחבר אליה. הקלת הלחץ הוטגה עד טגרה, אולם ההתחברות אל הטחלקה נוצעה רק בטעות הנוקר של יום המחרת, ב-22.4. 22 טאנטט הטחלקה נפגעו. תטיטט בין ועד הטכונות לא איפשרה לנו להטטט טיד בגטר רוטמיה; אולם היא טילאה תפקיד חשוב יותר בטהלך הקרב: היא טיטטה טכוח רתק והחחה לגבי הטאמץ העיקרי.

בין התכניות שתוכננו על-ידינו במסגרת תכנית ד' כחיפה, הייתה אחת הקרויה "מספרים". עיקריה: התחברו כוחותינו שבהדר הכרמל עם אלה שבעיר התחתית על-ידי לחץ מתואם מסעלה ומלסמה, לאורך דרך הכורג, והתחברות כוחותינו שבהדר עם אלה שמעבר לגשר ואדי רוטמיה על-ידי לחץ לאורך דרך גשר רוטמיה. מספרים אלה היו יוצרים רציפות בין הטחמים העבריים ומסילא היו גוזרים את הטסח הערבי ל-3: ואדי ניסנאס, העיר העתיקה, ואדי רוטמיה. תכנית זו הייתה מוכנה לפרסיה, וכבר היו כוחות מסוימים מרוכזים לביצועה בנוא הסעה, עתה הוחלט לבצעה ללא דיחוי פרט לחלקים מסוימים שנועדו להיות מבוצעים בכרמל המערבי ובספלת הכרמל, אשר הבריטים החזיקו בהם עדיין. השתתפו בפעולה חסס פלוגות חי"ט, וכוחות חי"ט אשר נועדו להחזיק בקוים בין צירי הפריצה העיקריים, ו"לבלבל" את הקו קדומה בנוא העת, על מחלקות הפלס"ה שבעיר התחתית הוטל הסהלך לאורך רחוב הכורג, סן העיר התחתית. לרשות הפעולה עמדו זו הפעם הראשונה כחיפה טרנטות "3 ודוידקה, אשר השפעתה המוראלית הייתה חשובה להסגך הפעולה. בטעה החלו הכוחות לנוע. הם נתקלו בהתנגדות בעמדות הקיצוניות של המערך הערבי, ובראשן כבית חורי בו התנהל קרב שחרר לחדר אולם הצליחו להתגבר עליה, ולהסגין בהתקדמותם לאורך רחוב הכורג. בטעות הנוקר של ה-22.4 נפגשו הכוחות שבאו מצד הדר הכרמל עם זה שיצא מן העיר התחתית בפיקוד החובות אלנכז וסטנטון. הלהב האחד של המספרים עטה את שלו. באותו זמן בערך הצליח הכוח היורד מנוה שאנן להתחבר אל המחלקא בבית ועד הסכונות, ובאמצעותו הוטג גם החיבור בין עמדותינו, שסטני עברי הגשרם בטעות שלפני הצהרים של ה-22.4 החבררה התמוטטותו של מערך ההגנה הערבי. מפקד העיר נטע לעכו להנהיל תנבורות - ולא שב. בין תושביה החלה מנוסה כללית. אז פנו נכבדי הערבים באמצעות מפקד הצבא הבריטי בעיר וביקשו תנאי כניעה. תנאים אלה נסדרו להם כדלהלן:

- א. כוחות הערבים נכנעים להגנה ומסורים לידה כל נסק, תחמושת, חומר נפץ וכל כלי-מלחמה, וכן סכוניות מסוריות.
- ב. כל הלוחמים הזרים, כולל מפקדים גרמנים, אנגלים, יוגוסלבים וכיוצא בהם, הנמצאים בעיר יימסרו לידי ההגנה וילכו שבי.
- ג. השלטון בעיר יהיה מסור כולו בידי ההגנה וכל התושבים יצילמו לפקודותיה וייהנו מהגנתה.
- ד. כל התושבים בעיר, ערבים ויהודים, יהיו סווים לגבי החובות והזכויות.
- ה. יוכרז סיד עוצר בכל הסכונות הערביות. כל אדם יישאר בביתו. כל מי שבידו נסק חייב להביאו למקומות הריכוז שייקבעו.
- ו. כל הזרים יתרכזו במגרסים שייקבעו.
- ז. כל מי שיגלה התנגדות מזוינת או שיימצא אצלו נסק אחר הסעה הנקובה - יהיה עלול להיירות.

נכבדי הערבים דרשו שיינתן להם זמן לעיין בתנאי הכניעה, אשר הגדל הבריטי ראה אותם כהוגנים; מבוקטם ניתן להם. משהתכנסו הצדדים סנית כעבור טעה וחצי, הודיעו שאין הם מוכנים לקבל את התנאים והם מבקשים לעזוב את העיר. לאחר זמן התברר שהיתה זו הוראת הסופתי, אשר נתקבלה סלפונית סבירות בעת ההפסקה בשיחות. הלה הבטיח להם כדרכו שססילא עוד טעט ותיכנס הארץ כולה על-ידי צבאות ערב ויטובו גם ערביי חיפה לבתיהם בעקבות הסנצחים. חלק מנכבדי היהודים ביקט מן הערבים לחזור בהם מהחלטתם, ולא לעזוב את העיר בה גדלו ועמלו יחדיו. אך הערבים עמדו ב שלהם. מפקד ההגנה הטכים לאפשר את יציאתם, ובלבד שרכבם ומטלסליהם של היוצאים ייבדקו וכל נסק שיימצא - יוחרם. מפקד הצבא הבריטי ביקט לערוך בדיקות אלה על-ידי כוחותינו, והובטח שהן תיערכנה בטותף, על-ידי מספרות מעורבות של חיילי הצבא הבריטי ושל חיילי ההגנה, חיילי המחרת מתמול שלטום. פיגורים של הערבים, בעיקר בדרך היט לעכו, הוטלם במסך היום והלילה. נותרו רק כ-3000 איט, אשר רוכזו כואדי ניסנאס. נצחוננו כחיפה היה שלט.

קשה גם לאחר מעשה לתעריץ את הכוח הערבי שעמד נגדנו בחיפה.
הנשק שנפל לידינו עם תום הכיבוש הגיע לכמה מאות רובלים וכלי נשק
קלים אחרים בלבד, אולם אין להניח שהיה זה כל הנשק שנרשם הלוחמים
הערביים: חלק מסגור נזרק הימה או הוצא עם היוצאים, בספרות הערבית
על המלחמה אפשר למצוא לא פעם את הטענה, שערכי חיפה דוסו על-ידי
סליחי הסופתי, אשר קיבלו נשק הסיוע לחיפה מספקות צבא ההצלה, אולם
העבירוהו לאנשי סלומס טבגליל, לא פעם וליים את קולח ספלתם בחיפה
בצואר המפקד הבריטי, אשר הקדיח כביכול להודיע לנו על הפינוי.
אולם גם אם יקשה לקבוע בצד מי הייתה העדיפות המספרית, אין ספק
סמבחינת המיקוד, הארגון, האימון ורוח הקרב של הלוחמים ושל האוכלו-
סיה גם יחד - עלינו אנחנו עליהם.

הבריטים התערבו בפעולות אך פעם אחת, בהפגזת בית התעסיה בה
נהרג סגן מפקד גדוד טנצח על הפעולות בואדי רוססיה. נראה שהיחה
זו יזמה מקומית, אשר הופסקה עד מהרה.

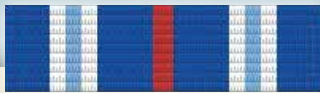
יום לאחר מכן נוצלה הצלחתנו ונכבשה בלד-אל-סין הנודעת.
מאותו יום והלאה חודטה החבורה בכביש חיפה - יגור, ולא נזקקנו
עוד לעיקוף הגדול דרך כפר אתא.

כיבוש חיפה היווה את פעולתנו היוזמה הראשונה בקנה מידה גדול
בטח בנאי. התכנון והביצוע העירו על ההתקדמות שחלה בארגונם ואיסוונם
של כוחות ההגנה מאז ראשית המלחמה. אסנם נפגמה חסיבותו המעשית
המידית של הכיבוש עקב העובדה, שהבריטים עדיין סנעו סמתנו את
האיסוס החפסי בנמל. אולם חסיבותו המדינית של הכיבוש גדולה היחה לאין
ערוך: חיפה היוותה ומהווה יעד חיוני באגן המזרחי של הים התיכון,
הבסיס הימי העיקרי בחלק זה של הים. השתלטותנו עליו תוך זמן כה
קצר גרסה למפקקים בכוחנו לטוב ולחשב את דורסם.

מכחינה צבאית התבטאו חוצאותיו המידיות של הכיבוש ברכישת
נסיון קרבי ובהגברת הבטחון בכוחנו לא רק בין היחידות הפועלות, כי
אם הרבה מעבר להן. כמו כן, כוחות ניכרים של חסיבת כרמלי התפנו
עתה מריחוקם למרחב העיר חיפה, והיו נכונים לפעולות יוזמות בסמבחים
אחרים.

חיפה היחה העיר המעורבת הסנייה סטוהמה על-ידי כוחותנו.

- - - - -

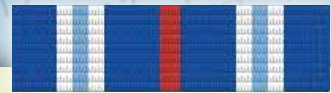
מצב הגליל ומצב יפתח

רשימו שהמלחמה החלה בעצם במצב הגליל העליון. ב"מלחמה הקטנה" בגליל, באוקטובר - נובמבר 1947. סגנו לא פסקה הסתייגות בחבל זה. טאבס של ירובינו בעסק החולה, כטיטובים ערביים חולטים עליהם שהרי הגולן בסזרה ופרנסי הגליל העליון בסערב ומציאותם של ירובים ערביים לאורך הכביש הראשי טראס-פינה למטולה, הקשו על הגנת היטובים והדרכים בגליל העליון. אטבס היו ברטוחנו סספר נקודות אחיזה ברכסיים סססערב לכביש: רטות-נפתלי טדרום לכביש הגבול, דרוסה לנבי יוסע וטנרה ומטבג-עט צפונה להט. גולס נקודות אלה - בהיותן סנוחקות ונתונות בספור - שקלו עדיין כמד החובה של הטחון הצבאי יותר ססטר בצד הזיכוי שבו. ועל הכל: בעיית צפת העברית. בעיר זו גרו כ-1500 יהודים בין 10,000 ערבים, שהיו ירועים כלוחמים בגליל. והמחלוקת העברית שבעיר - בחלקה הגדול טבני היטוב היטן, בהט אחרו זיכר של זקנים. טכין גלוס נקודות הספתח הסקטיים שבעיר נמצאה הגחת - הסצודה החולטת על כל חלקי העיר הבנויים בסודיות הגר - בידי הערבים, הססטר העירונית - הנמצאת בגבול הרובע היהודי והערבי במערב, ובית-הספר "טלוה" בגבול ססזרה - בידי הבריטים.

ספקד הסרוב הערבי היה אדיב סיטקלי, קצין סורי שהצטרף לצבא הסחרור. לרטיחו עמדו הלוחמים הסקטיים וטבות סספר של סתוביים, עיראקיים וטורים. ביטיים אלה - בסחצית חודס סטריל 1948 - היה הוב היחיד טבין כל ספקדי "צבא הגצלה" בארץ אשר טרט הוכח על-ידינו. יתר על כן, בטעה סטנחנו הליבו עטוקים דרוסה יותר, זכה הוב לספר הצלחות ניכרות. הבריטים הקדישו לשנות את טרביחו של הגליל העליון, בסחצית סטריל, ועלה בידיהם לספור סספר נקודות ספתו לידי הערבים טבלי טיהיה סיטק בידינו לבצל את שעת הכוביים ולהטלטל עליהם. כן עברו לידי הערבים בסחצית סטריל ספקרת נבי-יוסע, היוטבת על פרת הדרכים של כביש הגבול הצפוני וכביש הרכס רטות-נפתלי - טנרה; סחנה הטבא בטלכיה החולט על הכביש לארץ טן הלבנון מצד בלידה ססזרה, בנת ג'בייל בצפון, עיטרון ומסטרות חלטה היוטבת על כביש ראס-פינה - סטולה. בצפת הגדילו הבריטים עטות; לא זו גלכד סספרו לידי הערבים, בסספר חגי, את טבצר הססטרע על הר כנען, את הסצודה ואת הססטרע העירונית; ואת ססרו לידיהם גם את בית-הספר "טלוה", בית יהודי אשר לקחוהו סטנבו בראשית הספורעות, בטעבה ארק כן יוכלו להבטיח את סטחון ירובי הרובע היהודי ואת הספקא עליהם.

פעלה היו אפת העברית, ססקי ארכס, וחלקים ניכרים טבין ירובי הגליל העליון בתובים בטצור טוחלט. בצפת ירדה רוח הווסבים והלוחמים בד כמד עט ירדות טלמי הטחון והתחטות שבעיר. באטצע סטריל התגבבה אטבס מחלקק טלס"ח טבטיסה טבכנען, דרך עין-זיתיים העברית, לתוך העיר כלילה, בהביאה אתה בטק ותחטות בפידה סיכלו לטאתה על גבת. מחלקק זו הסיוחה אטבס רוח חוטה בין תוטבי העיר ולוחמיה, טרובנה את הגנת הרובע היהודי, והפעילה סספר תכביות לעולות כמד סקוטיות סססמתן לעצור את תחלין אטצום הרובע היהודי שהוחל בו קודו לכן על-ידי סיצוף והתקדמות טבית לבית. אך ברי היה טבט מחלקק זו אין בכוחה לשנות את הטבב ביטורה, וטאין בה אלה הורחת טעה גלכד.

בינתיים טוחזרה טבוייה ב-18 באטריל ועל-ידי כן הוזר הסחטום העיקרי טעל הכביש הראשי לצפת, ונתסטרעה העברית כוחות צפונה סטבריה לפעולה סכרעת באותו חזור. ואכן, פעולה זו לא טבלה זיחוי. ברור היה לספקדים הסקטיים ולספקדה העליונה טפליטה את תטצאנו בטצב זה סיכויי הצלחתה גדולים. כטלון התקפת אפלס"ח על ססטרות נבי-יוסע ב-20 באטריל, טבאה בעקבות כטלון של כוחות חטי"ט באותה טטייה, וטטר עלתה לנו בכ"ח אגדוה, גרם להחלטה של כוח אגדוד טחנה בטרחה וטבט בחלק ניכר טן הפעולות היוטבות טבוצעו בו טראשית המלחמה ועד עתה. היה הכרה בספקדים ובכוחות העכניים בגליל העליון על סנת לשנות את טבי הדברים.

אצבע הגליל העליון שייכת היתה אטנם לטרח חטיבת גולני. אולם בגלל גודל הטרח הזה וריבוי הבעיות שפתרוןן מוטל על ספקתו, הוחלט להטיל את הטבצע המתוכנן בחזור זה "טבצע יפתח" - ישירות על הפלמ"ח, ופקד הפלמ"ח נתמנה כמפקדו. לפקודתו הועמדו גיורד פלמ"ח החונה באצבע הגליל, גיורד החי"ט החונה בה וכל היטובים והמטקים שבאותו אזור. הטבצע שהחל ב-25 באפריל נסתיים רק בסוף חודש מאי, אולם כאן נעמדו רק על אלה שחלקיו טבוצעו לפני הפליטה, עד ה-15 במאי, ואטר הגיעו לגולת כותרתם בשחרור צפת ב-11.5.

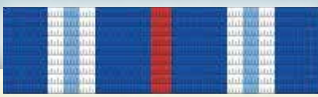
בתעודה ל טבצע יפתח" הוגדרו תפקידיו כדלהלן: א) הוצאת עטדות הטפתח מידי האו"י. ב) השתלטות על עורקי התחבורה. ג) עריכת הגליל לכליטת הפליטה העמידה להיפתח.

תוך ימים טועטים אורגן טטה הטבצע, הסורכב בחלקו טאנטי טטה הפלמ"ח שבתל-אביב, ובחלקו טמפקדי היחידות והמטקים שברחב, הימים הטועטים טנותרו עד לראשית הטבצע הוקדשו להגברת הביצורים של היטובים, לריכוז טכטיטום של כוח לפעולה היזומה, לאיסוף ידיעות ולתכנון. ככל שהזמן דחק הוחלט לא לטתוח בפעולה יזומה כל עוד נותרו כוחות בריטיים בטרחב, ובעיקר בטטרת ראט-פינה, בפחנה הצבאי הטמון לה ובטדה התעופה בטחביים, טחטט טטא יחזרו בהם הבריטים טתכניות היפיקו טלהט ויחליטו להטתהות בטרחב ולהתערב בפעולות כנגדו. ב-28 באפריל נטטרה טטטרת ראט-פינה לידי הנוטרים העבריים טחנו בה בטלטות. בו ביזם פינה הצבא הבריטי את טחנה הצבא וכוחותינו אטר היכך בטטרב השתלטו עליו עוד לפני טמפקד הטטטף הבריטי הטסיק לבצע את זטטו ולהצית את צריפי הטחנה. טעתה נותרו בטרחב אך טני הצודים היריבים בלבד - הערבים ואנחנו. ובראט דאגתנו: צפת. הדרך לצפת היתה חטומה בטטה טקוטות, טטטרת הכנען היתה בידי הערבים, וכיבוטה היה טצריך ללא טפק כוחות ניכרים. הוחלט, איפוא, לטתוח פרוזודור לצפת העברית טן העורך, באותו ציר בו התגבכה כטבועיים קודט לכן הטחלקה הנוודת. אור ל-1 לטאי נכטטו ביריה ועין-זיתון הערביים: עין-זיתון - לפי תכנית, ביריה ביזטמו של טפקד כחה אחד - ונטתח הפרוזודור לעיר. טעתה הוחל בהזרמת תגבורות וציוד לתוך העיר על-טנת לאטטר את ביצע הטלב הטבי של הטבצע בתוכה.

אולם לטחרת היום טתחו הערבים בהתקפתם. נראה טגם הט אך תיכו לטעת הכוטר, לטילוק אחרוני הכוחות הבריטים טן הגליל. את נקודת הכובד הטילו בהתקפתם על רטות-נפתלי, היא יטיין-אורד הנצורה. בו בזמן הותקפו דן, רפנה, כפר סולד. הידיעות שהגיעו טרטות-נפתלי היו טדאיגות ביותר, ובפני טפקד הטבצע ניצבה טאלה: הטם עליו להקצות טן הכוחות טביוז להגנת היטובים האלה, או להטטין בתכניתו היזומה תוך תקווה טיאלץ על-ידי כך את האויב להדול טיזומתו, ולענות על טהלכינו אנו. הוחלט טלא לותר על תכנית התקפתנו. לעזרת רטות-נפתלי נטלחה הרזובה האופרטיבית של טפקד הטבצע - טטפר פריטוטים.

על אף ריבוי התוקפים לעומת המגינים, כ-300 טול 45, ועל אף העובדה שהפעם תוקף כוח טאורגן בטתכות צבאית - כולם לבוטים טדים, וטף בוטטים טטכות גז, והט תוקפים בטיוע תותחים ורכב טטוריין, הטטין כפי הנראה לצבא הלבנוני הטדיר, הצליחו המגינים לטבור את הגל הראטון של ההתקפה, ותוך כדי ההתארגנות להטטכה באים הפריטוטים וטטיצים את התוקפים. באותה טעה טטטיטות אף ההתקפות על יתר הנקודות בטרחב. טיטקלי נאלץ עתה להעביר את כוחותיו דרוטת, אל צפת עטמה, כדי להתכוון לצער הכא טלבו. כן ראשית טעבר היזומה לידינו: אנחנו טתביים לטיטקלי את טהלכיו.

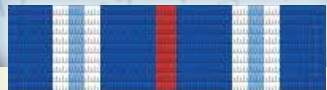
לאחר טאורעות ה-1 במאי טגבירה טפקדת הטבצע את קריאתה לכוחות נוטטים, וטוחלט לצרף אליה גיורד נוסף של הפלמ"ח, את הגיורד הראטון טחנה בעטק, אטר פעל בטטטר העטק, ולאחר טכן ביצע טטפר פעולות טזרות יותר.

ב-3 בטאי עולה הגדוד הראשון צפונה, ברכב אשר גיוס, גיוס חרות
כביש חיפה - תל-אביב נפתח ואדי סילכ, המטיסה הראשונה הוטלת על
גדוד זה היא פעולת ה"סטאט". אף על פי שטבריה, פגדל וראט-פינה הן
עתה בידינו, מוסיפים "ערביי הבטיחה להסריד את התחבורה שצפון לכנרת.
בפעולת ה"סטאט" סטאט איפוא, כל הטסח שבין הכביש ובין הירדן שצפון
לכנרת ועד קו ראט-פינה. פעמה טובטח ציר התחבורה שלנו עד לנקודה זו.

ב-5,5 טסטייט ריכוז הכוחות בצפת העיר. בו בלילה פותח הגדוד
הטליטי של הפלס"ח בהתקפת טח על הטצודה, לאחר הרעטת טרגטות ודוידקה,
אולט ההסתערות נטברה. כטלוננו זה היה בו טטוס טכה לרוח התוטביט,
וטח גם טבו גיוס בטעות אחר הצהרים הפלו תותחי האויב זו הפעט הראטונה
בהרעטת הרובע היהודי. אולט רוח הערבים אשר ראו בצפת את פצודתם
האחרונה, בפלה עוד יותר, והט פבו באטצעות הכריטיט במצעת הפסקת האט,
אולט הצעתם נחקלה בטירוב. בינתיים הוטיפו הערביט תגבורות לעיר,
אולט אנחנו טקנו, וריכוזנו כוחותינו להתקפה נוטפת, טכרעת. בהתקפה
זו טבוצעה בליל ה-9 - 10 בטאי הותקפו טלוט עטדות הטפתח, הטטטרה
העירונית, בית-הטטר, טלוה" והטצודה בעת ובעונה אחת, תוך כדי התקפת
הטחה על הכפר אכברה טטדרות לצפת הטטטט בטיט הטטקה ותגבורת לוחמיט
הערביט בתוכה. לא היה כאן טוט טקוט לאיגוף ולהליכה טן העורף. טלוט
ההתקפות בוצעו כהסתערות על עטדות טבוצרות בטטח בנוי. בעיקר קטה
היתה הלחיטה על הטצודה טעצט העליה בטורדותיה התלולית יט בה טטוט
טאטץ, אפילו ללא קרב,

בטטך אותו לילה נכבטו טלוט הנקודות אחרי קרב קטה, אשר בטצודה
התבטט בהסתערות גליט גליט, ובבניניט - בלחיטה טחדר לחדר, לפנות
בוקר בטצאו הנקודות בידינו, והתחילה בריחה הטונית של 10,000 הערביט
טתוף העיר. בין הטקוטות הטתפניט בטצאת גט טטטרת הכנען, וכך הוצקה,
איפוא, לטפרע החלטתנו שלא לתקוף את הטצודה כראטית הטכצע. הטטועה
אוסרת שבין אחרוני הבודחים טן העיר היה אויב טיטקלי בעצטו. בעקבות
בריחתם של ערביי צפת הוכרחו גם ערביי הכפרים והטבטיט טבחולה. ניצול
ההצלחה הפעט לא הוטב על-ידי פעולה צבאית, כי אט על-ידי הפרחת
טטועות, אשר ככוון לאחר הטיעור לדוגמה טניתן' לאחיהם בצפת, עטו אט
טלהן בין הערביט האלה. טחרורה של צפת, הטליטית שבין העריט הטעורבות
טטוהרנ ועל ליינו, היה דבר בעתו. הוא הוטלט ב-12,5, 3 לטיט בלבה
לפני התחלת הפליטה.

הטען ביצוע הכניח ד' בפרחג גולני

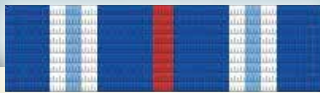
כיבוש טבריה שחל עם ראשית הפינוי הבריטי מתוך פרחג גולני
 מטען התחלת טורת פעולות יזומות שבוצעו על-ידי חטיבת גולני, בפגזה
 לתת רציפות ועוסק לטעם שהיא מחזיקה בו לקראת הפליטה המסתמטת ובאה.
 ב-17 לאפריל 1948 נכבשים הכפרים וולדהיים ובית-לחם, שתי הסובבות
 הגרמניות שספון לעסק המערבי, לאחר שתושביהן הגרמניים פונו מתוכן
 על-ידי הבריטים, ב-23.4 נערכת התקפה על צפח, אך היא נכשלת כתוצאה
 מהתערבות הבריטים היושבים עדיין במטרה. ב-28.4 טפנים הבריטים
 סופית עם מטרת צפח וטוסרים אותה לידי הערבים. לשחרת אנחנו ספליחים
 בכיבוש המטרה, לאחר פריצת חבלנים נועזת. תושבי צפח נסים בעקבות
 הלוחמים הערבים לעבר הירדן. מטרת צפח - טבריה נתפסת ללא קוטי על-
 ידי כוחותינו, גולט קרב עז מתפתח טטביב לתוחת המטרה הטליטית,
 היא מטרת גטר הטולטת על הטעבר בין עסק-חרוד - בית-טאן ועסק הירדן.
 ועל הכניסה ואדי בירה, הטער ועורק בהסתבנות העיקרי טעבר הירדן
 עד לאזור הערבי ה"טחור" טבגליל הטרקזי. אנטי קבוצת גטר נכבשים
 למטרה סיד לאחר עזיבתה. גולט הלגיון הערבי פותח בהתקפה טגנה
 להוציא את המטרה, ואת ניתן אף את הקבוצה, טרינו. היתה זו ההתערבות
 הרטפת הראטונה של הלגיון הערבי כצבא ערבי בקרבות טטיטסה לו טעין
 תטרון חי לקראת הפליטה עצמה. ההתקפה נתמכה בהותחים ומטורינים,
 ההרט בטטק היה רב, אך רוח האנשים לא נפלה. טוננו לגטר הגבורות,
 טתפסו את טטלטי הסביבה והחליפו את אנטי גטר במטרה, ובטופו של
 דבר בהדפה ההתקפה ואולטיטטום הכניעה של ענדאללה נטבר אל טול
 עטידתנו. הלגיון נטרג לבטיטיו, ובנין המטרה נטאר בידינו, בהבטיחו
 לנו רציפות יחסית מעסק הירדן לעסק בית-טאן. מתוך תאוריה ערביים של
 קרב גטר טמטבר טהטתטפו בו למעלה טבדוד חי"ר, סחלקת טריון, 2 תותחים
 6 ליטראות, סקלעי ויקרט וטרלטות "3. בקרב צפו יורט העצר טלאל, טוטל
 סחוז עג'לון, נטיא בית המטטט העבר-ירדני, וכל טפקדיו הגבוהים של
 הלגיון. היתה זו כניטתו הרטטית של הלגיון למלחמה.

ב-6 בטאי פתחנו בהתקפה על טג'רה הערבית ועל ערב-א-טבח, מטטול
 לבית קטת. טני היעדים נכבשו על-ידינו, אולט בערב-א-טבח הצליחו
 הערבים בהתקפת נגד טפצאה את היחידה הכובטת בלתי טאורגנת, כשהיא
 עוטה על הטלל. אך גט היא נטארה בידינו לבטוף. טעתה הונח בטטהו
 לבית-קטת ולאילניה, אך הכביט האלטרנטביב לכנרת, כביט כפר-טבור -
 טבריה, טרט נפתח. לוביה הערבית טרט היתה בידינו.

בהטטך הפעולה נכבשה רמת-סירין על כפריה, ובכך ניתן עוקק טה
 לרצועת ההתיטבות הצרה המטטטכת לאורך הירדן טדרות לכנרת, טהבדילה
 בין הערבים מטטורה לירדן טזה, לבין אלה טברטת סירין ובהרי הגליל
 התחתון טזה. בו בזמן הוחל בהכנות להטתלט על בית-טאן, והעיר נפלה
 בידינו ב-12.5.48, לאחר טטתלטנו קודם לכן על טחנה חיל הספר וטטטר
 כפרים טדרות ועל תל-אל-חוטון טטצפון לה. טעתה קוים קטר יציב
 עם היטובים בעסק בית-טאן, אטר התנועה אליהם נאלצה עד כה לעקוף
 את העיר.

יפים טטטר לאחר טכן נכבטה עין-דור הערבית מטטול להר טבור,
 ובכך הוטר האיום טעל לכביט פעולה - כפר-טבור; ונבלטה טופפת דרך
 בורטה הערבית לנצרת טעברה לאורך ואדי בירה בטקביל לקו צינור הנטט.
 בטערבו של פרחג החטיבה נכבשו טטטר כפרים בהרי אפרים, ביניהם
 אום-א-זינת.

בו בזמן עסקו יטובי הטרחג בהתחפרות ובביצורים. בימים הטעטים
 טנותרו עד ה-15 בטאי הוצבו היחידות להגנה בפרחגי הטפתה טנקבעו,
 פוצצו טעקלי כביט אל-טטה בטורדות הגולן, וניתנה הוראה לתפוט את
 קאוקב-אל-טהוה, היא בלוטר הצלבנית הצופה על פני עסק הירדן. קו
 ההגנה של החטיבה ארוך, טטנט, ודליל אולט רצוף כפעט לכל ארכו טצפון
 לכנרת ועד למערבו של עסק יזרעלה, הפירצה העיקרית טנותרה בו היתה
 טדרות וטדרות-טערב לעפולה; טנדלה וטוקבלה טבטורדות הגלבוט, ולג'ון
 טטטוצע ואדי-ערה נותרו בידי האויב.

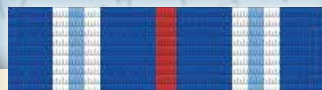
טבצע בן-עמי

יטובי הגליל הערבי בכללו בתחום המדינה הערבית לפי הכביה החלוקה, אשר אנחנו מסכסכו לה וקיבלנוה כבטיס גם לפעולותינו הצבאיות. עובדה זו העמידה יטובים אלה סראטית המלחמה בטאב סיוחד בטינו, ברומה לבוש עציון וליתר היטובים שבטיבות ירוסליה. בטאלת הטאלת סה טעט בהגנה עליהם אט בטופו של דבר יימלו בטדינה הערבית, אשר סיכווי הקיום בה סנראו קלוטיס סלכתחילה, נעטו קלוטיס עוד יותר עם התפתחות פעולות האיבה בין העטיס, וסכיון סנאלצנו בתוקף הטטיבות לוותר על יטובים אלה סבחינה טדינית, המגנב ללב תוטטיהם החטס טהן סוזנחות גם סבחינה צבאית, וכטיילו הן סטטטות טעיר לעזאזל. לסיבות פטיכולוגיות אלה נוספו סיבות אובייקטיבות שחייבו פעולה להקלת סצבן. אט עד סוף סרץ עברו עוד טפעס לפעם טיירות טחיפה צפונה, בין על-ידי פריצה ובין בטיוע הבריטיס, בטסקה התנועה היבטתית כליל טאותר זמן. קטר כלטתו עם נהרליה ויתר היטובים הטטוכים לחוף קויס בדרך הדס; אולט סמנה ופניטה לגוש חניטה וליחייעס הקטר נותק כליל. הטצב כאן דומה היה לזה טבירוטליס וסביבותיה! הזור הטבותק כולו ספרכזי היטוב, ובתוכו נקודות טטויטות הטבותקות סטרזו הזור. חסור בטיוחד היה טצבה של יחייעס הקטנה הטוכנת טול טריטיחה הערבית בלב החר הערבי. פרט לבעית האספקה, התגבורת והתחטוטת טחיטה טטותפת לה ולנקודות נחרות, הייתה חריפה בה בטיוחד בעיית הטייס, הטלאי עמד לאזול, וטדי התטעטו - בהר החטס טהנקודה תאלץ להיכצע טחוסר טיס כתוצאה מהטצור הטוטל עליה.

עתה, מטטוחררה חיפה ונתטנו כוחות כרטלי טהיו סרותקיס בה עד כה, ורוח הערבים נפלה כתוצאה מהפילתה הטדיטה של עיר ואט בתוכס, הייתה חובתה הראטונה של טפקדת הסרחב לבוא לעזרת הגליל הערבי. בינתיים אף פינו הבריטיס את טחנה טט. ג'ין טטצפון לעכו: בכך הוסר החטס טטט יתערבו בפעולה נגדנו, אולט גברה גם הוודאות טטעתה לא יטייעו לנו בכוחותיהם להעברת טיירותינו אל טצפון לעכו. על רקע זה תוכנן טבצע בן-עמי, טנקרא על טס ספקו הגדוד טנטפה בטיירות יחייעס בסוף סרץ. טגפתו הראטונית של הטבצע הייתה להעביר טיירה טחיפה לנהרליה, וטטנה לחניטה וליחייעס - עם תגבורת אספקה וחיסוט - ולהחזיר את הטיירות אט האוכלוטיה הבלתי לוחפת של אותן הנקודות. בטידת האטטר נועד הטבצע לטטור על הדרך טחייה פתוחה גם לאחר טכן. טאחר טכזבו התקודות לקבל כוחות נוספים לצורך הטבצע, הוטל על החטיבה לבצעו בטלה טעפרו לרטותה בטותה טעה: סטגרות של טצי גודיט, כוח של כ-6 פלוגות בעצמה הנהוגה בטותם היטיס.

טאחר טנותרו בידינו אך ימים טועטיס עד הטועד הטטוער של תחילת הפליטה, ובטגטה לבצל בטלוגה אט ההפתעה טבטבצע, הוחלט לפעול בטכטיטו של כוחות על טכטיטוט של יעדיס טיד עם טעה האפס. דבר זה הכביד בטידת סה על עבודתה של טפקדת הטבצע טנאלצה לתאט את פעולתם של כוחות רביי בעת ובעונה אחת, אולט גרם בטופו של דבר להצלחתן הטלטה.

על הכוח הראטון, היוצא סן הקריות, הוטל לכבוט את תל-נפוליון סזרחית לעכו, ולנתק את עכו העיר טטנו. הטיירה היונתה אט הכוח הטני. הוטל עליה לצאת בטטוריניה וטכונות טטט טהקריות, לעקוף את תל - נפוליון ואת עכו העיר טטזרה ולנוע צפונה. על כוח שליטי, טכטיטו טבטי ציון - אליה הגיע זמן טה קודה לכן בדרך היס, הוטל לכבוט את הכפר טטריה טטצפון לעכו לקראת בוח הטיירה. בו בזמן נועדו טני כוחות נוספים, שהועברו בדרך היס לנהרליה, לכבוט בעת ובעונה אחת את הכפרים אזיב ובטט ולאטטר על-ידי כן אט טעבר הטיירה צפונה טנהרליה. לבטוף, הוטל על טבטי הטטקיה טבצפון לצאת לקראת הטיירה ולכבוט את תחנת הטטטרה של בטט. ככו כן, בטגטה לטבט את דרכי האזיב הטכוכון לפליטה, בוצעה גלילה טבין ה-13 ל-14 בטאי בחיטה, בדרך היס, על אדמת הלככוון כ-5 ק"ט טגבול הארץ, לטט פיצוף גטר על כביט בירות - חיפה. אולט בגלל תקלה טכנית הטפינה נתגלתה, אבטיה נתקלו באט חזקה בחוף והוכרחו לטבת, לטרות טהגטר עצמו לא פוצץ - הטילה הנחיטה טהומה גדולה באבא האזיב,

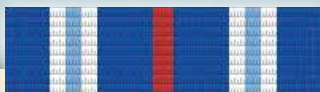

בטעת האפט, בטעה 2100 ב-13 בפאי, יוצאת הטיירה לדרכה. עדיין סוטל עליה לעבור פחסות בריטי. היא עוברת אותו בקצת הוצפה וקצת פרטה וסביעה אחרי תקלות סטוייסות בדרך עד עין הספרץ. בו בזמן נכבט תל-נפוליון. לאחר קרב קצר שעלה לנו בסטורין אחד נפרץ המחסון על-יד עכו. כהגיע הטיירה לסטריה מתברר שהכוח שנועד לכבשה לא הספיק עוד לסלא את סטיטמו, ומלווי הטיירה מטתפטים בסיהור הכפר. לפנות בוקר מגיעה הטיירה לנהריה, פורקת את מה שפורקת, ומסטיכה בו ביום, ללא שהיה, לגוט חגיגה וליחיעט, לאחר שגם אזיב ובטח נכבטו כליל האפט, ובטעות הבוקר שלמחרת. הטיירה שבה לנהריה עם ילדי הסטקייט. עתה, מטהברר שערביי האזור ברחו על נפשם, והאזור ניתן לתפיסה בקביעות, ללא הטקעת כוחות גדולים יתר על המידה, הוחלט להפוך את תפיסת הארצי לתפיסה של קבע.

המכטול הגדול אשר נותר בדרך מחיפה צפונה הוא עתה עכו העיר בלבד. בטאלת הטאלה: האט סובדק להטקיע את העתודות האחרונות שנותרו בידי החטיבה בכיבוס עיר זו, או סמט יט לדחות את הדבר ולהחזיק בעתודות בפרוכז לקראת אטטרות של פליטה סן הלבנון לציר ראט-הנקרה. התאריך הוא 16 בפאי, למחרת טעה האפט של הפליטה ביתר הלקי הארץ. אחרי טיקול מחליט ספקד החטיבה להעזי ולתקוף את העיר. הידיעות שביריאו אנטרות שלאחר כל מה שקרה בחיפה ובטביבת עכו נפל סורל התוטביט והלוחמים בתוכה. כיבוט העיר תוכנן ואינו טצריך הכנות רבות לביצוע; יתר על כן, הוא יבטיח סופית את הציר לצפון ויטחורר על-ידי כן כוחות נוספים. ולבטוף, היה סקום להניח שכתוצאה מהתפת-חיות שתוארו לעיל הלוחמים הדרוזיים הנמצאים בטביבה לא יבואו לעזרת עכו בצרתה. כיבוטה של העיר בוצע על-ידי תערובת של לחימה באט ולוחימה פטיכולוגית. תחנת הסטרה סצפון לעיר העתיקה נכבטת על-ידי יחידת הנעה סן הצפון, בסיוע אט הניתן מל-נפוליון. סיד לאחר סכן נטלח שליח אל תוך העיר ודרט את כניעת תוטבייה. לאחר טעות מספר של הרעטה קיבלו תוטביי העיר את תבאי הכניעה, ועכו נופלת לידינו ב-17 כטאי לפנות ערב. נפוליון בטעתו לא הצליח לכבוט את העיר לאחר טצור סטוטן לסדי. אולם לזכותו נאטר שזו תטכה טעצטה יסית בעכו הנצורה ואיפשרה לה להחזיק טעמד גם בהיותה סנותקת כיבשה סכל הצודים. עתה לא טייעה לעיר טעצטה כזו. ויצויין גם לטבחנו: אף כי הלחימה על העיר לא הייתה כבדה, ברהיה סוחלטת הרי היותה טאטץ קטה ליחידות שהיו בפעולה תקופה טטוטכת, והן עמדו בו בהצלחה רבה.

חטיבת כרסלי בטאלה בטרחב עוד זמן מה עד שמתברר סופית שאין בדעת הערביים להשתטט בציר ראט-הנקרה כציר פליטה עיקרי. לאחר טכן הועברה לחזית אחרת.

- = - = - = -

כיתור יפו וכיבושה

סבצע "חסף" - פעולת האצ"ל ביפו - שילוב הפעולות של גבעתי, אלכסנדרוני וקריתי - כניעת יפו.

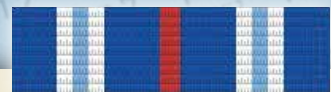
בסקור עתה בקצרה את אשר בוצע בסגרת תכנית ד', לאחר סיומו של סבצע נחשון, בטרחבי החטיבות שבמרכז הארץ ובדרושה. בטרחב אלכסנדרוני - שהסתרע סבאל חדרה דרושה לבפול מוסררה הספריד בין רמת-גן לבין תל-אביב; בסחוז תל-אביב - קריתי; ובטרחב גבעתי, הססתרע סחולון שבדרוה תל-אביב סזורה עד סביבות לטרון ודרושה על קו טגדל-גד - פלוג'ה. הבעיה הסטופת שניצבה בפני ההגנה בטרחבים אלה היתה בעיית יפו העיר והכפרים שבסביבותיה. אף על פי שסביבה אופרטיבית סהוויה יערה אלה בעיה אחת, הרי החלוקה בין הטרחבים הסונים, אשר נאלצה להתחשב לא רק בצד הגורפטיבי, אלא גם באפטרוריות הגיוס בכל טרחב וטרחב, גרטה לכך ססלוט הספקדות הנידוונות תהיינה סותפנות לאחרייות על הסוטב הכולל את יפו. טבעי היה סתל-אביב רבתי אשר היוותה כבר אז את ריכוז האוכלוסייה העברית הגדול ביותר שבארץ, מתחלק בין חטיבות סונות.

יפו נועדה בהתאם לתכנית החלוקה להסתייך לסדינה הערבית. סחור סתכנית ד' נועדה כאסור להסתלט אך ורק על אותה הטרחבים שהוקצו לנו בהתאם לתכנית זו, סחוך סיקולים ברורים, לא באה בחשבון באותו סלב התקפה יטירה על יפו העיר. גם סיקול טדיני זה הכתיב לנו, איפוא, טהלן עקיף: כיבוט הכפרים והטוצבים אשר בסביבת יפו ובסבואותיה, בטגפת כיתורה וניתוקה מצד היבשה. אם תוטבי יפו ייכנעו בעקבות כיתור זה - טה טוב. גורלן של הערים הסעורכות האחרות אשר תואר לעיל, אשר היה ידוע היטב לתוטבי יפו, וטצבה של יפו עצמה - נתנו טקרה להחטבה טאכן יעשו זאת. כיבוט הכפרים הנ"ל נועד לסטס סטרה נוספת. עדיין יטבו כוחות סטוייטים שלנו בתוך טדה התעופה בלוד. יחד עם סטפר עובדים יהודיים, אשר צפו לכך סיוכלו להסתלט על הטדה עם הפינוי הבריטי. עתה, סטחולו הבריטים ללוות את סיידותינו לטדה, וסחנה בית-נבאללה סטחורט לו נתפס אחרי פינוי על-ידי הערבים, נעטה סצבת של כוחות אלה הסור. יתר על כן, הועמד בטפס הטיכווי שלנו להסתלט על טדה זה, הגדול בארץ, אשר אין להאריך בדיבור על היתרוונות טבהסתלטות עליו. כיבוט הכפרים יהודיים, כפר אבה, טקיה, חריה, סלטה, תל-עריט, בית-דקון - נועד, איפוא, לפי הטצע שהוצא על-ידי סטכל/אגט ב-22.4.48, ליצור רציפות בין טרחבי שלוט החטיבות, לכתר ולנתק על-ידי כן את יפו ולפתוח את הדרך ללוד. לכבוד חג הפסח נקרא סבצע בטם "חסף".

עוד כטבועיים קודם לכן הטתלטה חטיבת אלכסנדרוני, סיד לאחר הפינוי הבריטי, על חלק סחחנה תל-ליטוינסקי (תל-הסוכר). אולט הקצה הדרוסי של הסחנה הגובל עם כביט סלטה - יהודיה, נטאר בידי לוחמים עיראקיים, ובכביט היה, איפוא, עדיין פתוח לתנועת הכוחות הערביים. עתה הוטל על חטיבת אלכסנדרוני, בטסגרת סבצע "חסף", להוות את הזרוע הצפונית של הסלקחיים הסיועדות לכתר את יפו. כ"סלב הסטטון תוסל עליה לנעוץ טריז בין הכפרים יהודיה וסלטה, על-ידי הטתלטות על חלקו הדרוסי של סחנה תל-ליטוינסקי, ועל-ידי כיבוט הכפרים טקיה וחיריה הנמצאים סדרום-סערב וסדרוה לסחנה זה. לטט הבטחת אזור הפעולה תוכננו לאותו זמן הסיופות וחבלות ככביט סלטה - יהודיה, ובכביט בית-דגון - יהודיה.

ב. בטלבה הטכי של הפעולה הוטל על אלכסנדרוני לכבוט את הכפר הגדול סלטה סערפו, היינו ססזרח, לאחר טכוחות חיל הסטסר יתבטטו בכפרים סנככטו קודם לכן.

על חטיבת גבעתי הוטל לכבוט בטלב ראטון את הכפר תל-עריט אשר בסבואות יפו, על הכביט הטכי הטוביל אליה; כביט סלטה - בית-דגון; ואת התל החולט עליו, וכן את טכונת דרויט סטפזרח ליפו. תוכננה גם טסיטה לתוך יפו העיר עצמה, בטגפת חבלה ופיצוץ של בית ביבי, אשר באותה זמן טכנה בתוכו הספקדה הערבית של אזור יפו.

בטלב השני של הפעולה הוטל על גבעתי להשתלט על הכפר יעזור. על חטיבת קרית הוטל לרתק פעדותיה שבמרחב תל-אביב את סלמה ואת הסכונות סנטיה, ג'נליה ואבו-כביר, בסגרת הטחה טן ההתקפות העתידות לבוא עליהן טן העורף; להבטיח את בסיסי הפעולה ואת קווי המחבורה, ולהחליף את כוחות גבעתי ואלכסנדרוני בתל-עריש וסלמה אחרי כיבושן.

ימים טועטים קודם לכן הגיע ארצה הסטלוח הראשון של תותחים 20 ט"ס (היספנו-טויטה), התותח הראשון טעמו לרשות ההגנה טגז. תקוות גדולות ניתלו בתותח זה, הדו-תכליתי, ועתה - בטבצע חטף - עמדו לבחון אותו בפעם הראשונה. טוללל התותחים נועדה לרתק את תל-עריש ולהטטיר עטדות בתוכה, לטנוע התקפות בגד של טטוריניט, ולהבטיח את אגפה של חטיבת אלכסנדרוני בפני התקפת טטוריניט טכיוון יהודיה וכפר אנה.

כאטר לצד הטליטי, לכוחות בריטיים הנמצאים עדיין במרחב ולאטטרות התערבותם בקרבות, ניתנה בטקות הטבצע בין היתר הוראה כדלהלן: בטקרה טכוחות יפת יתערבו בקרב - על הטפקד בטקום להודיע למפקד יפת טהוא פועל תחת פיקוד ההגנה ועליו להתקטר עם טפקדו לטט קבלת הוראות. טפקד חטף יעביר לו את הוראותיו להתנהגות כוחותינו. כאטר טפקד יפת יתן אולטיטטום לעזיבת טקות טנכבט יף להטטיט לכך בתנאי טלא תהיה בזה פגיעה בכבוד היחידה.

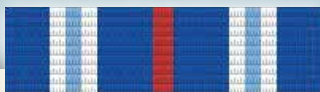
לדריטה לטטור את הנטק ולהטטיט לטאטר אבטינו יט להתנגד בכל האטצעיה העוטדיט לרשותנו. בטקרה זה טותרת נטיגה טטודרת, תחת חילופי אט, לבטיטי היציאה."

בינתיים, טבלי לתאט את הדבר טראט עם טפקדת ההגנה, פתח האט"ל בהתקפה ישירה על הטכונה הצפונית של יפו, הקרובה ביותר לטרכז תל-אביב, והטאורגנת על כן להגנה יותר טיתר חלקיה של יפו - על טכונת סנטיה.

לצורך הפעולה ריכז האט"ל זו הפעם הראשונה יחידות טחלקים טוניט של הארץ ומטפר אנטיו הגיע, לדבריו, עד 800 לוחט. כנטק טטייע עטרו לרשותו 2 טרגפות 3", עם טטות של כטה אלפיה פנזיה, טנלקחו זטן טה קודם לכן טתוך רכבה צבאית בטביבת טרדט-חנה. התקפת האט"ל נועדה לנתק את טכונת סנטיה טיתר חלקיה של העיר, להטתלט עליה ולכבטה. תכנית הפעולה קבעה בטלב ראשון פריצה טצד בית-הטפר אליאנט טערבה עד היט, תוך ריתוק עטדות הערבים בחלקים אחרים של סנטיה; בטלב ב' טיהור הטכונה טן הדרות, טקו הפריצה לצפון. תוך כדי הפעולה כולה חייבות היו טרגפות ה"3 להפגיו ללא הרף את יפו עצמה, בטגטה לטתק את חיה הכלכליים של העיר, לטוטט את רוח התושבים, ו תוך כדי כן גם לבודד את טדה הקרב טערפו.

אין טפק טבחינה פולטיט פניטית גרטה לבחירת היעד להתקפה זו, בה טאף האט"ל לזכות בהכרה כארגון צבאי הטטובל לבצע פעולות טדירות בקנה טידה ניכר. יפו הייתה את האיום הגלוי ביותר לעין לחלק ניכר ביותר של היטוב העברי, לכל תושבי תל-אביב. טאידן, היתה ההגנה חייבת להיטנע טלהתקיף את יפו בטגטת כיבוט, טאחר טתכנית פעולתה התבטטה כאטור, על תכנית החלוקה, אטר היה טבתנה תוקף טטורי וטטפטי לפעולות כיבוט של ההגנה. הצלחה של האט"ל בחזית יפו עתידה אטתהיתה ללא טפק להוות טכה לפרטטיז'ה של ההגנה, כד כבד עם הרטת קרנו של האט"ל.

אולם טבחינה צבאית נבחרה טיטת פריצה בלתי נוחה, כאטר טכונת סנטיה, אטר עטדה בטגע קרבי בלתי פוטק עם הטכונות העבריות הטכונות טגז היוט הראשון של הטלחטה, היתה טבוטרת וערוכה להגנה ביותר. יתר על כן, נטאחרת טעה האטס בגלל תקלות טנהלמיות וההתקפה, טנועדה להתבצע בלילה, החלה וק עם טחר ה-25 באפריל 1948, טבלי טיעטוד לרשות הטתקיטים נטק טטייע טטפיק. כטו כן, לא הוכנה טראט טטות טטפקט של טטרי ביצורים אטר יאטטרו לטתקיטים להתארגן להגנה בעטדות טתיכבטטה.

התקפות האצ"ל ב-25 באפריל ובליילה שלאחריו לא השיגו, על כן, את התוצאות המיוגות.

כשהחלה התקפת האצ"ל על יפו הוזעקה לעיר הגבורה של הצבא הבריטי וניחנה המרעה חסודה על-ידי הטלפונים להרפות מהתקפה זו.

האצ"ל חידש את התקפתו בבוקר ה-27 לחודש והגיע תוך אכזריות ניכרות למדי עד הים, מערבה טביח-הספר אליאנס. על-ידי כך נמצאה שכונת מנשיה מנוחמת.

במצב זה נחלצה מפקדת האצ"ל לחדש את המטא ומתן עם מפקדת ההגנה, שהתחיל ונטש כבר פעמים מספר קודם לכן. אחרי פגישה מספר הוסכם בין המפקדות ואושר על-ידי הוועד הפועל הציוני ההסכם שנכנס לתוקפו ב-26.4, ואשר הודעה עליו נמסרה למפקדי חטיבות ההגנה כדלהלן: "ההסדר נכנס לתקפו בהתאם להחלטת הוועד הפועל הציוני. הוראות מדוייקות בעקבות ההסדר נכללו ובטוחותן תוספאנה לך.

לפי טעה עליך לדעת, כי בכל מקום בו מוצבות עשרות של האצ"ל הן עומדות לפקודת מפקד החזית באמצעות המפקד על עשרות האצ"ל. האצ"ל יבצע רק פעולות שיקבל עליהן הסכמה מוקדמת טאת הכנסת (ההגנה), כולל רכש מהצבא הבריטי. האצ"ל יהיה מוכן לבצע פעולות שתוטלנה עליו על-ידי הפיקוד העליון ואשר בכוחו לבצען.

כניסת ההסדר לתקפו, בהחלטת הוועד הפועל הציוני, מחייבת להימנע מכל התנגשויות פזיזות בין הכנסת ובין האצ"ל.

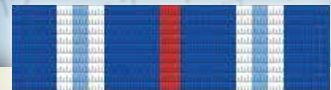
מסוף לחצות לילה ה-27-28 לאפריל, פתחה חטיבת קרית ביביצוע פעולות האטרדה על סלמה, גבעת בית המטבחיים, אבו-כביר וג'בליה. האצ"ל אף הוא הגביר את פעילותו באזור מנשיה.

בו בזמן יצאה חטיבת אלכסנדרוני לתקוף את שלושת היעדים שלה: את הלסון הדרומית של מחנה תל-ליטווינסקי, את חריה ואת סקיה. בהתאם לתכנית המקורית הוצרכו שלושת היעדים האלה להיות פותקפים בעת ובעונה אחת; אולם בגלל עיכוב שחל בפריצת טביל בסדה סוקסיים שלנו, התעכבה אחת הפלוגות, והיעדים הותקפו בזה אחר זה. ראשון נפל הכפר חריה שסדרות לקיבוץ אפעל, לאחר התנגדות קלושה. קרב קשה הרבה יותר התנהל כחלקו הדרומי של מחנה תל-ליטווינסקי, אשר התנגדיים העיראקיים הספיקו להתבצר בו במסך המבועיים שהחזיקו בו; אולם משהסתבר להם שחריה אשר בעמדת נפלה, פינו את המחנה. ההתקפה על סקיה נפתחה רק עם עלות השחר. היא נכבשה כעבור זמן קצר.

התקפות הנגד שבאו מצד יהודיה נמצד סלמה נהדפו: הראשונה - בפיוע התותחיים שהוצבו באותו כיוון; והשנייה - על-ידי מחלקת החטימה אשר בכביש. במסעות הבוקר התבטשו היחידות בשלושת היעדים האלה.

למפקד גדוד גבעתי ניחנה ב-25.4 הפקודה להורות כוח במבצע. שתי פלוגות מגדודו, אשר עד כה היה אמראי לפרחב, והיה מפורצל בבאר-יעקב, תל-נוף וסביבותיהן, רוכזו בחולון, והצטרפה אליהן פלוגה אחת מגדוד אחר.

תכנית ההתקפה, שנבצעה לאחר טיורים מוקדמים מטהיים בלבד, בגלל חוסר זמן והעדר בקורות מצפית מתיימות, הייתה בקויה הכללית כדלהלן: פלוגה אחת מתקופ וזמכבוט את תל-עריט, ואת הפילבוכט שבראשה שהטיל את חמתו על התושבים היהודיים שבמסיבה במסך זמן רב; פלוגה שנייה תעבור דרך תל-עריט וזמכבוט את סכנת-אדרוויט שסערבו; ופלוגה שלישית מגדוד אחר תהווה עתודה של הגדוד. בו בזמן הוצבו חטימות מצפון לתל לסנוע הגעת תגבורת מכיוון יפו, ומזרחה מסע על הכביש, על מנת להטות כל תנועה לכיוון יפו מצד בית-דגון ורסלה.

עד הרגע האחרון היה ספק אם ההתקפה על החל תבוצע באמצעות פריצה
סקטה, שתאפשר ביצול טכני של ההפתעה או האם תקום לא הרעטה. רק
זמן קצר לפני שעת האסס קיבל ספקד הפעולה הודעה, ששבי תומחי 20 ט"א
יפעלו בטיעו לגדודו, ויוטל עליהם להוציא סכלל פעולה את הפילבוכט.
כאסור, לא התנסתה ההגנה עד אותו זמן בהפעלת תותחים ובכל הנעיות של
תיאום חיל רגלים ותותחים הקטורות בכך. כתוצאה מכך לא נקבעו צנורות
פיקוד וקטר טתיטיים בין ספקד הפעולה לבין ספקד צורת התותחים.

עיכוב זה ביציאתה של הפלוגה הפורצת נגרם בגלל העדר פירצה בגודר
של סקרה ישראל, שפיתה חייבת להיות טובנה טראט. ספקד הפעולה נאלץ
על כן לרדות את שעת האסס, אולט ההודעה על כך לא הגיעה אל צורת
התותחנים, שפתח באס בזמן הקבוע טראט, בהיות היחידות התוקפות עדיין
רחוקות מן היעד. על-ידי כך אבד לסעטה יתרון ההפתעה, ואבדות נגרמו
ליחידות עוד בהיותן באזורי ההערכות, כתוצאה מן האס אנגדית של הערביים.
לטרות זאת הצליחה הפלוגה לכבוט את החל בזמן קצר ביותר, כמעט ללא
קרב, בערך בשעה שתיים אחר הצות. אולט כגון החלה טורה של תקלות אסר
שפו לאל הצלחה זו: הפלוגה שבחל לא התבטטה כהאוי, שתוך חוסר נטיון,
ואולי גם שתוך הנחה שתפקיד ההתבטטות בועד לאנטי חיל הסטטר העתידיים
לבוט ולהחליפם. שחלקת החטיטה בצפון לא טילאה את תפקידה כראוי. יחידות
טדירות לשחצה ערביות הגיעו סצו יפו, באין טפריע, ותטטו עטדות שהן
סלטו על החל. היהידה שהיתה חייבת לטהר את הכפריים סטדרום לחל נטובה
בחלקה, וחטפה על-ידי כך את האגף הטטאלי של הכוח התוקף. התגבורות
באנטיים שנטלחו אל החל הקטן אך הוטיפו סטרות לאט האויב, שבלי לספר
סצבו של הכוח שנטצט טט. עם האיר השחר הלכו ורבו אבדותינו טבין
החייילים הנטצצאים בחל, בלתי טחוטרים כראוי וחטופים לאט האויב. התקפת
נגד טפונטנית של אחד הספקדיים הצליחה טטנט לעכב לזמן מה בעד הערביים
טלכבוט את החל טחדט, וניתנה על-ידי כך שהות לפנות את טרבית הנטבעים,
אולט גם יחידה זו נאלצה לטבת, ולפנות על-ידי כך את החל טופית. עם
זאת נטובו גם טארית הגדוד וטטהו, שהיו טבוטטיים בבית-הסטר טלרצלינו.
חל-עריט נטארה בידי האויב.

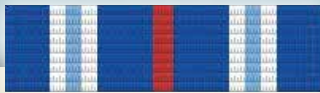
בזה נטתיים טלבו הראטון של טבצע חטף. השלב הטני נפתח בליל הטהרת,
אור ל-29.4.48. טני היעדים של אותו לילה, סלטה ויעזור - אטר טיטטו
עד אותו זמן טבוטיים עיקריים של הכוחות הערביים באותו טרחב, נטלו
לסעטה ללא קרב. סלטה נטלה בפני כוחות אלכטנדרוני. יעזור נטלה בידי
גבעתי.

בזה נטתיים טבצע חטף, בהטיגו לסעטה את טרבית טגטותיו הקטורות
בלחיצה על יפו. על אף הכטלון בחל-עריט, כותרה יפו: הכביטיים יפו -
נטלה ויפו - סלטה - יהודיה היו חטופים על-ידינו כל הכפריים טבוטיים
נכטטו. גם טן העז של כטלון חל-עריט יצט פתוק, ונלטד לקח בטטחיים
רביים, אטר החטובים טבהם הט התבטטות לאחר הכיבוט, הפעלת הטיוע,
הפעלת גודר בקרב וכט.

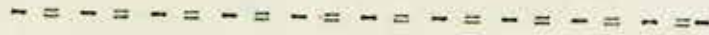
טאידיך, לא נפתחה הדרך לסדה התעופה כלוד, ערב הטבצע טטט טובו
העורבדים והטגינים היהודיים טתוכו; יהודיה ווילהלטה לא נכטטו, והוטיפו
לחצוף בין עטדותינו לבין הטדה טנככט רק בחודט יולי, תוך כרי טבצע
רני.

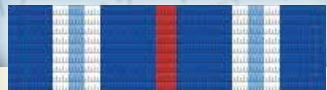
ב-30.4 פוזר טטה חטף, והחטיבות הטטתפתות בו חוזרו כל אחת
לסלט את הטטיטות הטהרות הטוטלות עליה. הטלטת הטלטה ביפו הוטלה על
חטיבות קרית.

בבוקר ה-1.5 הטהרו טקט בגבולות יפו - חל-אביב. טיפו נטטטה זה
כטה יטיים כריחת הטוטביים בדרך היט והיבטה, בו בזמן הוכטטה לעיר,
בחטות כריטית, תגבורות של כנופיות. יפו טרפרה את טרפרויה האחרוכיים,
שליחיה ניטו לטוא להזעיק את הלגיון הערבי, טיחידותיו חנו כלוד
ורטלה, לעזרתה. ב-5.5 נטצצה חל-עריט ריקה טלוחטיים ערביים. בו בירט
נכטטו חייילים כריטיים לאבו-ככיר וב-10.5 היא הועברה על-ידיה בטופן
בלתי רטטי לידינו.

יפו כבר איתה עזובה. מתוך 70.000 תושביה נותרו בה רק כמה אלפים.
רוב מנהיגי העיר ברחו. ב-11.5 ביקש לרשויות המוסד אבו לבן חבר הועדה
הלאומית ביפו, להתקשר עם מטה ההגנה על מנת לבקש שלום ולהיכנס. ב-12.5
פרסמה מפקדת ההגנה: "פקודת התראה מבצע דרור", אשר טבעתה היתה, לאחר
הכניעה, להשתלט על יפו ולמרגן בה משטר יציב. יומיים במשך המשא ומתן
בין מטה ההגנה בתל אביב לבין הנציגות הערבית, וביום החמישי 13.5 בשעות
אחר הצהריים, חתמו הערבים על הסכם הכניעה, יפו היתה לשטח מבוט יהודי.
ב-14.5 נתפס על-ידינו גם בית המסעדה בבית-דגון, סיד עם עזיבת הבריטים
ולאחר קרב קצר עם הערבים.

קרבות ירושלים והפרוזה.

שבצע, הרצל" - ירושלים לפני שבצע, יבוטי" - שבצע, יבוטי" -
שבצע, סכבי" - שבצע, קלטון".

שבצע, הרצל"

אנו שבים לפרוזה ירושלים. שבצע בחסון נתייט והסיב את
עיקר טגסותיו. הקטל טוב בידו. הדרך פתוחה. עתה גבר הלחץ מצד
החטיבות הטובות אשר "הרצל" סכוחותיהן לשבצע חד-פעמי זה שתוזכרה
לתן יחידותיהן. גם ספקד שבצע, ספקד חטיבת גבעתי, הוצרך לחזור
לחטיבתו אשר טגסות אחרות גוסלו עליה, ביניהן שבצע, חסן" שתארכנה
כבר לעיל. שבצע זה הוחלט להחזיר את האחריות לדרך ירושלים לידי
הפלמ"ח, כפי שהיה הדבר קודם שבצע בחסון. לטעם כך הוקמה חטיבת חדשה,
חטיבת הפלמ"ח הסניף, היא חטיבת הרצל. לפקודתה הועמדו שני גדודי
הפלמ"ח העסקיים שזה כבר בפרוזה ירושלים, האחד בסדרה והשני בסערב,
וגדוד אחד של חטיבת גבעתי.

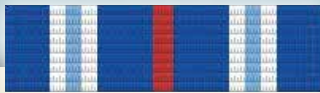
בטען חמשת הימים בהם עסקה החטיבה החדשה שבצע התבולית שלה,
שבצע הרצל, עברו שלוש שיערות מספקה, כל אחת טובה ב- 250 - 300
טכוניות מספקה, הגדולות ביותר שעברו אז פעם לירושלים. על יסוד
הלקח שנלמד קודם שבצע בחסון ותוך כדי שבצע חלו עתה שיפורים ניכרים
במגוון השיירות והבטחתן. כל המגבים המזרחיים הועמדו לפקודת ספקד
החד המזרחי של השיירה, אשר טובה טעם אגף המטבחיות של הפלמ"ח הכללי.
הם הורגנו בקבוצות של 10 טכוניות כל אחת, ולכל קבוצה ניתן ספקד
טגלה. כמו כן, הוקם במגוון טיוחי לטעינת ופריקת הטכוניות בשטלה
ובירושלים, ועל-ידי כך ניתן לחסוך בזמן יקר. על השיירה כולה
נמסרה ספקד טעם טטה חטיבת הרצל. הכוחות המבטיחים הבטחה צמודה
רוכזו בחלוק השיירה, במרכז ובמסוף, ועמידה ביידת נוספת הועמדה
בשבצע הנן במזור חוליה.

בו בזמן נתפסו המטלטים שטסבי עברי הכביש.

טובן שהעברתן של שיירות הללה, אשר כל אחת מהן ארכה היה 15
ק"מ, ואשר חייבה על כן למפסה להבטיח את הדרך לכל ארכה בטען כל
זמן נסיעת השיירה, הגבילה את יכולתה של החטיבה לבצע פעולות יזומות
בוטפות. עם זה בוצעו בטען חמשת הימים הללה שורת פעולות, אשר
העיקריות שבהן היו - בגזרה המזרחית: כיבוש טרים הסמוכה לכביש
ירושלים וחוללת עליו והריסתה; כיבוש בית-טוריק ובידו והריסתן
החלקיות; וכן נעשה כסיון לכבשה את טובה. בו בזמן הוטסק, בגזרה
המערבית, במיצוק טחנה הצבה במחל טורק, ובוצעה פטיחה על אל-קרבא
היושבת על הכביש הרמטי מזרחה מרטלה, ועל בית-ג'יז הסמוכה לכביש
הראשי מדרוסו. בו בזמן נעשו ההכנות לכבוש את טבי הבטיחים העיקריים
שנותרו לאויב בגזרת הדרך לירושלים - את בית-מחסיר והמסדק הסמוך
אליה, אשר בקצה המזר, בגבול הפלמ"ח, ואת בית-ג'יז. אולם לא היה טיפק
בידי החטיבה לכבוש את טבי היעדים הללה תוך כדי שבצע הרצל, בגלל
התפתחויות טטוייטות בעיר ירושלים עצמה ובטביבותיה שחייבו את
העברת החטיבה לכירה.

טובה בטויה רבה טן המצב בפרוזה היה המצב בתוך ירושלים
העיר במותו זמן. בה גשעה שחברי כיבוש הקטל בשנית עלו השיירות
טן הפלה במין טפריע, מירע בירושלים, ב-13 לאפריל, אטון טיידת
חדשה אשר הדתים לה את תושבי ירושלים בלבד הן בגלל טספר המבדות
והן בגלל עמדתם והטיבותם של רבים טן המבטיח אשר בטפו בה.

התחבורה העברית טן העיר להר הצופים דרך טין ג'ראח היוותה
את אחת המטרות הראשונות לתקנות הערבית מאז דסמבר 1947. טדי פעם
בפעם המטיח הצבה למספר לשיירותינו לעבור לאוניברסיטה ולבית החולים

הדסה שבחר הצופים, הן כתוצאה מלחץ קבועי והן כתוצאה מלחץ שהופעל בהרצות-קברית אשר התבסס על חשיבותם התרבותית וההיסטורית של הטוסדות האלה. לאחר שהצבא לא עמד בהבטחתו בטחון חרשים מספר, הפט בראשית אפריל את בית הנסובניוס שבטיין ג'רמח. לאחר מכן עברו הסיירות להר הצופים סבלי להיות מותקפות. הינפורטציה על מצב הדרך היתה מתקבלת מתצפיות ההגנה באזור ומפי קצין מטסרה בריטי שאתו עמדו בטגע. ב-13.4, לאחר שתקבלה ההינפורטציה הרגילה מפי קצין המטסרה הבריטי, יצאה טוב טיירה להר הצופים ובה בין היתר, אחדים מסובי הרופאים בבית החולים והטורים באוניברסיטה. בהגיע הסיירה לטיין ג'רמח נתקלה במחסום והותקפה. שני המטורנים של הליווי הצטרפו לא הצליחו לפרוץ את המחסום, שם נהט המגינים באזור הצליחו לטבוע סך התקפים הערבים להתקרב אל טכוניות הסיירה בטסך שעות מספר. הצבא הבריטי שחנה במרחק צעדים ספורים מן המקום עמד סגור, וכל פניותיו נזליו היו ללא הועיל. הפקדו טען שזאת היתה הטובה לדיר-יאסין. הקרה בטסך מסך טבע שעות המיטות, תוך אבודות מברות לאבנסי הסיירה ומגיניה. 36 הרובים ו-45 פצועים היו לנו בקרב זה.

בימים שלאחר מכן הלכו ותכפו הספועות בירוסליים על כוונות הבריטים לפנות בימים הקרובים ביותר אחדות מעבודות המפתח שבחוף ירוסליים, שלא לפי הכנית הפיננסי המקורית. במסך שטחנה אלנבלי ייסטר לערבים, ופרוטו של דבר זה היה שכנת ניתוק חטורה לכל הפרחם הדרוסי של ירוסליים, כולל סקור היים ותלפיות, אשר הקטר אליהן קויים עז גותו זמן בסידה רבה בעזרת הצבא הבריטי. ב-15.4 טגיעות יריעות על פיננסי קרוב של בניין ג'נרלי, הדאר ואס"ק, ובית החולים אוגוסטה ויקטוריה. הסיירות לים הטלה אשר עברו עד כה בליווי של הצבא הבריטי, ואשר באמצעותם גם קויים לעתים הקטר בין ירוסליים לבין כפר עציון, טסקו. הר הצופים היה בנותק. מצב כח הגרם בירוסליים העיר היה חסור. כמעט ולא נותרו דרובות, ודיר-יאסין אשר הועברו סידי הפורטים לידי ההגנה הוחזקו על-ידי הגרם"ע.

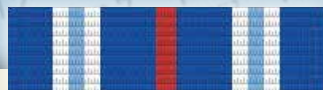
ב-18.4 נתפס בית-החולים הגרמני על הר הצופים על-ידי הערבים. ערבים פוזיינים נכנסו לכפר עיטוריה על-ידי האוניברסיטה. בראשי ג'רוז נראו ריכוזים גדולים של ערבים. הספועות על פיננסי בריטי קרוב של נקודות המפתח שבסרכז העיר ובדרומה הלכו ותכפו. טפקד המחוז לא ראה אפשרות לאכות לסלוח התגבורות שהובטחו לו, עז גמר הפעולות המתוכננות במרחב הפרוזדור, בעוד 10 ימים. הוא רואה הכרח בטלוח 8 פלוגות סיד. באת מיטלונה 8 פלוגות הנ"ל, אפשר להכות בירוסליים טכה ביצחת ולהכריע את המלחמה. בני חוזר על פניותי וזאתרתי הקודמות. כל יום יקר. גורל כלומתכו בירוסליים תלוי במידת העזרה שאתם שולחים, טטיים טפקד המחוז את סברקו לטסכל סיום 18.4.

בעקבות מברק זה שונתה תכניתו של המטה הכללי והוחלט שכוח הראל יעלה לירוסליים במיירה הקרובה, לפעולה במור ירוסליים והמגינה. המבצע שתוכנן בקטר לכך בקרה בטם מבצע "יבוסי".

לפני שועברו לתאור המבצע עצמו, נעמוד על החירות שבו טכנית טכנה הפיקוד. ראינו שבהתאם לתכנית ד' היה צורך כוח פל"ח הפועל במרחב חטיבה סוויסט בדרך כלל להיות כפוף לטפקד חטיבה זו. אולם עתה, כשהוחלט שחטיבת הראל כולה תעבור ותפעל במרחב חטיבת עיננסי, ולא עוד אלא שתהווה את עיקר הכוח המבצע, היה ברור שטכנה פיקוד זה לא יצליח טטעמים טוכיים.

לאור זה הוחלט לפנות טפקד אחד לטתי החטיבות הפועלות, את יצחק טדה אשר טיים ימים מספר קודם לכן את פעילותו במרחב מספר העסק, אשר גם בה פיקד על כוח סקורבן של חי"ט ושל פל"ח, אלא שהפעם הועמדו לפקודתו טתי חטיבות שלמות. חידוש זה בטכנה הפיקוד הוא אב טיפוס לטפקדות הזירה או החזית אשר הונהגה חרשים מספר לאחר מכן. אולם בירוסליים לא הודרך טכנה זה ימים. סיד עז גמר מבצע יבוסי הוחזר טפקדו לתל-אביב, וטתי החטיבות למטרהבי העיר והפרוזדור שבו ופעלו ללא טפקד אחד בטקות, וכתוצאה מכך ללא תאגם טטפיק.

- = - = - = - = - = -

מבצע יבוסי

הפקודה לעלות ירושלימה בתקבלה בטפקות חטיבה הראל ב-19 באפריל בשעות אחר הצהריים. פרוטו של דבר היה שהגדוד המבטיח את המשלטים מערבית ללטרון חייב להתקפל במסך הלילה ולהצטרף יחד עם מסה החטיבה אל שיירת האספקה העתידה לעלות לירושלים לסחרת היום. צדוד גבעתי אשר עמד לפקודת חטיבת הראל עד אותו מועד הוחזר לחטיבתו. ארגון השיירה הוצא לפועל בחפזון במסך הלילה. מתוך רצון לנצל סכסיתום של סכוניות סיוחדות לפלווים, מלא הן חולקו ליחידות קטנות בין סכוניות השיירה השונות. דבר זה היקשה ביותר על שליטת הפקוד על הסלווים תוך כדי נסיעת השיירה, וטבע רכוז כוחות מתאימים בטעת הצורך.

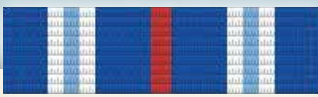
ב-20.4.48 עם עתד יצאה טכחנה ביל"ו הגדולה בכל השיירות שהועלו בתקופה זו לירושלים, בראשה חלוץ ההבטחה, ובה סכונית שהסיעה את חברי הנהלת הסוכנות היהודית ואת יו"ר ההנהלה וטפקד מבצע "יבוסי". בחולדה התעקבה השיירה והועלו אליה הסלווים. בהגיע החלוץ לקטע זיר-איוב - שער-הגיא נפתחה על השיירה מס אשר גברה והלכה. המארב השתרע לאורך 2 קילומטר, מרחק 50-300 מטר מן הכביש, מאוצית הדרך בין לטרון וזיר איוב עד לבקודה הרחוקה קילומטר מזרחה סכונית לכביש לשער-הגיא. סכוניות ראשונות שנפגעו חסמו את הכביש. סכת נגד של פלוגת הסטוריינים לא הצליחה לפזר את המארב. נהגים שניסו להבקיע לעצמם דרך בין הסכוניות החוסמות הוטימו טבוכה. השיירה נסתבכה ונשתבשה. מספר טפקדים סבין אנשי השיירה ליכדו סביבתם ביזטתם את קומץ לוחמים וניסו לכבוש סידי הערכים טטלטים החולשים על הכביש. מולם לא היה בכוחן של פעולות ספורדיות מלו של אנשי השיירה עצמם כדי לפזר את המארב. כשלחה איפוא, תגבורת סכוחות הגדוד החונה בגזרה המזרחית, בטעלה חסימה, אשר טב מאותו בוקר שהתקפה הכפר בידו. תגבורת זו שהגיעה בטטוריינים וברגל הצליחה לפנות ערב לחלץ את יתר השיירה.

בערוב היום נשאר סכלל כ-100 סכוניות שבטטח המארב, כ-10 שנפגעו בטופן מלא ביתן לחלצן, וכל הכוחות הוצאו מן הטטח. בשיירה זו נפגעו בין היתר אחדים טטובי הטפקדים של חטיבת הראל. עם טעברה נחסט טחדט כביש ירושלים - תל-אביב. האויב הגביר את טמטטיו לחסימת הדרך, כמטפעי עיקרי להכרעתה של ירושלים העברית.

כמפור, היו הידיעות על פינוי טוקדם של ירושלים על ידי הבריטים הסגיע העיקרי להחלטה להעלות את חטיבת הראל ולרכזה בירושלים. כתוצאה טכן בערכה החטיבה ביטים הראשונים לטהות בעיר כן שמוכל ללא הפסד זמן כלטהו, עוד טרט יהיה סיפק בידי הערבים לעשות זאת, להיכנס ולטלט את החלל טייוצר עם הפינוי הבריטי בטבי איזוחי הבטחון העיקריים זה טבטרכו העיר, "בוינגרד" הכולל את בנין הדוטר, בנין ג'נרלי ובנין אפ"ק, וזה טגדרוטה הכולל את סלון הטלן דוד, טקום טפקדת הצבא הבריטי בארץ ובכנין דוד - בית טרותי הטוריעין הטטטלתיים. מולם כעבור ימים מספר נתברר שהידיעות על הפינוי הטוקדם היו טופרכות, ועמה הוטבה מבצע "יבוסי" לפתרון הבעיות הבטערות ביותר הטעיקות על טגיני ירושלים.

בעיות מלו ביתנו לטיכום, כמתחילת הטטורעות כן עתה, בטלים ביתוק וטיצול.

באפובה של ירושלים היו עדיין היטוביה נוה-יעקב ועטדות, על טוכלוסיתם ורכוטם, כתוציט בטצב של טצור, בגלל הכטר טעפט וטכוכת טיך ג'רמח הטפרידיים גיבה לבין טרכז היטוב בעיר. טעז הוטפק קטר שיירות עם היטוביה הטלה, למחר טיקוט הסכונית הטטוריינת בטעפט באודט טרץ, קויים חתט קטר רומף בלבד בעיקר על-ידי סכוניות הצבא הבריטי, אשר נהגייהן היו טוככים טדי טעמי בטעם תטורת טוחד טתאים להעביר לבקודה כטה עטרות ככרות לחם וכטות תמטוטת, או להוציט טתוכט טצוע. עם התקרב טועד הפינוי הבריטי היה הכרח בפתרון אחר של בעיית טתי הנקודות שבצפון. הברירה הזתה: או פינוי טוחלט של הנקודות הללו,

או יצירת גשר יבשתי אליהן. וגשר זה היה אפסרטי באחת טכסה דרכיה;
כיבוש בידו, נכי סטואל רבית חניכה היה מאפסר פתיחת הדרכים בעלה
החמשה עזרה וטכנהודיה צפונה אל היטובים האלה. ואילו דרך אחרת
הייתה כיבוש סין ג'רמא ושעפט, ופתיחת הכביש הראשי מירושלים צפונה.

דרך זאת עשויה היתה לפתור גם את הבעיה הדוחקת השניה שהזכרנוה
עוד קודם לכן, היא בעיית הניתוק של אזור הר הצופים. היה בא גם
כדי לנתק את הקשר בין רמאללה לירושלים הערבית.

בעיית הניתוק הטליטית היא זו של הסכנות שבדרום ירושלים -
סקור חיים, רמת-רחל, תלפיות. כיבוש קסטון עשוי היה ליצור רציפות
בין סכונותינו שבטערב ירושלים, רחביה וקרית-סטואל - לבין סקור-
חיים. בו בזמן היה גם טסחר שכונות אלו מטיוט הצליפות והאטרדות
הטוטפעות עליהן סזד קסטון. התאכרות עם תלפיות ורמת-רחל באה בחשבון
רק אחרי כיבוש קסטון, או, כאטרנטיבה, היא הייתה הטתלטות בין היתר
על טחנה אלנבי ועל תחנת הרכבת, אשר לא היה ניתנים לביצוע טרם
הטינוי.

מטיבה דומה טוקדם היה לחשוב גם על פתרון בעיית הניתוק של
יטין-טסה ושל הרובע היהודי של העיר העתיקה. הגיטה ליטין-טסה
ולרובע היהודי, בין סזד סער יפוי ובין סזד סער ציון, הייתה כחבאי
טוקדם הטתלטות על אזורי הבטחון ועל טטחים שפעבר להם.

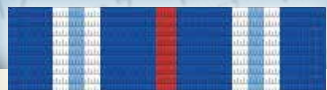
בו בזמן קיימים היו עדיין גוט-עציון, בית הערבה וצפון
ים הטלח וסדוט הטכותיים; אולט סאחר טטבצע יבוטי לא נועד לפתור
בעיות אלו לא נעטוד עליהן במקום זה.

פתוך כל הנוטטיים העיקריים נועדו לטלב הראטון של טבצע יבוטי
טלוטם; פתיחת הדרך לנזה יעקב, על-ידי כיבוש נבי סטואל וכפריה
טטכיבתה, ויצירת טטח עברי רצוף סצפון מערב לעיר; פתיחת הדרך להר
הצופים על-ידי כיבוש סין-ג'רמא; ויצירת רציפות עם סקור חיים על-ידי
כיבוש קסטון. כל פעולות יבוטי עתידות היו להיערך ללא פגיעה בבריטיים
וטתוך הקפדה שלא להגיע לידי התנגטות עמהם. הטטרות נבחרו בטותם
טקוטות שלא היו אפוטיים בידיהם.

הראטובה לפעולות בטטגרת הטבצע היתה החתקה על נבי-סטואל,
בליל ה-24.4, טטגתה חידוש הקשר לנזה יעקב. הטיטה: כיבוש בית-
איסקא ונבי-סטואל על-ידי גודר אחר, ושעפט על-ידי הגודר הטני של
החטיבה, בלילה הראטון לפעולה. ללילה הטני תוכננו כיבוש בית הנביה
ופתיחת הדרך סנבי-סטואל לנזה-יעקב.

בית-איסקא ורובה של שעפט, אכן, נכבטו בלילה הראטון; אולט
החתקה על בית-איסקא נטלה את ההפתעה סזו על נבי-סטואל. סארב הזמן
לתוקפיים אשר התקרבו ללא פתיחת טט עד לקרבת היעד. בטארב זה נטלו
טובית הטפקדים, וחלק גדול טלוטטי הפלוגה התוקפת. התגברות אשר
יצאה בטטורינים לעזרת הפלוגה סזד טעלה החמטה, הותקה על-ידי ערביה
ולאחר טכן על-ידי בריטים בגבעת הרדר ובטכיבותיה, ולט הצליחה להגיע
לטקות לטועד. טארית הפלוגה נחלצה לטגת לאור היום. נבי-סטואל, היא
טצה סטואל הנביה, הצופה טים הטלח ועד היא התיכון, והחולט על
כל טכיבותיה, נטטרה בידי הערביים. אי כיבוטה הייב נטיטת שעפט והכוח
טבה נצטורה אף הוא לטגת. נזה-יעקב ועטרות נטטרו בטצור.

יופיים לאחר טכן, ב-26.4, נערכה החתקה על סכונת סין-
ג'רמא. החתקה בוצעה בטני ציריט; כוח אחר יצא טבית-יטראל בטקביל
לכביש הראשי ותפט את הגתים טבין סכונה זו ובין סין-ג'רמא בוואי;
בו בזמן בע הכוח הטני במיצוף עמוק, דרך הוואי סצפון לסכונה, עקף
את בית-הספר לטטריים סצפון ומטרות, חצה את כביש רמאללה והגיע טן
העורך אל בית-נטייבי, הגית בן ארבע הקוטות החולט על סין ג'רמא כולה.
בחיפוי החתקה הוזיתיל הגיע הכוח הטני עד קרוב ליעד; אולט טני
הכוחות גם יחד נטקלו בהתגברות רצינית בלחיטה על יעדיהם, והתקדטו

טוהר לאחר ומבית לבית. לפנות בוקר היה רוב שטח הסכונה בידיו; מולט לאור התקפת הכנף הערבית, והטעם שבמה טעם עמדות הבריטים בתוך הסכונה ובטביבותיה, הדחלס להטעיר כוח להתארגנות בבית בטטיבי בלבד; ביתר הסכונה לפוצץ את הבתים ולטגת. כזה היה הטעם עם שחר ה-26.4.

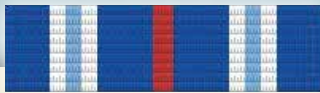
מולט עתה התחילה התערבות בריטית בפעולה. בראשונה בא קצין בריטי לאחת טעדותינו וביקש לשחרר את חמטת הצלפים הערבים שבטטרו על גג בית בטטיבי. לאחר שטעם וסתן ניתן לו שבוקשו, בתנאי שכל נטק טבידיהם יוחרו על-ידינו. בו בזמן כבר עמדו נציגי השלטונות הבריטים בטעם עם הסוכנות היהודית ותבעו פינוי סייך ג'רשא כולא, בטענה שהיא טוכנתעל קטע סציר הפינוי הבריטי בטלבו האחרון. ביום ה-14.5 עתיד היה הגציב העליון בכבורו וכעצמו לנוע סירוטליה ירוך סייך ג'רשא אל טדה התעופה שבקלנדיה היא עטרות. טפקד טכצע יבוטי לא נענה לאולטימטום, והזו התחילו הבריטים בהתקפה על בית בטטיבי עם ערוב היום. בהתקפה השתתפו: טחלקת טנקים, גדוד חי"ר וכוח תותחנים. אנטינו הפינוי בטעם, מולט טטנוכחו טטין בכוחם לעמוד בפני הכוחות הבריטים העדיפים טי כמה טטוגו טי להר הצופים וטי לבית-ישראל. הבריטים התחייבו רק לדבר אחד, והוא שלא לאפשר לערבים לטוב ולהתלט על סייך ג'רשא, שלא להתזיקה בידיהם עד יום הפינוי. ואכן, עמדו בדיבורם זה; בטטן השבועיים הבאים עברו שיירות טטפר ללא תקלה, להר הצופים; עם הפינוי הטופי טבו כוחותינו לטיך ג'רשא ולבית הטפר לטופרים ללא התנגדות.

יטעם טטפר החרו ההתקפה על סייך ג'רשא, כ-29.4.48, בוצע נטיון בוטעז, על-ידי כוחות הרגל טבהר הצופים, לרות טטע דרוטה, לכבוט את בית החולים אוגוסטה ויקטוריה ואת הכפר אט-טור, ולחסום על-ידי כן את העורך היחיד החובר את ירוטליה עם יריחו ועט עבר הירדן. מולט התקפה זו בטטלה עוד טרט הגיעה לקו ההערכות. טרנפת דוידקה בידו התוקפים התפוצצה בדרך, גרטה לטטפר אביות; יתר על כן, ההתפוצצות טיטטה טיטן התרעה לאוים טבטני הטובנים, ובכנותונים הקייטים לא היה סיכוי הצלחה להתקפה - טטין יתרון ההפתעה לתוקפים. הכוח נטוב על כן לבטטו טבהר הצופים, מולט חוליות טטבו כעו בכל זאת טזרחה וחייבלו בטקוטות אחרים בכביט ירוטליה - יריחו. לאחר טטן הוחזרו לבטיטט טבעיר.

בחל טורק הוט עם הרפתים טהורה את הגיטם היחידה טן הטפלה ללבה של ירוטליה, טכולה בתוך בחל אחד וטיבה טחייבת טעבר ארים. טטיבה זו נבחר בטעמו כחורי טטילת הברזל העולה טוטפלה לירוטליה. טטור לקצחו העליון של החול, קרוב לפרטת הטים טבין היה התיכון ובין בקע הירדן ויה הטלה, בטצת על-יד טטילת הברזל טטט, טכונת טקור-חיים היהודית; טכונה ותיקה יחטית, אך טטגרת בטטדת טה בהתפת-חונה אחרי טכונות אחרות של ירוטליה החדשה אטר גדלו והתרחבו בטטים האחרונות. בטכונה כ-30 בתים טטנים, בית בית לטטפתה. התוטביה - ברובה עובדים בעיר, חלקט עוטקים בחקלאות בטקום.

על רכט פרטת הטים, טטזרה לטכונה, הטטטטן טן הפינה הצפון-טערבית של העיר העתיקה דרוטה, בטצאות טן הצפון אל הדרום אבו-טור הערבית, תלפיות, צפון תלפיות, רטת-רחל היהודית, טור-בחר הערבית.

קרוב לקצה העליון, הפזרחי של בחל טורק, טטטרפים טליו טבי בחלים נוטטים; בטזרה, קרוב לכפר טאלחה היא טנות - בחל קטן הלקרה על טה הטצלבה, וטערבה טטט, טול הכפר ראט-אבו-טטאר, בחל גדול היוצא טרטטללה דרוטה, עובר את בית-חנינה, טוצה, עין-כרט - ובקרה בחלקיו הטובים על טה כל אחד טן היטובים הטלה. טכונות רחביה וטערי חסד בטצאות בטעלה בחל הטצלבה. על הרכט טביטן ובין טקור חיים טבבחל טורק בטצת בקצה העליון קרית-טטואל, בקצה התחתון הערבי, ובכל הטורד הדרוטי של הרכט הטונה אל עבר הרכבת טכונת קטטון. טכונה זו היא אחת היפות טבירוטליה. לפני הטלחה התגוררו בה רכט טבין הטקידים הגבוהים טבטטטלת הטנדט - בריטים וערבים. את עטדת הטפתח הטקטית טבטכונה טהורה הטנזר היוני של טטט-טיטון, הטרוי בתוך חורטה גדולה

בקצה שלוחת קסטון ושולט על כל עבריו. סנזר סנט-סיטון היורה זיפוט את היעד הראשון בהתקפה על קסטון שנועדה לשחרר את הסכונות המערביות מסיטוס ההסדרה והאליטה, ליצור רציפות בין המרכז העברי לבין סקור-חיים, ובו בזמן לבתק את ירוסלים הערבית מבנותיה במערב, סלחה ועין-כרם.

תכנית ההתקפה, אשר התחילה עם ערב ה-29.4.48, התבססה על כך שהגישה הנוחה ביותר לסנט-סיטון, ועל כן המובטחת ביותר, היא בטורד הרסט, סקרית שטורל ולטטה. הגישה מצד עמק המצלבה היא תלולה וקשה, מולח דוקא על כך היא סיכוי טוב יותר לזכות בהפתעה בהתקפה שמוצא מכיוון זה.

הכוח התוקף התחלק על כן ל-4 חלקים: כוח רמק והסחה אשר יפעל בטעת האטט מכיוון קרית שטורל; כוח פורץ הסהורה את האטטן העיקרי ואשר התקדם מצד עמק המצלבה; עמודה סתהיה סמוכה לכוח המורד; וכוח מסייע המכיל בטק כבוד, כולל טרגטות "3 ודוידקות. בטעת האטט פתח הכוח הראשון בהתקפה עם חזקה על טטה הסנזר, ובו בזמן החל הנטק המסייע בריתוק לקרחת ההסתערות. בערו בטעה שלוט לפנות בוקר הסתער הכוח העיקרי על הסנזר, אשר הגנה עליו באותה טעה יחידה של סמנדריים עיראקיים אשר בצבא הסנזר. הסנזר נכבט אחרי קרב קצר, אולח האויה הוטיף להחזיק במטפר בתיה סמוכיה לו ואשר כיבוטט היה הכרתי. אבדות רציניות בגרטו לכוחותינו בניסיון להרחיב את הטטה המפוט בידיהט.

האיר המחר, והוחלט להתארגן להגנה במקוט ולהסתין עד החטכה. אולח עוד טרט המטיק הכוח להתארגן החלה התקפת נגד ערבית סתוננות, תוך ניצול גזרות הגבן הרבות שכטטה, המגבילות את טדה הרטיה, התקרבו הערבים כדי טטה סנזר סכוחותינו. רק מטעלו אחזים טן הלוחמים על גג טטוח וטטט הסילו ויטונים על המטערית, בטברה ההתקפה.

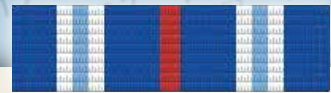
אולח בינותיהם הלכו ורבו הפצועים וההרוגים. התעורר טטק ביכולת הנשינו להחזיק טעמו על הערב, בתוך הטטה הקטן סבידינו. הוחל בבירור אפשרות של נטיגה. אולח נטיגה פירוטה היה הפקרת הפצועים, על כל פניהם הפצועים קטה בידי האויב, או חיטולט בטו ידינו. הוצאתם בידי הנטונגים לא בנה בחטבון. טיקול זה, והמחטכה על תוצאות טטלה במקוט זה לגורל ירוסלים בכלל, הכריעו את הכף לצד ההחלטה להוטיף ולהחזיק במקוט.

בו בזמן הגיטה אל הלוחטים ידיעה האוטרט סמצד סקור-חיים נראו ערבים רבים נורחיים ועוזבים את קסטון. ידיעה זו הופצה עד טהרה בין כל הלוחטים ונטעה בהט את ההרגטה, טטף את טצבת קטה - הרי טצב האויב טינו קטה פחות; שהקרב קרוב להכרעה.

בטעות אשר הצארים חידטו הערבים את התקפתם, הפעט בטיוע סטורין עם תותח בן טתי ליטראות. היתה זו התקפת יאוט. חיל הרגליה טל האויב לא קט להסתער. נראה טלה עמד בו הבטחון טטכן יצליח.

הטפנה הסכריע במערכה חל לפנות ערב. תגבורות הצליחו טוף טוף להגיע אל הסנזר, אטטת תוך אבדות לא טטעות, בטעלה ההר החטוף והתלול. בו בזמן החלה התקפה מצד קרית שטורל בטגטה להתחבר עם טגיני הסנזר. ההתפוצצויות הטלעות התקדמות הכוח הזה, ההולכות וקרבות, עודדו את המתגוננים בסנט-סיטון. עם רדת הלילה טוחר כל הטטה שבין קרית שטורל לבין סנט-סיטון, הכוח הכובט חזר לעיר, בקחתו אתו קרוב ל-60 פצועים.

הטטן הפעולות בקסטון ובסכונה היוכית היה בבחינת טיהור בלבד. הערבים לא הצליחו, וטף לא ניטו, לכונן קו הגנה כוטף, וכל הסכונה הגדולה שסטורד ההר נכבטה תוך התנגדות בלתי סטורגנת בלבד. לפנות בוקר הוקט הקטר עם סקור חיים, וטגיני הסכונה הנצוריים טזה שבוטות רבים, הוחלפו.

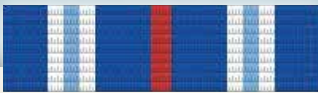
בה הסוכמה הגויסנית נכבשה בתנופת התקפה זו, וכוחותינו
נעצרו רק בשעה שהספקי הבריטי כפה עלינו שביחול נטק בעיר. התערבות
בריטית זו שלעה טוב, בקודמתה בשין ג'רמח, לטובת העלביים.

כזה נטתיים למעשה טבצע יבוטי. טלוחת היעדים העיקריים
שנועד לכבוש ולהחזיק - נכבשו שנים, ונטאר בירינו אחד: קסטון.
ההתקפה על בכי סטואל נכשלה; זו על שין-ג'רמח - הצליחה, אך פרוחיה
נכבשו טאכנו. מולט הכוח הערבי שבירוסליים החדשה שובט, והיתה הרגשה
שכוחות הטגן של העיר יוכלו להתמודד אמו בטעת הצורך, באם יקבלו את
הציווד הדרוש להט; טאידור, נזקקה חטיבת הראל להתארגנות אחרי הטטטציה
והקרבות של השבועות האחרונים. ביווד אחד, הגדוד שכבש את קסטון,
וטבל קשה בקרבות, הוחזר, איפוא, לבסיסו בקריית ענביים. גם הגדוד
השני טוחזר לנוה-טילן כעבור ימים טטטר.

מולט לא ניתן לחטיבת זטן רב להתארגנות. ה-15 בטאי קרב ובא,
הודאות כעליטת צבאות ערב הסדיריים הולכת וגוברת. טאידור טוב גולך
וטחטיר טצב הציווד והאטטקה בירוסליים. (דוגמה אפיינית לכך: הטיוע
לכיבוש קסטון ניתן על-ידי טרגט "3 הסוצבת לא הרוק טטדה התעופה
הטן בקרבת המצלבה, ואוירון קישור קטן טוביל פגזים טתל-אביב
וטזין את הטרבטה חוד כדי הקרב).

הפיקוד העליון טחליט על כן לטוב ולפתוח את הדרך לירוסליים.
הטבצע טנקרא בטט טבצע "טכבי", על טט קצין הטנהלה של חטיבת הראל,
טנפל בטיירה האחרונה, אוטל לכיאוע על חטיבת זו בתוטפת גדוד של
חטיבת גבעתי.

- = - = - = -

סבצע טכני

פקודת ההתרחות לסבצע טכני הוצאה על-ידי הסכל/אגף עוד ב-5 במאי 1948. מטרת הסבצע נקבעה בהורדת הטיירה מירושלים והעלאת כוח טיירות עם טון לעיר, וריכוז הכוח וארגון הסטות והבטיטים חייבים היו להסתיים עד אחרי יום ה-5 במאי 1948.

טכניגסה ספקות הטיבת הראל לתכנון הפעולה, נצטייר לעיניה הסבב לאורך הכביש כולללן: קטע הכביש טטער הגיט מעט טריט היה חסום. בית-סחטיר, הכפר בן 4000 נפש, הכבוזר היטב, סטטט בטיט לכוחות האויב וטתוכו טתנהלות פעולות החבלה בכביש. יחידות הצבא הבריטי חונות עדיין בתחנות השאיבה ובתחנת הדרך, וכן בטטרת לטרון בגזרה הטערבית, אולם ידוע שקרוב טועד פינויין.

כטכיבות הפרוזדור ולטרון שלטו באותו זמן יחידות צבא ההצלה בפיקודו של פאוזי אל קאוקג'י, אשר החליטו את כוחות עבד-אל-קאדר אל-חוטטייני אחרי טפלתם של הראטוביט בטטטר העסק, ומטלתם של האחרונים בטטטל. גם תותחיו הטפורטטיט של קאוקג'י, אשר הופעת התולית שלהם היתה בטטטר העסק, היו עתה פעילים בגזרה זו.

כטטבצע בחסון כן בטבצע טכני נתחלקה גזרת הפעולה לטכני: הטזרחית טטער הגיט ומעלה, הטערבית - טטנה וטטה. הטזרחית - לאחירות הראל, הטערבית - לאחירות הגדוד שהוקצה לכך על-ידי חטיבת גבעתי, שהוט בעיקרו זה אשר היה טרותק קודם לכן בטרחב תל-אביב, אולם הטתחרר עתה עם התקרב קיצה של יפו הטרבית.

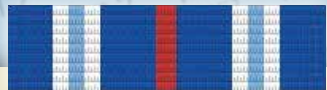
תכנית הסבצע בקויה הכלליים היתה זו: בטלב הראטון היו היחידות חייבים להיערך בבטיטיהן, כולל יחידות ההנדסה אשר הפעם נועד להן תפקיד עיקרי לאור ההרס והחבלה שנברטו בכביש על-ידי הטרבית לאחר הלקח אשר שלפד על ידם טתון טבצע בחסון. אזורי הביטוט של חטיבת הראל היו קרית ענבים ונוה-אילן; אזור הכיכוס של גדוד גבעתי היה אזור בען - הולדה. כמו כן נדרט גדוד גבעתי לתפוט טחדט טטטר טטלטיט אשר היו תטוטיט בעת טבצע בחסון אולם נעזבו טטז, כולל את טיך-טוטט אשר פעל לייר-טוחזין. דיר טוחזין עצמה לא ניתנה להיתפט, כי הבריטיט עדיין ישבו טטולה.

בטלב הטני טוטל על גדודי הראל לתפוט את כל טטלטי טער-הגיט טצפון לכביש, ובו בזמן לכבוט את בית-סחטיר וטטלטיה טדרוטו; כו בזמן חייב היה גבעתי לנוע לעבר לטרון; בטלב האחרון, לאחר כיבוט בית-סחטיר, יתרכז כוח טהראל לכיבוט דיר-אויב; גדוד גבעתי יפתח את קטע הכביש בין לטרון לטער הגיט, וזו תחודט תנועת האטפקה מירושלית.

כה בטעה שעיקר טטיטתם של גדודי הראל היתה התקפתם של טטלטיט וכיבוטם, היתה טטיטתו העיקרית של גדוד גבעתי תפיטת טטלטיט שהיו בידינו כבר קודם לכן, וליווי צטוד של טיירות האטפקה. כטיון העבר הורה טיט לצפות להתנגדות רצינית בעיקר טבאב-אל-ואד ומעלה; ולא באזור לטרון - טבאב-אל-ואד, שבו די גם הפעם בליווי צטוד.

בליל ה-8 במאי יצאו גדודי הראל לסבצע. הגדוד האחד יצא כחלוץ ותפס את טערכת הטטלטיט החולטיט על כביש מירושלית טצפון לו, החל טנוה-אילן והעריבה עד טער הגיט; הגדוד הטני יצא לכבוט את בית-סחטיר. בטטך הלילה התברר טבה בטעה טכל הטטלטיה טטצפון בטכטו בהתאם לתכנית, והטעכבה התקדטות בטטלטיט טדרוט, בגלל הקוטי טבהעברת הנטק הכבד - הדוידקה - בטטה ההררי, אשר ארכה יותר טן הצפוי. התקפת יום על הטטרק ועל בית-סחטיר לא טאה בחטכון. החלט, על כן, לרחות את הפעולה ב-24 טעות. גם הטטלטיט שנחפטו כבר טדרוט לכביש נעזבו עתה טטט יפטוד האויב על כוונת ההתקפה.

אולם עם כל הזהירות שנבקטה בעת נטיבת הלילה, עמד כנראה האויב על טה טעמיד להתרחט ותפס בטטך היום טטלט עיקרי טדרוט לכבוט. כתוצאה טכך בטטל גם כטיון הלילה הטני לכבוט את בית-סחטיר.

בסיון שלישי, לפי תכנית טובה ובכוחות טובים כל שהם, החל עם רדת הלילה ב-10 במאי. הפעם נע כוח אחד על הרכס מדרום לכביש מטריס מערבה לבית-מחטיר; כוח שני עמד לאחות את הכביש מדרומו מערבה מטס; כוח טטורין נע על הכביש במסימת רתק והסחה.

בראשונה הלך הכל כשורה, ושורת מטלטים מדרום לכביש נכבשו. אולם הכוח שהיה חייב לנוע במקביל לכביש מדרומו, הסתהה. ערפל כבד כיסה את ההר והיסקה על ההתקדמות, והגדוד הגיע עם שחר רק עד מטלס אחד לפני המסרק ונאחז בו. נוצר מצב שביקשו להיטמע מטבו; עתה לא היה עוד כל טפק לאויב שכונתנו לכבוש את המסרק ובית-מחטיר, וניתן לו יום תמים להבהיל תגבורות לטקטות אלה. יום זה היה אחד הקשים בקרבול הפרוזדור. התקפות נגד בלתי מוסקות, בסיוע תותחיים, נערכו על המטלטים שהיו בידינו מדרום לכביש. ההתחפרות כטלעי הר-יהודה קשה ביותר, ואבודותינו היו ניכרות, אולם כוחות הרגל החזיקו מעמד עד הערב.

עם ערב התחילה ההתקפה הסכרעת על המסרק, המטלס החולט על בית-מחטיר. זה נכבש בהסתערות של ארבע מחלקות טול אט מקלעי האויב. בהגיע היחידה התוקפת לקווח ריטובים, נסוג האויב על תגבורתו טן המטלס הסמוך אל הכפר. ללא הפוגה המטיכו התוקפים לכיוון בית-מחטיר. הכפר נכבש עם בוקר. הטל הרב סבין חפצי נוסעי הטיירות וטלוויזיה העיד כאלף עדים על פעילותם של תושבי הכפר הזה במלחמת הורכים קודם לכן. עם כיבוש המסרק ובית-מחטיר נסתיים החלק הזה ממסימת הרגל בטבע: הכביש מסער-הגיא נפעלה היה בידינו.

תוך כדי ההפגזות הקטות והתקפות הנגד הערכיות שבאו בעקבות הכיבוש, והגיעו עד לידי טווח ריטובים, טיים כוח ההנדסה של הרגל בעזרת אנשי ירוטליים את טיבוי המחטטים ותיקון הכביש עד לפתח סער-הגיא. בו בלילה עזב הצבא הבריטי את שתי תחנות המטיבה ליד סער הגיא שנתפסו טיד על-ידי יהודותינו.

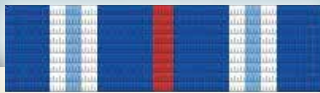
לאחר הכטלונות הראשונים בהתקפה על בית-מחטיר הוזעק גם הסרות האוירי לפעולה והוטל עליו להפציץ את הכפר, ב-11 במאי. אולם הערפל הכבד היה גם בעוכריו של זה. מטוס אחד התרסק על לוחטיו ועקבותיו לא נודעו, ופריסוס אחד ירד ירדות טובט לאחר שנפגע, ובמסרק בין טלעי טעלה החמטה. היו אלה אבודותיו הראשונות של הסרות האוירי במלחמת העצמאות.

בינתיים טייבו יחידות גבעתי את התארגנותן, כולל רוכז הכוח ההנדסי הנחוץ לתיקון הכביש, ביצעו פיצוצים בגשר אל-קרבאב ובגשר בטכיות לטרון בטגמת סניעת תגבורות לאזור המערכה. בטמן שלוטת היטים בהם התבאל הקרב על בית-מחטיר הן יטבו למעטה באטט טעטה וציפו לאות לנוע. ביום השליטי הציעו טצדם לתקוף ולכבוש את בית-ג'יז, על מנת ליצור איום על בית-מחטיר גם מצד מערב ולהקל על-ידי כך על יחידות הרגל בטילוי מסימתם. הפעולה אוטרה, וסתי פלוגות נעו לכפר אוריה טנועדה לטטט כבטיס להתקפה זו. אולם בהגיען לטקום נצטוו לחזור; בית-מחטיר נכבטה בינתיים.

בטעות הצהריים של ה-11.5 טבו והגיעו לחולדה. כאן חיכתה פקודה מטטה הרגל: לצאת טיד בטיירה, הזמן דוחק, על הטלטה להסתיים לפני ה-15 במאי; ועל כן החליט טטה הרגל לא לצפות עד אחרי מטיטטט דיר-אויב, כי אם להעיו ולצאת בטיירה בטצב זה.

אולם דה עקט; טיירה לא היתה. הוחלט על כן לצאת בטספר סטורינים, בטיירה מטיירת טתבדוק את הדרך ותנסה להגיע עד באב-אל-ואד. הטיירה יצאה, אולם בינתיים הגיעו ידיעות לטטה הרגל על סטוריני אויב במזור לטרון והיה נצטוטה לחזור.

מצב המספק והתחמטת של הרגל היה בינתיים בכל רע; ברו"ח החטיבה טיום ה-11 לחודט הם ספיינים טהם זקוקים לטעטה לכל דבר המתחיל ב-א' כפול אלפיים כפול טבועיים. כמו כן נזקקה בוטיפות לתותחי ה-20 מ"ט אשר היו טוככים טצל גבעתי להעלאת להרגל.

לפי הערכת מטה הגדוד של גבעתי לא ניתן היה להעלות את כל אלה בלי לכבוש קודם לכן את בטיטי האויב שבקטע המפריד בין שתי החטיבות - בעיקר את זיר-אויב. אולם מצבה של הראל, לאחר קרבות השבועות האחרונים לא איפשר לה לשלוט מערבה מבאב-אל-ואד, וניהנה, על כן, הוראה לגדוד גבעתי, ב-12.5, להעלות את האטפעה, החחמושה, התוחחים והציוד ההנדסי בו ביוטבלינוי צמוד בלבד. בחפזון הוחלטו לצורך השירה משורינים מכל הבא ליד, מן הישובים, מן היחידה, מהקרן הקיימת, מתוך מחשבה שמשורינים אינם חזירים לאש האויב, ועל מנת להגביר את הכוח ההולך עם השירה שיוכל לעמוד בשעה הצורך בכוחות עצמו, נדחסו אנשים מרובים ככל האפשר לחוף המשורינים הללו.

ממש ברגע האחרון, בשעה 1430 בערך, הגיעה הוראה ממטה הראל לשלוח לפי שעה קבוצה משורינים רק לסיור מוקדם - כי בדרך נראו שני משורינים חשודים, אשר משוריני הראל נתקלו בהם בדרטסן-באב-אל-ואד. ייתכן והם בריטיים.

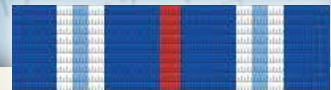
מיד לאחר כך יצאו ששה משורינים על מנת לברוק את הדרך המחכמת את המערב עסן-זרה - את גבעתי עסן-רואל. אולם בהגיע המשורין הראשון טמון לחתנה הנטינות הממשלתיות של זיר-אויב, נחגלו לפתע שני משורינים מזוינים בטכונות יריה נעים לעומתם בסווח 70 מטר בלבד. עדיין לא נודע אם משורינים אלה בריטיים הם או לא. אולם אז החלו המשורינים להמסיר את לעבר השירה שלנו, ומיד לאחר מכן הצטרף אליהם משורין נוסף מצויד בתותח בן 2 ליטראות, אנשינו לא ציפו להופעת נשק חודר שריון זה. משורינים השכו עתה למלכודות. כרבות האנשים בחוף המשורינים - כן רבו האבדות. מכיון ששה משורינים נשאר אחד בלבד, האחרון ללא פגיעה. אליו נקבצו ובאו חלק גדול מפליטי יתר המשורינים במידה והצליחו לטגח. המשורין הצר לחולדה. כ-20 דקות לאחר מכן הגיע משורין נוסף ובו הרוגים ופצועים. המשורין הגיע בוער, נהגוץ היה פצוע קשה בידו, ואת ההגה אחז אחד מאנשי המשורין שבקושי ידע לנהוג. החבר שהמשורין החלוץ חטס את הדרך בפני ההתקדמות של משוריני האויב, ובזכות זה הצליח המשורין השני להחליץ.

מיד עם קבלת הידיעה על היתקלות המשורינים אורגנו תגבורות בעצמה של ארבע מחלקות, והוטל עליהן לצאת על מנת לחלץ את המשורינים או, לפחות, להחזיר פצועים שנשארו בשטח. להגבורת צורפו שני תותחי 20 מ"מ. בהגיעה לכביש מסמיה - לטרון נפגשה בשני המשורינים ניצולי השירה, כשהם חוזרים מלאים פצועים והרוגים. כיון שהחבל הרוטט שנשארו אנשים בחוף בין לטרון ובאב-אל-ואד, המשיך מעקד החגבורה קדימה לכיוון לטרון. בהגיעה אל מעבר לזיר-מוחזין נחלקה כאש מהכביש. הפלוגה ירדה מהמכונות והחפרשה. גששים גילו את שני משוריני האויב עם התותח. הפלוגה הציבה מלכודת שמטרתה לכידה משוריני האויב; בו בזמן יצא משורין המטה קדימה על-מנת למשוך אליו את משוריני האויב, ואחר כך בנטיגתו למשוך את האויב לחוף הפרוזדור. משוריני האויב, אכן, נפו בעקבות המשורין הנסוג שלנו, אולם משפתח עליו תוחח ה-20 מ"מ באש נסוג האויב ונרח.

בינתיים עמדה השטט לשקוע, והפלוגה היחה בקרבת מחנה ב' הוא מחנה העצורים של לטרון. מפקדה החליט לאחר טריקת המחנה לחנות בו.

במשך הלילה התארגנה היחידה להגנה במחנה לטרון, אולם נחלקה בקשיים בגלל החשכה, ריבוי המכונות שהיו עמה, ובגלל אי הכרת השטח מבעוד יום. במשך כל הלילה עמדה בחילופי אש עם אזור לטרון; לרוע מזלה לא ידעה הפלוגה שהבריטים עדיין מחזיקים במשטרת לטרון, והשיבה אש בט לאזור המסטרה עצמו.

לפנות בוקר ה-13 במאי פתח האויב בהפגזה כבדה על המחנה מתוחחי 75 מ"מ. כן הוטטרה אש ממקלעים בינוניים ומנשק אחר. מטפר הנפגעים הלך ורב; מרבשת כלי הרכב נפגעו. נחשבלה הוראה לטגח מן המחנה ולהתארגן במטלטים שבסביבתו, המאפשרים שליטה טובה יותר על השטח ופיזור רב יותר של הכוחות שצפיפותם עורט לכן גרמה לריבוי האבדות. אך עם עליית מטפר הנפגעים והחשש שהאויב עלול לנחש את קו הנטיגה, הוחלט על נטיגת כל הכוח לבטיטו.

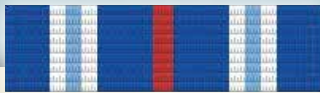
מכל כלי הנשק של היחידה, רק מרגמות "3", ללא מכשירי כיוון, היה ביכולתן לענות על אש האויב. התותחים החרישו. הנשק הקל היה מחוץ לסווח. במצב זה בוצעה הפטיגה, היא בוצעה לאורך הכביש בגלל ויכוחי האבדות והקושי בהעברתן. עם זה, ועל אף נסיון משורייני האויב לא לזנב ביחידותינו אשר הפריח אותנו לנהל קרב חוץ כדי הנטיגה, בוצעה הנטיגה בסדר וטוט נפגעים לא נשארו בשטח. אולם אבדות הגיווד ביומיים שחלפו היו כבדות למדי; 16 הרוגים, 30 פצועים, 5 משוריינים, 5 מטוניות משוריינות, 3 אוטובוסים ותוחח.

אותו יום, ה-13 במאי, היו יוט משבר גט להראל בגזרה המזרחית. מעודדים על-ידי הצלחתם במערב, ועל-ידי כניסת הלגיון למערכה בגוש-עציון יוט קודם לכן, פתחו כוחות קאוק'י בהתקפה נגד ושבן ולקחו מאחזו את אחד המשלטים העיקריים שמצפון לכביש. ממנו קיוו לעבור הלאה ולחסות מחדש את הכביש בקטע זה. בערוב היום נהדפו התקפות האויב, אולם חשיבות היחידות היתה רבה. עם זה יצאו יחידות הראל ושבן לכבוש את המשלט בלילה כהסיון על-ידי כך את האיוט המחודש לכביש. בו בזמן בוצעה פעולה הקפנית נגד משלט הרודר החולט על אזור מעלה החמשה. משלט זה נעזב על-ידי הבריטים עוד ימים מספר קודם לכן ונמסר לידי הערבים. עתה נכבש על-ידינו בהתקפת חי"ר עם שריון.

למחרת, ה-14 במאי, המשיכו הערבים בהתקפה על משלטי צפון כביש ירושלים, אולם בעצמה הולכת ונחלשת, ועברו עד מהרה להתקפות ארטילריה שלא היו מלוות בהתקפות החי"ר. אנחנו לא ידענו באותו זמן שבו בזמן הוציא קאוק'י פקודה ליחידותיו המצוה עליהן להתרכז באזור צפון המשולט על-מנה לעבור להתארגנות בטוריה, מאחר שמעחה מוטל נטל המערכה בארץ על צבאות ערב הסדיריים.

בכך נטחיים שלב זה של מבצע מכבי. במסגרתו התנהלו אחדים מחקרבות המריט ביותר במלחמת העצמאות כולה; אמנט נכבש בטיט חשוב של האויב - אולם הדרך לא נפתחה והאספקה לא הועלתה. השירה לא יודעה.

- - - - -

מבצע מכבי - שלב ב'

משנתברר כ-13 במאי, לאחר הקרב על מחנה העצורים בלטרון, ולאור ידיעות שנתקבלו ממקורות שונים שיעקר ריכוזי האויב הם באזור לטרון, ושכניגוד למבצע נחשון הפעם הנקודה המכרעת היא באזור זה, בו ריכוז צבא השחרור למעלה מ-1000 לוחמים, הוחלט להעביר את הפיקוד על המסך המבצע לחטיבת גבעתי, ולהטיל עליה להקצות כוחות נוספים על מנת להשיג הכרעה באזור זה.

מפקדת חטיבת זו הועברה, איפוא, בו ביום ממחנה הצור, סמנו פקדה על מבצע "ברק", הוא מבצע טיהור הדרום וטילוק איי ההתנגדות על עורקי החתבורה לנגב אשר עוד יחואר להלן, לחולדה.

חכניה שלב זה של הפעולה, בקויה הכלליים, היחה כדלהלן: ידוע היה שבטיסי האויב ומפקדתו נמצאים ברמאללה, מפקדתו הקדמיה היחה ביאלו שבמזרח לטרון. הציר שנשען עליו היה ציר לטרון - רמאללה. מתוך כך הוחלט לנתק ציר זה, על-ידי תנועה איגוף גדולה ממערב, הווה אומר: כיבוש בזה אחר זה של אבו-שושה שמדרום לכביש רמלה - ירושלים, אל-קובאב השוכנה עליו, טלביית שמצפון, ולבטוף יאלו שמעבר לכביש לטרון - רמאללה.

לצורך ביצוע המבצע הוכא לאזור גדוד נוסף לזה שפעל כאן עוד קודם לכן, וכוח של חי"ט קריטי שנועד להחליף את יחידות החי"ט אחרי כיבושם של הכפרים. ההצלחה האירה פנים למבצעים בה בשעה שבגזרה המזרחית עמנו יחידות הראל בהתקפות נגד בלתי פוסקות, כנשו כוחות גבעתי בליל ה-13-14 במאי את אבו-שושה היא גזר העתיקה, מקום המבצר העתיק שהגן עוד בימי שלטה על מכואות הרי יהודה. הכפר נכבש בהתנגדות מועטה. למחרתו השתלטו כוחותינו על נענה הערכית שממערבו, ובלילה שלאחר מכן, ליל העמק המדינה, נתפסה אל-קובאב בהתקפה מחואמת של שתי פלוגות ממערב וממזרח.

אולם כאן נאלצנו להפסיק את ביצוע שלב זה של מבצע מכבי. הגיעו הידיעות הראשונות על פלישת המצרים ארצה, ורובה של חטיבת גבעתי נקראה שוב להגנה על דרום הארץ. גדודיה שבו להחארגן בטיסי חל-גוף, חצור וראשון-לצלון, ורק גדוד אחד נשאר להבטחה הקטע המערבי של כביש ירושלים.

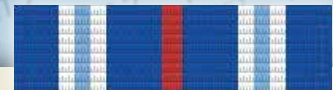
במצב זה הוחלט לשוב ולנסות העברת שיירה לפי השיטה שנקבעה קודם לכן: בליל ה-16-15 במאי נכבשו ללילה אחוז הכפרים דיר-איוב, על-ידי הראל, ולטרון, על-ידי גבעתי, על-מנת לאפשר העברת השיירה. היה זה כבר אחרי נטיגתם של כוחות קאוק'י, אף כי אנחנו לא ידענו על כך. יתר על כן, עתה ידוע לנו שגם הלגיון לא ידע על כך, ויחידותיו אשר היו כבר ערוכות בארץ-ישראל המערבית, לא הפסו אחץ אזור לטרון, מתוך מחשבה שעדיין מחזיק בו "צבא ההצלה".

הכפרים נכבשו - אולם שיירה לא באה. במקומה הגיע משורין אחז כלכד, שהביא ציוד מרגמות ופגזים. משורין זה ייזכר המיד בשם שיירה היתום. בגלל מצב הכביש בקטע שבין לטרון ושער-הגיא, הועבר המשורין בדרך עפר המובילה לבית-מחוסיר, אשר היוותה אחר כך חלק מהווי דרך בורמה.

כעבור שני לילות שבו ונכבשו הכפרים על-ידינו. הפעם הועברה לירושלים שיירה בה כמה עשרות מכוניות. היחה זו השיירה האחרונה שהגיעה לעיר עד לפתיחה דרך בורמה.

הנסיגה להשתמש לילה נוסף באותה דרך כדי להוריד לשפלה מכוניות שנשארו בירושלים, נכשל. בינתיים הגיעו כוחות הלגיון והערכו להגנה באזור לטרון כ-16.5. מאידך החלה החקפת הלגיון על ירושלים העיר, וכוחות הראל נקראו בשנית לעלות מן הפרוזדור אל הבירה. הדרך שבה וניחקה.

- - - - -

מבצע "קלטון"

בשעה שגשש עציון החכונן לקרבו האחרון, רוכזו בירושלים העיר כוחות למבצע ההשתלטות על האזורים החפוטים עדיין בידי הבריטים, מיד לאחר פינויים, ואזורים ערבים מעבר להם שהחזרתם הכרחית לשם יצירת רציפות עם השכונות המרכזיות המרוחקות עדיין. מבצע זה נועד להתבצע בשלושה צירים, ועל כן נקרא בשם מבצע "קלטון". הכוח הצפוני, כולל יחידת אצ"ל, נועד לצאת מטביבת בחי ההונגריים, ולחפוט מחוץ את בית-הספר לשוטריים ושכונת שיך-ג'ראח, אשר הצבא הבריטי החזיק בהם כאמור מאז החקפתנו ב-26 באפריל, ועל-ידי כך לחדש את הקשר עם הר-צופים ולנחק את ציר ירושלים - רמאללה החיוני לערבים.

הכוח המרכזי נצטווה להשתלט על אזור בווינגרד שבמרכז העיר, המפריד בין חלקיה היהודיים והערביים; בנין הדואר, מגרש הרוטיים, בנין אפ"ק, ולהגיע עד נוטרדם ועד לשער החדש של העיר העתיקה. על מנת ליצור שליטה על שני כוחות אלה הוקט מטה בשם "קלטון צפון".

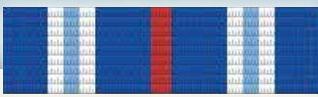
הכוח הדרומי נצטווה לחפוט את מחנה אלנבי, את שכונת בעקה, החנה הרכבת ובית-הדפוס הממשלתי, ולהגיע עד אבו-טור. על-ידי כך הוקט רציפות עם השכונות המרוחקות שבדרום העיר, הלפיות וצפון-הלפיות, ועט רמת-רחל.

במקביל להכניה זו הוכנה על-ידי כוחותינו שדובע היהודי בעיר העתיקה הכניה להשתלט על העמדות הבניטיות המפרידות בינו לבין הרובעים האחרים בעיר; אולם על כל פרשת הרובע היהודי שבעיר העתיקה ידובר בפרוט במקום אחר. הכניה קלטון לא נועדה ליצור רציפות עם הרובע היהודי בעיר העתיקה או לפתור את בעיית הרובע באיזו צורה אחרת.

בשעות הבוקר של ה-14 במאי נחפסו על-ידי אנשינו ללא קרב יעדיהם של הכוח הצפוני והמרכזי, כולל כל מחסני המטרה הבריטיים שנוחרו במגרש הרוטיים, ואשר היה בהם ציוד צבאי בכמויות גדולות. בדרום התקדמו אנשינו עד בנין דוד, והוקט הקשר עם ימין-מטה המנוחקת; מאיך הספיקו הערבים לחפוט את מחנות אלנבי ואל-עלמין, את בית-הדפוס הממשלתי וחחנת הרכבת. במחנה אלנבי החנהל קרב במשך שעות מספר, אולם הוכרע לאחר שהופעלה נגד הכוח הבלתי טדיר המחזיק בו דוידקה, ונודע לנו שהמפקד הערבי מבקש רשות לטגח. מאמץ נוסף מצדנו שכנע אותה לעשות כן. מחנה אל-עלמין נשאר בידי הערבים, אולם הפך עד מהרה לשטח הפקר, כהיותו נתון לשליטה הן מצד הרכט של הלפיות ורמת-רחל הנמצא בידינו, והן מצד רכט מר אליאס הנמצא בידי הערבים. ההתקפה הסופית על אבו-טור החלה ב-18 לחודש, והיא נסתיימה ללא אבדות לנו, מגיני השכונה, בעיקר ערבים מקומיים, נלחמו בעקשנות, אך נסוגו משאולה חמושתת, והופעל נגדט בין היתר גט נשק המלחמה הפטיכולוגית, באמצעות רמקוליים, אשר היה יעיל במטיבות שנוצרו על-ידי התקדמותנו בימים האחרונים. עוד לפני הקרב על אבו טור נרחו הערבים ממחנת-הרכבת ומכית-הדפוס הממשלתי.

בצפון נחקלה יחידת לו "י בדרכה למנזר נוטרדם בכוח עיראקי מתנדב, שפתח באש מאגפה, וניהק את דרכי נטיגחה. שתי מחלקות הי"ט נשלחו לזלצה, והצליחו להשתלט על המנזר והבניינים שבינו ובין בווינגרד. הכיצורים החפוזים שנמצאו במנזר העידו שהערבים טרם הספיקו להתארגן בו כראוי.

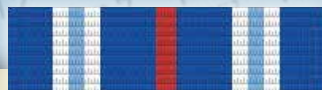
כזה נסתיים למעשה החלק החוקפני של מבצע קלטון. הוא הקנה לכוחותינו בירושלים עמדות חשובות ביותר, הודות למהירות בה מילאנו את החלל שנוצר עם הפינוי הבריטי. מהירות זו הושגה הודות לשילוב בין המודיעין והכוחות המבצעים, ואין על כן לזלזל בחשיבותה של פעולה זו כפעולה צבאית. אילו נאלצנו לכבוש מידי הערבים את השטחים שנפלו לידינו כפעולה זו, או במליט אחרות, לו נאלצנו לקדם את הפליטה, כסלא רק הרובע היהודי בעיר העתיקה, אלא גט ימין-קשה, הר-הצפיים, הלפיות, צפון-הלפיות ורמת-רחל מנוחקות מן המרכז, היה מצבה שלירושלים העברית גרוע בהרבה לקראת הפליטה.

אולם שעה נוכחית זו לא ארכה. עוד במקורו של ה-14 במאי, לפני שכווחיננו הספיקו לחסום את כביש ביה-לחם - ירושלים ולאץ את העצבים לסגור את שער יפו, הגיעו לעיר העתיקה הערבית ראשוני חיילי הלגיון הערבי, ונתקלו בה בחטאות. באותו זמן גם נפתחה ההתקפה על רמת-רחל שבדרום, אשר לוותה בדרישה מצד הערבים לכניעת הושביה, פן יהיה טופט כסוף הושבי גוש עציון.

באותם ימים נעשו בירושלים ההכנות האחרונות לקראת הפלישה. ב-14 במאי הוכרז על מצב חרום ועל גיוס כללי של הגברים והנשים מגיל 18 עד 46. בתי-הספר ורוב בתי-העסק נסגרו. על הגדנ"ע ועל קבוצות עבודה שאורגנו מבין האזרחים הוטל לחפור תעלות נ.ט. ולהקים מחסומים בדרכי הגישה העיקריות לעיר. אפילו ראשי הישיבות, שער כה התנגדו לכל שיתוף הלמידיהם במלחמה, התירו מעתה השתתפות בעבודת הביצורים - אמנם רק במשך יומיים בשבוע.

- - - - -

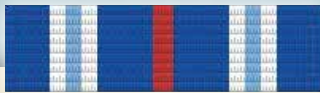
בפילת גוש-עציון

ההיסטוריה והגיאוגרפיה של הגוש - ההתארגנות - בפועל
במחברות הגויב - קרב ה-17 למפריל - התקפת ה-4 לסטי - היסטים
המורכבים של הגוש.

בגולה הסמוכה בעצם סיבה של ההיסטוריוגרפיה היא זו, שבה
בטעה שבטציאות מתנהלות סדרות מפורעות בזו ליד זו באותה שעה,
במאור חייבות הן להופיע בזו אחר זו. במגבלה זו אתה חס ביותר
בבואך לתאר פרטה כפרטת גוש עציון; כי במסך כל התקופה שתארנה
עד כאן, נמצא הגוש במצור כמעט מוחלט, ובעיית הגוש הטרידה את
המחריטים לעיניו הבטחון ללא הרף בצד כל הבעיות שתוארו. ומגבלה
שיטנה בכתיבת היסטוריה צבאית, ואין בכוחה לתת ביטוי נאמן
והולם לאותו הגורם הבלתי נמסס אולם המכריע בטופו של דבר גם
בכל מאורע צבאי - הוא גורם האדם. גם במגבלה זו אתה חס בצורה
בולטת בבואך לתאר פרטה כפרטת גוש-עציון.

ההיסטוריה בגוש עציון החלה עוד בשנת תרפ"ז, בטעה שעלו עטר
מספחות מערות הסודו סירוסלים למקום הנמצא על-יד כביש ירושלים -
חברון, בק"מ ה-21. הם קראו לו מגדל עזר, בטם התכנן הקטור בנותה
סביבה. בשנת תרפ"ט, לאחר הטבה ביהודי חברון, נאלצו לנטוש את
הנקודה. נטיון שני נעשה בשנת תרצ"ב; האדמה נרכשה מחדש על-ידי
חברה שבראשה עמד יהודי בטם הולצמן עציון, והוקם עליה ישוב בטם
כפר עציון. בפרוץ המורעות תרצ"ן נעזבה האדמה בשנית. אחרי שני
נרכשה אדמה נוספת על-ידי הקרן הקיימת ועליה נבנה בשנת תש"ג כפר
עציון המחודש. מלכתחילה לא הטיל איש טפק בטיכון הכרון בהקמת
ישוב בודד במקום זה, בלב אחר הערבי, בשכנות לחברון הידועה
כמחפרת, בריווק סכל בקודת ישוב עברית. בשנת 1945 נוסדה בקודה
שניה, 3 ק"ט צפונית-מערבית שכפר עציון. היא נקראה בטם מסואות,
על טם המסואות שהיו על ראשי ההרים לבטר את קידוש החודש. כשנה
לאחר סכן, ברשמיית תש"ז, נוסדה הנקודה השלישית, 3 ק"ט צפונית-
מזרחית לכפר עציון ונקראה עין-צורית, על טם הסלעים והצורית
הסודרים בחבל ארץ זה. הנקודה הרביעית הוקמה בערוך כמותו זמן,
ק"ט מערבה לעין-צורית, ונקראה בטם רבדים. ארבע נקודות אלו
היוו יחד את גוש-עציון.

בימים כתיקונם היו מגיעים אל הגוש ככביש הראשי הסוביל
לחברון, טפנו היו פונים, בק"מ ה-21, מזרחה, בדרך עפר. בטרחק
כ-2 ק"ט מן הכביש הראשי מגיעים לפרטת דרכים; צפונה ממשיכה הדרך
לעין-צורית ולרבדים המסוכות זו לזו; מערבה הדרך למסואות-יצחק,
ולצד דרום-מערב הדרך לכפר עציון הנמשכת אחר כך ומגיעה לכפר
הערבי בית-עומר. מדרום-מערב לצומת דרך העפר והכביש הראשי נמצא
על כיפה תלולה בתוך חורטה, שלוחת רכס ההרים עליו הוקמו ישובי
הגוש, המבזר הבנייה קטיני אשר טבעליו נקנו בשעתו חלק גדול ממדנות
הגוש. מצפון-מערב לאותה צומת, בנקודה הגבוהה ביותר בכל הגוש,
נמצאת הירבת סוויר בגובה של 970 מ'. שני טלטים אלה, ששני צדי
דרך העפר הסובילה לפניו הגוש, החזקתם חיונית לא רק לפי שטבק
לטנוע חדירה טצו הכביש הראשי פנימה אל הישובים, אלא גם לביצוע
המשימות התקפניות אשר הוטלו על גוש עציון כמעט טראשית הטלחה,
כחלק ממערך ההגנה של ירושלים; המשימת הכביש הסוביל לירוסלים מן
הדרום, בין כמגסול על פעולות ערביות נגד התחבורה שלנו כעורקים
החיוניים לנו, בין למניעת תגבורות לירוסלים בטעה שיתנהל בה קרב
מכריע. בהמסך דרך העפר, מסוך לצומת הדרכים המנימיות לכפר עציון
מחד ולעין-צורית ורבדים מאידך, נמצאת גבעת מטולעת, טנקראה כפי
המגינים בטם הגבעה המהובה. עוד בחודש פברואר נטלל בקרבת גבעה
זו מטלול הטראה ארעי, למטוטים קלים, אשר באמצעותו קוים הקטר בין
הגוש לבין הספלה. מטלול הותקן על-ידי הרובת קטע הדרך המחבר את
הדרכים הסובילות לעין-צורית ורבדים טצו אחר ולכפר עציון ומסואות
יצחק טצו שני.

התקנתו של המסלול, אשר התרע לאורך של כ-200 מ', בנושאים הקשורים של המסע ובמזרח הכלים המעטים אשר נמצאו בגוש, חייבה מספר גדול. הגישה אל המסלול ממזרח היתה פעל לגבעה תלולה וקצהו המערבי שקע לתהומות של ודאי עמוק. את הגבול הצפוני הורה סדרון זקוף של גבעה ומיליון הקצה הדרומי בגל במדה טרשים הנסוך בסקפת מהמסלול. תנאי טמם אלה גרמו למספר גדול של תאונות והקשו על הגשת העזרה הנדרשת לגוש.

לטרות הקטיים הוטסו לגוש עציון מסוטים בתמידות, עד היום האחרון, אשר העבירו לגוש ציור ודואר והעבירו סמכו פצועים. קרוב לקצהו המערבי של המדה, במזלג שבין הדרך לכפר עציון והדרך למטואות-יצחק, נמצאת גבעה גדולה היא גבעת הטלעים. הלאה מסע טערה, עוברת הדרך לבית-עוטר באוכף. סדרות לא גבעה נוספת בגובה 966 מטר, שנקראה על שם אוכף זה - אוכף המוכתר.

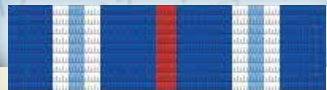
הטיירה האחרונה שהגיעה לגוש, טיירה נבי דניאל, תוארה לעיל. בטיירה זו הגיעה פלוגת חי"ט פירוטליים, והוצאה פלוגה אחת אשר הגנה על הגוש כמעט טראסית השלחמה. מחלקת פל"ח נטובה סנבי דניאל בעת הקרב אף היא לגוש עציון, וטייטה כמחלקת עתודה לגוש כולו. זה היה הכוח הטוביים אשר עמד בשלב האחרון של הקרבות ליטין המטייביים, אשר מספרם הגיע ל-110 איש בערך בכפר עציון, 100 איש במטואות, 40 בורדיים, ו-30 בעין-צוריים. ילדי הגוש טובו מתוכו עוד כ-30.12.47, אולם חלק גדול מן החברות נותרו בתוכו, והן נכללות במספר סנקבי.

אחרי ההקפדה הראשונה על גוש עציון, ב-14.1.48, אשר יעד עיקרי לה שלטתה חירבת זכוריה, שהיתה באותם הימים המסלע הקדומי הראשי מן הגוש לעבר המזרח, לצד הכביש הראשי, עברו על הגוש חרשים ללא התקפה רצינית. בפילת הל"ה בדרום אליו, ולכידת טיירה נבי דניאל אשר צמחה סמוך - היתה להם נגיעה יסירה לסגור הצבאי של הגוש, בהדגישה את עובדת הניתוק היבטתי המוחלט; אולם לידי התקפה יסירה על הגוש לא הגיעו הדבריים במסך חרשים אלה.

ניתנה, איפוא, טעות להתארגנות להגנה לקראת התקפה אשר גם אם תתפתח, בום תבוא, ולתכנון וביצוע פעולות יזומות אשר תוטלנה על הגוש כדי פעם בפעם. המסקים, אשר היוו כל אחד אזור בפני עצמו, התבצרו והתארגנו להגנה כל אחד בפני עצמו; ב-18 כסוף, 5 ימים לפני בום טיירה נבי דניאל, נתפס המנזר הרוטי בהסכמת הערבי המופקד על טמירתו; כחודש ימים לאחר מכן, ב-26.4, נתפסה גם חירבת טוויר, ועל-ידי כך הוטלטה טבעת הסגן החיצונית מעבר המזרח, והובטחה התנועה הפנימית בין חלקי הגוש. שני מסלטים אלה עטויים היו מפת קרבתם זה לזה לסייע הדדית באש; לא כן יתר מסלטי הגוש, אשר הפרוקיים ביניהם טבעו כמעט טיוע הדדי בנשק הקיים בידי הטוביים, ואשר כלל שקלע בינוני אחד בלבד. יתר הנשק היה נשק חייל רגלים קל - טמיות, רובייה, מספר פרגמות 2" ומספר שקלעים קלים; נשק זה בא בחשבון להגנת כל מוצב בפני עצמו בלבד; אף הוא לא היה בו לצידד אלא כרי טחצית טאנטי הגוש.

מסקד הגוש, מוס, אשר קבע את מפקדתו בגבעה הצפונית טליד טדה התעוטה, בקרבת צומת הדרכים הפנימיות, יכול היה להספיע על קרב ההגנה באמצעות פרגמה 3" המסוקפת בקרבת מטהו, והעטויה לתת אש מטייעת לכל מסלטי הגוש; באמצעות מחלקת העתודה של הפל"ח שנזכרה למעלה ובהופעתו האיטית בנקודות התורפה. הנשק האנטי-טנקי המופע, שני פיאטיים שהגיעו לגוש אחרי התקפת המטוריביים הראשונה,

נשק חשוב ביותר היו המוקטים, אשר נוצלו הן לפעולות תקפניות, נגד התחבורה הערבית, והן לטיקוט דרכי הגישה לפוצבים העיקריים שבתוך הגוש. מוקטים אלה היו בעיקר נגד אנשים, אולם יוצרו בהמסך הקרבות גם מספר מוקטים נגד טריון, והוטסנו בדרכי הגישה העיקריות

לשריון. דרכים אלו, בשטח הסטולע בו נמצא הגוש, היו טוענות
מלכתחילה; אולם פעילות החרובה של המתיישבים בסלילת דרכים
ובהכשרת קרקע, הכשירה את הקרקע גם לטעור טטוריינים.

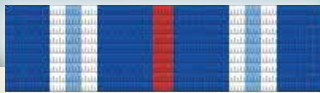
ימים טוענים אחרי טיירת נבי דניאל, בערכה על-ידינו התקפת
מארב על טיירת הויב בדרכה לחברון. כתגובה לכך פרצו מן הכפר
כפריים ערבים, ותפסו ב-4 באפריל את חירבת טוויר, אשר שרם הימא
מז בידיו, ומוצבים טעוזה לכביט הרמטי. נסיונה להתקוף לעבר
הסנזר נהדף, ובערב נטוג האויב לכפריו. התאבורה הערבית נפסקה
לכמה ימים. כלקח פעולה זו נתפסה על-ידינו החירבה.

הקרב הטני, ב-12.4, אשר בו נתמטה הגוש לראשונה בהרעטת
תותחים, החל סיד אחרי חירות הטלחמה נגד תאבורת האויב. מארב
שלבו נפגע באוטובוס ערבי הכט טעד חברון; בעוד סנהל הקרב עליו
בעה בכביט טיירת טספקה של הלגיון הערבי בליווי טטורין עם
תותח; סחלקת לגיונרים ירעה מן הסכוניות ונעה לאורך הטלוזה,
כשהיט מבטיחה את הסכוניות הנוטעות לטון. המארב נחלץ לסגת, אולם
היילי הלגיון גילוהו ופתחו עליו באט; בטעב זה מן הנטנע היה שלט
לענות באט גם מן הסנזר על סנת לחלץ את המארב. נפתחה, איפוא,
אט סכונית יריה מן הסנזר אל טטורין הלגיון, אשר החל לסגת בכיוון
חברון, אולם נפגע ונעזב על-ידי הייליו שברחו להריט. בהיתקלות
זו נגרטו לאויב 6 אבדות והרוגים ונטקט נטאר בטטח; ברור היה
שתגובה טעד הלגיון היה בלתי נטנעת, ואכן לא איחרה לבוא. טיירה
ערבית גדולה סכללה סכוניות טטט, אוטובוסים, טטוריינים לכבי
דניאל, בליווי 6 טטוריינים נטטטי תותח, העפילו טעד חברון לעבר
הסכוניות העזוכות, בדיוק בזמן סכוחות העתודה של הגוש היו
בדרכת אל הסכוניות מוך כוונה לגררן לגוש או לפחות לפרוק סתוכן
את נטקן. כוחותינו נטוגו בדרך הפגיטית, כאשר טטורייני האויב
דולקים אחריהם באט תותחית. אט התותחים כוונה גם לעבר הסנזר.
לשרות רחק זה, אשר טנעתו הימא ללא טפק לאפטר לטיירה לעבור בטלות,
פתחו פגיני הסנזר באט על הטיירה טטהייעה לעיקול בטעלה הכביט.
הטטורין טנע ברמטה הוצט סכלל טיטוט. כמה סכוניות אחרות נעצרו,
ויתרן המטיכו לנטוע כמהן סנטות לעקוף את כלי הרכב הפצועים
החוטטים את התנועה. רביט טבין נוטעי הטיירה נפגעו וקפצו לתעלות
ועלו על סוקטי הנעל שהונחו עם קודם לכן. הרעטת הטטוריינים, בליטות
הערבים הפקוטיות טתפטו טטלטים מן העבר הטני של הגוש, ונטקן עטן
טהוטל על-ידי הלגיון, איפטר לבטוף לטיירה לעבור את סקוט המארב;
אולם אטט סכוניות נטטרו בגיט, ונפגעו האויב היו רביט. טטורייני
הלגיון הטתלקו בכיוון לירושלים.

לפנות ערב בנותו היוט הטיכו הערבים את טטותת; בטיוע 6
טטוריינים של הלגיון, אשר הפגיוו את הסנזר הרטי טטורחו טעד הכביט
הרמטי, ניטו הטוני כפריים להטתער על הסנזר ולכבוט טעד דרוט וטעד
'רות-טזרה. הרעטת הסנזר נטטכה כ-35 דקות, אולם לא נגרטו כל נזקים
ואבדות רציניות, והכבינים היו סוכנים להדוף את ההטערות - ונטקן
הדפוח. לאחר 15 דקות נטוגו הערבים כשהט גוררים את נפגעיהם. עם
דת הלילה הטתלקו הטטוריינים והצליפה פסקה. לאחר טקן נפסקה
התאבורה בכביט חברון - ירוטלים לטון יטים טטפר, ולט נתחדטה גלל
לקרחת טוף חודט טפריל, בליווי טטורייני הלגיון, אטט נאטר על אטטי
הגוש להתנגט. ב-29 באפריל נתקבלה פקודה להפסיק כליל בטטיטת הכביט,
והטגינים נתפכו לטיט התתרגנות להגנה, לייצור סוקטיט, לטיפור
טדה התעופה, לתכנון ולתרגול תכנית ההגנה של הגוש. בו בזמן הוצטו
אל הגוש תחטוט, כלי עבודת, חטרי נפץ וכן רוביט מן הנטק הט'כני
טהגיע ררצה בנותו זמן.

נטוג טה על זוטפן אנטת העזרה לגוש עציון בדרך האויר טטפר
לקבל סתון הדו"ח הטט:

תאריך 14.4.48. טיט: יצחק הגנטון. טטוט ד.ר.צ. 15:
העברתי תחטוט לכבר עציון ובחמת בטעה 1000. הסטור לא רצה
להידלק להטרת, והטחובט טנט טהיה בטקות החליף טטגנטר אט"צ.

בשעה 1129 התרחתי עם עוד נוסע אחר, סיד אחרי ההסרה במלצתי לרדת לירידת האונט על הגבעה המזרחית של המסלול על שטח המסלול. סירידת האונט זו התכופפה מערכת הגלגלים, פחית של המוטור והאגוזים. בעזרת אנשים מהגוש הצלחתי עם המכונת מבט להביא את המטוט לספא של טיסה למחרת בשעה 1500.

לירידת האונט נגרמה בגלל איבוד כוח של המוטור סיד אחרי ההסרה.

הסרתתי בשעה 1615 אחרי התיקון הזמני שנעשה באוירון. אחרי 10 דקות טיסה טעל לכפר עציון נטברה חתיכת הפרופלור שנידבקה. סיד הורגטה ויברציה עצומה, והיה חשט שהמוטור יתפרק. סגרתתי את המוטור וירדתי בחיתת האונט בהצלחה על המגרס, בעזרת מהנדס טנט חתכתי את הקצה הטני של הפרופלור, והסרתתי טוב. אחרי 10 דקות של טיפובים טעל לכפר עציון פניתי לול-אביב. בדרך לול-אביב באמצע של ההרים התחיל המנוע להטסק, וחזרתי לכפר עציון. את התיקון הנוסף במוטור הטארנו למחרת.

אחרי שהולפנו קטרבורטטור שלם מאוירון אתר התחיל המוטור לעבוד בשדר. בשעה 1035 הסתמתי עם הפרופלור החתוך.

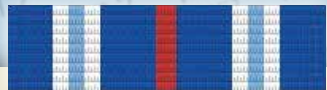
אחרי שהסתובבתי טעל לכפר עציון 10 רגעים לנוכחתי שהמוטור בשדר הסתכתי בכיוון לול-אביב. הגעתי בלוח לול-אביב בשעה 1115.

בתחילת הודע כתי, בשעה שהתחדשו הפעולות בירוסליים העיר ובעוד הקרב על קסטון, נקרה הגוש טנית לחסות את כביט הברון. הכוח בסנור ובסווייר הוגבר עד כדי פלוגה שלמה; הפעם הוקטו טני סחסוטי מבנים גבוהים ומטוקטיים על הכביט, ופוצצו מעבירי הטיט, והונחו טוקטי נפל במעלות טבדי המביט. עטודי המלפון נופצו לאורך ק"ט אחדים; הקר המלפוני נותק. לחתותו נעצרה טול טוויר טיירה בת 15 טכוניות טבחה טעבר בית-לוח. המוטובוט הרטטון התהפך באמצע הכביט והיורה סחסום מדוכה; אולם יתר המכוניות של הטיירה ניצלו הודות למטורין בריטי טנע בעקבות הטיירה, ומטטור היה לאנטטנו להתנגט עטו. בו בערב הורגטה טכונה רבתי של הלגיון; מטורייניט ומכוניות טמא נרתו באיט טעבר חברון ומטטילייה לרכט בית-פג"ר סספזרה לכביט הראטי; היתה זו התחלת ההתקפה של הלגיון אתר הביטה בטופו של דבר לבליפת הגוש.

- - -

במסגרת המכוניות פינולי הכוחות הבריטיים טן הארץ, היורות ירוטליים בעיה קטה במיוחד. בה בשעה שביתר מזורי הארץ ניתן היה לקפל את הכוחות בהדרגה בכיוון לראטי האטר - היפה ורפיה - הכרח היה להתזק כוחות בירוסליים, המרוחק טטני ראטי טטר מלה טטט עד לרבע המחרון: הנציב העליון חייב היה להיאמר בירוסליים טקוט בירתו עד לתום המנוט הטט. דבר זה נבע מהחלט המנהרותיהם האולכות ומכונה של המדינאים הבריטיים טלה ייתכנו פינולי הדרגתי והעברת המכוניות הדרגתית, כי את המנוט חייב להטתיים בכל הארץ בעת רבעונה טחת. נוכחותו של הנציב העליון בירוסליים עד ה-4 בטאי חייבה טטילט נוכחות טפקדת האבה וכוחות אבה ניכריט בעיר עד ל-14 בטאי. כוחות טלה חייבים היו לנוע ב-14 בטאי בכיוון לראטי האטר המטוריה, דרך מזורים טהט עלוליה להתנהל קרבות. בעיית הטטחת צירי הנועתט העטיקט את טפקדת האבה הבריטי טזה זמן רב.

הפתרון לכך נטמט בהחזקת יחיתו של הלגיון הערבי בארץ להבטחת קוי החבורה טלה; יחידות טלו פינורייין טן הארץ לצד עבר הירדן היורה בעיה טטובכת פחות, ועל כן טבעי היה טמד טפקדת הכוחות הבריטיים בארץ להטיל עליה טטיטה זו. לכחורה לא היה הדבר לרצון לטלך עבדהטלעה ולטפקדת הלגיון, אטר טיקטו להתזיר את היחידות לעבר הירדן על-כונה לטפטר להט להתארגן לקרבת הפליטה; דבר זה היה חיוני במיוחד לאטר חיוני טבין המטימות המוטלות על הלגיון עד כה - טטימות טטירה והבטחה - לבין טלו המטיות להט בעמיד, והטוני בארגון והטבחה הנובע טכך.

ב-27 במריל כותב ספקד הצבא הבריטי במרץ-ישראל לספקד הלגיון, שעל טף תקוותו להחזיר את כל יחידות הלגיון הסטרומות תחת פיקודו לעבר הירדן לא יאוחר מ-12 במרץ, והוא מבקש להודיע על כך לאלק חלק מהם על שנת להבטיח ציוד ומחסנים בעלי ערך אשר פינויים התעכב בגלל חבלה במטילות הברזל והפרעה לתנועה בכבישים; ועל שנת לסטור על הסדר לאורך צירי התחבורה שלו סירוסלים לצפון ולדרום על-ידי הצבת כוחות באזורים ובמרכזי מוקלוסיה ערביים שונים אשר הסב בהם "טעורפל".

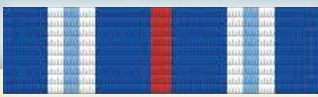
עם זאת סקורה ספקד הצבא לסטור את יתר יחידות הלגיון שתחת פיקודו לא יאוחר מן ה-12 במרץ, והוא מבקש להודיע על כך לאלק עבדאללה על שנת שיוכל לתכנן את מהלכי צבאו. הדגש על העובדה שיחידות לגיון שלו תובצנה באזורים ערביים דווקא - אין ספק שכוונתו להרגיע את ספקד הלגיון בכך שפעולות קרביות ואבדות אינן צפויות לו מוך כדי פילויים מסיסה זו.

צירי התנועה עליהם התכוון ספקד הצבא הן אלה שעמדו לסטט את שארית הכוחות הבריטיים ביום סיום הסנדט. בו ביום עמדו לעזוב את ירוסלים מתי שזירות עסק; אחת, הכוללת את סטות הצבא ואת שארית הפקידות הסנדטורית, עתדה לעזוב את ירוסלים בכביש רמאללה - לטרון - רמלה ולנוע שם צפונה לסיסה; בתוך שיירה זו עמד לנוע הנציב העליון בדרכו לטדה התעופה בעטרות. השיירה הסניה, הכוללת את הסיבת חיל-הרגלים הסניה, עתדה לנוע דרך בית-לחם - חברון - באר-טבע לרטיח, ולהצטרף שם לדיביזת חי"ר הראטונה, שעתדה לנוע לאותו מקום מצריפין.

ידוע לנו על חטט אלוגות לגיון לפחות שנותרו מוצבנות לאורך כביש טכס - רמאללה - ירוסלים - חברון לצורך פילוי מסיסת הכטתה זו; חלק טכוח זה הוט הטקף והכריע את גוט עציון. הסיסתבור את כביש חברון ב-2 במרץ מתוארה לעיל, היא שנתנה אסתלה ללגיון לתקוף בטלב רמטון את הסנדר ואת טוויר, ואחר כך את הגוט כולו, עוד טרט תם הסנדט הבריטי על הארץ.

- - - -

כאסור, הורגטה טכונה לקראת התקפה עוד לפנות ערב ה-3 במרץ; סטורייני הלגיון נרטו תופסיט עפדות ברכט בית-פלר שטכול הסנדר טעברו הטני של הכביש, וערביים טקוטיים נרטו מתרכזים על הסטלטיים שטסביב לגוט. בטעות בוקר ה-4 במרץ החלה ההתקפה; מוך הרעטת תותחים וטרנטות סנד רכט בית-פלר הסמער כוח על הלגיון, שהוערך ככפלוגה לערך, על הסנדר טצרו הדרוטי טנד עסק הברכה. החורטות הפקיפות את הסנדר איפטרו לחיל הרגלים הסממער לגטת בהסתר עו קרוב לעפדות הדרוטיים; ונחרי טנפגעו כ-70% מן הטנטיים בהרעטה במלץ היתר לטגת. נחרי טהוצאו ממוך הסנדר כל הפצועים, וספקד כונה טחד עוד חזר אליו לאחר טכן כדי לאסוף את הנטק שהוטטר בו - 7 רובים, 2 טטנים וטרנטה "2", מולט טפגע טטעה שהעטיט את הנטק על גבו על-ידי לגיונריים טהיו כבר בתוך הבנין. טעחית הכוח טהיה בסנדר, עם כל הפצועים, טטוב דרך העלת הקטר, אחת שפעלות הקטר הפועטות אשר בגוט, הסטברת את הסנדר עם הסטלט הרוטי הסטוף לו סטערבו, על טלוות אותו רכט עצמו, והטבצר בטטלט הרוטי לקרחת בו הרזרבה הגוטיה, אשר נקרתה לחיזוק טטלט זה ולהתקפת בגד על הסנדר. אטנת בילט האריב, אחרי כיבוט הסנדר, להטטיין ולהסתער דרוטה על הסטלט הרוטי, מולט ללא הצלחה. טצריפיי הסטלט הרוטי בו נצטופפו כמותה טעה אטני הרזרבה טטתט טאויבים להורחות החורבות לפני ההתקפה על הסנדר. 7 טטנטי הרזרבה נפגעו בטפגז זה, ואחריים נפצעו. כתוצאה טכך הוטלט לרחות את התקפת הנגד עו דות הערב. מן אז התברר שהתקפת הנגד טיותרת: מין את בגלל אבדותיו הטרוכות, מו בהעדר כוח להחזיק בטוצב - בטט הלגיון את הסנדר ואטטינו ודרו אליו בלילה ללא קרב.

כל אותו זמן התנהל הקרב גם על מטלט סוויז שמצוין לזכור
 מעבר לדרך הנסיגה. מטלט זה הורעט אף הוא קטות בעיקר על-ידי
 טרנספורט 3 ותותחי טתי ליטריות של טטורני הלגיון, ורוכב על-
 ידי אט שכונת יריה מעברו השני של הכביש. חיילי המטלט המחפריים
 היטב נצרו את אטם וציפו להסתערות טטבוא. חייל אחד נהרג מפגיעה
 ישירה של כדור. עם התקרב הסטערנים הועתקה האט הנסיגה מחורנית
 למטלט העץ, לטובע תגבורות ולחסות דרכי נסיגה של כוחותינו שמטלט.
 גם הגבעה הצהובה, בה נוצבת טרבט 3 של הגוט, נמצא תחת אט. לאחר
 הריכוך התקדמו טבות סטערנים לעבר המטלט בקולי קולות, ערוכים
 בטורות פזורות. ברמטן הלך טפנה טוקסיט, בתוכם חיילי בריטיים.
 עדיין נצר המטלט את אטו. רק בהגיעם לטווח קרוב ביותר ניתנה
 פקודת האט: הסטערנים נטווגו סיד לטטת האט, אן חזרו וביטו להסתער
 בטבית. גם הסטערנות זו נהדפה; אבדות האויב היו גדולות, והוא
 נטוג בבהלה. הטגינים השתלטו בכל כלי הנשק, ולבסוף אף בריטוני יד.

הרעט מטלט סוויז נטככה עם רדת הלילה, אולם בסיון הסטערנות
 לא נעטע עוד. בטטן הלילה התגברה ההגנה בטטלט, עטדות הוחלפו.
 לערביט ניתן לאטוף את נפגעיטם ללא הפרעה.

כוח שליטי טטטתך בהתקפת ה-4 בטתי היה טורכב ט-3 טנקים
 בריטיים, אשר נעו טמד טערב, בדרך העולה טבית עוטר, ניצבו באוכף
 וירו טטנו בתותחיהם אל עבר כפר עציון, כנראה בטבטת פעולה עונטיין
 בלבד. אנטינו נטווגו טן האוכף כפני הטנקים הבריטיים, וערביט
 טקוטיים השתלטו עליו. אולם עם נסיגת הטנקים טן האוכף פוזרו
 הטקוטיים על-ידי טרבט 3 ואנטינו טכ לאוכף.

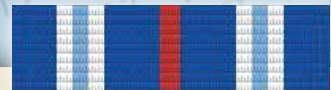
בזה נטתיטת התקפת ה-4 בטתי; טוט מטלט טבין מטלטי הגוט
 לא נטאר בידי האויב; אולם אבדותינו היו טבדות: 12 הרוגים וכ-30
 פצועים, בעיקר טבין טטטי החי"ט והפלט"ח, ללא כל אטטרות לקבל
 תגבורות, היו טכא קטת לגוט. בטכב זה הוחלט לבטל טטבת של מחלקת
 אחת, והכוח הטגן פורגן טפתה, פרט לפתיטכית עצמה, ב-3 מחלקות
 חי"ר בלבד ומחלקת טטיעת טטוטטת.

הכוח שתקף את הגוט בו ביום הוערך בפלוגת טטורניט של
 הלגיון, 3 טנקים בריטיים, טטטר טרבטות 3, ו-3 פלוגות חי"ר של
 הלגיון וערביט טקוטיים בטטטר רב.

הטוירה בגוט היתה קודרת. אף על פי טקרב ה-4 בטתי נטתיים
 כנשחונכו, הועתקה טרבטת הנימוק והבידודות, כי כה בטעה טלכוחותינו
 לא היה כל סיכוי לקבל תגבורות, נראה טלאי כוחותינו של האויב בעיני
 טגיני הגוט כבלתי טוגבל. תחוטת ה"טבדה" טכטה את ביטויה בדבריו
 של פוט, טטקד הגוט, בלורית של 12 חילי התקפת: "טה אנוף טה
 חיינו, לעוטת הטפעל כולוף קרבות גוט עציון ייכנסו להיטטוריה,
 ואני חייבים להיות גאים על זכותנו להילחם על נאט ירוטליט".
 לעוטתו נטטעו דעות טיש לעטות טטטן לכבות לפחות את הטוכלוטיה
 הבלתי לוחמת - הנטיים והפצועים - טנוך הגוט. טיקולית טלה הועברו
 להכרעתו של הפיקוד העליון, אולם מטילט היה כרוך טטט יוחלט על
 פינוי אוכלוטיה זו - טין כל דרך להוציט החלטת זו אל הפועל.
 בטיון להעביר את הפצועים לירוטליט באטפעות הצלב האדום נכטל.
 האטטרות של הליכה בטבי לא הופלתה עדיין על הדעת כלל.

בטטן טטבות היטיט טחלפו עד לקרב האחרון, נטנע הגוט טפעילות
 תקטנית כל טתי; התגבורה הערבית עברה בכביט הראטי ללא הפרעה. טכד
 הערביט פעלו תצפיות בלתי טוטקות, והטטרות טפעט לפעט.

בטטן יטיט טלה הגיעו לגוט טבי טטוטיט וטטוט גדול הצביח
 תחטוטת ואטפקת. הובאו טבי טקלעים, 2 פיאטיט ותחטוטת, תרטיליט
 לפגזי טרבט 3, ו-60 פגזים חדטיט. ב-4 היטיט האחרונים לא הג
 טטוט טלבו בטטי הגוט.

בו בזמן שוכללו במידת מה ביצורי הגוט לאור לקח הקרבות האחרונים, טוקטיקת התוארת בית הוטפנו בדרכי הגישה האפשריות של טריזיני האויב.

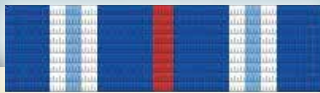
במסגרת בוצר קו הגדר ובחפרו עמדות טענה. הבית שכל ציודו נסדר בעת שהיה חמוס בידי הערבים אורגן מחדש לטגורי הסגיינים. בן-יוסף, ספקד המחלקה, קיבל אקורדיון חדש במקום זה שבסדרו על-ידי האויב וניגן בערבים בפני אנשיו.

בליל ה-11 - 12 במאי נערך האויב להתקפתו האחרונה, בתפסו עמדות הערכות להתקפה על האוכף, הסנזר וחירבת טוויר. מטורינים נוספי תותח נילצו חלקם על הכביש הראשי ורכס בית-פג'ר, וחלקם נעו מצד בית-עומר לעבר האוכף הסוכתר. עם האיר יום ה-12 לחודש בטעה 0500, נזהו הפגזים הראשונים, וטיד לחזריהם החלה הרעטת תותחיים, טרגטות ומכונות יריה. האויב שינה הפעם את שיטת פעולתו: תוך הכרה בחיזויותו של כפר עציון הטיל על מטוריניו לפרוץ לטרכז הגוט תוך עקפת הטלטיים, לכמר את הגוט ל-2 בציר הדרך הפנימיית טן הכביש הראשי ועד אוכף הסוכתר, ולטפל אחר כך בכל אחד מחלקי הגוט לחודש, ובראשונה בכפר עציון עצמו. הטלת הטאטן העיקרי הפעם על הטריזין נבעה מטמטת מתוך כוונה לפעט באבדות הרגליים של הלגיון, הפאטוצט בלאו הכי, מתוך אכזבה מייעילותו של "חיל הרגליים" הטקטי, ומתוך ידיעה על טיעוט הנסק האנטי טנקי בידי סגייני הגוט והערר תעלות ב.ט. ומחטוטים אחרים.

אוכף הסוכתר נכבט על-ידי האויב ב-0600, לאחר שהטריזין, המטטייע בטאוג כפריים, עלה על עמדות הסגיינים. הטטורין הראשון עלה על אחד הטוקטיים שהוטפנו בדרך בית-עומר, ויצא מכלל פעולה, אולם יתרם עקפו את הדרך והמטיכו בתנועתם. 15 חיילי הטלטי, שלא היה ברשותם כל נשק אנטי-טנקי, נטוגו ותפסו עמדות בסדרוננו הדרוטי של כפר עציון עצמו, לאחר שנהרג אחד מהם ואחרים נפצעו. דרישתם להעביר לטלטי אחד הפיאטים נדחתה מתוך כוונה לטטור אותו ואת מחטוטנו למקרה של התקפה על הכפר עצמו, לכפר נשלח גם הרובה האנטי-טנקי של הפלוגה.

לאחר כיבוט האוכף המטיכו הטטורינים בתנועתם לעבר הכפר, אולם היחידה שנטוגה טן האוכף, אשר הוגברה בינתיים וניתן לה גם פיאט, כטייע יחידה אחרת טבאה מצד טטואות ותמטה את בבעת הטלטיים, ומט טרגטת "3 הצליחה להוציא מכלל טיעוט את המטת הטטורינים הנותרים שנעו בציר זה. אבי יתם עזבוט ובטו לעבר האוכף; אולם לא הייתה בכפר יחידה שיהיה ביכולתה לבצע התקפת נגד ולכבוט את האוכף מחדש. הוא נטאר בידי האויב. מטעות הצהריים ועד הערב נטטן בקטע זה קרב מט בלבד.

בו בזמן הותקפו גם הטלטיים שבטורה הגוט. עוד לפנות בוקר הרגיטה חוליה טעקה כביצור עמדה בגדר הפזרחית של הסנזר בתנועה של מטוריני הלגיון בכביש הראשי לכיוון בית-לחם. הסנזר הוזעק. עם סחר החלה הרעטת האויב גם כאן: טרבית עמדותינו היו ידועות לו עוד טן הפעט הקודמת והוא קעקע אותן בטיטיות. כגטר ההרעטה הובטן מטות העמדות בטלוט מחלקות חי"ר בערך הנעות לצד הסנזר מצד מזרח; האויב נטוג אחר קרב קצר, אולם טיד הופיע בצד הדרוטי של הסנזר, וכאן הצליח לפרוץ לעצמו פירצה בגדר. המטיכו נטוגו סגדר האנטיים לעמדות טמטנים בדר החיל הפנימיית, והצליחו לבלוט את התפרדות האויב דרך פירצתו. אולם בטותו זמן, קרוב לשעה טעט, כבר הצליח האויב לחזור לתוך בדר האנטיים מצד מזרח, וראטוני הלגיונרים הגיעו עד לקרבת הבנין עצמו. קרב ריטונייה התנהל בטוחים של 15 - 10 טטר. בטופו נאלצו טאריה המגינים לסגת והם החליטו להחזיק טעמד ככל שיוכלו לקדם הגדר המערבית של הסנזר עד בוא תגבורת. ספקד הגוט, שהיה בטלטי הרוטי הטטן, חזר לכיוון הטלטי בטעה שהתנהל טט כבר קרב הראטוניים. בטותה טעה הובטן במטפר טטורינים העוליים אל הטלטי הרוטי מצד דרך העפר; היה חטט שהטלטי הרוטי ייכבט ובכך תיטבע כל המטרות נטיגה של נכוט שבסנזר. בטצב זה ניתנה הפקודה לעזוב

את הסניף ולטעם דרך הטלסט הרוטי עד קו הטלטים הפנימיים, הגבעה הצהובה וכפר עציון. ספקד הגוש לא ידע אותה טעה סטטוריני האויב הטפיקו כבר לכבוש את גבעת העץ, תוך עקיפת טלסט בית-טוויר, ולנתק על-ידי כך את דרכי הנטיגה מן הטלסט הרוטי.

הנטיגה בתעלה הייתה קשה ביותר. פצועים שכבו בה וחטפו את המעבר, ונאלצו את הנומריים לקפוץ ולעבור מעליהם. 17 איש נפצעו מן כזי קפיצות אלו. חלקם נפלו ובטארו שוכבים בטקוטם. הם בטארו שוכבים בתעלה והטפיקו לירות באויב המסתער, אשר הציב בינתיים טקלע בגדר המנזר שטיפס לו לירות את אינפילודית לאורך התעלה. ספקד הגוש ומפקד המנזר בטארו מחזוניים בקצה התעלה המזרחית, הגובלת עם המנזר, לחכות על נטיגת יתר האנשים. נטיגת נהרגו תוך רגליים פעטים בזה אחר זה בתוך התעלה, דרגתו של ספקד הגוש להרוגים, לפצועים ולנטק טצאה את ביטויה בטטפט הטקוטע המחורן: "קצרו את נטק הפצועים". על ספקד המנזר טופר טמת תוך זמזום קטע טטירו: "והט בקרב פול מפולה, רע אמה את נטקי לנטקטי מיטולה".

הט"כ טנטל את הפיקוד נהרג טיד לאחר כך, זה טהחליפו - תוך חטט דקות. קרב המנזר והטלסט הרוטי נסתיים בטעה 10.30. טבין הנטי המחלקה טרדו 8 פצועים בלבד שהחליחו להגיע לטטוטות ולכפר עציון. 24 חללים בטארו בטטט.

גבעת טוויר הותקפה אף היא, על-ידי חיל רגלים של הלגיון וכפריים טמו אלות המחר. עד טעה 10 לערך עלה בידי הפגינים בטקוט, אשר מוגברו בטטן הזמן על-ידי כמה טבאה טגבעת העץ, להרוף טטטר הטתערויות ואף לפצוע מן העורף בלגיונריים אשר הטתערו על המנזר טטר צפון. ב-10 בערך הבחינו טגיני הטלסט בטטוריני האויב נעים לעבר גבעת העץ שכערטט; אז ניתנה פקודת הנטיגה לכוח טבטקוט והוט נטוג ותטט גבעה זו בהיות טטוריני האויב קרובים כבר אליה. 2 הרוגים בטארו בטטלט; הפצועים נטלחו לחירבת זכריה.

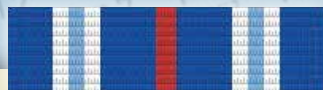
מן הגבעה הצהובה נטלח לגבעת העץ הפיאטט הטני של הגוש; הפיאטיטט הצליח להתקרב לטטוריין הראטון והציאו טכלל פעולה. טולט אותה טעה כבר היה חיל הרגלים של האויב קרוב לעטדות, ולכוח של גבעת העץ ניתנה פקודת הנטיגה לעבר הגבעה הצהובה. טקלען טבטטר בטקוט לחיפוי על הנטוגים נהרג בעטדתו.

עוד זמן טה קודט לכן נטלחה פקודה לגבעת הצהובה להעביר את הנטק הכבר - טרגטת "3 וטכונת זריה - לחירבת זכריה, הנטצאת פטובה טטט ולהתארגן טט להגנה. הכוח טנטוג טגבעת העץ לגבעה הצהובה הגיע, איטוח, לטטלט ריק ונטוג בעקבות טגיניו לקטע הצפוני.

בצהרי ה-12 בטאי היא, איטוח, הטצב בגוש כולהלן: החר הדרוטי הרוטי וחירבת טוויר היו בידי האויב; הטיות פצדנו על התנועה בכביט הראטי טולק. טכל טורת הטלטים שלטורן הדרך הפנימית בטארה בידינו גבעת הטלטים בלבד, ודרכה קוים טגע כל טהוט בין כפר עציון לבין טטוטות; יתר הטלטים שלטורן הדרך - גבעת העץ והגבעה הצהובה - בטזרה וטלכף הטוכתר בטערב - היו בידי האויב. הקטר בין הקטע הצפוני - עין-צוריה ורבדים - לבין הדרוטי, נותק; הקטר בין כפר עציון לטטוטות עמד על בליטה. הקטר הטלפוני התקיים רק בתוך הקטע הצפוני. רבים טבין כתי-כפר עציון נהרטו; בית-החולים, אשר בטוחו זמן היו בו כבר לטעלה ט-50 פצועים, רבים עוד מן התקפה הקודמת, נטצא תחת הפגזה טתטדת.

ספקד הגוש וחלק גדול מן המפקדים בין ההרוגים; טכנו פצוע. ספקד כפר עציון אשר קיבל ליריו את הפיקוד על הגוש כולו, לא טלט לטעטה, בין היתר בגלל ניתוק הקטר, בטטע הצפוני; וטעמה נוהל הקרב בכל אחד מן הקטעים לחוד.

הטברקים טנלחנו על-ידי גוש עציון לטטה הכללי באותו יום, טטורים עדות חותכת לטט טארע בו. הידיעה הראטובה הגיעה בדואר יוני. היא אומרת: "התקפת טנקים כבדה על כל הגוש החל טחטט בטוקר.

המנזר; הטוכף ונבעת העץ נכבטו. טוש נפצע. הרבה פצועים; שילוח אוירונים להפציץ". בטעה 12.15 נתקבלת ידיעה מכפר עציון: "אנו טורענים קשה. נמצאו גרוע טאד. הטורענים שלהם 300 טטר טהגדר. כל רגע קובע. הזדרזו בטליחת אוירונים". בטעה 12.53: "טאות ערבים מתקדמים לכפר עציון. נמצאים בטרחק 300 טטר. הטצב נו... יקלבו הרבה הרובים ופצועים. גם טוש בין ההרובים. בלי הפצצה טידית אנו אבורים". בטעה 13.00: "התקפה טהגדרת. הטטורענים מתקדמים. אין לי כל ידיעה מה ביתר היטובים. שלה ציפורים". בטעה 13.45: "גט כבדה של תותחים, טרגמות ופכוכות. הציפורים טרט פעלו. יש לנו כ-100 הרובים והרבה פצועים. נט להתקטר עם הצלב האדום או החישו עזרה בדרך אחרת".

על טטיון להגיש טיוע אוירי לגוש עציון באותו יום אנו פוצאים בדו"ח הבא:

תאריך: 12.5.48. הטייט: אדם טתקפי. טטוט: ד.ד.צ.13. טטתי לכפר עציון עם 2 פצצות של 25 ק"ג ו-5 פצצות תבערה. בטכיות קובטט בגובה של 1200 ט' הורגטה לפתע ויברציה חזקה טאד, עד כי ברבי הטצפן הטתחררו ונפלו טחוריהם... בגלל הטטרות של נחיתת טונט זרקתי את הפצצות כשהן טובטטות בניצרות, כיון טהייבו ליד יטובים יהודיים".

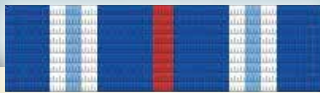
בטעות אחר הצהרים של אותו יום טככה התקפה. חיל הרגלים של הלגיון טבל אבדות ניכרות והוחלט כנראה לא להוטיף ולהפעילו בהטמן התקפה. הכוח הטטורין אטר התקדם, אחרי כיבוט הגבעה הצהובה, לאורך טדה התעופה, עלה על טארב של הכוח טנאוז בגבעת הטלעים. בהגיעו לטונה 200 טטר, לנאלץ לסגת. עד החשכה עוד ניטה פעטים טסטר לפרוץ באותו כיוון. אולם נהדף טוב. עטדות הטארב בין הטלעים לא נתגלו ולא נורתה עליו כל אט. טטידן, נדחמה בקטת טפקד הטארב להקצות לו טטן נ.ט., והוט, הוחזק עדיין בתוך כפר עציון עצמו.

הכפריים הוטיפו באותו זמן לרתק באט את כל יתר טוצבי הגוש, אולם לא יצאו להטערות נוספת באותו יום. לגוש נותרו עוד טעות טטטר.

הלילה טבין ה-12 וה-13 בטאי עבר על הגוש תוך אטית חרדה לבאות. אבדות יום הקרב הטטכטו ב-70 הרובים ופצועים; גם יתר הלוחטים היו עייפים טפה טעבר עליהם. על טנת להחזיר לגוש את טלטותו היה צורך לערוך התקפת נגד לפחות על הגבעה הצהובה ונבעת העץ, אולם לא היה כוח לביצוע התקפה טטביב לחירבה זכריה, הטבוטרת יותר טיתו טוצבי הגוש. אולם גם על טכנית זו ויתרו בגלל הטיכון טבהעברת טטטר רב של אנשים, כולל פצועים ונשים, דרך קוי האויב. בזלית ברירה הוחלט, היפות, להחזיק טעט בשני הקטעים, כל אחד בצפרד; לטפקד הקטע הצפוני ניתבו טטכויות להחליט על הטתלכים בהתאט לטיקוליו. בין טבי קטעי הגוש קויים טעתה קטר הלחות בלבד ותף זה רק לעטים טזוטטות בגלל ההכרח לטטור על טוללות הטטטטרים.

בו בלילה הועבר בית-החולים מכפר עציון לטטונות יצחק, בה היו תעלות קטר טרובות יותר ונטתכנה טטטרות להטכיב את הפצועים בתעלות, בה בטעה טככפר היה הכרח להטאירם בתוך בית-החולים החרוט לחצצה או בטכיותו. ללוחטי הגוש הוכנה טרוחה. טים נטאבו טן הברכה טאטר טכל רטת הצנורות נפצעה. חלק טן הלוחטים נצטוו לננות, יתרם עטקו בתיקון עטדות, בהתבצרות, ביצור טוקטים אטטי-טנקיים והטטנות בדרכים הפניטיות, בטרחק רב ככל האטטר טן הנקודות עצמן. טטטוטים הוקטו בפתחי היטובים. הנקודה הטללית שהועברה לכל הטפקדים ליום הטטרת היתה: להחזיק טעטד בכל עטדות הטגן, אף כי טיכווי הטצלחה נראו קלוטיים ביותר.

היעד הרטטון להתקפת האויב עם טטר ב-13 בטאי היה גבעת הטלעים, אטר עבודות ביצור טנעטו בה בטטן הלילה גילו לאויב את עטדותיו בה.

בו בזמן ניטו מסוריינים להתקרב לכפר עציון גם מצד מזרח, טעבר המסלם הרוסי, אולם שני הראשונים הוצאו מכלל שיפוט באט נטק קל, והאויב ריכז, איפוא, את כל המאמץ לציר דרך העפר, אשר גבעת הסלעים שלטה עליו.

עוד בבוקר נשלחה הודעה שבועה זו למטואות כי התחטוט אונזלת; כעבור זמן מה הגיעה לגבעה חוליה עם תחטוטת. בערך בשעה 0900 החלו ערבים כפריים להתערר על הכפר מצד מזרח וצפון מזרח, אולם מארב בגבעת הסלעים הסטיר על המטערים אט אינפילודית. אבודות רבות נגרסו להט והט נטוגו לעבר המסלם הרוסי. זמן מה לאחר סכן, בערך בשעה 1100, נטעמו תרועות חוצרה טצד המסלם הרוסי, וגליט גליט של טחלקות פזורות החלו יורדות פן המסלם. גט המטע נצד המארב בגבעת הסלעים את אטו, עד הגיע המטערים לטפוח קרוב; רק אז פתחו אנטיינו באט עליהט נגרסט להט אבודות ניכרות, בקרב טנטסן כשלוטת רבעי טעה, ואטר כל אחד פחטטת המנטייט במארב ירוו בהטטכו כ-100 כדורי רובה. הטטח היה זרוע חלליט.

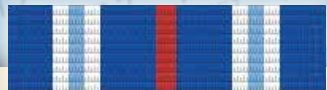
באותה טעה חידט האויב גט את נטיונו להתקדם במטורייניט בדרך הפניטית; אולם פריהוט שלנו שהופיע אותה טעה סלפעלה גרמ להט לטגת ולהצטופף בצל העציט. המטריטוט, שחטט להנטין טוט בגלל ריבוי כלי הנטק הפועליט כנגדו, כנראה לא גילה את המטורייניט, והטיל את פצצותיו סבלי לפגוע במטרה. טיד לאחר סכן טבו המטורייניט וניטו להתערר, אולם נעצרו באט הנטק הקל של טגיניי גבעת הסלעים.

בטעה 11.45 הודיע טפקד המארב שבגבעת הסלעים למטואות שגולה התחטוטת. מטואות השיבה שאין כידה כל תחטוטת נוטפת. כפות מטורייניט נשלחה אל המארב קודט לכן, אולם הטוביל לא הצליח להגיע בגלל אט טאוכף הטומתר. עם זה החליט טפקד הכוח בגבעה להיטאר בטקות, אולם הוא נצטווה לטגת למטואות. בזה הוטס המחסוט האחרון טעטר בין התוקפייט ובין כפר עציון. והכן, זמן טועט לאחר סכן, בשעה 12.30, יערך, פרצו 6 מטורייניט בדרך הפניטית סכיוון טדה המעופה אל עבר הכפר, והתקדטו במהירות אל המער הראטי. נטיון זה לפרוץ לכפר במטצעות מטורייניט, נועד - לדברי קצין הלגיון טפיקד עליו - לטטט נטיון אחרון. המטורין הראטון נגח את המער והצליח להתפרץ פניטה, אולם נתקל באט חזקה וטספר בקבוקי הצחה שהוטלו עליו ואילצוהו לטגת. תוך כדי חיפוי ניטה המטורין בטנית, והפעט החליח לפרוץ, ויתר חטטת המטורייניט נכנטו בעקבותיו. היה זה הודות לתקלה בפייטט שלנו הטוצב טול המער, אשר לא פעל כרגע המכריע. בקבוקי הצחה התלקחו טטטט, אך לא הצליחו להצית את המטורין. בטצב זה נטוגו טגיניי עטדות המער לעטדות טטבה בתוך כפר עציון עצטו.

אותה טעה התנהל קרב פניט אל פניט גט בעטדות המזרחיות והדרוטיות עם הכפרייט טניטו להתקדם פן המוכף וטעבר עטק הברכה עטדות לכפר. הרכטיט טטטיב המטלאו הטובי ערכיט. נטעטו טטגות די-יאטין.

על רגעיו האחרונים של כפר עציון ידוע לנו רק טתוך דבריהט של קציני לגיון, וידויות ארבעת הפליטיט סנותרו: שלושה גברייט ובערה אחת. הטידור האחרון לתל-אביב, שקדם לניפוזן טכטיר הקטר, הודיע על קרב טצדה נוטט בתוך הבער. נראה טטיד לאחר סכן יצאו המט"ז וטספר אנטייט עם דגל לבן לעבר המטורייניט; אלה הורידו את תותחיהט, אולם טמחר שהקרב נטטן בקטעיט אחרים של הכפר, פתחו באט תוך טחטבה - כן אטרו - טאנטיינו טבייטיט כניעה בלבד. בינתייט פרץ הטון ערבי והמער בין הבנייניט והחל כוזז וטורד מכל הבט ליד.

קצין לגיון דרט להפטיק את המט, והלק פן הטגיניט - כ-15 מיט - הניחו את נטקט בערטה, והמטדרו בטורה אחת, לפקודת קצין הלגיון, אשר ביקט לאלטט. בו כרגע ניגט ערבי נוטט תת-מקלע, וקצר בכנטעים בטורה, על אף קריאותיו של קצין הלגיון.

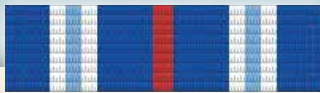
לאחר זמן מה נתקבלה פקודת שיש לתת לכפריים לחסל את טהריט
הטגינים. היתר לא היה קרב כי אם טבח. טרביט הטגינים נהרגו
בעטדותיהם, אחדים ניסו לפרוץ לטוואות, אך לא הצליחו. נותרו
כאטור 4 פליטים בלבד, האחד שהצליח לזחול לטוואות בחטות החטכה,
שנים שהועברו לטטה הלגיון בטלטט הרוטי על-ידי ערבי טהבטיח
להטאירם בחיים אם יספרו לו את נטקט וציורט, ובערה אטר ביצלה
על-ידי קצין הלגיון טידי הכפריים.

יום ה-13 בטאי עבר על טוואות ללא התקפה ישירה. בטעה 15.00
היה ברור כבר לחלוטין שכפר עציון נפל; אולט טרט היתה יודעה על
גורל הטגינים. עם רדת הלילה הוחלט לדרוט הוראות טן הפיקוד העליון
לגבי הטק פערלטה של טלוט הנקודות הנותרות, אטר סיכויי עמידתן
נראו עתה כאפטיים. אולט קטר האלחוט ניתק בגלל התרוקנות הטוללות.
כתוצאה טכן הוחל בקטר איתות בפנטיט עם פעלה החטטה שטיטטה כתהנת
בינייט. בטעה 17.30 נתקבל בטטה טחוז ירוטליט הטברק הבא טת הפיקוד
העליון: "טבוט טיד בדבריט עם הצבא בדבר פינזי האנטיט טגוט עציון.
כאט אין טידור לפינזי תודיע לאנטיט בטט הפיקוד העליון כי אם אטטה
התקוה ואין טידור לפינזי אם חפטייט להחליט על הנפת דגל לבן בטטרה
להבטחת הצלת החייט. להטטיד הנטק וחטרי הטלחטה ככל האטטר". בטעה
19.00 הועבר הטברק באיתות פנטיט לגוט. אולט בינזיט הגיע לטוואות
הפליט שכפר עציון וטיטר על גורל אנטי הכפר. בטוואות הוחלט על טן
טלט להיכנע ויהי טה, אם זה גורל הנכנעיט. זמן טה לאחר טכן נטקט
הקטר בין טוואות ובין ירוטליט בגלל הערפל הכבד.

כטק ירוטייט אלה - ה-12 וה-13 בטאי - הורעטו אף הטקטיט טבקט
הצפוני, אולט כל נטיון הטתערות לא בוצע עליהט. טטידור, האנטיט טהו
בעטדותיהט, טרגטת ה-3 פעלה לכיוון חירבת טוויר והטלטט הרוטי.
אותו יוט, בהיות הקטר עם הקטט הדרוטי רוטף, עטר טפקד הקטט הצפוני
בטגע יטיר עם הטקדה בירוטליט בדבר אפטרות פינזי או כניעה. לכטן,
לעינ-צורית, הגיעה זטן טה אחרי הצות ההודעה טתוטכט באטפעות הצבא
הבריטי על שביחת נטק החל טטעה 0400 לטחרת בבוקר; הגבריט יצאו
לטבי, הפצועיט קטה והנטיט יועברו לירוטליט על-ידי הצלב האדוט.
טכטן הועברה הידיעה בט לטקטיט ולטוואות. בטעה 0700 לערך נתקבלו
פרטיט: נציגי הצלב האדוט עם קציני הלגיון יגיעו עם טחר, להט יט
לטטר את הנטק והציוד. בטעה 09.30, ביוט ה-14 בטאי, הגיע הטברק
האחרון טעינ-צורית: "הנטיט והגבריט נטלחית בדרך חברון. הפצועיט
טועבריט לבית-לחט. ד"ט לאנטי טוואות. בזה נטטרה פרטת גוט-עציון.
הלילה לא כתיח כטן". לאחר טכן הוטטר טכטיר הקטר. טידורי הכניעה
נטטכו כל אותו יוט, ועוד הטפיקו לחבל בחלק טהציוד טנטטוואות,
טתורה הגיע לאחורונה. עם ערב הוטלטו טידורי הכניעה. בגוט נותרו
רק הטוני הכפרייט לבוז בז. הטיור הטורי האחרון טנערך בגוט עציון
טוטט את הפרטיט הבטיט: "תאריך: 14.5.48, הטייט; אבי זיבל. טטוט;
יצאתי עם קטר, טכטיר רדיו ו-3 פצצות טטוג 2 על טנת
להפציץ את גוט עציון. בהגיעי לטקות קיבלתי הורטה לא להפציץ בגלל
טציוותו של הצלב האדוט בטקות. ככל הגוט טתוטבטיט ערביט רביט
וטכוניות רבות, כפר עציון הרוט בחלקו (החלק הפניטי). טאר הטקטיט
נראיט טלטיט".

כזה נטטרה פרטת גוט עציון, חטט טניט אחרי עלות ראטוני
הטטיטביט על הקרקע בטקות זה.

קרבות גוט עציון היוו כטלון טקטי; אך - כהננת תל-חי בטעתו,
היה בטט טטוט נצחון היטטוריה. נצחון טל העקרון טל עליה להטיטבות -
בט בטקות טהטיכון הצבאי בדבר הוא גדול עד כדי הפיכת הטעטה לכלתי
רציונלי; העקרון טל הגנה על כל יטוב עברי בארץ כטטר הוא חלק טטפעל
ההטיטבות - ובטל טך הוא הוטף לטטה חירובי.

פעולות סיהור הדרוט והנגב

סכצ, אברהם - סכצ, ברוך - כיבוש בריר.

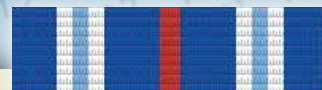
את הנגב נטשנו מנוחק. אחרי שהתכר בטוף מרץ שהחנועה בכביש החוף היא יקרה יחר על המידה, הופסקה החנועה גם בכביש זה. כביש ג'וליס היה, כאמור, מנוחק עוד קודם לכן על-ידי החפירות והחללות שבחוף הכפר בריר. במשך עשרה ימים קודם המגע עם הנגב באמצעות שני הערימוטים של טייסת הנגב בלבד. אולם בו כזמן החנהלה פעולה נמרצה לגילוי דרכי שדה שתקופנה. את שני הכבישים הראשיים גם יחד. עדיין היקשה הבוץ על הטיורים, מכוניות נחקעו, אולם הידיעה שגורלו של הנגב תלוי במציאת דרך יבשתית אליו בהקדם האפשרי, כך שיוכל להתכונן לקראת הפליטה, וקשר רצוף היה בינו לכיץ הצפון בעת הפליטה - הוטיפה מרץ והעזה למטיירים.

ב-4 לאפריל, אחרי ניתוק של 8 ימים, נמצאה הדרך. היא יצאה מנגבה, חצתה את כביש מג'דל - פלוג'ה בקרבת משטרה עיראק-טואידן החפוטה עדיין כידי הבריטים, עקפה את שלושת הכפרים הרובצים לרגלי הדרך הראשית - כאוכבה, חוליקאח ובריר ממזרח, והגיעה לניר-עם. מעתה עברו השיירות בדרך הזאת. אמנם הכביד הבוץ, ומכוניות רבות נזקקו לגרידה, ורבות אף נשארו בדרך, אולם השיירות עברו. ערביי הכפרים גרמו לאכזרות מספר על-ידי צליפות ממשלטים שמשני צדי הדרך, אך לא הצליחו למנוע את מעבר השיירות.

עתה הועלתה מחדש העובדה, שמזרחה לבריר, במרחק של כ-1000 מטר מהכביש הראשי, ישנה חלקת אדמה השייכה לקרן הקיימת, בנקודה החולשת על בריר הכפר ממזרח לו. הוחלט להעלות נקודות ישוב במקום, על מנת ליטול על-ידי כך את בריר ולהבטיח את מעבר השיירות. סכצ הקמת בריר העברית, היא ברוב-חיל, נקרא בשם סכצ "אברהם", על שם אחד ממלווי השיירות שנטפה בימים האחרונים. הוא כוצע בליל ה-20 לאפריל 1948. ההכנות היו מדוקדקות, המכוניות הועמסו בסדר, הכולדוסר הוכן, האנשים קיבלו את החדרון המתאים; בחסות החשכה מוקשו ונחסמו דרכי הגישה מצד בריר ופלוג'ה כהט עלולים לבוא מחקיפים. הודות לאלה הוקמה הנקודה בין-לילה, ועם שחר התעוררו אנשי בריר ומצאו מולט נקודה עברית חדשה, גדורה בגדר-חיל ומוקפת טוללת עפר, צריפיה עומדיט, מגיניה - מחלקה מגדוד הנגב הצפוני - נכוניט כעמדוניהם.

גם פתרון זה לנעיית החחבורה לנגב היה ארעי וחולף. ברור היה שיש הכרח להשתלט לפחות על אחת מהדרכים הראשיות המובילות לנגב והנוח ביותר להשתלטות היה כביש ג'וליס - בריר. נעשו ההכנות הראשונות למכצ משולב, גבעתי - מצפון, וחטיבת הנגב מדרום, אשר מגמתו ליצור רצועה רחבה רצופה בין מרחבי שתי החטיבות.

אולם כיצועה של הפעולה נדחה מדי פעם בפעם, בגלל עיטוקיה של חטיבת גבעתי בפחרון בעיות אופרטיביות אחרות. חטיבה זו, מצבה ובעיותיה אפייניים לכוח הפועל בקוויים פנימיים. היא נקראה להשתתף בפחרון בעיית הדרך לירושלים מזה, בפחרון בעיית יפו - תל-אביב מאידך, ולבטוף כטיהור מרחבה היא ובפתיחת הדרך לנגב. למשימה זו האחרונה התפנתה רק ימים מועטים לכד לפני החללת הפליטה המצריה הרשמית, ראשיתה בסכצ "כחור", שמגמתו השתלטות על שני כפרים ערביים, עקיד - החולשת על הדרך החדשה לירושלים, וקטרה - כה עוברת הדרך לדרום - והחרמה נשקט. אחרי פעולות אלו, שהיו משטרותיות באופיין - החחיל, ב-10 במאי, סכצ "ברוך" - הפעולה נגד בטיטי האויב בדרום, שכללה את האזורים מרחובות ועד לכאר-טוכיה. הפעולה בוצעה על-ידי גבעתי, גדוד של הנגב, אשר עלה לשט כן צפונה. חטיבת גבעתי טיהרה כמה ישובים ערביים מרכזיים, שהיו "מלכות" המרחב, שנפילחת היה בה כדי לטלף את הערביט גטישוביט שכניט אל מעבר לגבולות המדינה.

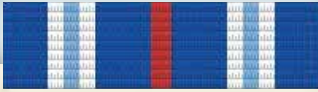

ב-11.5 נכנסו בשיט, לאחר התנגדות קשה, וכיה-דראט. בו כיוט
הוטרד הכפר בטני-אל-גרבי, וחושביו ברחו לברקה. ב-12.5 נכבשה גם
ברקה, אשר על-יד גן-יבנה, לאחר התנגדות קלה.

חטיבת הנגב טיהרה בו בזמן את צוואר הבקבוק שמנגבה דרומה, מבלי
לפחכטט בו. לאחר מכן, ב-12 במאי, הגיע חורב של בריר. משני הגדודים
בנגב - ה-2 וה-8 - רוכזו גדוד אחד מקובץ לפעולה זו. היחה זו הפעולה
הראשונה במחנות גדוד אשר בוצעה במרחב זה; שתי פלוגות עלו על הכפר
מערב ומדרום, פעולת הסחה ורחק בוצעה מצד מזרח - עד מהרה התברר
שההתנגדות בכפר מועטה ביותר וטיהורו כוצע במהירות, מיד לאחר מכן
עלה הכולדוד בכביש הראשי מדרום, כיסה את התעלות והרט את המחטומים,
והכוח המשיך לנוע צפונה במהירות האפשרית לצד חוליקאת - כאוכבה.
כפריט אלה נפלו ללא התנגדות כלל. בראותם שכריד, מלכת הטכיבה, נפלה,
לא ראו עוד חועלת בהתארגנות להגנה וברחו לעבר פלוג'ה והרי הגרון.
הנגב נשט לרווחה. הדרך ממנו ולצפון נפתחה. אולם לא לזמן רב. למחרת
כיבוש בריר הגיעו הידיעות על ההתקפה על כפר-דרוט, אשר אף כי בוצעה
עדיין על-ידי "האחים המוטלמיט" החצי-סדיריט, הרי היא בוצעה בפיקודו
של קצין סדיר, ובסיוע הוחחית וטנקיט, והיחה למעשה הקדמה לפלישה
הרשמית.

בו כיוט, ב-12.5, נכנס מכצע "מכני" לשלבו השני, כמחואר,
והפיקוד עליו עבר לידי חטיבת גבעתי. הפעולה בדרוט הופסקה, איפוא,
מבלי שהצלחתה הנוצל במלואה. יחידת חטיבת הנגב נקראו לרדה דרומה
לקראת הפולש המצרי, וקודם כל להחזיר חגנורה לכפר-דרוט הנצור והמוחקף.
חטיבת גבעתי שבה לפי שעה להפנות אתפיקר חשומת לבה לדרך ירושליט.

- - - - -

על טף הפליטה

כיבושיט - גיוט - חילוח התוחחניט והקשר - חילוח היט והאוייר - צבאות ערב - התחלת הפליטה לפני ה-15 במאי - הערכת המצב של אגם - הקמת המדינה.

מי שעמד ב-14.5.48 וסקר את מצבנו הצבאי רשאי היה להחזונון על העבר תוך טיפוף, אולם חייב היה לראות את העתיד בהודעה.

במשך השבועות המועטים שעברו מאז שנלטנו את היזמה ליריננו, טוהרו ארבע מבין חמש הערים המעורבות - טבריה, חיפה, צפת ויטו, - נפלו לידינו חלקיט ניכריט מירושליט החדשה, ונכבשו כ-100 כפרים ככל חלקי הארץ. כוחט הצבאי של ערביי הארץ מוגר למעשה בתחליט. עבר-אל-קאדר נהרג, וכנופיותיו פוזרו, מרחב פעולתו של חסן סלמה פוצל, מפעדתו פוצצה ורביט מבין חבריט מטהו נהרגו. מרכזי ההתנגדות בעריט חוסלו. צבא ההצלה של קאוקג'י טבל קשות. במשטר העמק ובקרבות הפרוזדור, וניזק מעטה להתארגנות ממושכת. אדיב שיסקלי הוכרז מן הארץ, וגם מרכז הגליל הנחון לשליטתו נמצא למעשה נטול כוח מגן ערבי ממשי.

בו בזמן נמשכה פעילות גיוט ואיטון כחוך שורות ההגנה. מ-19,016 איש ב-1.4.48 עלתה מצבת החייליט ל-35,342 ב-15.5.48 - ביניהט 23,640 בחטיבות הלוחמות. להגנה נוספו מעטה שלוש חטיבות - חטיבת הנגב, הראל ויפתח של הפלמ"ח, ומספרן עמד עטה על השע.

במשך חדשי אפריל ומאי הלך והתארגן חיל התוחחניט מקרב תוחחני הצבא הכריטי והבריגדה. בירושליט פעלה עוד לפני הקמת החיל "יחידת שריון ותוחחניט" אשר שלחה את פלוגת התוחחניט הראשונה אשר התייקה את אט האויב בקולוניה ב-9.4 על-ידי שלושה מצאפגזי הוותח.

בטוף מרץ הוקמה מפעדת החיל אשר הוטל עליה לארגן את הקמת החיל. ב-23.4 הגיע מטען הראשון של 28 תוחחניט אשר נשלחו לגבעה רמב"ט - שט הוקט הכטיט הראשון של חיל התוחחניט. ב-25.4 הוקט למעשה החיל בכניט הארצי של התוחחניט. בו בזמן הוקט מחנה ההדרכה בהרצליה אשר בו התארגן גיוד "הטיט" 20 מ"מ הראשון.

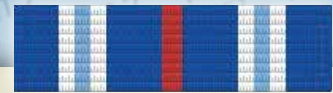
התוחחניט השתתפו כבר במבצע "חסף" - עם קריחי בהנהלה אט המרגמות לעבר יפו; שני תוחחניט השתתפו בקרב על חל-עריט על גבעתי; ושני תוחחניט עמדו לרשות אלכסנדרוני. אחרי הקמת תוחחני הלגיון על גשר, יצאו לשט ב-2.1.5 תוחחניט 20 מ"מ. ב-8.5 יצאו 4 תוחחניט לנגב. ב-11.5 נשלחו 4 תוחחניט 20 מ"מ לעזרה גוש עציון, אך לא הגיעו לתעודתם והשתתפו בקרב הראשון על לטרון.

ב-6.5 נפתח הקורט הראשון של חיל התוחחניט שהתחיי. עט הפליטה. ערב הפליטה הגיע מטען חדט של 25 תוחחניט 65 מ"מ.

הפעולות בפרוזדור ירושליט הוטיפו תנופה להתארגנות חיל הקשר. ציוד קשר משוכלל יותר ובכמות הולכת ורבה, בין היתר מבין עורפי הציוד הכריטי, הוכנו לשימוש.

לקראת ה-15.5 הלכו והתארגנו חילוח היט והאוייר מתוך הגרעיניט של שרותי היט והאוייר שפעלו כבר קודט לכן.

החל מצטבר 1947 פעלה בנמל חיפה מחלקת פלי"ט לשט הכטחה העובדיט היהודיט בפמל. בינואר 1948 הוקמה פלוגת הנמל שהורכבה מהמחלקה הנ"ל בתוספת אנשיט מהפלוגת היטית ומהגדוד הרביעי של הפלמ"ח. מחלקה מתוך פלוגת הנמל השתתפה בשחרור חיפה. מתוך פלוגת הנמל הורכבה גט המחלקה אשר ניטחה לבצע את פעולה החבלה בגשר צפונה לראש-הנקרה במטרת מכצע "בן-עמי". הפלוגה עסקה גט בהעברת אטפקה בדרך היט מחיפה לגליל המערבי לפני שפרץ המצור. עט שחרור חיפה התכוננה הפלוגה לקבל את

הנמל מידי הבריטים ולמרות זאת שהנמל עבר לידי צה"ל לחלוטין רק ב-30.6, היי החלה מיד בהכלרת ספינות המפעילים "צפונייה", "רוג'ווי" ו"הגנה", שעמדו בנמל חיפה לטפינות קרביות. עבודת ההכשרה נמשכה כ-3 חדשים. ב-15.5 עמדו לרשותנו רק טירות האימונים של הפלי"ם, אנית הקיטור "דרוט-אפריקה" בת 250 טון, האניה "חנה טנש" ומספר טירות מנוע. בטוף אפריל הועט בטיט חיל היט בחיפה.

בשלב הסופי של מערכת משמר העמק הועברו החמושת וחברי נפץ בטיכת דיג מחל-אביב לחיפה, כשכביש חיפה - חל-אביב היה מנותק. ב-20.4 החבצרה מחלקה של הפלוגה הימית בקיטריה הערבית. ב-12.5, עט כניעה יפו, פעלה טירת מוטור נגד טירות שיצאו מיפו. ב-14.5 נחטט נמל יפו על-ידי חיל היט. וב-15.5 התקטט מטה חיל היט במלון 10-רימו בחל-אביב.

העדר אויב ימי עד ה-15.5 והמחסור בנמל עמוק - בהיות נמל חיפה בידי הבריטים - היו בין הגורמים שהביאו להתפתחותו האיטית של השרות הימי אשר ההוראה על הקמתו ניתנה עוד ב-3.3.48.

התפתחות מהירה יותר עבר השרות האוירי, בההליך הפיכתו לחיל אויר, וגם השתתפותו במערכה בחזית האחרונת שקדמו לפלישה היחה גדולה יותר.

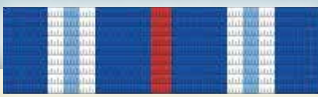
על ריכוזי התפקידים של הטייט הראשונה החבר הצורך בפיצולה לשני כיוונים - א) מבחינת המקום - לאזור הצפוני ולאזור הדרומי; ב) מבחינת התפקיד - על-מנה להפריד בין תפקידי קרב, הובלה, הדרכה, צילום וכד'. באמצע מרץ הופעלה "נטפחה" של טייט א' בדרוט, צמודה למפקד חטיבת הנגב, ומרכזת בניר-עט. בראשית אפריל הופעלה "נטפחה" ב' בצפון, צמודה למפקד חטיבת גולני, ומרכזת ביכניאל. באותו זמן החל גם הפיצול המקצועי - כשהתפקידים העיקריים הדרושים בידול טוב מטייט של מטוס היו מבצעים, טידור ימי, צילום והדרכה - אט כן, למעשה, כל המטוטים שימשו לתפקידי מבצעים בלי להתחשב בעובדה כי המבנה שלהם לא התאים לכך.

בטוף אפריל היו כשרות האוירי 19 מטוטים - 7 בטייט חל-אביב, 3 בנטפחה הדרוט, 3 בנטפחה הצפון ו-6 ברזרבה. לפי סוגייתם נחלקו ל-13 אוטוטיים, 2 טיילורקרפטיים, 2 ר.ו.ד. 13, 1 טיבי, 1 טייגרמוט. באפריל היו בטייט 37 טיטיים, מהם: 13 ישראלים שהיו בחיל האויר הבריטי, 11 ישראלים יוצאי הפלמ"ח, 2 ישראלים שהיו טיטיים פרטיים, 9 יהודים מוויץ-לארץ ו-2 נוצריים.

ארגון ההובלה ארצה - אשר מטוטי נקראו במלח הקוד "בלק" - לא היה שייך לשרות האוירי, פרט לזאת שהשרות האוירי סיפק לו שרותים תעופתיים ודלק. במרץ ירד בשדה התעופה עזוב שבכית-דראט מטוס חובלה ראשון אשר הביא נשק שהיה דרוש להתקפת הקסטל. מראשית מאי החלו המטוטים לחנות בשדה התעופה בעקרון שנחטט על-ידינו עוד בפברואר. ארגון החובלה התפתח בטוף מאי "להק חובלה אוירית"; והוא שהעביר עט טיט המנדט, בתקופה שבין 20.5.48 ל-30.6.48 מטען של 170,418 טון - הכולל 12 מטרשמיטיים - אשר נרכש עוד במרץ בסוף-לארץ.

מבחינת העזרה האוירית לישובים מנותקים עברה נקודת הכובד בחדשים אפריל ומאי לגוש עציון. במבצע "נחשון" השתתף חיל האויר בטיור דרכים, ליווי טירות והתקפות הפצה על ריכוזי האויב חוץ כדי המשכה תפקידי הרגיליים. הקטר ההדוק עמפקדת "נחשון", עט הכוחות בשדה (טיירות) ועט הכוחות האויריים המבצעים איפשרו ביצוע של טיוע אוירי מוצלח למבצע "נחשון".

בינתיים הטחיים כד בנד עט חיסול האדמיניסטרציה המנדטורית, ההליך פיננסי הכוחות הבריטיים. בהתאם לתכנית הפיננסי של הצבא הבריטי שעובדה עוד ב-26.11.47, היה צריך הפיננסי הבריטי להטחיים ב-1.8.48 מחוץ ההנחה המוצהרת של ממשלה בריטניה שהיא אוראית למצב כארץ עד

טיוט המנדט ב-15.5.48. הפיננסי הטופי הוקדם אחר-כך ל-30.6.48 - בעוד ששלבי הפיננסי בוצעו בהתאם לתכנית. לאחר שעד מרץ פונה אזור עזה, פונו עד ל-15.5 שאר חלקי הארץ שחלק מהכוחות פונה דרומה למצרים דרך רפיח וחלקן האחר התרכז במובלעת חיפה עד לפינוי הטופי בדרך היס. ב-15.5 00.01 היה הצבא מחוץ לירושלים. ב-15.5 19.30 היו כל הכוחות שנעו דרומה מחוץ לגבולות ארץ-ישראל.

מעבר לגבול נערכו צבאותיהם הטורקיים של מדינות ערב לפלישה; אמנם עוד החליטו על הפלישה באיחור, וההכנות והתיאום היו לקויים למדי.

בטוף אפריל 1948 החקייט בעמאן כינוס הרמטכ"ליט של צבאות המדינות הערביות שדן בהכנת הפעלת הצבאות הערביות הטורקיים במערכת ארץ-ישראל. הוחלט שלשם הבטחה הנצחון על היהודים צריך להפעיל את הכוחות הערביות שיחד ישתרו לחמש דיכויזיות, 6 טייטות מפציצים ומטוסי קרב. כל הכוחות הללו היו צריכים להיות כפופים למפקדה כללית אחת, אשר תכוון אותם לפי חכניה קבועה מראש. אולם, הוועדה הפוליטית של הליגה הערבית, שבפניה הובאו ההחלטות הנ"ל, מצאה את דרישה המצביאים הערביים כמגוזמות, והחליטה לפתוח במערכת ארץ-ישראל עם הכוחות הטורקיים. כה פתחו צבאות ערב בפלישתם לארץ-ישראל בפחות ממחצית הכוחות הדרושים לפי הערכת הרמטכ"ליט.

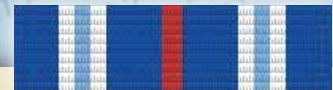
זמן קצר לפני הפלישה קיימו הרמטכ"ליט הערביים כינוס שני, בדמשק, שבו חכנו חכניה הפעולה, בהתחשב עם מיעוט הכוחות שיעמדו לרשות המערכת. החכנית החכטה כפי שפורטה על שני עקרונות: א) מלחמה בזק, מפני שלא עמד לרשות הצבאות הערביים מלאי מטפיק של חמושת וציוד למערכת ממושכת. ב) ניתוק היטובים היהודיים בטפית הארץ משפלת החוף, לשם ניתוק היהודים מהים שדרכו יוכלו לקבל הגבורה בכוח ארט ובנשק.

לפי חכניה זו היה על הצבאות הערביים לנוע כדלהלן: א) הצבא הטורקי והלבנוני מהצפון דרומה במטרה לכבוש את נהריה, צפת ונצרה. ב) הצבא העיראקי והירדני מעבר-הירדן מערבה בשני ראשים. העיראקי - לצלות את הירדן בטביכות נהריים ולהתקדם בדרך העמק; הלגיון - לשם הפיטת המשולש והבטחה האגף העיראקי הדרומי, מלבד דמיה, שכט, ג'נין לעפולה; ואחר כך ימטיכו שניהם לכיוון חיפה לפי התנאים שייווצרו. ג) הצבא המצרי מהדרום צפונה בכיוון לחל-אביב. בימים הראשונים היה צריך להגיע עד יבנה, ומשם היה צריך לפתוח בהתקפה רבתי על היטובים היהודיים המגינים על טבואות חל-אביב.

ביצוע חכניה זו הוטל על המפקדה הערבית; אולם מפקדה זו נאלצה להכניס בה שינויים, מפני שחלק מן הצבאות הערביים לא קיבלו על עצמם את מרותה. שלטונות הצבא הירדניים לא הספיקו לחכנית המקורית, היות ורצו לרכז את מאמציהם באזור ירושלים - חכרון והמשולש הערבי. הם עמדו בחוקף על דעתם זו, למרות שידולי המפקד הכללי, נור-א-דין מחמוד. לכן היה נאלץ להעביר את הצבא הטורקי מהחזית הצפונית לאזור צמח וגשר בנות-יעקב. (היות והצבא הירדני היה עסוק בחזיתות ירושלים ולטרון, ולא התקדם - בהתאם לחכנית המקורית - בכיוון ג'נין - עפולה, נכנס הצבא העיראקי לאזור השומרון, שעל הגנתו היה צריך להיות אחראי הצבא הירדני). גם יתר הצבאות הערביות לא התקדמו לפי החכנית מאחר שנתקלו בהתנגדות יהודית יותר חזקה ממה שציפו מראש. נוסף על כך הצבא המצרי, חוץ החחרות בשאיפות המלך עבדאללה, היוו חלק ממאמציו לכיוון ירושלים במקום לרכז את מחצו לכיוון חל-אביב.

למרות עובדות אלו אשר לא היו ידועות לנו בשעתו אלא בחלקן הקטן, הרי הידיעות על הכוח הנערך מעבר לגבול היו: בהן לעורר דאגה חמורה: צבאות טורקיים בעלי עדיפות מכרעת בנושק כבד ובאוויריה; רעננים ומאומנים לעומת כוחותינו היגעים מלחימה בלתי פוסקת במטך החדשים שחלפו (+).

ההתנגשויות הראשונות שהיו לנו עם הכוח הפולש היה להן כדי להחמיר את הדאגה עוד יותר. גוש עציון נפל לפני פוחות לגיון; המורל במספר מקומות, בפרט באזור ירושלים, היה נמוך למדי; נשמעו דיבורים על כניעה.

כפר-דרום הצליח אמנם להחזיק מעמד לפני חילוץ הכוח המצרי, על אף השימוש בשריון ובתותחנים, אך הנקודה היחה הרוסה והיה חשש לאשר יקרה בהקפה נוספת.

ב-12.5, בישיבת מנהלת העט בה הוחלט סופית על הקמת המדינה לאחר, טוכט המצב הצבאי על-ידי ראש אגף המבצעים של המטה הכללי. בין היתר הוא אמר: "המצב בכביש ירושלים הוא כזה: יש שט קטע אחד קשה על הדרך, בשטח ההרייט. יש קטע אחר, שהוא רחוק מהבטייט שלנו והוא לא בידינו, וצריך להסתער ולכבוש אותו, וזוהי מלאכה לא קלה. הדבר צריך להיעשות על חשבון דברים אחרים. אינני לוקח אמנט, איש מהנגב לפעולה הזאת, אך אותם הכוחות שבאו בחשבון לחיזוק כוחות בנגב, אותם אני לוקח. בגוש עציון המצב חמור ביותר, הם מהנוקר השכט מוחפטי על-ידי כוחות גדולים מאד של משוריינים וכוחות של הלגיון הערבי... שני הדברים הללו גם יחד - הם חמורים מאד... אינני נכנס לבעיה אם תהיה פלישה או לא תהיה, אנחנו כל הזמן דניט על העניינים מתוך הנחה שהפלישה תהיה. יש להניח, על יסוד האינפורמציה שלנו, שהדבר הזה הוא ודאי. התכניות שלנו לקראת הפלישה הן פשוטות. כל הכוח שיש לנו וכל הנשק שיש לנו - עלינו לרכז באותם המקומות שהו עלולים להיות שדה פעולה בקרב הראשון. בהתאם לכך אחזי הדברים הקשים ביותר שריכזנו את מאמצינו בצפון - זה היה ענין צפת. כל זמן שצפת לא היחה בידינו, מוכרחים היינו לרכז כוח עיקרי בצפון. כרגע זה בצפון המצב יותר נוח, מבחינת עריכת כוחותינו. יש לנו שט שלושה גדודים, כמעט שלמים, שהם יכולים לפעול לפי דרכי הפלישה המשוערים, בהתאם לתכניות שלנו.

אנחנו מתוך תהליך של העברת כוח נוסף, באופן יחסי די גדול, לגליל המערבי, על-מנת לתפוס משלטים ודרכי מעבר מהלבנון לארץ-ישראל.

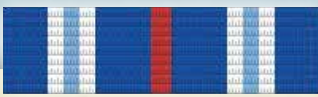
כוחות נוספים אנחנו מרכזים לאורך הקו של ביח-שאן - עפולה נגד שני עוים: נגד צד מזרח - עבדאללה; נגד צד דרום - כוחות קאווק'י.

עיקר הכוח שנמצא במרכז - נשאר עדיין שט ואיננו מזיזים אותו, מתוך שתי הנחות: א) מתוך הנחה, שיש חכמים אחת לנטות לבחר דוקא את האלק המרכזי בשני מקומות - כסביבת השומרון מצד אחד, וכסביבת השרון מצד שני. ב) בהתחשב עם זה שאט זה לא יהיה שט, מוטב שיהיה במרכז כוח גדול כדי שיוכל להוות רוזנה.

את הכוחות של תל-אביב אנחנו רוצים להחליש עוד יותר ולשלוח אותם בחלקם לדרום, לאותם המקומות שאנחנו צריכים לפעול שט, מתוך הנחה שיפו עצמה היפול חוץ יור יומיים. לעת עתה היא לא תהיה יותר בכלל גורט צבאי, מבחינת הגנת תל-אביב. ובמידה שיהיה צורך להגן על-תל-אביב, במקרה שיחקיפו אותה בצורה זאת או אחרת, יבואו בחשבון הכוחות שלנו שנמצאים מצד צפון ודרום.

הבעיה העיקרית העומדת כרגע ביחס לנגב ולדרום היא זאת: הכוח אשר נמצא בנגב - היה מטפיק כלפי הברווים הרבים שט, והוא הצליח להשתלט כמעט לחלוטין על המרחב ההוא. אבל טרם הצלחנו לקבל נשק כבד ומשוריינים במידה מינימלית. כלומר, שט יש לנו תותחנים של 20 מ"מ, אבל נגד טנקים משוריינים הם אינם יעילים. אבל זה הנשק היחיד הכבד שיש. אחמול, למשל, הורעש כפר הדרום קשה מטנקים ותותחנים אחרים, והוא החזיק מעמד עם אבדות מטריות ובהרט די יסודי של הנקודה. טוב, במקרה זה, כנראה, מה שהכרית סופית את האויב, - זאת היחה הפצצה טמלית מהאוויר.

- (+) הנשק הכבד שעמד לרשות צבאות ערב ערב הפלישה היה - תותחנים: שני גדודים תותחני שדה, אחד גדוד תותחנים א.ט., אחד גדוד תותחנים א.ט. (מצריים); 4 גדודי ארטילריה ממונעת (עיראק); 3 גדודי ארטילריה (טוריה); 2 גדודי ארטילריה (עבר-הירדן); 2 טוללות תותחנים (לבנון). שריון: 1 גדוד טנקים קלים, יחידות שריון נטפחות ל-4 חטיבות (מצריים); 1 גדוד שריון (עיראק); 3 גדודי שריון (טוריה); 1 גדוד שריון (לבנון); 3 פלוגות שריון (עבר-הירדן); 2 מחלקות שריון (טוריה).

הבעיה ברגע זה היא: אלא העביר מהכוח אשר ישנו בדרום למקום אחר או לא. מבחינת הפלישה, כל זמן שהמצב בנוב לא השתנה - אין זאת בעיה, הבעיה העיקרית היא: אם להשאיר את הכוח הזה קרוב לנוב כדרכה לקרב העיקרי, או להזיז אותו יותר ודרומה.

אשר לירושלים עצמה, ברגע זה, במערכה על הכביש כבר עסקים עכשיו שלושה גדודים מאיים. זה בערך כ-2000 איש. שני גדודים היו בחלק הליון של הכביש, והם הצליחו לטהר אותו, וזאת הייתה פעולה לא קלה.

בירושלים עצמה, בעיר, המצב באופן יחסי הוטב. אם אנחנו גם נוכל להעביר את אותה כמות הנשק שאטפנו בשביל העניין הזה - אזי מבחינת הגנתית צבאית היא במצב יותר טוב מאשר הייתה. על-ידי גיוס כוח האדם בירושלים נוספו 800 איש מאומנים ביחידות, אבל כמובן, שהבעיה של ירושלים איננה בעיה זאת, אלא בעיית המצור על ירושלים; זאת אומרת בעיית הכביש, ירושלים יכולה לשמש מעצור רציני לכוחות של עבדאללה, במידה ובאנו ירצו לפלוש דרך כביש יריחו. זה דבר קשה בשבילנו.

יש עוד מקום אחד, שהוא יהיה במצב קשה ברגע הראשון - זהו מפעל סדום וביה-הערבה בצפון ים המלח. היה לנו חשבון מסויים השבוע להעביר לשם עוד יחידה באויר, אבל ברגע האחרון התקלקל האוירון הגדול.

ברגע זה היחידות המגוייטות - יש להן 60 - 70 אחוז מהנשק. כלומר ל-60 - 70 אחוז מהיחידות יש נשק. יש עודף של 30 - 40 אחוז מהאנשים שאינם מזויינים עדיין. זאת אחת הבעיות שאנחנו רוצים לתקן טמכות למפקדים במרחבים שיקחו את הנשק הדרוש להם.

המגמה שלנו היא: כליל ה-0 של הפלישה לא להתחפק בכל הפעולות הללו, אלא לעשות פעולות אפקטיביות על הגבול - בקרבת הגבול וגם מעבר לגבול, כדי לחסום את הדרך לרכב המשורין עד כמה שאפשר.

הכוחות המשוערים שיכולים לפעול, אם תהיה פלישה מכל הצדדים, הם: בערך שלושה גדודים טוריים בצפון - 4500 - 3000 איש; כ-5000 - 4000 איש של עבדאללה; ייתכן שקצת יותר מזה בעיראק, ובדרום יש להניח גם כן כ-4000 איש.

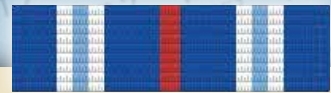
עבדאללה עצמו יכול להוציא 5000 לקרב עםשוריינים ותוחחים. הכוח העיראקי, שיש לנו מספרים עליו הוא בערך כן 3000 איש. אם גם לא יוכלו להיכנס לקרב, אז כל הכוח יהיה כן 7000 - 6000; ומדרום תהיה לפחות בריגדה אחת משורינת, מצרית.

הכוח אשר פעל אתמול על כפר דרום - לא ברור מי הוא. עלכל פנים, ברור שזה היה כוח טדיר. היו להם משוריינים אחדים וטנק ותוחחי סדה.

נוסף על זה לא צריך לשכוח את הכוח שישנו בארץ, שכל זמן שהוא מוכה והאיניציאטיבה כולה בידינו - השחויינו אתו. אבל ברגע שנכנס כוח אחר למלחמה (לדוגמה היום: הכוחות של קאוקג'י), זה מתחיל ליהפך לגורם די רציני).

זה המצב ברגע זה.

הכוחות הטוריים של הארצות השכנות ברגע זה עם ציודם ונשקם - יש להם יתרון. אולם, פה השיקול של האפשרויות לא יכול כבר להיות רק שיקול צבאי טהור של נשק נגד נשק ויחידות נגד יחידות. כי אנחנו חסרים את הנשק הזה והמשוריינים הללו. השיקול מתחיל באותה מידה רק כשאנשים שלנו, המורל שלהם, היכולת שלהם והתכניות והטקטיקה שלנו הצלחנה להתגבר על כוח זה, במקרים מסויימים הוכח שלא המטפר והפורמציה קובעים, אלא דבר אחר. אבל באופן אובייקטיבי, ללא ספק, יש להם יתרון גדול ברגע זה.

יש להו יתרון עלינו בגלל הסיטואציה שלנו בארץ; בגלל חלוקת
הפרטים והאסטרטגיה שבחנו במאמץ בוח, אם כי ברור כשם שהם לא יליחו
גם כן לרכז את כל הכוח הזה כלפי נקודה אחת. אין להם תכנית של ריכוז
כל הכוח כלפי נקודה אחת, אלא זה יהיה בדרום-מזרח ובצפון. אבל
בכל מקום כזה הם עלולים לרכז בטיחה פטרייטת, אם נהיה רחוקים במידה
מקומות, כוח סיהיה לי יתרון. השבטים אה, לפני דעתי, טעו טעו שקוליים.

כוחות האויר שלנו, אם להטות אותם לכוחות האויר של האויב,
בכלל לא כדאי להטות. כל כוחות האויר שלנו אינם. האוירונים שבדליה
היו להגיע שרם הגיעו. ייתכן שעוד יספיקו להגיע ביום הטכרוע. אינני
בונה עדיין על זה. גם אז, אם הארצות הטכנות תפעלנה את הכוח שלהן,
אין בכלל לדבר על השוואה. האויריה של הארצות הללו טובה פי 150 - 100
מהכוחות שלנו.

ברגע זה האו ים שלנו פעלו בניגוד לכל חוקי האויר והטכנות.
שום טייס טחד לא היה ספיקו לצאת באוירון כזה. אלה היו אוירונים יטכניים
אוירונים סיור ולימוד בחלקם. אבל גם אוירונים אלה היתה להם הסורטיזציה
גדולה טעד, ומבחינו נטכניים היום בטכב די רע. יותר טוב לא לקחת אותה
בטכבון כחור גורם אבאי.

אם אבי רוצה לטכט ולהיות זהיר, הייתי טוטר ברגע זה שהטכטים
שקוליים טעד; אם להיות יותר כנה, הייתי טוטר שהיתרון שלהם גדול אם
כל הכח הזאת תכונה ותילחם בנו".

יוטיים לאחד טכן הטכנסו דאטי העט, באולם הסורטיזציה בתל-אביב,
וביום ה-14.5; ה' באויר טט"ח הכריזו על הקטת המדינה -

"... ב-29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האוטרות הסורטיזציה החלטה
הטכניית הקטת מדינה יהודית בארץ-ישראל; העצרת תבעה זאת טוטכני ארץ-
ישראל לאחוז בעצמה בכל הצעדות הנדרשות טעדה הם לכיכוע אהחלטת. הכרה
זו של האוטרות הסורטיזציה בזכות העט היהודי להקים את מדינתו טיכה
כיתבת להפקעה. זוהי זכותו הטכנית של העט היהודי להיות ככל עט ועט
עוט ברשות עצמו במדינתו הריבונית.

לפסיך בתכנסו, אנו חברי טועמת העט, נציגי היטוב העברי
והתנועה הציונית ביום טיום הטכטס הבריטי על ארץ-ישראל, ובתוקף
זכותנו הטכנית וההיסטורית ועל יטוד החלטת עצרת-האוטרות הסורטיזציה,
אנו סכריזים כזאת על הקטת מדינה יהודית בארץ-ישראל, אים מדינת-
ישראל.

"... אנו קוראים - גם בתוף התקטת המדינה הנערמת עלינו זה
חדשים לבני העט הערבי טוטכני מדינת-ישראל, לטטוד על השלום וליטול
חלקם בבנין המדינה על-יטוד מזרחות שלהם וטורה ועל-יטודי נציגות
טמטיטה בכל טוסדותיה, הזטכניים והקבועים;

אנו טוטטיים יד שלום וטכנות טובה לכל המדינות הטכנות ועטיהן;
וקוראים להם לטיטוף פעולה ועזרה הדדית עם העט העברי והעצמטי בארצו;
מדינת-ישראל טוכנה לתרום חלקה בטטוף לקדמת המזרח התיכון כולו

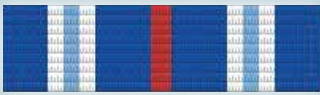
אנו קוראים אל העט היהודי בכל המטכנות להתלקט טביב היטוב
בעליה ובבנין ולעטוד ליטכנו בטערכת הגדולה על הגטמת טטימת הדורות
לגאולת ישראל.

טתוף בטחון בצוד ישראל הנוו חותמטים בחתימת ידנו לערות על
אכרזה זו כטוטב עצרת המדינה הזטכנית על אדמת הטולדת בעיר תל-אביב,
היום הזה ערב טבת, ה' באויר טט"ח, 14 בטטי 1948."

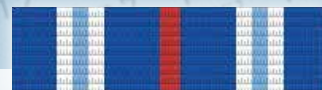
בו בלילה שלטו צבאותיהן של טבע מדינות ערב לארץ-ישראל.

בטלב זה של הטלחמה, טטכצע "בטחון" עד ערב הפליטה, בטלו
753 חלטים טבין הכוחות הלכטטים, ולטעלה ט-500 מזרחיים.

- - - - -

סמלים מפות וטבלאות

חטיבת גולני

חטיבת גבעתי

חטיבת עוזד

חטיבת אלכסנדרוני

חטיבת יפתח

חטיבתהנגב

חטיבה 8

חטיבה 7

חטיבת קרייתי

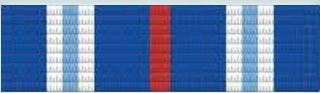
חטיבת כרמלי

חטיבת עציוני

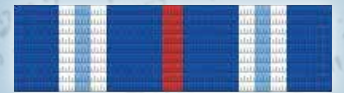
חטיבת הראל

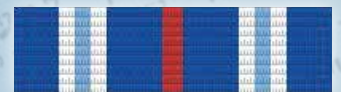
שלבי המלחמה

מלחמת העצמאות 19.7.49-29.11.47

שלב	משך השלב	שם השלב	אופי השלב
א	29.11.47-3.4.48	מאורעות ראשונים	היזמה בידי האויב המקומי
ב	3.4.48 - 15.5.48	המפנה הראשון נטילת היזמה	אופנסיבה של „ההגנה” והתמוטטות ערביי הארץ
ג	15.5.48 - 11.6.48	חודש הפלישה	התקפת צבאות ערב הסדירים ובלימת פלישת האויב
ד	11.6.48 - 9.7.48 9.7.48 - 19.7.48	הפוגה ראשונה קרבות „עשרת הימים”	אופנסיבה חלקית של צה”ל
ה	19.7.48-19.7.49	הפוגה שנייה „מבצעים אחרונים”	אופנסיבה כללית של צה”ל חתימת הסכמי שביתת הנשק

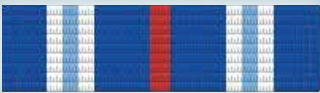
עיצוב: מוסד לרשות הממשלתית

ש ל ב ב'

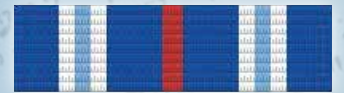
מדינת ישראל (3.4.48) ועד הפלישה (15.5.48)

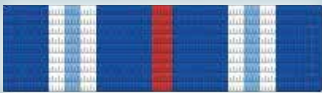
התאריך	ה מ צ ע	התאריך	ה מ צ ע
25.4-13.5.48	מבצע „חמק” (כולל כיבוש יפו)	3 - 15.4.48	מבצע „נחשון”
15-21.4.48	מבצע „הראל”	4 - 12.4.48	קרבות משמר העמק
23.4-15.4.48	מבצע „יבוסי”	13-16.4.48	קרבות רמת יוחנן
5-17.5.48	מבצע „מכבי”	ת כ נ י ת ד'	
14-16.5.48	מבצע „קלשון”	18.4.48	שחרור טבריה
15.5.48	מבצע „ברק” טיהור הדרום לקראת	22.4.48	שחרור חיפה
15.5.48	פעולות בנגב לקראת	28.4-15.5.48	מבצע „יפתח”
פעולות רכש לקראת הפלישה		15.5.48	טיהור מרחב גולני לקראת
התפתחות ארגונית ומדינית		14-15.5.48	מבצע „בן עמי”

הקרבות מהפלישה ועד הפוגה הראשונה

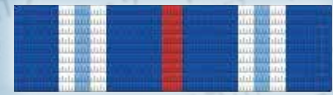

מבצע "יואב"

מבצע "הירם"

תאריך המבצע 28/29-31.10.48

